DK
296b

MAGYAR ERDÉSZETI EGYESÜLET
1851
1866

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

IV/A/1052-2.

MAGYAR

ERDÉSZETI OKLEVÉLTÁR.

MAGYARORSZÁG

EZREDÉVES FENNÁLLÁSÁNAK EMLÉKÉRE

KIADJA AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET.

✡

SZERKESZTETTE ÉS TÖRTÉNETI BEVEZETÉSSEL ELLÁTTA

AZ EGYESÜLET MEGBIZÁSÁBÓL:

TAGÁNYI KÁROLY.

II. KÖTET.

1743—1807.

BUDAPEST

«PÁTRIA» IROD. VÁLLALAT RÉSZVÉNYTÁRSASÁG KÖNYVNYOMDÁJA

1896.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

TARTALOM.

Old.

1. 1743. február 2. A temesi bánság erdőmesterének javaslata és oktatása a különböző fajú erdők ültetéséről 1
2. 1744. február 9. Az egri jezsuiták aranyosi erdőrendtartása 17
3. 1746. január 19 után. Komárommegye tanuvallatása a neszmélyi és almási erdőknek közös használatáról 18
4. 1746. január 23. Komárommegye tanuvallatása a szent-péteri erdő közös használatáról 24
5. 1746. junius 16. Menyhárd és Leibicz szepességi városok közti egyezség az erdők használatáról 29
6. 1746. julius 29. A zalathnai kincstári uradalom egyik főtisztjének jelentése az uradalmi erdőkről 31
7. 1746. november 26. Kivonat a gróf Haller János dévai uradalmi jószágkormányzójának a dobrai kerületi krajnik részére adott utasításából 34
8. 1747. január 16. Kivonat Sepsi-Szent-György város közönségének szabályzatából erdeinek használatáról 36
9. 1747. jun. 9. Kivonat Mária-Terézia királynőnek Selmeczbánya sz. kir. város részére kiadott szabályzatából 38
10. 1747. jun. 9. Kivonat Mária-Terézia királynőnek Körmöczbánya sz. kir. város részére kiadott szabályzatából 39
11. 1747. jun. 9. Kivonat Mária-Terézia királynőnek Beszterczebánya sz. kir. város részére kiadott szabályzatából 40
12. 1747. jun. 9. Kivonat Mária-Terézia királynőnek Bakabánya város részére kiadott szabályzatából... 41
13. 1747. jun. 9. Kivonat Mária-Terézia királynőnek Bélabánya város részére kiadott szabályzatából 42
14. 1747. junius 19. Az erdélyi országgyűlés által hozott 2. törvényczikk a bányák részére szükséges fának illő áron való átengedéséről 43
15. 1748. márczius 4. Kivonat Komárommegye tanuvallatásából a szent-péteri plebánosnak fa-illetménye s egyéb, a szent-péteriek által való közös ellátása iránt 44

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

16. 1748. szept. 13. Mária-Terézia királynő utasítása a zalathnai erdőbíró részére ... 51
17. 1748. november 13. Kivonat Nagy-Baczon falu törvényéből erdeinek megóvásáról ... 61
18. 1749. julius 3. Kivonat a Németh-Lipcse város részére megállapított kamarai rendtartásból ... 63
19. 1749. julius 28. Utasítás a likavai uradalom fő-erdőkerülője s annak alantasai részére ... 66
20. 1749. szeptember 1. A bécsi udv. bankbizottság utasítása a temesi bánsági erdőmester részére ... 73
21. 1749. szeptember 15. A bécsi udvari kereskedelmi főigazgatóság átirata a magyar udvari kanczelláriához, melyben a hamuzsír mint igen keresett kiviteli czikk gyártásának előmozdítását javasolja ... 96
22. 1749. szeptember 22. Mária-Terézia királynő leirata a helytartótanácshoz a hamuzsír-gyártás előmozdítása tárgyában ... 97
23. 1749. szeptember 28. A sólyomkői és micskei uradalmak közti egyezség a Peres erdőben való makkoltatás iránt ... 98
24. 1749. Kivonat Peselnek felső-fehérmegyei falu törvényéből a tilalmas erdők s az erdei kaszálókról ... 100
25. 1750. márczius 12. Mária-Terézia királynő rendelete a magyar udv. kamarához a szlavóniai határőrvidéken alkalmazandó erdőrendtartás iránt ... 100
26. 1750. márcz. 15. Kivonat Bazin sz. kir. városnak, az ott működő királyi biztosok által megállapított szabályrendeletéből, az erdőket illetőleg ... 102
27. 1750. junius 22. A helytartótanács jelentése a fölséghez a Magyarországon üzött hamuzsírfőzés mérveiről és árairól ... 103
28. 1750. junius 25. Mosonmegye határozata arról, hogy minden nemes és jobbágy büntetés terhe alatt évenkint 12 füzfát ültetni tartozzék ... 104
29. 1750. október 12. Utasítás a szomolnoki erdőmester részére ... 105
30. 1750. október 12. Utasítás a szomolnoki alsóbb erdészeti tisztviselők és szolgák részére ... 110
31. 1750 körül. Kivonat a dévai uradalom jószágkormányzója által a dobrai krajnik részére adott utasításból, az erdőgazdaságot illetőleg ... 117
32. 1752. jun. 12. Mária Therézia királynő rendelete Ujbánya városához a végből, hogy az ottani erdők pusztításától tartózkodjék ... 119
33. 1752. deczember 8. Báró Engelshoffen altábornagy, temesvári főhadparancsnok jelentése a bécsi udv. főhaditanácshoz a várépítkezésekhez szükséges fa-anyagról, és a Tisza mentén 1747-ben kiültetett erdők pusztulásáról ... 121
34. 1753. január 10. A fő-haditanács átirata a bécsi udv. kamarához az elpusztított tisza-menti erdő-ültetvények helyreállítása ügyében 124
35. 1753. január 26. A magyar udv. kamara rendelete a bácsi jószág-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

kormányzóhoz, hogy az udv. fő-haditanács áital Titel, Becse és Kanizsa mellett tervezett erdők ültetésének foganatosításáról a kamarát értesítse 125
36. 1753. február 19. Bács vármegye szolgabírájának helyszini szemléje a kanizsai és becsei elpusztult erdőültetvényekről 126
37. 1753. február 25. A temesvári erdőmester javaslata egy, Nagy-Becskerek táján ültetendő erdő iránt 128
38. 1753. márczius 16. Mária Therézia királynő rendelete Bácsmegyéhez, hogy a Becse és Kanizsa melletti erdők elpusztítóit nyomozza ki s az okozott károk helyreállítását új ültetésekkel eszközölje 129
39. 1753. ápril 5. A magyar udv. kamara előterjesztése a fölséghez a becsei és kanizsai erdőültetvényeknek ezentúl a kamara által való gondozásáról s a Tisza egész vonalának befásításáról ... 130
40. 1753. május 1. Az udv. fő-haditanács átirata a bécsi udv. bánsági bizottsághoz, a Tisza mentén erdők ültetéséhez szükséges csemetéknek a Bánságból való megküldése iránt 131
41. 1753. augusztus 9. A bánsági és illyr udvari bizottság átirata a bécsi udv. főhaditanácshoz a Tisza mentén Bácsmegyében erdők ültetésére szükséges magok és csemeték ügyében 133
42. 1754. május 29. Kivonat a bécsi udv. főhaditanácsnak a magy. udvari kanczelláriával tartott tanácskozásának jegyzőkönyvéből, a túlzott mértékben űzött hamuzsírfőzésnek az erdők megóvása érdekében szükséges korlátozásáról, legfelsőbb jóváhagyással 134
43. 1754. jun. 4. Ferencz főherczeg rendelete a helytartótanácshoz, hogy Breznóbánya városát az ottani erdők iránt 1674-ben a beszterczebányai kamarával kötött szerződésének szigorú megtartására kötelezze 136
44. 1754. junius 7. Királyi rendelet a helytartótanácshoz, a hamuzsírgyártásnak az erdők megóvása érdekében kivánatos korlátozásáról és egy ideiglenes országos erdőrendtartás szükségéről ... 137
45. 1754. augusztus 5. A helytartótanács körrendelete a törvényhatóságokhoz az iránt, hogy a hamuzsírgyártásnál az erdők fentartásáról gondoskodjanak, valamint jelentést tegyenek arról, hogy micsoda erdőrendtartást lehetne behozni 139
46. 1754. november 7. Pozsonyvármegye jelentése a helytartótanácshoz, hogy már évek előtt hozott szabályrendeletet a fűzfák kötelező ültetéséről 140
47. 1755. február 22 előtt. Egy névtelen javaslata a magyar udvari kanczelláriához a magyar alföldnek fűzfákkal való befásításáról 141
48. 1755. február 22. A magyar udv. kanczelláriának előterjesztése a fölséghez, melylyel a névtelen abbeli tervét, hogy az országban mindenütt a nedves helyek fűzfákkal befásítandók, magáévá teszi, a fölség helybenhagyásával 146
49. 1755. máj. 10. A helytartótanács körrendelete az összes törvényhatóságokhoz, melylyel a nedves helyeknek fűzfákkal való

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

beültetését elrendeli s az eredményről időszakonkénti jelentést kiván 147
50. 1755. augusztus 8. A hajduvárosok közönségének jelentése a fűzfák ültetéséről 149
51. 1755. Kivonat Szatmár-Némethi sz. kir. város szabályzatából tilalmas erdejét illetőleg... 151
52. 1756. február 3. Abaujmegye tanuvallatása méhek ellopásáról a saczai erdőből... 151
53. 1756. február 23. Zólyom városának szabályrendelete, melylyel a polgárok fajzási szabadságát korlátozza... 153
54. 1756. julius 31. A Kis-Kun kerületnek a helytartótanácshoz felterjesztett kimutatása és jelentése az ott kiültetett fákról ... 153
55. 1756. november 5. A mádi közbirtokosok egyezsége erdeik védelme s használata felől... 155
56. 1758. jun. 10. Kivonat az udvari bánya-bizottságnak a m. főbányagrófi hivatalhoz intézett rendeletéből a bányaerdők ügyében 158
57. 1758. augusztus 28. Kivonata a horvát-szlavon-dalmát tartománygyűlés 6. törvényczikkébe beczikkelyezett s a báni határkerületbe kiküldött főbiztos részére adott utasításból, az erdőket illetőleg... 160
58. 1758. november 15. A Lőcse-városi erdőfelügyelő kérelme a helytartótanácshoz, hogy a városi erdők pusztításának megakadályozására szükséges intézkedéseket megtegye, s annak a káros szokásnak, hogy a városok minden évben más erdőfelügyelőt választanak, megszüntetéséről gondoskodjék 162
59. 1760. junius 24. Az egri jezsuiták utasítása a scsávniki apátsághoz tartozó erdők felügyelője részére... 164
60. 1760. szeptember 30. Kivonat a bécsi udv. kamarának a temesvári jószágkormányzóság részére adott utasításából, a bánsági bánya-erdőket illetőleg 166
61. 1761. április 7. Az erdélyi főkormányszék körrendelete az avar-égetés eltiltásáról 177
62. 1761. április 16. Kivonat az udvari kamarának a bánsági bányászatnál végezett napszámok nyilvántartása ügyében adott utasításából 178
63. 1761. jun. 3. Az udvari kamara utasítása a felsőbányai főerdő-bíró részére... 179
64. 1761. jun. 3. Az udv. kamara utasítása a kapniki erdőbíró részére 184
65. 1762. január 14. A magyar udv. kanczellária átirata a bécsi udv. kamarához a magyarországi hamuzsírfőzés tárgyában 188
66. 1762. február 15. Komárommegyének jelentése a helytartótanácshoz a területén lévő erdők állapotáról 190
67. 1762. február 17. Sopron városának jelentése a helytartótanácshoz az erdeiben követett rendtartásról 191
68. 1762. február 28. Pest városának a helytartótanácshoz intézett javaslata a fák s különösen ákáczfák ültetéséről s azok megóvásáról 193

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

69. 1762. márczius 5. Az udv. bankbizottság átirata az udv. főhaditanácshoz a temesvári bánság területén ültetett új erdők s a várerődítésekhez szükséges fa tárgyában 197
70. 1762. márczius 26. A jász-kun kerületek rendtartása az erdők ültetése s azok megóvása iránt 198
71. 1762. április 6. A helytartótanács vegyes bizottságának a felséghez felterjesztett jelentése a fűzfák ültetésének eredményeiről 1759-től 1762-ig s véleménye Skopek Ferencz tervéről az ákáczfák ültetése tárgyában 199
72. 1762. május 11. Baranyamegyének a helytartótanácshoz fölterjesztett javaslata az erdők megóvásáról 206
73. 1762. május 27. Biharmegyének a helytartótanácshoz fölterjesztett javaslata az erdők megóvásáról 207
74. 1762. jul. 7. Utasítás a liptói kamarai uradalmak erdőmestere részére 209
75. 1763. november 22. Esztergom városának jelentése a helytartótanácshoz erdeinek megóvására tett intézkedéseiről 216
76. 1764. február 28. A bánsági erdőmester javaslata erdők ültetéséről, a bánsági kormányzóságnak erre hozott határozatával 217
77. 1764. április 30. Tanuvallatás a kisztei Nyilas erdő használatáról ... 221
78. 1764. julius 21. Marosvásárhely városa erdőfelügyelőjének utasítása 226
79. 1764. augusztus 20. A hradek-likavai uradalom szerződése egy erdő kitakarítása iránt a gombási kocsmáros és molnárral 229
80. 1765. április 10. Krompach városának erdőrendtartása... 232
81. 1765. május 9. Az erd. főkormányszék körrendelete arról, hogy a fák erőszakos levágása vagy meghántása esetén azok a szóbeli harmadnapos törvényszéken ítéltessenek meg... 233
82. 1765. deczember 9. A temesvári erdőbírónak a favágásról szóló utasítása 235
83. 1766. márczius 31. Kivonat Demelmaier Honorius bánsági erdőmesternek erdészeti jelentéséből, mely a bánsági erdészet fejlődését 1716-tól 1763-ig előadja 236
84. 1766. május 21. Mária Therézia királynő rendelete a magyar udv. kamarához a sarjerdők ültetéséhez szükséges magok tárgyában 243
85. 1766. julius 9. Mária Therézia rendelete a magyar udv. kamarához a közczélokra rezervált erdők ügyében... 244
86. 1766. okt. 4. A nagybányai kir. bányahivatalnak Nagybánya városával kötött egyezsége az ottani erdők használata felől 245
87. 1766. október 14. A magyar udv. kamarának előterjesztése a fölséghez a bácsi kamarai kerületben eszközlendő erdőültetésekről 250
88. 1766. deczember 29. A magyar udv. kamara átirata a kamara elnökéhez, hogy a királyi rendelet értelmében az összes kamarai és első sorban a hradek-lykavai erdők megvizsgálására és szabályozására a szükséges intézkedéseket megtehesse... 251
89. 1767. január 10. Mária Therézia királynő rendelete a helytartótanácshoz, hogy a kecskéknek az erdőkbe való hajtását megtiltván, ezt tegye közhirré s egy általános erdőrendtartásnak Magyar-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

országon való behozatalát mi módon véli keresztülvihetőnek 252

90. 1767. január 19. A helytartótanács előterjesztése a felséghez a kecskelegeltetést az erdőkben eltiltó rendelet tárgyában ... 254

91. 1767. február 10. Mária Therézia rendelete a helytartótanácshoz, melylyel az országos erdőrendtartás elkészítését megsürgeti 256

92. 1767. február 19. A helytartótanács körrendelete a törvényhatóságokhoz arról, hogy az erdők megóvása érdekében mindent megtegyenek s ebbeli intézkedéseikről időnként jelentést tegyenek 257

93. 1767. márczius 13. A bécsi udv. bankbizottság átirata a bécsi udv. kamarához a magyar kamarai uradalmakban az erdők ültetéséhez szükséges magokról 258

94. 1767. márczius 24 előtt. Oktatás a szilfa ültetéséről, a mely a bécsi udv. bank-bizottság által a bécsi udv. kamarának, innen pedig királyi rendelettel a magyar udv. kamarának küldetett meg 259

95. 1767. április 8 előtt. Leirása egy új fűrészmalomnak, mely leirás királyi rendelettel küldetett meg a magyar udvari kamarának 260

96. 1767. augusztus 28. Az erdélyi főkormányszék körrendelete, melylyel a kecskék legeltetését — különösen a határszéli erdőkben — eltiltja 261

97. 1767. deczember 4. A magyar udvari kamara utasítása a likavai erdők kezeléséről 262

98. 1767. deczember 12. A helytartótanács körrendelete arról, hogy az elszaporodott vadak által a jobbágyoknak okozott károk megtéríttessenek... 265

99. 1767. Kivonat Mária Therézia királynő urbáriumából... 266

100. 1767. Geusau báró által a hradek-lykavai kamarai erdők számára kidolgozott rendtartás 268

101. 1768. február 27. Liptó vármegye szabályrendelete az erdők megóvásáról... 273

102. 1768. márczius 24. A helytartótanács körrendelete a törvényhatóságokhoz a kártékony vadak elszaporodásának korlátozása iránt kiadott királyi rendeletről... 277

103. 1768. junius 15. A bécsi cs. és kir. udvari kamara átirata a magyar udv. kanczelláriához arról, hogy ő felsége az erdők kimélése czéljából azoknak, kik kőszenet vagy turfát fedeznek föl, fejenként 50 arany jutalmat biztosít 278

104. 1768. augusztus 19. A magyar udv. kamara előterjesztése a felséghez, melyben a szempczi kollégium két növendékének az erdészeti tudományok elsajátítása végett külföldre kiküldetését ajánlja 279

105. 1769. márczius 1. A helytartótanács gazdasági bizottságának a felséghez felterjesztett ülési jegyzőkönyve, melylyel az általa készített országos erdőrendtartást bemutatja 280

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

106. 1769. márczius 1. A helytartótanács által kidolgozott erdőrendtartás pontjai 282
107. 1769. május 24. Mária Therézia királynő kézirata a bécsi udv. kamara elnökéhez, a Magyarországba behozandó erdőrendtartás ügyében... 286
108. 1769. május 27. A bécsi udv. kamara előterjesztése a fölséghez a helytartótanács által javasolt országos erdőrendtartásról ... 287
109. 1769. jun. 17. Az udv. pénzverő és bányászati tanács átirata a cs. és kir. udv. kamarához a helytartótanács által javasolt magyar erdőrendtartás ügyében 288
110. 1769. julius 17. A magyar udv. kamara előterjesztése a fölséghez a helytartótanács által javasolt országos erdőrendtartásról ... 289
111. 1769. augusztus 9. A bécsi cs. és kir. udv. kamara előterjesztése a fölséghez, a helytartótanács által javasolt országos erdőrendtartás ügyében 290
112. 1769. augusztus 9. Kivonat az erdélyi udv. kanczelláriának a főkormányszékhez intézett leiratából, melylyel az osztrák erdőrendtartást megküldi annak behozatala s másrészt valami vadászati rendszabály megalkotása végett 292
113. 1769. szeptember 2. A bécsi udv. kamara pénzverő és bányászati osztályának előterjesztése a fölséghez, a magyar udv. kanczellária által szerkesztett magyar országos erdőrendtartás iránt, az arra hozott legfelsőbb határozattal 293
114. 1769. november 13. Zichini Lajos fűrészgépének leirása 295
115. 1769. november 13. Kivonat Mária Therézia királynőnek az erdélyi urbéri viszonyokat szabályozó rendeletéből... 295
116. 1769. deczember 22. Mária Therézia királynőnek Magyarország részére kiadott erdőrendtartása 296
117. 1769. Szent-György sz. kir. város vadászati utasítása... 314
118. 1769. Szent-György sz. kir. város erdő-rendtartása 317
119. 1770. február 16. Mária Therézia királynő rendelete a helytartótanácshoz, melylyel az országos erdőrendtartást annak kihirdetése végett megküldi és elrendeli, hogy annak végrehajtása végett minden törvényhatóságnál erdőfelügyelői állás szerveztessék 325
120. 1770. márczius 15. A helytartótanács fölterjesztése a fölséghez az országos erdőrendtartás kihirdetése iránti aggályairól 326
121. 1770. márczius 19. Massenbach jelentése a bécsi udv. kamara bánsági osztályához, a Bánságban tett erdészeti intézkedéseiről... 329
122. 1770. márczius 28. Királyi rendelet a helytartótanácshoz az iránt, hogy az országos erdőrendtartást aggályai daczára is hirdettesse ki... 331
123. 1770. április 5. A helytartótanács körrendelete az országos erdőrendtartás kihirdetése és minden törvényhatóságnál a tisztikar egyik tagjának az erdészeti ügyek felügyeletével való megbizása végett 331

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

124. 1770. május 16. Kivonat az urbériség rendezésére kiküldött biztosoknak adott utasításból, a jobbágyok erdőlése és makkoltatásáról 332
125. 1770. május 21. Varasdmegye határozata az országos erdőrendtartásnak területén való végrehajtásáról... 334
126. 1770. május 28. Zágrábmegye határozata az országos erdőrendtartás végrehajtásáról 335
127. 1770. junius 15. A helytartótanács körrendelete arról, hogy az országos erdőrendtartás némely pontja az urbéri törvények szempontjából miként magyarázandó... 337
128. 1770. julius 3. Mária Therézia rendelete a helytartótanácshoz a lengyel határon fekvő megyékben üzött hamuzsírgyártásról való jelentéstétel végett 338
129. 1770. julius 21. Mária Therézia királynő rendelete a magyar udv. kamarához, hogy a török mogyorófához hasonló s Fridvalszky jezsuita által a Mármarosban fölfedezett fából az udvar számára deszkákat küldjön 339
130. 1770. szeptember 10. Mária Therézia királynő rendelete a helytartótanácshoz a végett, hogy a szabad kir. városok erdeikről térképet csináljanak s a vágásokat a szerint szabályozzák ... 340
131. 1770. szeptember 17. Massenbach átirata a bécsi udvari kamara bánsági osztályához, a Bánságban kiültetendő erdőkhöz szükséges magok küldése tárgyában... 340
132. 1770. november 13. A helytartótanács körrendelete a sz. kir. városokhoz az iránt, hogy erdeikről térképet készittessenek s a vágásokat a szerint intézzék 341
133. 1770. deczember 17. Leirása azon gépnek, melylyel a fákat tövestül lehet kitépni... 341
134. 1770. deczember 31. Kassa város jelentése a helytartótanácshoz, az új erdőrendtartásnak a város erdeiben való alkalmazásáról 343
135. 1771. január 14. Mária Therézia királynő rendelete a helytartótanácshoz, melylyel a fák gyökereinek kitépésére szolgáló gép leirását megküldi... 345
136. 1771. február 15. A nagy-kunkerületi kapitány jelentése a kerületében kiültetett erdők sorsáról... 345
137. 1771. márczius 6. Mosonymegyének a helytartótanácshoz felterjesztett rendtartása a községi erdők használata és megóvásáról... 346
138. 1771. julius 20. Mária Therézia királynő rendelete a helytartótanácshoz a fák levágásánál fejsze helyett a fürészt ajánlván 349
139. 1771. október 2. A helytartótanács gazdasági bizottságának jegyzőkönyve az országos erdőrendtartás kihirdetése után a törvényhatóságoktól beérkezett jelentések és véleményekről 350
140. 1771. deczember 7. A dévai uradalom utasítása a roskányi fürészmalomhoz szerződtetett fürészmester részére 359
141. 1771. deczember 10. Mária Terézia királynő rendelete a magyar udv. kamarához, hogy minden kamarai jószágban, ahol arra szükség s alkalmas hely van, új erdők ültettessenek 360

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.
142. 1771. Kivonat Kassa sz. kir. város szabályzatából a város erdeiről 361
143. 1773. junius 30. Az erdélyi kanczellária rendelete a főkormányszékhez, hogy az erdők megóvása érdekében kiadott legfelsőbb rendeleteket újolag közhírré tétesse 361
144. 1773. Magyarósi Benjáminnak a felség elé terjesztett javaslata az erdélyi erdők megóvása s új erdők ültetése iránt 362
145. 1774. szeptember 6. Kivonat Bazin sz. kir. város szabályrendeletéből a fák s erdők megóvásáról 364
146. 1774. deczember 16. Kivonat Bodos falu törvényéből erdeinek használatáról... 364
147. 1774. Debreczen sz. kir. város szabályrendelete erdeinek rendezéséről 365
148. 1774. Debreczen sz. kir. város utasítása erdőfelügyelői részére ... 365
149. 1775. január 8. Kivonat Száraz-Ajta falu törvényéből erdeinek használatáról... 368
150. 1775. január 18. Kivonat Közép-Ajta falu törvényéből az erdei kihágásokról... 369
151. 1775. márczius 13 előtt. Az erdélyi kereskedelmi bizottságnak a főkormányszéktől a fölséghez fölterjesztett s ott elfogadott javaslata az erdők megóvásáról 370
152. 1775. május 5. Kivonat Baróth falu törvényéből az erdei kihágásokról 382
153. 1775. május 8. Mária Terézia királynő rendelete a magyar udv. kamarához a mármarosi sószállítás érdekében az erdők helyesebb gondozásáról 382
154. 1776. május 7. Küküllőmegye tanuvallatása a királyfalvi jobbágyok tulajdonát képező s a földesurak által elvett erdők és földekről 388
155. 1776. november 8. Mária Terézia királynő leirata a helytartónácshoz a vitás magosparti erdők ügyében... 402
156. 1776. november 29. Az udvari kamara rendelete az főbányagrófi hivatalhoz a magosparti erdőknek a bányászat czéljaira való használata ügyében 405
157. 1776. deczember 6. Az udv. kamara rendelete a szomolnoki bányafelügyelőséghez a szomolnoki, svedléri és stószi jobbágyoknak fajzási joga s urbéri kötelezettségei tárgyában... 407
158. 1777. szeptember 16. A helytartótanács körrendelete arról, hogy a jobbágyok az erdők kimélése végett kerítéseiket tűzálló anyagból készítsék... 410
159. 1777. október 31. A magyar udv. kanczellária átirata az udv. kamarához a beszterczebányai erdőkben üzött szurok- és kocsikenőfőzés megtiltása iránt... 411
160. 1778. Aranyosszék határozata a szék szabad erdejének felosztásáról az egyes faluk között... 412
161. 1779. márczius 3. A királyi tábla jegyzőjének tanuvallatása a szentmárton-kátai földek és erdő közös használatáról 413
162. 1779. junius 21. A helytartótanács körrendelete az erdőkben való tűzgyujtások tilalmáról 419

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

163. 1780. március 16. A helytartótanács körrendelete a fűzfák ültetésének hathatósabb előmozdítása végett szükséges intézkedésekről ... 420

164. 1780. (március 16.) A helytartótanácsnak megelőző 163. szám alatt közölt körrendeletével megküldött oktatása a fűzfák ültetéséről ... 423

165. 1780. deczember 1. Az udv. kamara szolgálati utasítása a fernezelyi erdőbíró részére ... 432

166. 1780. deczember 1. Az udv. kamara utasítása a nagybányai erdőkerület erdőőrei részére ... 437

167. 1780. deczember 1. Az udv. kamara szolgálati utasítása a felsőbányai erdőmester részére ... 440

168. 1781. május 30. II. József császárnak Erdély részére kiadott erdőrendtartása ... 445

169. 1781. aug. 23. Az udv. kamara szolgálati utasítása a kapniki erdőmester részére ... 464

170. 1781. augusztus 23. Az udv. kamara szolgálati utasítása a kapniki erdőkerület erdőőrei részére ... 470

171. 1782. február 12. Az udv. kamara utasítása a szomolnoki gerebfelügyelő részére ... 473

172. 1782. máj. 17. Kivonat az udv. kamarának a szomolnoki bányafelügyelőséghez, a megküldött szolgálati utasítások iránt intézett rendeletéből ... 477

173. 1782. máj. 17. Az udv. kamara szolgálati utasítása a szomolnoki erdész részére ... 478

174. 1782. máj. 17. Az udv. kamara szolgálati utasítása a straczenai erdész részére ... 484

175. 1782. máj. 17. Az udv. kamara szolgálati utasítása a szomolnoki főerdész részére ... 490

176. 1782. máj. 17. Az udv. kamara szolgálati utasítása a szomolnoki erdőmester részére ... 499

177. 1784. január 5. Az erdélyi főkormányszék előterjesztése a fölséghez az erdő megóvása érdekében minden törvényhatóságnál szervezendő erdőfelügyelőségek szükségéről ... 508

178. 1784. márczius 3. Az erdélyi főkormányszék körrendelete a kerítéseknél eleven sövények és sánczok alkalmazásáról ... 510

179. 1784. május 26. Gyergyó szék jelentése a főkormányszékhez az erdők megóvása érdekében elrendelt intézkedések ellen ... 511

180. 1785. szeptember 20. A helytartótanács körrendelete a hamuzsírfőzés tárgyában ... 512

181. 1786. márczius 27. A kanczellária rendelete az erd. főkormányszékhez arról, hogy az erdőkárok elkerülése végett a földesurak jobbágyaiknak a favágásra és hazavitelére egy bizonyos napot tűzzenek ki ... 513

182. 1786. julius 11. A helytartótanács körrendelete a közös erdőknek az országos erdőrendtartás ellenére való pusztítása ellen ... 514

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

183. 1786. julius 16. Küküllőmegye zágori járási szolgabírájának jelentése az alispánhoz a főkormányszék által kibocsátott erdőrendtartás végrehajtásáról 515
184. 1786. augusztus 21. II. József császár vadászati rendtartása 517
185. 1786. szeptember 10. Gregori János orvos folyamodványa a fölséghez, melyben a bácsmegyei homokos és puszta földek befásítására ajánlkozik... 523
186. 1786. október 3. Krompach városának, Szepesmegye és város földesura által jóváhagyott erdőrendtartása 526
187. 1787. február 14. Háromszéknek a székely határőrezreddel közösen megállapított határozatai az erdők hathatósabb megóvásáról 527
188. 1787. május 18. Zólyommegye alispánjának jelentése a miklósfalvi erdő állapotáról... 531
189. 1787. május 24. Trencsénmegye alispánjának jelentése a helytartótanácshoz, melyben annak eldöntését kéri, hogy vajjon a kecskék — mint az idevaló jobbágyok hiszik — csak a fiatal, vagy egyáltalán minden erdőből kitiltandók-e?... 533
190. 1787. julius 20. A bácsi kam. erdőmesternek a kamarai jószágigazgatóság által a helytartótanácshoz intézett jelentése a bácsmegyei erdők állapotáról s azoknak mi módon való jobb karba helyezéséről 534
191. 1787. november 27. Az erdélyi főkormányszék előterjesztése a közös erdők használatának szabályozásáról 539
192. 1787. deczember 11. Segesvár város határozata a tervbe vett városi faraktár fölállítása tárgyában 545
193. 1787. deczember 20. Kanczelláriai rendelet a helytartótanácshoz az országos erdőrendtartás újból kihirdetése s az iránt való véleményadás végett, hogy mi módon lehetne a közöserdőket megóvni... 547
194. 1788. január 8. A helytartótanács körrendelete a törvényhatóságokhoz az országos erdőrendtartás ujból kihirdetése s arról való véleményadás végett, mi módon lehetne a közös erdők pusztulását meggátolni... 547
195. 1788. február 19. Győrvármegyének a helytartótanács elé terjesztett véleménye a közös erdők használatának szabályozásáról ... 548
196. 1788. február 13. Tolnavármegyének a helytartótanács elé terjesztett véleménye a közös erdő használat szabályozásáról 550
197. 1788. február 14. Aradmegyének a helytartótanács elé terjesztett véleménye a közös erdők használatának szabályozásáról... ... 550
198. 1788. február 14. Szabolcsmegyének a helytartótanács elé terjesztett véleménye a közös erdők használatának szabályozásáról ... 552
199. 1788. február 15. Zemplénmegyének a helytartótanács elé terjesztett véleménye a közös erdők használatának szabályozásáról... ... 553
200. 1788. február 16. Bereghmegyének a helytartótanács elé terjesztett véleménye a közös erdők használatának szabályozásáról... ... 554

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

201. 1788. február 17. Vasvármegyének a helytartótanács elé terjesztett véleménye a közös erdők használatának szabályozásáról... ... 555
202. 1788. február 20. Somogymegyének a helytartótanács elé terjesztett véleménye a közös erdők használatának szabályozásáról... ... 556
203. 1788. márczius 15. A fuzsinei erdészeti hivatalnak a fiumei kormányzósághoz intézett jelentése az itteni erdők állapotáról s azoknak miként való jobb karba helyezéséről 556
204. 1788. márczius 24. A fiumei kományzóság jelentése a helytartótanácshoz, melylyel a fuzsinei erdészeti hivatal javaslatát az ottani erdők hathatósabb megóvásáról fölterjeszti... 561
205. 1788. márczius 28. Mármarosmegyének a helytartótanács elé terjesztett javaslata a közös erdők használatának szabályozásáról ... 563
206. 1788. márczius 30. Abauj-Tornamegyének a helytartótanács elé terjesztett javaslata a közös erdők használatának szabályozásáról 564
207. 1788. ápril 10. Dr. Gregóry J. B. javaslata a magyarországi homokos és puszta területek befásításáról 570
208. 1788. ápril 17. A magyar udv. kanczellária leirata a helytartótanácshoz, melylyel Gregory Jánosnak a homokos területek befásításáról beadott javaslatára, neki a zombori és temesvári kam. jószágigazgatóságoknál a kisérlettétel megengedtetik 576
209. 1788. május 16. A helytartótanács körrendelete a marháknak az erdőkből való kitiltása végett... 577
210. 1788. május 23. Az erd. főkormányszék körrendelete a barmoknak az erdős helyekről való kitiltásáról 577
211. 1788. május 24. Liptó-Árvamegyének a helytartótanács elé terjesztett javaslata a közös erdők használatának szabályozásáról ... 578
212. 1788. junius 7. Sopronmegyének a helytartótanács elé terjesztett javaslata a közös erdők használatának szabályozásáról 580
213. 1788. junius 21. Trencsénmegyének a helytartótanács elé terjesztett javaslata a közös erdők használatának szabályozásáról 589
214. 1788. julius 24. Thúrócz-Zólyommegyének a helytartótanács elé terjesztett javaslata a közös erdők használatának szabályozásáról ... 590
215. 1788. augusztus 25. Mármaros megye szolgabirájának jelentése a hosszúmezei városi erdőkben esett károkról 596
216. 1788. augusztus 30. Id. Plathy Andrásnak a helytartótanács elé terjesztett javaslata a közös erdők használatának szabályozásáról 600
217. 1788. szeptember 9. Kivonat az erd. főkormányszéknek az urbéri viszonyt szabályozó rendeletéből 603
218. 1788. november 4. Felső-Fehérmegye kanta-járási szolgabirájának jelentése a járásabeli faluk erdeinek állapotáról... 605
219. 1791. márczius 12. A magyar országgyülés által hozott 57. törvényczikk az erdők pusztításának megakadályozásáról 608
220. 1791. augusztus 20. Javaslat Segesvár város erdeinek szabályozásáról 609
221. 1791. Az erdélyi országgyülés által hozott 95-ik ideiglenes törvény-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

czikk az erdőhatalmaskodásokra rendelt harmadnapos törvényszékről 613
222. 1791. november 28. Az erdélyi országgyülés által hozott 30. törvényczikk az erdők megóvásáról 615
223. 1791. Skerlecz Miklós helytartótanácsosnak, a magyar országgyülés kereskedelmi országos bizottsága elé terjesztett munkálata Magyarország erdeinek állapotáról s az azok megóvására szükséges intézkedésekről... 616
224. 1792. január 17. Szék sz. kir. város végzése a vad-gyümölcsfák iránt... 620
225. 1792. október 23. Mak Domokosnak, a számtan tanárának a magyar egyetemen, a magy. udv. kanczelláriához intézett javaslata egy erdészeti iskola felállításáról 622
226. 1792. november 26. A kanczellária hátirata Mak Domokosnak egy erdészeti iskola felállitása végett benyujtott folyamodványára... 625
227. 1792. deczember 19. A magyar országgyülés által kiküldött országos bizottság 12. ülésének jegyzőkönyve az erdők megóvása tárgyában folytatott tanácskozásairól... 626
228. 1792. A magyar országgyülés által kiküldött bányaügyi orsz. bizottság javaslata a bányavárosok erdeinek megóvásáról... 630
229. 1792. A magyar országgyülés által kiküldött országos bizottság kettős javaslata az erdők megóvása érdekében hozandó törvényről 634
230. 1793. január 2. Kivonata a magyar országgyülés által kiküldött országos bizottság 14. ülésének jegyzőkönyvéből a vadászat szabályozásáról folyt tanácskozásairól 635
231. 1793. deczember 13. A dévai kamarai jószágigazgatóság rendelete az udvarbíróhoz, mellyel a dévai nemességnek az ottani erdők használata iránt kötött egyezségét bizonyos feltételek mellett jóváhagyja 637
232. 1794. junius 13. Dobokamegye tanuvallatása arról, hogy a Szék város határában található összes gyümölcsfák fáját és gyümölcsét a lakosok mindenkor közösen használták és élvezték... 639
233. 1795. április 27. Kivonat a magyar udv. kanczelláriának a fölséghez tett előterjesztéséből, a közalapítványi uradalmakban erdőmesteri állások szervezése iránt 657
234. 1795. Az erdélyi országgyülés által kiküldött bizottság erdőrendtartási javaslata... 659
235. 1795. Az erdélyi országgyülés által kiküldött bizottság javaslata a vadászat szabályozásáról 677
236. 1796. jan. 15. Az udv. kamara utasítása a főbányagrófi hivatal részére a fakezelés s az erdők gondozása tárgyában 681
237. 1796. márczius 7. A kanczellária rendelete a helytartótanácshoz a közalapítványi javaknál 5 új kerületi erdőmesteri állás felállításáról 684

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old

238. 1796. október 11. Vizner Ferencz hradeki kam. prefektus előterjesztése a magy. udvari kamarához az általa Hradeken létesített erdészeti népiskola javadalmazásáról 685
239. 1798. február 22. A magy. udvari kamara átirata a helytartótanácshoz arról, hogy ő felsége a hradeki erdészeti népiskola javadalmazása iránt a községgel kötött szerződést jóváhagyta ... 688
240. 1798. junius 6. Az erd. főkormányszék körrendelete az 1791. 30. törv.-cz. szigorú megtartásáról 689
241. 1798. nov. 26. A helytartótanács egyházi bizottságának jegyzőkönyve, melylyel a közalapítványi erdőmesterek részére újolag kidolgozott utasítást a felséghez felterjeszti 690
242. 1799. január 8. A főkormányszék körrendelete az erdőkben való tüzelés eltiltása végett 692
243. 1799. február 5. A helytartótanács előterjesztése a fölséghez a közalapítványi erdők becslésére szükséges utasítás kidolgozásáról 693
244. 1799. julius 5. A magyar udv. kanczellária előterjesztése a Brigido P. orvos által a brezoviczai kőris erdőben talált gyógyító erejű manna iránt, az erre hozott legfelsőbb határozattal ... 694
245. 1799. augusztus 10. A magy. udv. kanczellária előterjesztése a fölséghez Bilitzer S. abbeli javaslatáról, hogy a hamuzsírfőzést az állam vegye saját kezelésébe, az erre hozott legfelsőbb határozattal... 699
246. 1799. deczember 11. Brassó városának javaslata erdeinek szabályozásáról 702
247. 1799. deczember 31. Utasítás a hradek-lykavai kamarai uradalomban alkalmazott fa-munkásokról 705
248. 1800. május 14. Az erd. főkormányszék körrendelete, melyben az erdők miatti viszálykodást s az erdők pusztítását meggátló leghathatósabb módokról a törvényhatóságoktól jelentést kiván 711
249. 1800. junius 7. Ujegyház-szék határozata az erdők megóvásáról ... 712
250. 1800. julius 8. Bardócz-széknek a főkormányszékhez felterjesztett véleménye az erdők megóvásáról... 713
251. 1800. julius 11. Krasznamegyének a főkormányszékhez intézett jelentése az erdők megóvásának módjairól 714
252. 1800. szeptember. Marosszéknek a főkormányszékhez felterjesztett javaslata az erdők hathatósabb megóvásáról 716
253. 1800. november 16. A bécsi udvari pénzügyi hivatalnak a magyar udv. kanczelláriával és az udv. fővadászmesterrel tartott közös értekezletének jegyzőkönyve a közalapítványi erdők mértani fölvétele és megbecslésére szolgáló utasításról 721
254. 1800. Utasítás a közalapítványi javakon levő erdőkerületi hivatalok részére 725
255. 1800. Kimutatás a közalapítványi egyes erdőkerületekhez tartozó erdőkről 749

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

256. 1800. Nagy-Enyed városának a főkormányszékhez felterjesztett erdőrendtartása 751
257. 1800. Udvarhelyszéknek a főkormányszékhez fölterjesztett javaslata az erdők védelméről 754
258. 1800. Szamosujvár városának a főkormányszékhez felterjesztett javaslata az erdők megóvásáról 756
259. 1800. Sepsi-Szent-György város véleményes jelentése a főkormányszékhez az erdők megóvásának módjáról 762
260. 1801. január 10. Szász-Sebesszék javaslata az erdők megóvásáról ... 763
261. 1801. január 13. Deés sz. kir. városnak az erdélyi főkormányszékhez felterjesztett erdőrendtartási javaslata... 767
262. 1801. január 15. Kővár vidékének az erd. főkormányszékhez felterjesztett javaslata az erdők megóvásáról 769
263. 1801. julius 28. Csík-, Gyergyó- és Kászonszéknek a főkormányszékhez fölterjesztett véleménye az erdők megóvása tárgyában 772
264. 1801. Utasítás a közalapítványi uradalmakban lévő erdők felmérésére és megbecslésére 773
265. 1802. május 9. Szász-Ujfalu község határozata erdeinek használatáról 783
266. 1802. junius 5. Szék városának a főkormányszékhez fölterjesztett, a közös birtoklás elvén alapuló erdőrendtartása 785
267. 1802. augusztus 14. Bereczk városának a főkormányszékhez intézett jelentése az erdeinek megóvására tett intézkedésekről 789
268. 1802. augusztus 17. Abrudbánya városának a főkormányszékhez fölterjesztett jelentése erdeinek kezeléséről 790
269. 1802. augusztus 21. Torda városának a főkormányszékhez fölterjesztett véleménye az erdők megóvásáról 791
270. 1802. augusztus 23. Kolozsmegyének a főkormányszékhez fölterjesztett véleménye az erdők megóvásáról 792
271. 1802. augusztus 23. Belső-Szolnokmegyének a főkormányszékhez fölterjesztett véleménye az erdők hathatósabb megóvásáról... 793
272. 1802. augusztus 24. Kolozs városának a főkormányszékhez fölterjesztett javaslata az erdők megóvásáról 794
273. 1802. augusztus 28. Vajda-Hunyad városának a főkormányszékhez fölterjesztett véleménye az erdők megóvásáról 794
274. 1802. szeptember 9. Háromszéknek a főkormányszékhez fölterjesztett javaslata az erdők megóvásáról 796
275. 1802. október 22. A magyar udv. kanczellária rendelete a helytartótanácshoz, melylyel Vizner Ferencznek a hradeki erdészeti népiskola felállításáért ő felsége köszönetét tolmácsolván, a helytartótanácsot véleményadásra hivja fel az iránt, hogy mi módon lehetne az erdészeti tudomány tanítását az ország más részeiben is előmozdítani 800
276. 1802. október 31. A magyar országgyűlés által hozott 24. törvényczikk a vadászat és madarászatról 801
277. 1802. deczember 9. A helytartótanács előterjesztése a fölséghez, melyben Sámbokréthy Györgynek az országutaknak fákkal

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

való beültetése, községi faiskolák felállítása s a népiskolákban a fatenyésztés tanítása iránti tervét kivitelre nem ajánlja 804

278. 1802. Kükűllőmegyének a főkormányszékhez fölterjesztett javaslata az erdők védelme felől 805

279. 1802. Aranyosszéknek a főkormányszékhez fölterjesztett javaslata az erdők megóvásáról 812

280. 1803. január 29. Utasítás a bars-szent-kereszti fővadász részére ... 814

281. 1803. február 28. Vizner Ferencz hradek-lykavai kam. uradalmi erdőfelügyelő véleménye, mi módon lehetne a hradeki erdészeti népiskola mintájára több ilyen iskolát felállítani 819

282. 1803. április 8. A hradeki erdészeti népiskola tanterve 823

283. 1803. május 4. Az udv. kamara rendelete az erdélyi kincstárhoz, az erdőkárokról felveendő jegyzőkönyvek szerkesztése tárgyában 827

284. 1803. május 24. Kivonat a helytartótanács előterjesztéséből a fölséghez, az országban a hradeki mintájára erdészeti népiskolák felállításáról 828

285. 1803. szeptember 19. A mármarosi kamarai jószágigazgatóságnak több mármarosmegyei nemes községgel kötött egyezsége a sószállításhoz szükséges tutajok szolgáltatása iránt 831

286. 1803. november 15. Szászváros széknek a főkormányszékhez fölterjesztett javaslata az erdők megóvásáról 835

287. 1803. Alsó-Fehérmegyének a főkormányszékhez fölterjesztett javaslata az erdők megóvásáról 837

288. 1803. Fogarasvidéknek a főkormányszékhez fölterjesztett javaslata az erdők megóvásáról 840

289. 1803. Közép-Szolnokmegyének a főkormányszékez intézett javaslata az erdők megóvásáról 844

290. 1803. Kézdi-Vásárhely városának a főkormányszékhez fölterjesztett javaslata az erdők megóvásáról 850

291. 1804. márczius 5. Besztercze város és vidék javaslata az erdők megóvásáról 852

292. 1804. márczius 23. Mitterpacher Lajos egyetemi tanárnak az egyetem tanácsához intézett kedvező szakvéleménye Székely Lajosnak a homokos területek befásítását czélzó tervéről ... 856

293. 1804. április 11. Az udv. kamara rendelete a főbányagrófi hivatalhoz, hogy a fa-hiány miatt magánosoknak vas-bányászásra engedélyt ne adjon 857

294. 1804. junius 28. A két Oláhfalu tanácsának a főkormányszékhez küldött jelentése erdeik állapotáról 857

295. 1804. julius 27. Zilah városának a főkormányszékhez fölterjesztett javaslata az erdők megóvásáról 861

296. 1804. szeptember 12. Felső-Fejérmegyének javaslata az erdők megóvásáról 865

297. 1804. október 12. Székely Lajos oktatása a tülevelű fáknak homokos talajon való ültetéséről 868

298. 1804. Szerdahely-szék javaslata az erdők megóvásáról 869

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

299. 1805. február 14. Doboka vármegyének a főkormányszékhez fölterjesztett javaslata az erdők megóvásáról 871

300. 1805. szeptember 12. II. Ferencz király rendelete, melylyel az erdők erőszakos levágása ellen ideiglenesen hozott 1791. 95. törvényczikk erejét a szászföldre is kiterjeszti 873

301. 1806. április 18. A magyar udv. kanczellária előterjesztése a fölséghez, a hradeki erdőiskolához hasonló iskolák felállítása ügyében, az erre hozott legfelsőbb határozattal 874

302. 1806. márczius 14. A kanczellária rendelete a helytartótanácshoz, mely szerint mivel Székely Lajosnak abbeli tervét, hogy Soroksártól Szabadkáig a homokos területek befásíttassanak, ő felsége elfogadta, az érdekelt törvényhatóságokat annak miként keresztülvitelére nézve véleményadásra hivja föl 883

303. 1806. augusztus 13. Szabadka városának a helytartótanácshoz fölterjesztett véleménye a homokos területeknek miként lehető befásításáról 884

304. 1807. julius 17. A magy. udv. kanczellária előterjesztése a fölséghez, a hradeki erdészeti iskola javadalmazásáról, az erre hozott legfelsőbb határozattal 886

305. 1807. szeptember 28. Az erd. főkormányszék körrendelete, melylyel a törvényhatóságok javaslatai alapján készült s legfelsőbb helyen jóváhagyott erdőrendtartást közhirré teszi 889

306. 1807. deczember 15. A magyar országgyűlés által hozott 20. és 21. törvényczikk a futóhomok-területek befásításáról és az erdők megóvásáról 893

307. 1807. deczember 31. Az erd. főkormányszék jelentése a felséghez arról, hogy Erdélyben — az egy Csíkszéket kivéve — fenyőszurkot nem gyártanak 899

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

OKLEVELEK.

1743—1807.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

1.

1743. február 2. A temesi bánság erdőmesterének javaslata és oktatása a különböző fajú erdők ültetéséről.

Gehorsamster entwurf von unterschiedlichen pflantzung und setzung des holtzes, entweder durch saamen, oder mittelss versezung deren jungen baumern, den hir von fahlenden nuzen, deren högung undt schonung, auch wie solche, wo keine wälder seyen, nach zu zieglen wären.

Demnach unter andern königl. regalien, so ein landes fürst undt herr zu sonderbahren behutsambkeit in die observanz ziehet und mit grossen beköstungen bewahren lasset, seyn die waldungen keine von denen geringsten, auch ausser allen zweifel, dass unter denen meisten theillen zur glücklichen und erspriesslichen wohlfarth eines landes das holz zu allen begebenheiten und erfordernussen höchst nothwendig und ohnentbehrlich seye, nemblichen zum hauser bau, menschlichen leibeserwärmung, kalch- und ziegelbrennen, mittelst deren die schönsten fortificationen und dem feundt wiedersezliche mauren aufgeführet werden, an sumpfigten ohrten ganze pallast und bastionen in schlagung deren pilloten und einlegenden kösten mit grossen ruhm tragen, allen handtwerks leuthen, so mit holz umbgehen und in feuer arbeithen, ihr brodt verschaffen, ganze armeen, als eine ohnentbehrliche nothdurft in kochung deren speysen verpfleget, durch brukhen, weeg und strassen eröfnet, es seye durch schiffe faschienen, oder andern weeg die bekandte passierung zu wegen bringet, nicht minder durch pallisaten zur gegen wehr ganze städt- und flekhen, auch auf den freyen feldt die schanzen vor den feindlichen anfals bewahren und nicht geringen abbruch verursachen, neben deme auch

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

alles, was per axt gehet, vom holz herrühret, alle häuser, zu bewahrung deren gebäuden, zum behelf des menschlichen leibs bedeckhen und dem menschen in der natur als eine eingeflöste und würklich angebohrne nothwendigkeit ganz unstrittig dem behelf giebet, umhin nicht leicht etwas anderes unter allem materialischen undt mineralischen eigenschaften zufünden, welches wegen seiner ohnentbehrlichen nothwendigkeit, wie solches durch alle classen lauffet, auch die schiffreiche ströhm und das grosse meer die zeugnuss geben, dem holz vorzuziehen wäre, in massen dieser warheit in etwas tieffer nach zu grüblen jeder vernünftiger theill ganz klug und recht ertheillen muss, dass keine schiffarth auf dem wasser, kein gebäude auf der erden und die unter erdischen mineralien ohne holz und kohlen dem menschlichen aug weder zierde noch nuzen verschaffen können, sondern in sich selbsten gleich einen leib ohne seel ohn beweglich fallen, mithin nur ein todtes weesen, durch das feuer aber leebendig gemachet würd. Es wäre zwar von der nuzbahrkeit des holzes von mir waldtmaister noch sehr vielles und lobwürdiges zu endtwerffen, allein diese weithlauffigkeiten zu umbgehen und zum abzühlenden zwekh obigen eingangs zu schreitten und zu endtwerffen, was diesfahls weithers zu observiren kommet, als nemblichen, weillen das Bannat Temeswar an einigen orthen gegen der Donau und Theiss auf eine sehr weite distanz nicht das mündeste gehölz, sondern lauther hayden und blössen hat, da in ermanglung dessen nicht allein der unterthane und ansässige landesmann sich mit rohr und stroh zu kochung seiner speysen und haizung des zimmers ganz schlecht begnügen muss und so selber ein dergleichen holz zu dieser ohnentbehrlichen hize haben will, mit gröster beschwernus von weithentlegenen ohrten entweder aus denen Czanader, Czakovaer oder Verschezer wäldern abzulangen hat, besonders aber als auf ein haubtpunct zugedenkhen kommet, dass wann in künftigen zeiten, die man nicht vorsehen kan, bey erweckenden krigs troublen eine marchierende armee, die ohne holz und wasser niemahlen subsistiren kann und diesfahls vor allen anderen auf diese zwey necessaria in ausstellung eines laagers reflectiret wird, auf dergleichen situationen, so bequemb selbe immer seynd, nicht einmahl aus mangel des holzes halte zu machen, gelegenheit hat, sondern wieder willen von einen solchen ohrt, welche die beschüzung und defension öfters mit solchen vortheill ist, dass neben

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

holz und stellenden schlachtordnungen ganze königreiche und länder befochten und erhalten werden, abziehen muss, mithin mit grösten beschwernussen jene öhrter aufsuchen, wo dergleichen behölzungen zu fünden, umb die erforderliche subsistenz zu erlangen, einfolglichen oftermahlen den besten vortheil leediglich holz halber eine ganze armee zu verlassen gezwungen würd undt weillen in diesen nemblichen Bannat dergleichen öhrter verhanden, welche zu obigen ende mit waldungen entweder besaamet, oder aber mit jungen brueth ausgesezt werden können, darzu aber die waldtmannische scienz in alle weeg erforderlich, wie zu vollstrekung eines dergleichen werkhs anzuordnen und zu vollbringen, auf das schöne wälder unter hoher obrigkeitlicher assistenz und manutenenz an jenen ohrten, wo zu ewigen zeiten kein waldt gestanden, noch gezüglet, geschonnet, gepfleget und vor allen schädlichen anfällen bewahrt werden müssen, solle in gegenwärttig dieser meiner von mir gebenden, jedoch ohn vorgreiflichen entwerfung mit mehreren anhang und umbständen in wie weith dieses alles, als ein neues weesen zu bewürkhen seye, in gnaden zu entnehmen kommen; und zwar

Von unterschiedt des holzes insgemein.

Das holz, wie oben endworfen, ist so nothwendig, als in gegenstandt die wissenschaft von unterschieds desselben, solches zu unterscheiden und nach seiner arth zu tractiren, gestalten eben das holz, wie andere sachen, seine aus der erden gewünnende eigenschaft, entweder durch saamen oder pflanzen, an sich erbet, dass man selben, sowohl als einen körperlichen genöss pflegen muss und ist nicht jederzeith auf jenes gehölz allein zusehen, welches seine frucht von sich würft, die daseyndt, aichen, puchen, castanien, holzäpfel, birnen, kerschen und adlosböhr, sondern auch auf jene zu regardiren, welche keine früchten, sondern nur saamen tragen, als thannen, ferchen, fichten, eschen, pürchen, aspen, erlen, felber und wieden, wie auch alber baumb und dergleichen, als folget hier unten, wie all dieses gehölz in der waldtordnung mit seiner einthaillung nach seiner arth benahmset werde, als veiss-aichen, zehr-aichen, schwarz-aichen, thannen, waiss-föhren, schwarz-föhren, fichten, lerch-baumb, weiss-puchen, bain- oder baagen-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

puchen, ahorn, kusten, weiss- und schwarze erlen, pürchen, eschen, aspen, lünden, felber und wieden. Unter all obigen sorten ist doch keines nicht geschwinder in seinen wachsthumb als felber, wieden, aspen, pürchen, erlen und lünden. Dahero umb geschwünde wälder wo anzulegen und nachzuzüglen, lezt beschriebene sorten besten seyndt und diese irgend wo anzusezen ist, von allen zu wissen nöthig, dass die mehresten darunter einen nassen und feuchten boden lieben, dergestalten, dass wan man solche versezet, wieder auf gleiches orth kommen müssen, ansonsten wenig oder nichts fruchtbahres zu hoffen ist.

Von pflantzung deren wäldern mit saamen.

Wan nun das vorhaben auf hayden und oeden feldern waldungen anzurichten und von neuen mit holz zu versehen und zu besaammen, so ist allforderist zu wissen und in acht zu nehmen, dass zweyerley weeg darzu, nembl. durch dem saamen und versezenden jungen bäumern dieses bewürkhet werden müsse? und des jener saammen, mit welchen man einen orth anzubauen gedenkhet, als von aichen, thannen, föhren, pürchen, lünden etc. in herbst und zwar in Oktober und November gesamlet und nach der dissfälligen wissenschaft dem winther durch zum kaimen gepfleget, so dann in fruhe-jahr, nach deme man vorhin dem aussgesehenen orth und terrain zu 2 und 3 mahlen umbgeackert, eingelegt und gleich einem feldt wieder zu geeget werde, umb zu verhündern, dass weder der wünd, noch die vögel des luftes den eingesprengten saamen von dem darzu destinirten orth wegtreiben möge; sonsten aber einen solchen bezürkh von dem gaiss, schaaf- und hornvieh, besonders aber wegen denen s. v. schweinen, die wegen einer einzieger aichel ganze stukh felder durchwiehlen und selbe neben denen pucheln aufsuchen, entweder mit einem zaun, oder aber tieffen graben wohl zu bewahren, auf dass ein solcher orth mit ruhe gelassen und dem wurzel fassenden jungen zweig kein schaden zugefüget werde; diessfahls aber sich ein verständiger waldtmann sehr behuttsamb anstellen muss, damit selber auf das erdreich wohl acht habe, ob es sandig, laimbig, lettig oder nassländig seye, auf das der saammen von jenner gattung selber genohmen ist, so vill möglich nur, wiederumben nach seiner arth

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

des erdtreichs eingepflanzet werde, gestalten in wiedrigen dessen, wann der saammen von seinen baumb an einem trukhenen orth gestanden und in ein nasses erdtreich eingesäet werden solte, so ist nicht möglichen wegen auss tränkhung desselben und allzu grosser nässe etwas rechts aufzubringen und dieses ist sonderbahr von pürchen, lünden, aichen und puchen zu bemerkhen, hingegen gehören in die nässe und feüchten boden die aspen, felber, wieden, eschen und kusten, als welche solche situation am meisten lieben und an dergleichen öhrtern ganz gern erwachsen, auch in schnellen wachsthumb vor andern gehölz den vorzug haben. Wer nun einen orth mit jungen wäldern anzupflanzen gesünnet, der hat auf folgende drey stukh die observanz zu werffen: 1-mo auf die zeitigkeit des saammens, 2-do auf das feldt oder haydt, in welchen man den saammen werffen will, 3-to auf die zeit, wan solches geschehen solle. Dahero von aichen und puchen im herbst, obwohlen einige seyndt, die dergleichen aichel und puchel, wegen ihrer noch nicht erlangten vollkommenen reyffe und zeitigung, keinner dingen vortauglich erachte, diesen saamen zu nehmen, besser zu seyn rathe, dass man derley zum säen gewidmete aichen und puchen bey ihren abfahl von baumern in der nöthigen quantitaet aufklaube, dem winther durch in einen trukhenen keller oder sonst bequemben orth aufhalte, in einen sandt lege und biss zu dessen kaimmung, welches gegen Marti und Aprill zu geschehen pfleget, in die obsorge nehme, so dann in jenen schon vorhin ausgesehenen terrain werffe und darbey observire die tieffe und dessen weithe von einander, auf das die jungen bäumel nit allzu nahend mit ihren fassenden wurzeln zusamben kommen, und also eines des andere aus thränkhe oder in der wurzel endkräffe, einfolglich wachsthum hinderlich falle; dieses ist was aichen und puchen in sich enthalten, auch jener saammen ist, welcher in seiner nattur und aigenschaft, vermög aller waldtmannischen wissenschaften, bis zu erlangung dessen schlachtbahren standts 120 jahr und eine aichen noch mehr zur zeit haben will; mithin etwas langsamb in pflanzung durch saammen dergleichen holzwerkh hergehet, wessenthalben des dafür haltens wäre, das man gleich an jezo mit übersezung des schnell wachsenden holzes, als felber, aspen, wieden und erlen für zugehen, jedoch seiner zeit und zwar in fruehe-jahr gleichwohlen obigen saammen nach der endtworfenen weiss und manier an diese nemblichen

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

öhrter an, und ein bauen könne, wo man biss zuerlangung eines jungen holzes obige sorten, wegen ihren schnellen wachsthumb, viellen nuzen schon abgeworffen haben werden und würd eine pürchen in 15, aspen in 10, felber in 6, erlen in 10, und wieden in 5 jahren schon zum gebrauch seyn können, zur besseren vollkommenheit aber gelangen zu mögen, auch länger stehen zu lassen seynd ; so viell von geschwindt wachsenden holz.

Eine thannen.

Würd gemeiniglich in 60 jahren vor schlachtbahr erkennet, allein deren saammen in denen schuppigten thannen zapfen befündent, sehr suptill in ansähen, mithin auf eine ganz andere arth tractiret werden muss und tauget demselben nicht jeder grund, sondern liebet fölsigte und stainige erden und weillen die häyden insgemein villen sandt mit sich führen und dem thannen saammen etwas zu hizig, als müste hierzu ein sonderbahrer orth ausgesuchet und nochmahls darmit auf die angebende arth verfahren werden, nur das einzige ist hier orths, dass eine aichen undt puchen, ehender als eine thannen, auch in verschiedenen erdreichen guth thutt.

Föhren und fichten.

Haben gleiche verwandtschaft mit den thannen, mithin gleiche observanz in säen und samblung des saammens, dahero alhier nichts weiters nöthig ; all übriger saammen von bäummern ist leichter anzubauen und aufzubringen, als die thannen, föhren und fichten, in deme bekandt, dass ville länder, welche auch mit hochen gebürgen prangen, kein dergleichen holz wenigstens von leztern zweyen sorten, befündlich haben, sondern insgemein die mitternächtige und rauche, auch stainige landtschafften derley sorten erzeügen, wie dann in ganz Servien und Banat keines von diesen holz befündlich, oder zu sehen ist, dahero schon zu erkennen, dass das clima zu hizig und zu erzeugung solchen holzes nicht bequemb seye, gar völlig aber zu verwerffen ich keines weegs dahin gedenkhen will, sondern lediglich nur so viel anregen wollen, dass mit dergleichen föhren, fichten und thannen saammen,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

deme die meüsse in der erden sehr starkh nachsterben, weith härter, als anderer zum anbauen seye.

Von högung und pflantzung eines waldts durch versezung der jungen baumer.

Wan man durch junges brueth einen waldt anzupflanzen gedencket und dasselbe von einen orth zum andern versezen will, so ist genau achtung auf derley öhrter zu haben, dass die beschaffenheit des grundts, welches sehr vielles zum erspriesslichen wachsthumb der eingesezten bäumerle beytraget, wohl observiret werde, in deme ein wiederigen boden des holzes natur alle mühe, arbeith und unkösten zu nichten machet, dahero allforderist auf derley impedimenta zu reflectiren, mithin derjenige der solche pflanzung zu thun gedenket, dissfals die besüzende und nöthige scienz, dass es entweder im herbst umb Michaeli, da der saft schon zurukh und in der wurzel, oder aber im fruhjahr im Marti, dieses landes, wo der saft noch nicht gestigen, geschehe, an die handt nehmen muss, ansonsten alle angewendete kosten, wie oben erwehnet, vergebens seyn wurden. Undt wan von obigen zweiffel keine waahl zu sezen, sondern der grundt hinlänglich jungen baumern den flohr zu verschaffen, so ist nichts weithers übrig, als das man zum werkh schreitte und in jungen wäldern solche bäumel aufsuche, welche zum versezen tauglich seynd, gestalten nicht jedes junge bruth darzu tüchtig, sondern auch seine besondere obachtsambkeit hat, sowohl in aussgraben, als wieder einsezen die nöthige observanz zu högen, all die weillen, wo ein sandichter boden jederzeit umb ein merkles tieffer als selbe vorhin gestanden eingesezet und auf gewisse arth noch denen vier theillen der weldt gerichtet werden, nicht minder im schneiden und stuzen sich wohl fürsehen, in deme vor das erste die uhrsach des tiefern sezens an sandigen ohrten ist, weillen die hüz besonders im sommer oftermahlen über einen schuh nie die erden so penetrant durchdringet, dass die früchte die wurzel des jungen baumbs austrukhnet und den gesezten bäumel den nöthigen saft beniemet, mithin wie es gar gerne geschiehet, gänzlichen zum abdorren bringet, wessentwegen dass tieffere sezen in sandt vor das vorträglichste halte. Dann wiederumben das stuzen sehr guth und keine nebenschoss zu

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

leyden, weillen der in der wurzell und in stamb verschlossene saft einiger massen zum grösten vortheill dergestalten zurukh gehalten wirdt, dass die wurzel in der erden sich vest seze und ausbreuthe, indeme dardurch die verborgene krafft je mehr und mehr gereizet, frische zweig in einer rühmlichen höche nachdem gipfell ausszutreiben, dem stamb hingegen mit jenem saft, welchen sonsten die abgestutzten zweig und äst hinweg genohmmen, in stärkhern trieb bringe, damit wurzell und stamb mit demselben angefühlter bleiben, einfolglichen ohne zweiffel in den erwünschenden flohr kommen muss, und selten ausbleiben, dieses aber, was oben endtworffen ist, von allen holz sorten ausser thannen, fichten und föhren, welche keine stümblung leyden, zu verstehen, auch das derley junge wälder und eingesezte bäumel 3 jahr lang mit keiner handt berührt, weniger daran geschnitzelt, wohl aber nachwehrts die wilden schoss unten herumb hinweg gebracht werden, wo man so dann in kurzen jahren einen recht schönen jungen waldt in gesicht haben wird. Neben deme ist dahin bedacht zu seyn, das derley junge bäumel nicht zu dikh, sondern zu beförderung des wachsthumbs 6 und 8 schuch von einander gesezet werden, dann sonsten bey grössern anwachs eines das andere austränket und vertilget, dann jenes so meister würdt, ins gemein durch allzu vielen schatten dem anderen die sonnenkraft beniemmet, welches sehr schädlich und dem jungen baumb die würkung zum wachsthum versaget. Umb aber dergleichen ausgesezte junge wälder in die schonung und ruhe zu bringen, müssen solche, wo keine dörner und ruthen zu einen zaun zuhaben, mit einem graben wohl bewahret werden, damit weder menschen noch vieh hinein und denen jungen zweiglein keinen schaden zufügen können, sondern durch einen inhässiven befelch und scharffen leibens straffs verboth an die verwalter ämbter, dahin es einschlaget, zu inhibiren auf betreten, was ein dergleichen dévastor verderbet, doppelt zu ersezen und ohnnachlässig mit eysen und banden zur condemnirung mit der straffe zu belegen, mit versicheren, das sich andere darin spigeln und einen abscheu nehmen werden und auf diese weise seynd wälder aufzubringen, wan der übertretter zur straff gezogen und selbe in einem landt public gemachet ist, auch zu conservirung derenselben eigene leüthe darüber zustellen und in denen districten zu publiciren, damit dergleichen junge waldungen zum besten des landes mit ruhe gelas-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

sen werden sollen. Dieses wären demnach die allgemeinen regl, welche fast durchgehends bey versezung und pflanzung deren wäldern in obacht genommen werden und sich jener der diese verrichtungen über tragener hat, mit der nach übrigen observanz sehr wohl vorsehe, damit er nichts vergesse, was oben angezeüget ist, an sonsten ihme die kunst fählschlagen dörffte; rathe dem nach meines wenigen ohrts an, das ein solcher ehe und bevor zum werkh geschritten, hierüber genau examiniret werde, umb nicht ohne fundament dieses so kostbahre, als mühesambes weesen anzufangen und fruchtloss zu sehen; all übrigens enthaltet aichen, puchen, ahorn, weyden, lünden, massholter, wasseralben und aspen, die dem abstümblen dieses günstige glückh vergönnen, andern aber so nachstehend folgen, eine dergleichen methode keiner dingen leyden, wohl aber im versezen dem bemeldten gebott und thunlichkeit nicht entgegen stehen.

Pürchen.

Seyndt schon von anderer gattung, welche nach 2 und 3 jährigen schoss von seiner stelle genommen und sambt der wurzell anderwärthig, wo man will und der boden tauglich, versezet werden können und zwar in Merzen oder herbst, wie man beliebet, oder zeit und gelegenheit hat, die sach anzugreiffen, sonderbahr aber nachgestalt des monds und heytere des himmels, welches vielle nicht glauben wollen, doch aber in effectu diese wahrheit schon offters in unterschiedt der verschiedenen und trüeben witterung dem klahren beweisthumb an tag geleget hat, fürgegangen werden muss, dergestalten, das wan solche allzu hoch, man es nicht achten solle, nach einer pürchen arth die vielfältige äst und zweig hinweg zu nehmen, sondern nach der sezung vor drey jahren mit keinen messer zuberühren, ex post aber, wie eine pürchen gewohnt und in der natur ville dürre zweig führet in fruehjahr bey genugsamben saffts ergiessung dieses endlichen mit fug und recht geschehen kan, umb so mehr, als bekandt, das eine pürchen so viell saft in sich hat, das solche im Mai besonders in blühenden flohr angebohret, vielles wasser, als ein überflüssigen saft, zur menschlichen gesundheit von sich giebet, dass selbe einen solchen schniedt nicht achten, sondern viel mehrers zu grössern

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

wachsthumb befördert werden und ist kein baumb mit so vielen neben ästen, als eine pürchen von der natur begabet, welch alles von der häuffigen feuchtigkeit den ursprung habe.

Thannen, fichten und föhren.

Werden auf folgende arth in versezen tractiret, nembl. nach 2 oder 3 jahren, wie die pürchen von ihrer gelegenheit undt angewachsener station hinweg zu nehmen und auf einen bequemen orth der tauglich übersezet, welcher wegen ihrer jugendt und subtilitaet desto ehender wachsen und wurzel fassen, jedoch muss der grundt so beschaffen seyn, dass selber der mülde und subtilitaet dessen saftes nicht entgegen stehe, dass abstümblen und stuzen ist diesen jungen brueth sonderbahr schädlich, indeme bey erfolg dessen die substanz des in harz verwandlenden saftes oben beym schnitt ausgehet und solch junges bäummerl endtkräftet, dahero eine vernünftige endfernung im sezen und des all zu fruhe zeitigen stumblens als eine haubt regl observiret werden muss, umb aber zu zeugen wie oft und vielmahl es sich in denen ziergärthen geäussert, dass die versezt gewesten thannen, fichten und föhren wegen unanständigen erdt bodens ganz vollkommen abgedorret und verdorben seynd, mithin derley wüstenschaften, zierde und annehmblichkeit verderbet, rühret daher, wan man contrari procedieret, einfolgl. auch das in contrario vorgegangene zuerkennen ein kunstgriff ist; dan wer einen jungen waldt oder dergleichen baumb mit solchen sorten forthbringen will, muss dasselbe in 3 und 4 jahren in dem zweig vollführen und sich des erdtreichs wohl erkundigen, ansonsten dergleichen kunststukh dem best verständigen fähl schlagen.

Von wieden, aspen, erlen, lünden, eschen, wasser alben, felber und massholter.

Wer nun einen geschwünden waldt haben will, dem rathe allforderist auf obige holz sorten, die keiner kunst bedürffen, dem antrag zu machen, jedoch so, weillen diese die auss ländige öhrter lieben und maistenthails auch dasselbsten ihren uhrsprung um

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

wohnsiz haben, dass selbe wiederumben ander gleichen öhrter versezet werden, in deme das übersezen derenselben an einem ohrt, wo es beschiehet, nimmermehr und zu ewigen zeiten (es geschehe dan mit fleiss) vertülget werden kan und ist versezung dieses bruths weith besser als durch dem saamen herzu züglen, indeme eines an dem andern hanget und durch die nässe so viel wurzell fasset, das sich zu bewundern, wie selbe unter der erden sich extendiren, also und dergestalten, dass wer ein kluger und verständiger des weesens ist, mühl wöhren, wasser abtreibungen, lebendige zaun und bewahrung seiner äckher und wiesen diese zusezen gedenkhet, oder erforderlich hat, jederzeit sonderbahr mit felbern seyn guth bewahret und hergehet, obige sorten in form deren zaunsteckhen einzuschlagen, oder einzu sezen, mithin durch so viel fassende wurzeln einstrohm, er seye gross oder klein, von einer seythen auf die andere zu leithen vermögen ist, gestalten bey felbern, wieden, aspen und wasser alben, ja nichts leichters, als wenn es auch zu jener zeit beschiehet, da der beste saft im baumb floriret, 8 und 9 schue lange öst von einen alten und grossen baumb herunter zu hauen und in der gleichen nassländige erden ein zu stekhen, oben abzu zipflen, kein ast daran zu lassen und oben mit einem laimben oder fetten erden, umb den saft hinter halt zu machen, zu bedekhen, damit die hüz der sonnen den dahin steügenden saft nicht verdorre, dergleichen fast zu bewundern seyende baummer herzupflanzen, welche man alle 2 und 3 jahr stümblen verkauffen, zum nuzen bringen und niemahlen vertilgen kan ; glaubete dem nach umb geschwindes gehölz an einem orth, wo keines ist, anzu ziglen, dass man obige sorten, alforderist pflanzen und neben denenselben gleichwohlen aichen, puchen und andere sorten zu versezen, in deme durch das schlechtere holz in zu kunft bey folgenden jahren, auch von gutten, welches langsammer in wachsthumb stehet, der anhoffende nuzen entspringen muss ; diese maine geringe meinung in die erfüllung zu bringen, würde der effect eines schleinigen holzes darzustellen und wahrheit sich gründen und auf verlangen an tag legen, doch aber mit der reservation, wo eine solche introduction vorgehet, derley sezendes gehölz von denen ohrtschaften haubtsächlichen zu bewahren und nicht etwan, wan ein ast in kleiner dükhe und der baum nicht einmahl vollkommene wurzel gefasset, der diess landes muthwillige baur, alsogleich ihme in die augen stehendt, herun-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ter hackhe und also hirdurch dem jungen baumb ruinire, mit schärffe, wie oben gemeldtet, verbothen werde, ansonsten, wan auch ein gelährter vom himmel so rügete, so wär es ohnmöglich dergleichen pflanzende wälder zu erhalten, ohngeacht solch vieles geldt und mühe erfordern; solchem nach zu herzüglung dergleichen schlechten und guetten wäldern eines sowohl als das andere die obsorg brauchet, ansonsten in wiedrigen dessen aller eyfer umbsonst und vergebens ist, wan der unterthann glaubet, das er, wie dermahlen, mit grossen und schlachtbahren wäldern nach seinen belieben procediren dörffe, welches doch zu einer haubt consideration mehrers auf dem lands fürstl. nuzen, mittelst eines formirenden laagers zu dessen subsistenz anzusehen und darumben solch grosse bemühungen und sorgfalt verdienen in der observanz zu halten. Wann man aber auf einen wildt bahnn neben genügsammer behölzung einen antrag machen wolte, wäre dahin anzurathen, dass man dergleichen junge bäumer von aichen, eschen, puchen neben obigen waichen gehölz, äpfel, birnen, welche das gewild her zu züglen, mit einpflanze und also an leuthung gebe, den aufenthalt des reyss gejägts unter hochen wildt bahnns jurisdiction zu observiren, mit untermüsche, auf das der bauersmann in wissenschaft dessen, mehrers als einen verbothenen orth, vor dem landes fürsten sich zu förchten und vorderley schädlichkeiten zu hütten wissen möge; dieses schreibe umb der jungen wälder sicherheit willen, nicht aber, das eine diess fällige vorschrift zu machen mir mein sinn dictire, sondern nur lediglich in betrachtung der vorsehenden mühe und besorgenden unfug dergleichen enormitaeten zum vorauss zu evidiren, dass nöthige in gehorsamb an hand zu lassen.

Von castanien baumb.

Nach deme es nun verschiedene castanien baumer gibt, welche zwahr in Deutschlandt nicht aller ohrten zufünden, auch wenig bekandt, welche da seyndt, die gemaine und ross castanien, auch von villen die wülden kösten genennet werden, deren sich in Österreich und Steuermarkh, auch anderen villen ohrten, in Mähren, oder Hungarn und in Croatien solche zu pflanzen [illegible]

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

herrschaften grosse mühe und geldt kosten lassen, deren frucht in ihrer hölsen gleich einer igels haut mit dem nahmen kösten verborgerner hat, diese baumer seynd von einen schnellen wachsthumb und stehen gerne gegen morgen ligenden ländern und können mit gutter pflegung ganz leicht für sich gebracht werden, dergestalten, das man ganze wälder hir von anzeigen könte und weillen ohne das Hungarn dergleichen sorten sowohl in gärtten, als sonsten auf güttern hat, als wurde zu erzeugung etwas, was das Banat nicht hat, meines ohrts erachtet nicht undienlich seyn, wan man auch dergleichen castanien-baummer, weil man zu dato keine pflanzen, oder junges bruth haben kan, durch anbauung der frucht davon herzüglen solte, umb der curiositaet willen solches unternehmen, gleich andern ländern, weillen diese auch gegen orient ligen, einzuführen ein lobwürdiges werkh zu seyn, mir anscheinet, umb so mehr in die erfüllung zu bringen, als deren aigenschaft und schneller wachsthumb der frucht halber all solche müh anzuwenden verdienen, gestalten die besaamung dessen, weillen hier orths von dennen frischen baumern keine zu haben, durch die herein bringende fruchten davon zu bewürckhen der anlass genohmen werden müste; diesse manipulation wäre zu pflanzen nachstehende arth: Mann nimbt deren grossen, zeitige, frische, oder neue castanien, mit der behutsamkeit, dasselbe nicht verdorben seyn, sondern in dem kern gesundt und voll kommen, welches in dem zu er kennen, wan man die kösten aussgesucht, an einen dunklenen und trokhenen orth auf einen hauffen zusammen geschüttet, dan je enger sie ligen je besser es ist, mit sandt überdecket und die gewisse zeit darmit zu bringet, wenigstens ein monath lang nach hinweg nehmung des sandes wird herauss genommen werden müssen, selbe gesaubert in ein schaf oder vässel voll wasser hienein gethan, so wird man fünden, das diejenigen so guth und zum sezen tauglich, zu boden sinkhen, die andern aber, so wurmstihig oder angefault, oben herschwimmen, welche man gesichert pflanzen fleissig bewahren und auf heben kann und diss so lang biss die zeit zum fruh-jahr, welche die castanien haben wollen, zum ansäen, oder bestekhen herzu kommet. Jenner ohrt und boden muss man eben wie bey anderen pflanzenden hölzungen aussuchen und betrachten, ob er zu solcher ausführung tauglich seye, oder nicht, in deme selbe an denen allzu sandigen öhrtern nicht jederzeit gut thun, sondern entweder langsammer

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

wachsen, oder aber allgemach gahr abstehen, in sezen ist ebenfahls der vortheill, wie solche mit ihre stizen in die tief eingeleget werden müssen und zwar mit solcher behutsamkeit, das selbe auch nicht, umb dess bessern wachsthumbs willen, alzu nahend an einander gesezet werden, gestalten die kösten baumer mittelst ihren grossen und viellen blättern sich sehr aussbreiten und extendiren, das einer dem andern hinderlich fallete, unter anderen aigenschaften hat solcher baumb beytreibung des schoss, gleich einen leimb, der an der handt kleben bleibet, seinen saft und oben einen knospen formiret, umb Johanni aber hat solcher baum seinen trieb vollbracht, mithin geschwinder als eine aichen oder thannen erwachset und so selber seine zeit in der höhe vollstrecket, nachwerths in der dükhe und abwerffenden frucht seine würkung machet ; solcher grund und boden, wohin man die castanien zu pflanzen gedenkhet und vor tauglich befündet, muss wenigstens dem sommer vorher zweymahl gebrochet oder umgerissen, umb aber solchen orth desto tauglicher zu machen, so kan von unterthanen wer will, in dieses umgeakerte feldt, entweder haaber, breyn oder hayden gebauet werden, welches um so mehr tauglich, als ein dergleichen grundt gerügelt und zum gutten saaz deren kösten sehr vill nüzliches beytraget, mithin in fruh-jahr beym drittmahligen ackern umb so gewisser sothanne operation vorgenohmen werden mag und sich nicht so viel zu besorgen ist, dass durch das häuffige grass eine dergleichen junges bruth erstikhen könne, als welches denen jungen zweiglein am allermeisten schaden bringet und so das junge bruth in etwas erwachsen, so ist nothwendig, das im fruh-jahr und herbst umb diese kösten bäumerl herumb die erden zu rigeln und den kuggeruz gleich hauen, damit das wasser, so diesen bruth und pflanzen der grösste feundt, nicht allzu häftig in die wurzel einsinkhe und etwan dass verderben bringt, neben dem dasselbe durch das schnizeln nicht mehrer schaden, als nuzen zu flüsse, einfolglich jeder zeit höcher als ein anderes holz disfahls gelassen werden muss, ansonsten, wan man hierlands das junge bruth versezen könte, so würden in kürzern jahren von dieser gattung, neben dem anwachs, von andern in seiner abwerffenden frucht, die schönsten wälder zu sehen seyn, da man solches aber nicht haben kan, sich schon auf obangezogene arth in sezung und anbauung deren kösten zu diesen werkh anschicken muss. Deren flohr die geschwinde giebet solche, wan

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

selbe nur von dem kalten nord wünd frey und sicher stehen, in einen jahr höcher, als die aichen in zweyen, deren tugendt zweyfach, nembl. in anzeugung der früchten und in sich habenden schönen holz in der stärkhe und wehrhaftigkeit. Wan nun dieses alles geschehen, was oben in kürze enthalten und wie man es anstellen solle, der füngerzeig gegeben ist, so hat man bey erfolg dessen auf deren selben bewahrung genau obsorg, gleich bey anderen jung anpflanzenden wäldern zu tragen, damit solcher terrain angebaueter mit einen graben oder zaun umbschlossen und vor allen anfahl des viehes verschonet bleibe, so dann in einer erforderl. ruhe gelassen werde.

Zu mahlen nun bis anhero in kurzen begriff entworffen ist, wie man in pflanzung junger wälder, entweder durch versezendes bruth, oder aber durch saammen sich verhalten und anschicken solle, als ist auch von nöthen umb dieses alles zu bewürkhen, die darzu erforderliche assistenz und hülfs laistung, nemblichen:

1-mo. Genugsamme leüthe zum aichel oder puchel klauben, dann wieder beym aussgraben deren jung versezenden bäumern durch das verwalter ambt beyzu schaffen und denen dorfschafften eine gewisse quantitaet zu liefern, anzu dictiren, unter aufsicht deren waldtbereütern, besonders in ausgraben dass behörige zubewürkhen, damit nicht untaugliches brueth heraus genohmmen werde.

2-do. Jenem verwalter-ambt, wo diese pflanzung einschlaget, disfahls die nöthige manutenenz und assistenz auf des anlangenden thaills, der diese verrichtung über tragener hat, anzu befohlen, ohn weigersamb zu verschaffen, auf das durch langsamme hülf die hierzu bestimbte zeit nicht verabsaumet werde.

3-tio. So gross ein waldt werden solte, dass die bauren jenen terrain so oft es nöthig umbakhern und disfahls keinen wiedersag blickhen lassen, sondern durch auf laag hier zu angehalten werden möchten; nicht minder solchen mit graben oder zaun verwahren und unter scharffen verboth ihr haltendes vieh und gleichen so mühesamb anpflanzende junge wälder nicht einzutreiben, weniger, wan selbige ein wenig erwachsen, wie es der landtman schon gewohnt, darinnen herumb sezen undt solche zum ruin bringen, mithin bekantthuen, dass diese junge waldungen nicht vor den bauern, sonderbahr anfänglich, sondern vor den landes-fürsten angehörig seyen, einfolglichen in dass schärffeste verboth ziehen.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

4-to. Jenen dorffschafften, welche zu nechst angelegen, auf dass schärffeste einzu bünden, dass selbe eigene cornicken darüber, damit nichts widriges geschehe, aufstellen und bewahren sollen; widrigenfahls ein dergleiches orth einen etwan erfolgenden schaden, mit empfündl. bestraffung zu ersezen und dafür zu haften habe, jedoch um besserer sicherheit willen ein und anderen officianten, der ohne deme in der nähe, darüber zu bestümmen, auf das die dorffschafften in mehrere forcht umb der verandwohrttung willen gesezt wurden.

Dieses wäre dem nach meine vor endtworffene gehorsambste mainung, wass zu erhalt und auf züglung deren jungen wäldern, wo dermahlen nichts von einem gehölz zusehen, benöthiget wäre, nach deme aber nach voll brachter operation sich gemeiniglich, was man dermahlen so genau nicht vorsehen kan, von selbsten an die handt gibet, was noch abgängig und nicht darauf gedenket worden, als will disfahls mir solches als ein reservats punct vorbehalten haben, dass eben das künftige, als jezige statt undt plaz fünde. Und wann ich waldtmeister von allen holz sorten, wie solche in ihrer natur und eügenschaft stehen, einen ganzen endtwurff von der nuzbahrkeit endtwerffen solte, hierzu ein ganzes buch verfassen müste; nach deme aber waldt kündig, wie nuzlich das holz sey und der haubt zwekh dermahlen eben darummen junge wälder an jenen ohrten, wo keine dergleichen vorhanden, anzusezen, lediglich dahin gehet; als habe diese weithläuffigkeit zu endwerffen vor unnöthig erachtet, sondern an hande gelassen, wie diese nach züglung anzugreiffen und zu wegen zu bringen seyn und wer auf diese weiss, wie angegeben, operiren und darbey die weithern kunstgriff in samblung und pflegung des saammens nicht ausser acht lassen würdt, deme kan so leicht nichts fählschlagen, es seye dann, mann versehe sich in dem anbauen mit dem erdtreich und der nöthigen manipulation und obwohlen dieses alles von holz handlet, so hat es doch seine gemessene undt wohl gegründete waldtmannische scienz darzu nöthig, gestalten nichts auf der weldt, so schlecht es ist, welches nicht eine gewisse weiss und manier in der wissenschaft erheischet, mittelst dessen man den ganzen erden kräyss angefülter vor augen hat. Dahero ohne weiters diese meine diessfahls geschöpfte gedankhen mit dem schluss ende und mich zu hohen gnaden empfehle.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Temeswar, den 2-ten Febr. 743. Franz Joseph Waldtfortner m. p. königl. waldmeister im Banat Temeswar.

Eredetije az Orsz. Levéltár kincstári osztályában őrzött régi temesvári kam. administrácziő iratai közt, fasc. 57. Projecta.

2.

1744. február 9. Az egri jezsuiták aranyosi erdőrendtartása.

Anno 1744. die 9-a Februarii. Az aranyosi tilalmasnak specificatiója és observálandó punctumok.

1. A bikavölgyi fejtül le, az úton az Fáy uraknak határáig le az uton és az Somos bérczen leyő ut, s az kenderföld utjáig, azmely ut felviszen az Endrevölgyön az Bikavölgy torkáig, völgyön föl az Bikavölgy fejiig lészen tilalmas, mely tilalmasban semmifelé nem szabad vágni tűzre, vagy hordani pénzre Miskolczra, semmi nemü fát vágni, akár nemes, akár taxás, akár jobbágy légyen 12 renes forint büntetés alatt; sem pedig tüzet vetni az erdőkben nem lehet vetni 12 forint büntetés alatt.

2. Ezen felül specificált tilalomban az öreg fát vágni, avagy fonni való vesszőt vágni nem szabad lészen, sub poena fl. rh. 12.

3. Nem különben, hanem hirt adni az uraság embereinek, vagyis nemes uraimék hire nélkül semmiképen nem szabad, sub poena fl. 12.

4. Azki pediglen ennek az tilalmasnak nem concedálnak, vagyis nem engedelmeskednek és az tilalmasban comprehendáltatik, felül megirt büntetésben esnek akár nemes, akár jobbágy, akár taxás légyen.

5. Az avasoldal is tilalmas lészen az szőlőtől fogva az lengyel ut fejéig és az mély árokig, az Bordás Gergely úr rétjeig le, azmely tilalmasban semmi mogyorófát vagy vesszőt nem szabad lészen vágni 12 forint büntetés alatt.

6. Az lakosoknak az öreg erdőben, vagyis szabad erdőben tűzre lehet vágni, gally fát tűzre gallyazni, 2—3 élő gallyat meghagyni, az élő fát le nem lehet vágni, sem pedig tüzet alája vetni; azkin pedig tapasztaltatik, az 12 forint büntetést el nem kerüli.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

7. Ezen felül megirt tilalmasokban, alá az szőlőkön alól az emődi határig le és az szabad erdőkben senki tüzet vetni ne merészeljen, akár avarnak tüzet vetni sub poena fl. r. 12.

8. Az kecskés emberek is hasonlóképpen az magyarós berekbül vágni, vagyis tüzet vetni az erdőben tilalmaztatnak és kecskéknek vágni 12 forint büntetés alatt.

9. Nem különben az vad gyümölcsfákat, nevezetesen vadalmafákat és vadkörtvély-fát, és cseresnyefát és somfát és szilvafákat semmiképpen nem lészen szabad vágni, vagyis tüzet vetni sehol az határban; valakin tapasztaltatik, az 12 forint büntetéseket el nem kerülik.

Egyenlő akarattal lött ezen tilalomnak megtartása az aranyosi nemes uraimékkal együtt, úgymint Nemes János és Nemes István és nemes Bordás Lőrincz és n. Bordás Gergely uraimék jelenlétében és az aranyosi becsületes bírák és esküt uraimék praesentiájokban lött megegyezésünk. Az melynek nagyobb erősítésére és megtartására magunk neve alatt subscribáljuk úgy mint nemes egri collégiumnak ispánja Kis András és Kolosváry István s. k. Ignatius Reviczki coll. s. J. Agriae rector.

Eredetije az Orsz. Levéltárban az egri jezsuiták iratai közt fasc. 5. no 32. alatt.

3.

1746. január 19 után. Komáromvmegye tanuvallatása a neszmélyi és almási erdőknek közös használatáról.

Anno 1746. 19 et subsequentibus mensis Januarii diebus, in possessionibus Almás et Neszmély, inclyto comitatu Komaromiensi adjacentibus, vi gratiosi excelsae camerae regio-hungaricae decreti Posonii, die 11-a mensis Januarii, anni modo currentis suprascripti emanati, cum spectabili ac generoso domino Michaele Nedeczky de eadem, qua inclyti comitatus Komaromiensis ordinario vicecomite, per perillustrem ac generosum dominum Josephum Závodszky praelibatae excelsae camerae regiae juratum notarium communicati, eatenusque subsecutae praetitulati domini vicecomitis exmissionis, praesens inquisitio juxta subinserta, hungarico idio-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

mate concinnata de eo utri puncta per me infrascriptum peracta est ordine et modalitate subsequenti:

De eo utrum?

1. Tudja-e, látta-e, avagy is hallotta-e a tanu, almási és neszmélyi lakosok kinek s mely tisztnek hatalmával vagyis engedelmével Almáshoz és Neszmélyhez, tekéntetes nemes Komárom vármegyében levő helységekhez tartozandó s felséges királyné asszonyunkat illető erdőket szokták vágni és naponként pusztítani?

2. Az előtt, gubernium idejében, volt-e szokások azon erdőket annyira vágatni, amint mostanában, miutátul fogvást gubernium cessált, szokták pusztítani; s kértek-e gubernium idejében engedelmet azon erdőket vágatni; úgy mostanában is volt-e engedelmek s kitül azon erdőknek vágatására; és azon erdőknek vágatásaért uraság részire fizettek-e valamit, s kinek kezéhez, vagyis valamely discretiót adtak-e, vagyis igértek-e annak, az ki szokta megengedni azon erdőket vágatni?

3. Mennyire való fát szoktak uraság tisztjeinek részekre esztendőnként vágatni s hány esztendőtül fogvást szokták practicálni?

4. Miótátul fogvást említett helységeket felséges kamara birja, az vadászat szokott-e folytattatni s mennyire való vadat tapasztalt lűni, ki által, s hova tették és küldték azon vadakat?

1. Stephanus Kelemeny possessionis Almás notarius, annorum 45, juratus, examinatus fassus est ad 1-um: A midőn méltóságos báró Keller consiliarius uram őnagysága által felséges camera részire neszmélyi és almási helységek conscribáltattak volna, jelen volt az fátens és hallotta, amidőn mind az két helység őnagysága előtt instált épületnek való fa vágatásaért, de őnagysága akkor is tiltotta őket, hogy senki maga hatalmával ne merészeljen vágni, amiglen administrator Rér uramnak hirt nem ád és engedelmet ő kegyelmétől nem fog kérni, akkor is képpessen, ahol administrator uram az jáger által fogja mutattatni, vágjanak. Amely helységbeli lakosok is nem hogy oly formán vágatták volna az erdőket, hanem excessive magok hatalmokkal vágták, amint az fátensnek is ezen cselekedetek nem tetszvén gyakorta intette mind neszmélyi, mind peniglen almási lakosokat, hogy oly rendkivül ne bánjanak az

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

erdőkkel, mivel oly formán könnyen elveszthetik szabadságokat. Ad 2-um: Hogy gubernium idejében oly excessive neszmélyi és almási erdők nem vágattattak, amint mostanában szokták vágni az lakosok, azt tapasztalta az fatens. Hogy pediglen azon fa vágatásáért az uraság részire fizettek, úgy valakinek valamely discretiót adtak, vagyis igértek volna említett helységbeli lakosok, azt nem tapasztalta. Ad 3-tium: Egyebet nem tud, hanem az elmult esztendőben amely nyolcz öl fát megholt plenipotentiarius Horváth János uram részire az két helység vágattatott, azon fa halála után őkegyelmének Almáson maradván, azon fát administrator Rér uram almási vendégfogadósnak azon okbul egy pénz nélkül adta, hogy sok izben az uraság tisztjei hozzája szoktak szállani, következendőképpen sok fája szokott fogyni. Ad 4-um: Hogy almási és neszmélyi lakosok magok részekre vadásztak volna, azt nem observálta az fatens, hanem tudja azt, hogy az uraság jágera gyakorta vadászott és egy néhány őzeket, (kiknek számát nem tudja) többi között egy szarvast is lőtt, amelyeket is administrator uramhoz Komáromba hordotta be.

2. Nobilis Joannes Takács in praefata possessione Almás degens, annorum circiter 33, deposito praevie corporali juramento examinatus fassus est ad primum: Tudja az fatens, hogy mind neszmélyiek, mind pediglen almásiak, akiknek szükségek volt az épületnek való fára, administrator Rér uramhoz szoktak folyamodni és engedelmet kérni, és őkegyelme akinek akart adni, jágernek szokta parancsolni, kinek, hol s mennyire valót adjon, úgy megholt plenipotentiarius Horváth János uram is szokott engedelmet adni commissiói szerint. Ad 2-dum: Hogy gubernium idejében oly bitangolás nem volt nevezett almási és neszmélyi erdőkben, azt valóságosan tapasztalta kiváltképpen egy hétig, améglan az jáger Fazekas Jánosnak, nemes embernek általa történt megsebesítése miatt esztergomi tisztelendő pater franciscanus urak clastromában volt, mind neszmélyiek, mind pediglen almásiak mindennap szüntelen hordották szekereiken egymásra nézve a szálas fát és vesszőt, úgy hogy tizenhat szekeret is látott egymás után menni, a melyek fával meg voltak rakva. Ad 3-tium: Egyebet nem tud, hanem amely nyolcz öl fát neszmélyiek és almásiak megholt plenipotentiarius Horváth János uramnak részire vágattak, azon fa halála után Almáson maradván, aztat administrator Rér uram almási vendégfogadósnak azon okból ajándékozta, mivel az uraság tisztjei gya-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

korta szoktak azon vendégfogadósnak alkalmatlankodni. Ad 4-tum: Tudja, hogy az uraság jágera gyakorta szokott nyulakat haza hozni, többi között egy szarvast is lőtt, amelyeket hova szokta tenni és küldeni, másként nem tudja, hanem hallotta másoktúl, hogy komáromi várba szokta vitetni.

3. Providus Franciscus Sárközy, juratus praefatae possessionis Almás, annorum circiter 53, aeque juratus fassus est ad 1-um: Jól emlékszik a fátens, hogy amidőn felséges camera részire almási és neszmélyi helység méltóságos br. Keller consiliarius uram őnagysága által conscribáltatott volna, mind az két helységbéli lakosok őnagysága előtt instáltak az épületnek való fa vágattatása végett, s akkor is őnagysága intette őket, hogy maga hatalmával senki se merészeljen vágni, méglan administrator uramtól engedelmet nem fognak nyerni, akkor is képpessen, ahol administrator uram uraság jágera által fogja mutatni, vágjanak; azután azkinek szüksége volt épületnek való fára, administrator uramhoz ment és ő kegyelme engedelme mellett, jágernak excisiója szerint vághatott. Ad 2-dum: Tudja valóságosan az tanu, hogy gubernium idejében annyira nem volt szabad a szálas fát hordani, amint mostanában szokták. Ad 3-tium nihil. Ad 4-um: Azt ugyan hallotta közönséges hirrel, hogy az jáger lűtt vadat, de hová tette, azt se nem tudja, se nem hallotta.

4. Providus Franciscus Anda, legislator possessionis Neszmély, ann. circ. 46, aeque juratus examinatus fassus est ad 1-um: Másképpen neszmélyi erdőnek pusztulása hogy történt volna, az fatens nem tudja, hanem az elmult 1745-ik esztendőben maga az fatens Kelemen Pállal és Iván Ferenczczel, neszmélyi helység nevével plenipotentiarius Horváth János uramhoz Komáromba menvén, ő kegyelme előtt instáltak, hogy subsistentiájokra méltóztatnék azon neszmélyi erdőből Csekendi és Madari nevü hátakon valamely darab táblát irtásra engedni, mivel elegendő szántó földjeik nincsen, azon instantiájokat titulált plenipotentiarius uram maga éltiben meghallgatván, minthogy biztatta őket, hogy felséges camerának fog irni irántuk s a mint reményli, felséges camera nem is fogja difficultálni; azon reménységgel őkegyelme halála után újabban administrator Rér uramhoz mentek s kérték ő kegyelmét, hogy fellebb specificált helyeken méltóztatnék megengedni az iránt, mivel megholt plenipotentiarius uram is biztatta őket, másként fölséges camerának is nem lészen kárára, hanem inkább hasznára azon

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

irtások; azon kérésekre Horváth uram halála után kijött Rér uram azon helyeket megvizsgálni és úgy adott engedelmet nékik, hogy igazán és istenesen csak bizvást maguk között *azon táblákat hely számra felosztathatják*, amint is őkegyelme engedelmére az egész helység az elmult 1745-ik esztendőben Karácson előtt circiter két héttel kiment és azon kétrendbéli táblát helyszámra maguk között felosztották, úgy hogy az egész helység hatvan colonicalis sessióból állván, egész helyes gazdának obtingentiája *hosszuságra száztiz ölre, szélességre pediglen tiz ölre megyen*, amely helységbeli lakosok közül is mind ekkoráig maga obtingentiáját egészlen senki sem vághatta le, hanem inkább a potiori majd fele is azon tábláknak intacte maradott. Ad 2-dum: Az gubernium idejében is volt ugyan szokásuk uraság engedelméből neszmélyi erdőről fát hordani, de nem annyira, mint mostanában. Ad 3-tium nihil. Ad 4-tum: Többet nem tud egy szarvasnál és egy őznél, hogy az jáger lőtt volna, amelyeket hová tette és kinek adta, nem tudja.

5. Stephanus Katona notarius praefatae possessionis Neszmély, annorum 44, pariter juratus examinatus fassust est ad 1-um: Tudja valóságosan, hogy plenipotentiarius Horváth János uram éltiben akiknek szükségük volt az fára, mindenkor őkegyelme szokott commissiót adni az jágernek, kinek adjon; amely irva adott commissiójit is Horváth János uram az fatens által az helységbeli lakosoktúl elszedette és ugy maga kezéhez visszavette, de mi okra nézve követte ezeket megholt plenipotentiárius uram, az fatensnél nem constál. Amely Horváth János uramnak is halála után neszmélyi helység administrator Rér uramhoz folyamodván instantiájokra őkegyelme kijött azon két táblát (amelyekért őkegyelme előtt instáltak) tekinteni, s úgy engedte meg nékik az irtást, amint is ő kegyelme engedelmével azon két táblát magok között proportionate felosztották, úgy hogy egész helyes gazdának obtingentiája szélességre tiz ölet, hosszaságra pediglen száztizet tészen. És így az elosztásnak idejétül fogvást kiki maga *nyulasát* szokta vágni és hordani; de mindekkoráig senki sem vághatta le egészen, sőt inkább többen vannak, azkiknek obtigentiái intacte maradtanak. Ad 2-dum: Hogy gubernium idejében nagyobb tilalma volt azon neszmélyi erdőnek, következendőképpen hogy mostanában többet szoktak vágni, az valóságos. Ad 3-tium nihil. Ad 4-tum: Hogy egy szarvast és egy őzet az elmult esztendőben, októberben uraság jágera az erdőrül hozott haza, azt látta fátens; de hova tette, azt nem tudja.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

6. Nobilis Michael Andor in praefata possessione Neszmély degens, annorum circiter 32, deposito praevie corporali juramento examinatus fassus est ad 1-um: Hogy administrator uram engedelmével, és nem másként, szokták neszmélyiek az erdőt vágni, tudja valóságosan. Ad 2-dum: Azt is tapasztalta az fatens, hogy esztendőtül fogvást, mióta felséges camera által neszmélyi helység birattatik, neszmélyiek és almásiak fölöttébb említett erdőt szokták vágni, kiváltképpen ameddig az uraság jágera egy neszmélyi nemes embernek Takács Jánosnak általa történt megsebesítése miatt esztergomi tisztelendő páter franciscanusok clastromában tartózkodott, mindennap szüntelen hordták; de reliquo nihil.

7. Nobilis Emericus Pap in eadem possessione degens, annorum circiter 30, aeque juratus, examinatus fassus ad 1-um, prout praecedens 6-tus testis. Ad 2-dum: Tudja valóságosan, hogy gubernium idejében soha sem volt annyira való tábla erdő irtásra neszmélyieknek engedve, mint mostanában. Ad 3-tium: Plenipotentiarius Horváth János uram számára neszmélyiek és almásiak hogy minden esztendőben szoktak fát vágni, azt tudja; de mennyire valót vágtak, se nem tudja, se nem hallotta. Ad 4-tum: Hallotta az fatens, hogy egynéhány szarvast és őzet uraság jágera lőtt, de hova tette, maga tudhatja.

Super qua praevio modo per me peracta inquisitione, collectisque testium fassionibus, praesentes excelsae camerae regiohungaricae subscriptione, usualique sigillo meis propriis communitas extradedi literas testimoniales. Actum diebus, mense, anno, locisque quibus supra. Stephanus Csécsi inclyti comitatus Comaromiensis vice judex nobilium s. k. (P. H.)

Eredetije az Orsz. Levéltárban, a pozsonyi kamarai iratok II. sorozatának 12. csomójában lévő Relationes Camer. Officialium fasc. II. no 24. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

4.

1746. január 23. Komárommegye tanuvallatása a szent-péteri erdő közös használatáról.

Anno 1746. 14-a et subsequentibus mensis Januarii diebus in possessionibus Szent-Péter et Perbete, inclyto comitatui Komáromiensi adjacentibus, vi gratiosi excelsae camerae regio-hungaricae decreti, Posonii die 11-a praesentis mensis Januarii, anni modo currentis suprascripti emanati cum spectabili ac generoso domino Michaele Nedeczky de eadem, qua inclyti comitatus Komáromiensis ordinario vice-comite per perillustrem ac generosum dominum Josephum Závodszky praelibatae excelsae camerae regiae juratum notarium communicati, eatenusque subsecutae praetitulati domini vicecomiti exmissionis praesens inquisitio juxta subinserta hungarico idiomate concinnata de eo utrum puncta per me infrascriptum peracta est ordine et modalitate subsequenti:

De eo utrum?

1. Tudja-e, látta-e, avagyis hallotta-e a tanu szent-péteri lakosok kinek, s mely tisztnek hatalmával, vagyis engedelmével Szent-Péterhez, tekéntetes nemes Komárom vármegyében levő helységhez tartozandó és felséges királyné asszonyunkat illető erdőt pusztították el?

2. Azon tisztnek, akinek engedelmébül említett szent-péteri erdőnek vágattatása megengedtetett, fizettek-e sz.-péteri lakosok valamit az uraság részire, vagy pediglen magának adtak-e, vagyis igértek-e valamely discretiót?

3. Azelőtt, gubernium idejében volt-e szokásos azon szent-péteri erdőt annyira, valamint mostanában, vágatni s esztendőrül esztendőre kértek-e engedelmet méltóságos uraságtul, avagyis annak tisztjeitül, s nyertek-e engedelmet azon erdőt vágatni, vagyis engedelem nélkül magok hatalmokkal azon erdőt pusztították, ki menynyire valót szokott vágni, és az helységbeli lakosok közül kik voltak ingerlők azon erdőnek pusztítására?

4. Igaz-e, hogy miútátul fogvást az gubernium cessált, azútátul fogvást kiváltképpen szent-péteri lakosok szokták csak azon

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

erdőt pusztítani; következendőképpen tudja-e, hogy szent-péteri tilalmas erdő vagyon-e oly státusban, amint az gubernium által hagyattatott?

5. Azon erdőnek vágattatását egy esztendőben hányszor szokták folytatni, szokta-e kimutatni valaki az erdőt, hol vágjanak, vagyis csak ahol kinek tetszett, maga szabad akaratja szerint vágatta?

1. Nobilis Stephanus Dósa, in possessione Szent-Péter, inclyto comitatui Comaromiensi adjacente degens, ann. 30, deposito praevie corporali juramento examinatus, fassus est ad 1-um: Tudja az fatens, hogy egynéhány esztendőtül fogvást egy plaga azon erdőbül administrator Rheer uram által szent-péteriek kérésekre engedtetett, amelyet is *helyek szerint* a proportione sz.-péteriek szokták egymás között *felosztani*, amint az fatensnek is, mint egész helyes gazdának az utolsó osztályból *három szekérre való vastag fája jutott*. Ad 2-dum: Hogy azon plága erdőért titulált administrator uramnak kezéhez az uraság részire valamit fizettek, annyival is inkább, hogy valamely discretiót ökegyelmének adtak, vagyis igértek volna sz.-péteri lakosok, azt az fatens nem observálta. Ad 3-tium: Valamint az gubernium idejében sz.-péteri lakosoknak mennyire való plágát *esztendőről esztendőre* titulált administrator uram azon szent-péteri erdőbül szokott excindáltatni, szinte annyira valót az elmult esztendőben is *Karácsony előtt circiter két héttel* mutattatott ki azon szent-péteri lakosoknak, s következendőképpen tudja az fatens, hogy az helység nem maga hatalmával vágta és pusztította azon erdőt, hanem titulált administator uram engedelmével. Hogy pediglen szent-péteri lakosok közül valaki ingerlő lett volna azon erdőnek pusztítására, azt nem tapasztalta. Ad 4-tum: Hogy az tilalmas erdő oly statusban nincsen, valamint gubernium által hagyattatott, azon okbúl tudja mondani, mivel azutátúl fogvást is engedelme mellett titulált administrator uramnak egy plaga engedtetett, amely közönségesen szent-péteri lakosok között fölosztattatván levágattatott. Ad 5-tum: Hogy pedig mind az elmult esztendőben, mind pediglen azelőtt gubernium idejében szent-péteri ispán által titulált administrator uram nevével egy plága szokott excindáltatni szent-péteri lakosoknak részekre és azon plágán kivül senki sem merészlett más helyen fát vágni, s következendőképpen, hogy csak egyszer esztendőben szokott folytattatni azon erdőnek vágattatása, tudja világosan az fatens.

2. Franciscus Napadensky spanus dominalis, simul Oenopolam trans Vagum agens. ann. circ. 35, juratus, examinatus fassus est

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ad primum: Hogy administrator Rheer uram engedelmébül szentpéteri lakosok szokták mind ekkoráig vágatni, azon okbul tudja, mivel maga a fatens mint ispán titulált administrator uram parancsolatjából két esztendőtül fogvást, úgy mint ab anno 1744 szokott két esztendőre két plágát emlétett szent-péteri lakosoknak excindálni; azelőtt pediglen gubernium idejében mindenkor az jágerek szokták kimutatni, amely jágerek excissiójuk alkalmatosságával is mindenkor jelen volt az fatens az uraság részéről. Ad 2-dum: Legkisebbet sem tapasztalt az fatens, hogy titulált administrator uramnak azon plaga erdőért esztendőnként valamely discretiót adtak, vagyis igértek volna, annyival is inkább hogy uraság részire valamit fizettek volna emlétett szent-péteri lakosok titulált administrator uram kezéhez. Ad 3-tium: Azt valóságosan tudja az fatens, hogy ennek előtte hét esztendővel méltóságos gubernator Hildburgshaussen uram ő herczegsége kemény büntetés alatt tilalmaztatta azon erdőnek vágattatását. Hanem egykorban ő herczegsége tiszttartója Mednyánszky uram kijövén Szent-Péterre azon erdőben vadászni való hajtás-utakat csináltatni, azon alkalmatossággal hallotta az fatens emlétett tiszttartó uram által szent-péteri lakosokat biztattatni, hogy csak szorgalmatoskodjanak azon utaknak csinálásában, méltóságos gubernator uram ő herczegsége ezután minden esztendőben részekre egy plágát azon szent-péteri erdőben fog kimutattatni, a melyet az lakosok magok között szabadon eloszthatják, s azutátúl fogvást is szokták titulált Rheer uram consensussával vágatni, következendőképen nem tudja, hogy az szent-péteri lakosok közül valaki ingerlő lett volna. Ad 4-tum: Hogy oly státusban volna azon szent-péteri erdő, amint gubernium által hagyattatott, azt nem mondhatja az fátens, mivel azutátul fogvást is excisio szerint azon erdő vágattatott. Ad 5-tum, prout praecedens primus testis.

3. Providus Franciscus Zsódos, judex Szent-Péteriensis, annorum circ. 45, juratus, examinatus fassus est ad 1-um: Valamint az gubernium idejében úgy szintén mostanában is hogy administrator Rheer uram egedelmébül szokták vágni szent-péteri erdőt, az valóságos. Ad 2-dum: Se az uraság részére nem fizettek azon erdőnek vágattatásáért titulált administrator uram kezéhez, se pediglen ő kegyelmének discretiót nem adtak, avagyis igértek. Ad 3-tium: Egyformán mind gubernium idejében, mind pediglen mostanában administrator Rehr uram engedelméből szokták excisio szerint

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

azon erdőt vágni. Ad 4-tum et 5-tum, prout praecedens in ordine 2-dus testis.

4. Providus Georgius Zakkár, legislator praefatae possessionis Szent-Péter, annorum circiter 42, aeque juratus examinatus, fassus est ad 1-um: Minden esztendőben két esztendőtül fogvást administrator Rheer uram engedelméből hogy azon szent-péteri erdőnek vágattatása ugyan szent-péteri lakosok által történt légyen, azt azon okbul is tudja, mivel maga is az fatens, mint törvénybíró azon sz.-péteri helység részéről administrator uramhoz minden esztendőben szokott küldetni be Komáromba, amint is titulált administrator uram azon erdőnek vágattatását ekkoráig szokta megengedni. Ad 2-dum: Legkisebb discretiót sem adtak, avagyis igértek titulált administrator uramnak, annyival is inkább az uraság részére nem fizettek említett szent-péteri lakosok azon erdőért administrator uram kezéhez. Ad 3-tium: Egy formán valamint gubernium idejében, úgy szinte mostanában is esztendőrülesztendőre administrator Rheer uram engedelmével szokták azon szent-péteri erdőt vágni, s azon okból is nem mondhatja az fátens, hogy az lakosok közül valaki által ingereltettek volna. Ad 4-tum: Hogy szent-péteri erdő olyan státusban nincsen, amint gubernium által hagyattatott, az valóságos, mivel azutátúl fogvást is két plágát administrator uram engedelmébül két esztendő alatt levágattak. Ad 5-tum: Csak egyszer esztendőben szokták azon erdőnek vágattatását folytatni excisio szerint, amint az fatensnek is, mint egész helyes gazdának azon excindáltatott plágából *most is öt szekér* vastag fája jutott.

5. Providus Joannes Gere, juratus praefatae possessionis Szent-Péter, annorum circiter 56, aeque juratus examinatus fassus est ad 1-um: Tudja valóságosan az fatens, hogy méltóságos gubernator Hildburgshaussen uram ő herczegsége idejében egyszer Szent-Péter helység instált ő herczegsége előtt az erdő végett, hogy ő herczegsége subsistentiájukra méltóztatnék egy darabot engedni, amint ő herczegsége is instantiájokra akkorbéli Mednyánszky nevű tiszttartójának méltóztatott parancsolni, hogy minden esztendőben egy táblát részekre excindáljon, amelyet is az lakosok említett tiszttartónak excisiója szerint magok között felosztván ki-ki maga részit vágta le. Azután pediglen az gubernium cessálván, minden esztendőben Rheer administrator uramhoz folyamodtak s ő kegyelme engedelméből tavali esztendőben is

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

táblát vágattak le. Ad 2-dum: Hogy szent-péteri helység titulált administrator uram kezéhez az uraság részére azon tábla erdőért valamit fizettek volna, annyival is inkább ő kegyelmének valamely discretiót adott, vagyis igért volna, azt nem tapasztalta az fatens. Ad 3-tium: Egyenlőképpen amint gubernium idejében, úgy az elmult esztendőben is deczemberben titulált administrator uram engedelméből szokott azon erdőnek vágattatása folytatni, s következendőképpen nem tudja, hogy az helység maga hatalmával vágatta volna azon erdőt. Ad 4-tum: Hogy azon szent-péteri erdő olyan statusban nincsen, onnént tudja, mivel az elmult két esztendőben is szent-péteri lakosok által vágattatott. Ad quintum, prout praecedentes testes.

6. Providus Joannes Fülöp, juratus praefatae possessionis, ann. 54, pariter juratus, examinatus fassus est ad 1-um: Tudja valóságosan az fatens, hogy miutátul fogvást Rheer József uram ez administratorságot viseli, nem csak gubernium idejében, hanem tavali esztendőben is szent-péteri lakosoknak az erdőnek vágattatását engedte meg. Ad 2-dum: Hogy Sz.-Péter helység azon erdőnek vágattatásáért titulált administrator uramnak kezéhez az uraság részére valamit fizetett, annyival is inkább valamely discretiót adott, vagyis igért volna ő kegyelmének, azt nem is tapasztalta az fatens s nem is hallotta. Ad 3-tium: Valamint gubernium idejében, úgy mostanában is egyenlőképpen említett szent-péteri lakosok szokták azon erdőnek vágattatását folytatni titulált administrator uram engedelméből excisio szerint, s azon excisión kivül sehol sem szabad egy szál fát is szent-péteri lakosoknak levágni. Ad 4-tum et 5-tum, prout praecedens in ordine quintus testis.

7. Providus Michael Besse, venator Perbeteiensis, annorum circiter 50, aeque juratus examinatus fassus est ad 1-um, 2-dum et 3-tium: Tudja az fátens, hogy két esztendőtül fogvást csak szokták szent-péteri lakosok az tilalmas szent-péteri erdőt vágni, amelynek is vágattatását kinek engedelméből folytatták, nem tudja; hanem gubernium idejében méltóságos gubernator Hildburgshaussen uram ő herczegségével amidőn gyakorta vadászott az fatens, hallotta mindenkor ő herczegsége jágerjai által kemény büntetés alatt sokszor említett szent-péteri lakosokat intettetni, hogy egy szál fát se merészeljenek levágni, amint akkoriban nem is merészlették az erdőt pusztítani. Ad 4-tum: Hogy oly statusban nincsen az tilalmas szent-péteri erdő, amint gubernium által hagyattatott,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tudja azon okbul is, mivel gubernium idejében soha sem volt szabadságok szent-péteri lakosoknak azon erdőt vágni, hanem csak két esztendőtül fogvást. Két izromban szokták közönséges akaratbúl azon erdőt osztály szerint vágni. Ad 5-tum: Tudja az fatens, hogy csak egyszer esztendőben, deczember havában szokták az erdőt magok között osztani s vágni.

8. Georgius Perleczky, praefatae possessionis Perbete notarius, annorum 36, aeque juratus examinatus, fassus est ad praemissa de eo utri puncta: Annyibul tudja az fatens, hogy gubernium idejében szent-péteri lakosoknak nem volt szabad szent-péteri erdőt vágni, s magok számokra az fát hordani, mivel 1743-ik esztendőnek előtte sehol sem tapasztalta azon erdőt vágatni; hanem az elmult 1743-ik esztendőben azon szent-péteri erdőn amidőn által ment volna Komárom felé, akkor elsőben observálta, hogy az út mellett egy darabon levágták s onnént az fát elhordták; többi között ő herczegsége jágerjaitól is hallotta az fatens, hogy kemény büntetés alatt azon szent-péteri erdőnek vágattatása meg volt tiltva.

Super qua praevio modo per me peracta inquisitione, collectisque testium fassionibus, praesentes excelsae camerae regio-hungaricae subscriptione, usualique sigillo, meis propriis communitas extradedi literas testimoniales. Signatum Komáromii, 23. mensis Januarii, anno 1746. Stephanus Csécsy, inclyti comitatus Comaromiensis vice judex nobilium s. k. (L. S.)

Eredetije az Orsz. Levéltárban, a pozsonyi kamarai iratok II. sorozatának 12. csomójában lévő Relat. Cameral. Officialium fasc. 2. no 24. alatt.

5.

1746. junius 16. Menyhárd és Leibicz szepességi városok közti egyezség az erdők használatáról.

Demnach uns endes benannten unterschriebenen ihro excellenz Andreas von Moczczenne Moczczensky capitain von Brecztauer Cujavien. etc. etc. ihro königliche majestät von Polen kammerherr, der starostay Zips administrator und der festung Lublo commendant die zwischen Menyhardern klägern eins und Leibitzer beklagter anders theils bei den XIII städter gewisser waldungen

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

halber von langen jahren schwebende streittigkeiten zu entscheiden allergnädigst commitiret und befolgen, wir uns auch vermöge seiner unter dato 18. Mai, anni 1746. ertheilten dahin in das sogenannte Schwefelbad, so denen Leibitzern gehörig, gezogen und folgsam den 14. und 15. Junii ad faciem locorum controversorum begeben selbete umgeritten, in gehöriger augenschein genommen, auch nach inhalt der schriften (sonderlich aber des von Vito Fabinio jemal gewesenen XIII städter grafen und seiner mitdelegirter in anno 1559. die 5-ten Julii diesfals gemachten contracts, welchen contract wir, wie alle vorher geschehene commissiones zum grund und richtschnur der entscheidung dieser sache angenommen und gehalten haben) reif und wohlbedächtlich ersehen und abgemessen, endlich auf folgendes gutdenken und erkenntniss collatis prius ad invicem consiliis gefallen sind, dass nämlichen:

1. Die Menyharder in die drei Schnelle-Säufen, welche ihren anfang zu ende der Leibitzer Friedpuschen bei der schwartzertannenwald und Rissdorfer hattert-hauffen nehmen und oben bei die drei hattert-hauffen Risdorf-Leucs und Leibitzer sich endigen, ferner in Reissenberg und Reissen-Säyfen, in Sultzenberg und Sültzen-Säufen zu fahren, allda holtz zu hauen, zu scheiten zu ihrer nothdurft, nicht aber zu scheelen, wehrend der ladung aber das ausgespannte vich nicht aber über nacht zu weiden unverhindert frei haben werden. Die Leibitzer aber werden nicht befügt sein in obenerwehnten drei Schnellen-Seifen ihre wiesen zu erweitern von dato an, als mit ausräumen, ruben anbauen und haagen machen.

2. Sollen die Menyharder in Röthenberg und Säufen, in Netzen-Pletzgrund und Weissenberg holtz zum bau mit denen in erwehnten Fabinyischen contract enthaltenen bedingnissen zu hohlen, darzu aber sich des besten und gelegensten weeg doch ohne schaden der Leibitzer äcker und wisen bedienen, auch die ladstatt derselben, wo am bequem und füglichsten zu machen frei haben, und dann

3. Soll Kuttenhau bis zu dem sogenannten Grafen-weg zu aller vorfallenden noth, die sich durch feuers-brunst etwa in beiden örtern äussern möge (so gott in gnaden abwenden wolle), beiden theilen verboten sein, von jetzt erwehnten Grafen-weg aber werden in allen übrigen sogenannten Kuttenhau (welches theil wir

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vor die Tauben und schwartze-welder ansehen und laut mehr gemeldten Fabinyischer contract davon halten und allso benähmen) die Menyharder allerlei holtz zum bau ohn gezimmerter mit sampt stangen zum geschier zu hohlen frei haben. Nachher laut ihrer brief mögen sie auch ihre rosse allda in der weide halten zur bestimmten zeit.

Letzlichen wird krafthabender authorität beiden theilen gutes verständniss einandern zu haben ernstlich reccommandiret, als alle zum streit anlasstende gelegenheit und vorfallenheiten in zeiten vorzubeugen beiderseitige excesse (wie sie oftmal von sehr kleiner animadversion und wichtigkeit gewesen) gütig abzuhandeln und abzuthun trachten und beobachten. Die Menyharder aber zu reparirung aller ihnen Menyhardern nöthigen wege, strassen und brucken in dritten theil helfen alle auswege und dadurch erfolgende schaden und nachtheile zu machen verhütten gemüssiget werde.

Diesem allem nachzukommen wird die authorität und approbation hoher obrigkeit (dessen hohen judicio, wie all dies aufgesetzte unterthänigst überlassen) erfolgen. Actum in Schwefelbad, die 16. Junii, anno 1746. Johann Barwolsky graf der XIII städte (L. S.) Ludovicus Grienblath königlicher khupffer-inspector (L. S.) Joannes Topperczer XIII oppidorum Scepusiensium notarius (L. S.) Antonius Demek judex civitatis Lubló (L. S.)

Hivatalos másolata az Országos Levéltárban N. R. A. fasc. 1207. no 33. alatt.

6.

1746. julius 29. A zalathnai kincstári uradalom egyik főtisztjének jelentése az uradalmi erdőkről.

Observationes circa statum silvarum fiscalis dominii Zalathnensis.

1. Certum est, hoc dominium quaque versum intra suos limites satis extensum, comitatibusque circumquaque Hunyadiensi, Zarándiensi, Bihariensi, Colosiensi et Thordensi inclusum, principaliter terreni esse silvosi, nemorosi, nec non dumetosi, adeo quidem, ut per mensuram geometricam vix quarta pars repraesen-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tatura, sit in vallibus et collibus campos, agros, aut aliam calvitiem, residuum vero terrenum totum quantum sit silvosum. Unde ut silvarum utilitas et conservetur ad futura quoque tempora, et de praesenti quoque tam fisco regio, quam colonis sit communis pro mensura necessitatis, ita viderentur silvae distribuendae et conservandae:

2. Ut silvae ab antiquo in vicinitatibus fodinarum tam auri, quam mercurialium existentes prohibitae et hactenus custoditae, deinceps quoque in statu quo sub legali inhibitione non tantum conserventur, custodiantur, verum adhuc aliae quoque deinceps succrescentiae adjiciantur, subjiciantur articulari inhibitione, idque ad futuram et praesentem fodinarum necessitatem.

3. Habeatur peculiaris cura et attentio circa silvas glandiferas, seu sint quercinae, seu fagenaceae, qua per se quidem non omnes sunt ita necessibiles, ut vastari, caedi et arbores inde advehi possint, nihilominus tamen requirunt curam contra defrondatores caprarum et etiam aliorum animalium pastores. Pariter

4. Ratio habenda est aedificiorum tam dominalium, quam necessitatis dominorum officialium hic existentium et proinde ut viciniores, nobilioresque silvae in hos quoque fines custodiantur, necesse est; sed plane non omnes cum privatione et detrimento colonorum, verum in certa quantitate et distantia; nam

5. Et ipsi coloni quotidie indigent pro foco, pro domiciliis, pro horreis, sepibus et aliis id genus inevitabiliter necessariis. Quapropter pro hic et nunc singulorum pagorum communitatibus ad praesentem usum certa quantitas et distantia silvarum posset libere utenda assignari et reliqui, alia vero quantitas et distantia ad futura tempora, pariter in necessitatem commitatum succretura judicibus pagorum sub articulari inhibitione tenenda committi et imponi.

6. Considerandum est, quod quattuor pagi inferiores: Petrosán, Galacz, Fenes et Prészáka per se loci steriles et ipsi miserabiles nullum alium questum habent pro conquirendo sibi victu et amictu, item residuo pro contributione grosso, nisi palos pro vineis et ligna focalia vendiderint pro fortalicio Carolinensi, et si illis hoc beneficium interdicatur, nihil certius quam quod necessitate impellendi abituri sunt. Accedit

7. Quod silvis interjacent etiam et steriles agri et foeneta, quod illi ut coli possint, quovis anno indigent exstirpatione veprium

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

et arbustorum inutilium, ita et haec, ut foenum falcari possit, ab inutilibus lignis repurgari. Adeoque hoc illis omnino concedendum videretur, quod pro nunc interdictum deploratur, secus si agrorum et foenetorum usus desinat, qualis consequentia? Nihilominus tamen

8. Quemadmodum praemisi, ut tam fisco de praesenti et ad futura tempora, quam etiam colonorum communitatibus de tanta silvarum vastitate consulatur, prospiciaturque, prout in aliis dominiis seorsim et extra urbaria agri et foeneta rurarizantur, ita hic in toto dominio censerem silvas conscribendas juxta quantitatem et distantias, ut ita deinde a proportione recensitarum necessitatum fiat delectus et cuilibet harum sua assignetur quantitas.

9. Quanti sint in hoc dominio pretii inter subditos fundi, agri et foeneta, id ipsum litigia subditorum ad supremam instantiam subinde appellari solita, satis produnt. Et perinde notum est inter subditos ipsius dominii nullam esse pertinentiarum aequalitatem, verum haereditates quandoque in capita et stipites adeo plures dividi, ut nullatenus pater familias subsistere possit, nisi vel pretio, vel labore suam haereditatem, seu sibi obventam partem augeat labore videlicet exstirpatitio, ut terram dumetosam purget a vepribus, fruticibusque inutilibus, utpote alnis, spinis, ramnis, salicibus, et aliis id genus etc. Igitur non omnis exstirpatio tenui mea opinione subditis esset interdicenda, ne per hoc querelis, aut plane desertioni prolixior ansa detur, exemplo sit plurimorum e dominio superiori fugitivorum subditorum desertio ob inopiam terrarum et fundorum, qui si reducerentur, fundisque (qui desunt) illocarentur, ferme alterum, aut aequivalens superius dominium constituerent. Quibus consideratis per se fluit, qualiter et conservatio silvarum et earundem usus tam pro fisco, quam pro subditis adregulandus sit.

Eredeti fogalmazványa az Orsz. Levéltár erdélyi fiscális osztályában V. szekrény, fasc. 343. T. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

7.

1746. november 26. Kivonat gróf Haller János dévai uradalmi jószágkormányzójának a dobrai kerületi krajnik részére adott utasításából.

Instructiója méltóságos gróf Hallerkői Haller János úr nemes Erdélyországa méltóságos gubernatora ő excellentiája dobrai districtussabeli mostan constituált krajnyikjának Komáromi Hevesy István uram ő kegyelmének, melyhez magát mindenekben conformálni köteles lészen — sat.

6. Az kegyelmes isten áldása után midőn az dominális erdőkön termés vagyon, nem contemnálandó proventusa szokott az uraságnak bejönni az glandinatio után is, mely körül szükség observálni ím ezeket:

Primo. Midőn annak ideje eljő, nem csak gornyikok által, sőt krajnyik uram maga mellé vévén Roskányon lakó Kaba János nemes személyt és két esküttet, azoknak praesentiájokban mindenütt az dominális erdőkön való makk-termést investigálja és in tempore mind az officiumnak hitelesen transscribálja, mind penig az falusi bíráknak injungálja, hogy glandinatióra való elegendő sertéseket procuráljanak, mivel nem csak az uraságnak, hanem abból nékiek is szokott haszon redundálni az pascuatióért.

Secundo. Idegen emberek hunnan, melyik dominális erdőre, hány számú sertést akar glandinatióra béadni, tartozik az dominalis emberek krajnyik uramnak eleiben hajtani, számba adni, amidőn egész regestrumba tartozik assummálni, azután nemcsak dominális emberekkel megvizsgáltatni, sőt az krajnyik mind idegen sertéseket, úgy az dominális emberekét is tartozik megvizsgálni, számba venni, maga subscriptiója alatt hiteles regestrumot az provisorale officiumnak felküldeni; a megvizsgálás penig azért lészen, nehogy több sertés pascuáltassék az uraság kárára, mintsem elébb számba adták volt, mely körül ha fraus és dolus observáltatik, az krajnyik denunciálni és idején ordert venni (tartozik), mennyi taxára bocsájtja az uraság a glandinatiót.

10. Roskányon az uraságnak derekas fürészmalma is vagyon, melyhez három öles gerendákat mindenik falu sessiónként a nr. 5 tartozik administrálni; azért krajnyik uram mind ezen fürészhez

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

kévántató tőkéket az fürészhez, úgy a dévai udvar szükségire administrálandó ölfákat is úgy disponálja és igyekezze administráltatni, hogy in Januario, Februario et cum exitu mensis Martii a competáló fürésztőkék az fűrészmalomnál, az ölfák penig az dévai udvarban administrálva legyenek.

11. Conterminálódnak ezen districtusbéli dominális falukkal oly privátus személyek possessiója és faluk, kiknek erdeje teljességgel nincsen, és az dominium akaratja és híre nélkül domestica necessitásokra tüzifát nem procurálhatnak; melyre nézve, hogy az idegenek uraság hire nélkül az határt ne éljék, szükség krajnyik uramnak oly vigyázással mind magának, s mind penig subordinatusinak lenni, hogy sine conventione az erdőt ne colálja, hanem aki az dominium erdejéből élni kéván, conventióra menjen, az provisorale officiumtól pecsétet kivegyen, conventióját specificáltassa, különben ha pecsét és conventio nélkül uraság erdejét valaki usuálná és az krajnyikátus vagy impediálni, vagyis denunciálni elmulatná, tartozik a provisorale officium az kárt aestimáltatni és az kárt resarciáltatni az krajnyikkal; ha kik pedig absoluta potentia mediante uraság erdejét aggrediálnák, tartozik az krajnyik in loco delicti az potentiariusokot és magukat és marhájukot megkötöztetni, bévinni és in ipsa die ad 3-tium certificáltatni is és ha kezességen kivenni kévánják, kibocsájtja, de úgy, hogy az kezesek, midőn az uraság officiuma kévánja, tertiale forumra elé is állítják; in casu contrario ha azonnal szolgabírót nem találhatna, in ipsa die incaptivationis két nemes emberekkel certificáltassa mind az személyeket s mind marhájokat, hogy így az uraság jurisdictiója az serény vigyázás után inviolate maradhasson.

12. Vadnak az dominális falukban apróság, dirib-darab nemességek is; de vannak olyanok is, kik az Bánátusból feljövén az dominális falukban lakó személyekre házasodnak és maguknak egész exemptiót, határon, erdőn való élést praentendálnak; meglássa azért krajnyik uram, hogy e féle csavargókra redundáló onust az szegény contributoria plebs ne supportálja; midőn e féle személyek az onus subportálására különben is obnoxiusok, uraság határát is ingyen nem usuálhatják, melyre nézve hahol az krajnyikátus e féléket observál, tartozik az provisorale officiumnak insinuálni és az subsequáló orderit exequálni.

17. Nem szabad az uraság határin idegennek vadászni, bokrászni, sőt az districtuális falukban lakó embereknek is kopót,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vadászó kutyákat tartani, annál inkább vadászni, hogy így, midőn az uraság excurrál, maga határán csendességben lévő vadakot maga mulatságára vadászhassa; azért ha kiknek vadászó kutyái vadnak, az krajnyikátus tartozik az dévai udvarba beküldeni, s minden úton-módon az külső vadászokat impediálni.

19. Mostan az végbéli dominális erdők és külső vadászok impediálására s vigyázására constituáltatott faracseli egyes marhátlan Szimulk Ábrahám nevü puskás, kinek maga és az udvarból kiadandó egy kopó intertentiójára annuatim currál három köböl decimalis kukurucza, egy font puskapor, két font serét, és hogy az conventiója szerént az falunak in palmis teendő dologból hogy exemptiója légyen, és így annuatim tartozik hat rókabőrt az uraságnak béadni. Az több puskásokat mostan az inspectorátus elő nem állíthatván, distincte vélek nem concludálhatott.

Eredetije a gróf Kornis-család levéltárában a dévai uradalmi iratok között.

8.

1747. január 16. Kivonat Sepsi-Szent-György város közönségének szabályzatából erdeinek használatáról.

Mi alább subscribálandó sepsi-széki sz.-györgyi possessorok, a közönséges városi polgári társaságnak és falusi szabad személyeknek actualis hütös bírája Császár Mihály és nótáriusa Szilágyi Sámuel, mindnyájan pedig itten lakó nemesi, városi és szabad személyekből álló lakosok és közönséges gyülekezet, látván és tapasztalván város és falunkban sok üdőktől fogva az eddig megtörtént közönséges nagy káráinkat erdeinkben, határinkban és széna réteinkben az egyenetlenség és antecedens bírák számadásának nem practizátiója miatt, egyeztünk meg egyenlő akaratból az alább specificált vinculumok alatt, az közönséges jónak jobb móddal való observálására és conservátiójára ilyen bizonyos punctumokon:

1. Tiltatnak meg az erdők e szerint: Fejér utnak tilalma fl. 6. Petőcsnek fl. 6. Bíróné avasa fl. 6. A Nyirhegy facsiklón Hosszuhágó fl. 6. Mészégető homlok, Kerülő Lőre, Árkosi rév, Nagyavas, Törökmelléke, Verőfény, Andornyak, Világlátó, Nádas orra, Erős oldal és az Ecclésia erdeje fl. 3.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Daczó avasa hogy inkább conserváltassék, ezen tilalmak közé bocsáttatik, melynek tilalma fl. 6.

Szabad erdők lesznek ezek: Közbércz, Sárkány, Hidelve, excipiálván ezen helyekben az csere fáit, azholott is ha valaki comperiáltatik, fl. 1.

2. Sem patrónusok cselédjei, sem személyes emberek, annál is inkább in persona magok a modo in posterum usu temerario az megtiltott erdőkbül gúzs-vesszőnél egyebet levágni, annyival is inkább szekerét megrakni ne merészelje, hanem ha közönséges megegyező akaratból adatik valakinek valami bizonyos szükségire különben azon helynek tilalmán marad.

3. Határoknak, szénaréteknek fölszabadítása közönséges akaratból legyen, úgy hogy a patronus urak hírek s akaratjok kivül absolute semmit sem tilthassanak, sem pedig szabadíthassanak; különben ha valami tilalmas helyen valaki háromszor egymásután comperiáltatik, toties quoties azon helynek tilalma exequáltassék, insuper harmadikszor in fl. 12 incurráljon, meg nem becsülvén az tilalmat.

6. Eleitől fogva praxis lévén az, hogy az malomra in extrema necessitate csak közönséges gyűlésin kivül, azhonnan micsoda fa kivántatik, administráltatott az egy bírónak hírtételiből is, mivel mora et periculo non patiuntur moram, melyre nézve in hoc casu, ha az dolog úgy kivánja, hogy falu gyűlésén kivül az bírónak hírivel az malomhoz megkivántató fák, azhol találtatnak, vitethessenek, szükségnek idején megengedtetik.

Mely dolog mi előttünk közönséges megegyező egyenlő akaratból ez szerint menvén végben, melyet szokott pecsétünkkel és kezünk irásával megerősítvén, irtuk meg mi is anno praesenti 1747., die vero 10-a Januarii. Daczó Ferencz mp. Székely László mp. Miklós István nobilis mp. Faka István mp. primipilus személy mp. Császár Mihály S.-Szent-György városának hütös bírája mp. Szilágyi Sámuel hütös notarius mp. Sikó János nobilis mp. Gyárfás Pál nobilis mp. Móricz Miklós mp.

Hivatalos másolata az Orsz. Levéltár erdélyi főkormányszéki osztályában fascic. 1788. évi 24. sz. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

9.

1747. jun. 9. Kivonat Mária Terézia királynőnek Selmeczbánya sz. kir. város részére kiadott szabályzatából.

23. Quod vero sylvas ipsas attinet, siquidem cultus fodinarum ingentem lignorum quantitatem praerequireret, haec vero absque bona et rigorosa sylvarum conservatione habere nequiret, hinc benigne ordinamus, ut quemadmodum hucusque, ita imposterum etiam per nostros ad hunc finem destinatos officiales universarum sylvarum conservationi rigorosissime attendatur, in quantum tamen absque defectu fodinalium necessitatum fieri poterit, quemadmodum hucusque factum est, ita imposterum etiam pro aedificiis civium et mechanicorum labore necessaria ligna per officium nostrum sylvarum assignabuntur, uti nonnunquam contingere solet, major copia arborum dejiceretur, in quantum sine fodinarum defectu fieri posset, civitatis quoque et civium reflexio habeatur, respectu vero praxatoriorum Hodriensis et Vichniensis id, quod hucusque in usu fuit, in quantum sine detrimento rei montanae fieri poterit, ulterius etiam observetur. Cives porro et subditi civitatis tum ex concessione nostri montium vel sylvarum magistri ex sylvis nostris regiis, et reservatis in civitatem inferunt, in venditione ejusmodi lignorum nullatenus turbentur, e converso autem, si remonstratum fuerit, ejusmodi ligna absque concessione et clam subducta fuisse, talis civis vel subditus condigna poena afficiatur, et quia sylvae Vichnienses nihil aliud, quam quod in jure montano per civitatem hanc recepto et usu roborato de sylvis constitutum habetur, particulare habent, ideo in his quoque sylvis constitutus noster pro tempore montium vel sylvarum magister pro conservatione earundem competenter disponet, et ipsi civitati semet eatenus insinuaturae necessaria ligna assignabit, pro majori tamen harum sylvarum conservatione admittimus, ut etiam ipsa civitas unum vigilem ex parte sui applicare possit, qui tamen absque praescitu nostri montium vel sylvarum magistri ligna assignare, aut cuipiam evehenda permittere nullatenus audeat.

Ex venatione autem in suo territorio civitas nullatenus excludatur, ipse vero montium vel sylvarum magister sollicite attendet, ne sylvae exstirpentur, depurgatio vero agrorum et

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

pratorum a succrescentibus vepribus non impediatur, ita tamen, ne sub hoc praetextu prata, aut agri in sylvis existentia extendantur.

Hivatalos másolata, mint a jun. 16-ikán a főbányagrófhoz intézett királyi rendelet melléklete, a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Münz- und Bergwesens-Acten» osztályában fasc. 15. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. VII. 255—256. l.

10.

1747. jun. 9. Kivonat Mária Terézia királynőnek Körmöczbánya sz. kir. város részére kiadott szabályzatából.

2. Cum in ordine ad sylvas (circa quas non postreme viguerunt controversiae) inter cameram nostram Cremniziensem et liberam regiamque civitatem hanc nostram medio tempore sub dato utpote 14. mensis Octobris 1745. conventio amica celebrata habeatur, et per hanc differentiae eatenus subversantes accomodatae sint, hinc pro bono pacis et majori concilianda quiete conventionem eandem usque, dum graves quaepiam circa conservationem cultus fodinarum emersurae circumstantiae in uno vel altero puncto modificandam necessarie exegerint, benigne approbamus et confirmamus, eo tamen pro accuratiori tam sylvarum conservatione, quam etiam bona correspondentia addito, ut conformiter articulo 21. §. 2. dilucidationis Cremniziensis coinspectio sylvarum non per aliquem ex senatu deputandum, verum per ipsum judicem civitatis exerceatur, ac ut custodes sylvarum civitatis tam civili magistratui, quam etiam judicio montano, cui utpote vigore praememoratae conventionis etiam coinspectio competit, relationes suas circa ipsas sylvas facere teneantur.

Másolata, mint a főbányagrófhoz azon évi jun. 16-án kelt kir. rendeletnek melléklete, a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Münz und Bergwesens-Acten» osztályában, fasc. 15. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. VII. 265. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

11.

1747. jun. 9. Kivonat Mária Terézia királynőnek Besztercebánya sz. kir. város részére kiadott szabályzatából.

10. Dispositione ratione sylvarum penes nos et officiales nostros eo fine ordinatos ulterius etiam remanente, juxta desiderium civitatis hujus nostrae conservationem sylvarum pro cultu fodinarum necessariam sponte et provide agnoscentis benigne annuimus, ut usque dum absque defectu rei montanisticae atque adeo absque manifesto cultus fodinarum detrimento fieri poterit, civitati tam in communi pro publicis ejus aedificiis ac necessitatibus, quam etiam privatis civibus ad sylvas ire volentibus pro foco, structura et opificiis necessaria ligna per sylvarum nostrum magistrum, aut eo fine constitutos officiales nostros absque temporis protelatione assignentur; qui vero ex iisdem civibus ad ipsas sylvas ire non vellent, aut non possent, juxta exeroitum hactenus usum, in posterum etiam consueto ac ordinario pretio ad propriam ipsorum necessitatem ligna sufficientia per cameram nostram dentur.

11. Siquidem conservationem sylvarum ipse cultus fodinarum indispensabiliter exigat, hinc ut nocivae extirpationes (agrorum tamen, et jam praehabitorum pratorum repurgatione, si tamen haec absque ulla extensione fiat, huc non intellecta), caprarum item in majori copia intertentio, aliaque sylvarum detrimenta evitentur, cameralibus officialibus nostris serio ac districtim demandabitur, ne quaepiam extirpaturae per quemcunque admittantur, omnisque praecautio, ut civitas haec libera regiaque nostra bene memor, quantum in cultu fodinarum felicitatis et incrementi boni publici positum sit, demisse supplicavit, in conservandis debito modo sylvis adhibeatur. Et ideo non quidem ex quopiam jure ipsi competente, sed pure ad observandam majorem unionem, sylvasque eo accuratius conservandas benigne admittimus, ut pro revisione sylvarum civitatis etiam hujus deputati adhibeantur, et iidem, ne sylvis quoquo modo detrimentum inferatur, coinspectionem habeant.

12. Id quoque benigne resolvimus, ut ad exigentiam articuli 56. 1659. per articulum 15. 1723. confirmati beneficio Grani fluminis, rates, asseres, scandulas ac quaevis lignea materialia,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

cives liberae regiaeque civitatis istius passualibus magistratus super eo, quod haec ad propriam necessitatem devehant, et simul de eo, ubi eadem procurata sint, loci illius testimonialibus provisi, ex Muranensibus et aliis per nos non prohibitis sylvis, Priznensibus tamen, velut ad cameram nostram pertinentibus et ad usum unice fodinarum reservatis per expressum exceptis, ac ulterius etiam penes priorem prohibitionis usum relictis, quemadmodum hucusque, ita in posterum etiam libere devehere possint, neque per officiales nostros eatenus impediantur.

Másolata, mint a főbányagrófhoz jun. 16-án kelt kir. rendelet melléklete, a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Münz- und Bergwesens-Acten» osztályában, fasc. 15. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. VII. 280—2. l.

12.

1747. iun. 9. Kivonat Mária Terézia királynőnek Bakabánya város részére kiadott szabályzatából.

8. In ordine ad sylvas, earumque conservationem benigne ordinamus, ut hae velut pro cultu fodinarum, innuente etiam jure montano, peculiariter reservatae ulterius etiam penes nostran dispositionem et montium magistri nostri, aut per nos constituendi sylvarum inspectoris directionem conserventur, districtim praecipientes, ne praeter fodinalem necessitatem quaepiam lignorum concessio ullo sub praetextu fiat, ex singulari tamen erga civitatem hanc nostram reflexione benigne indulgemus, ut in quantum absque detrimento sylvarum fieri poterit, civitati huic pro communibus ejusdem necessitatibus et etiam particularibus civibus necessaria ligna assignentur. Quin imo ex pura benignitate nostra et cultus fodinarum, ac per hoc boni publici promovendi studio clementer ordinamus, ut si civitas haec nostra in cultu fodinarum progressus fecerit, et necessaria ad eundem ligna ex sylvis in territoriis suo sitis fors interea propter fodinarum cultum ruinandis non suppetierint, eadem aliis etiam viis et mediis per officiales nostros in lignis adjuvetur.

9. Fine praememoratae sylvarum conservationis omnes in iisdem exstirpationes, agrorum tamen et iam praehabitorum prato-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

rum repurgatione, si tamen haec absque ulla extensione fiat, huc non intellecta, prout etiam superfluam ac nocivam caprarum intertentionem severe prohibemus; ne porro via facti, aut clanculariе dispositionibus nostris in conservatione sylvarum contraveniatur, et contravenientes etiam, si iidem cives sint, debito modo puniri possint, civitas haec per zelosam suam assistentiam cooperabitur, cui ex speciali gratia benigne concedimus, ut spatium illud, quod civitas haec in medio sylvarum (exsectis jam alioquin pridem ibidem lignis) propriis suis expensis repurgavit, pro rato sibi retinere possit, ita tamen, ut nullum sibi exinde jus in sylvas appropriare possit, utve prius camergrafius noster spatium illud revideat, et certis limitibus distinguat, ne ulterius extendi possit,

10. Ratione pensi a singulo curru ligna ex territorio civitatis vehenda, et ex mercede detrahi soliti, vulgo holz-pfenning dicti benigne annuimus, ut si civitas haec nostra, ut ipsi qua montanae, et ab hoc pecularia beneficia participanti incumbit, fodinas in consideratione digna mensura coluerit, quemadmodum prius in usu fuit, ita inposterum etiam pensum illud a vectoribus lignorum ex sylvis in territorio suo existentibus per officiales nostros colligatur, et ad finem singuli anni civitati extradatur, ita tamen, ut summam illam non alio, quam ad cultum fodinarum convertere obligetur.

Másolata, mint a főbányagrófhoz intézett jun. 16-iki kir. rendelet melléklete, a bécsi cs. és. kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Münz- und Bergwesens-Acten» osztályában, fasc. 15. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. VII. 288—90. l.

13.

*1747. jun. 9. Kivonat Mária Terézia királynőnek Bélabánya város részére kiadott szabályzatából.**

8. In ordine ad sylvas, earumque conservationem benigne ordinamus, ut hae velut pro cultu fodinarum, innuente etiam jure montano, peculiariter reservatae ulterius etiam penes nostram dis-

* Az *Újbánya* és *Libethbánya* városok szabályzatainak illető pontjai teljesen azonosak az itt közölt 8. és 9. pont szövegével.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

positionem, et montium magistri nostri aut per nos constituendi sylvarum inspectoris directionem conserventur, districtim praecipientes, ne praeter fodinalem necessitatem quaepiam lignorum concessio ullo sub praetextu fiat, ex singulari tamen erga civitatem hanc nostram reflexione benigne indulgemus, ut in quantum absque detrimento sylvarum fieri poterit, civitati huic pro communibus ejusdem necessitatibus et etiam particularibus civibus necessaria ligna assignentur.

9. Fine praememoratae sylvarum conservationis omnes in iisdem exstirpationes (agrorum tamen, et jam praehabitorum pratorum repurgatione, si tamen haec absque ulla extensione fiat, huc non intellecta) prout etiam superfluam ac nocivam caprarum intertentionem severe prohibemus. Ne porro via facti, aut clanculariе dispositionibus nostris, in conservatione sylvarum contraveniatur, et ut contravenientes, etiam si iidem cives sint, debito modo puniri possint, civitas haec per zelosam suam assistentiam cooperabitur.

Másolata, mint a főbányagrófhoz intézett jun. 16-iki kir. rendelet melléklete, a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Münz und Bergwesens-Acten» osztályában, fasc. 15. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. VII. 296—7. l.

14.

1747. junius 19. Az erdélyi országgyűlés által hozott 2. törvénycikk a bányák részére szükséges fának illő áron való átengedéséről.

Articulus II.

De lignis, trabibus et caeteris ad culturam fodinarum necessariis, erga justum moderatumque pretium concedendis et de differentiis expediendis.

Siquidem ad fodinarum mineralium culturam necessariae sunt sylvae, pascua, aquae, sine quibus nec fodinae stare nec stompae seu molae quassatoriae extrui possint, possessores, in quorum territorio fodinae fuerint, erga justum moderatumque pretium ligna et trabes etc., si praesto fuerint, ad fodinarum culturam necessaria requisita urburario concedant.

In casu vero differentiarum, quae inter possessorem et urburarium enascerentur, instantia montanistica, accersitis etiam

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

provincialibus legum patriarum peritis controversiam cognoscat et de moderato pretio statuat, quam possessor absque difficultate sequatur, vel non contentus horum, si foret judicio, thesaurarius cum gubernio regio dirimat. Ubi autem tantus defectus interveniret sylvarum, ut possessor sine manifesto suo damno ad fodinas in suo territorio sitas necessaria ligna concedere nequiret, id vel officialium illius loci, vel proborum virorum attestatione, aut exmissione facta ex oculari revisione constabit, urburarius de necessariis sibi lignis provideat, absque vivi aerarii aggravio et possessorum detrimento.

«Erdélyország Törvénytárá»-ból.

15.

1748. márczius 4. Kivonat Komárommegye tanuvallatásából a szent-péteri plebánosnak fa-illetménye s egyéb a szent-péteriek által való közös ellátása iránt.

Infrascripti praesentium per vigorem testamur et recognoscimus, nos die 4. mensis et anni currentis infrascripti pro parte admodum reverendi domini Nicolai Nozdroviczky ecclesiae Szent-Péteriensis et filialium plebani in praedicta possessione Szent-Péter, inclyto comitatui Comaromiensi adjacenti, juxta subjuncta de eo utri puncta sequentem peregisse inquisitionem:

De eo utrum?

1. Vallja meg hite után a tanu, nemde nem szent-péteri lakosok az uraság erdeiből, mióta az tilalom alá vétetett, abbul az részbül, melyet esztendőnként magok között való osztályra az uraságtul kinyertek, minek előtte az a rész a gazdák közé elosztatott volna, plébános uraiméknak visitatio szerint való elegendő fát egyszersmind bészolgáltattak?

2. Azon mód szerint nemde nem mostani plébánus Nozdroviczky Miklós uramnak elegendő fát bé nem szolgáltattak, hanem maguk részéből egy darabot kihagytak ő kegyelme számára és abbul nagy pörlekedéssel csak szekerenként hordtak fát, mely

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

rész, mivel 1746-ik esztendőben plébánus uram konyhájára el nem fogyott, tehát az elmaradott része 1747. esztendőben zsellérek között elosztatott?

3. Nemde nem szent-péteri lakosok három esztendőtől fogvást a fa miatt ujjat vontak plébános, urammal magok ellenben abban annyira bővelkedtek, hogy nemcsak tőkét, hanem szálas fát is épületre és tűzre valót adtanak el pénzen szomszéd falubélieknek?

4. Ha fölülirt mód szerint administrált fája plébánus uraiméknak elfogyott és az helység másnak hozására reá nem érkezett, nemde nem plébánus uraimék a szent-péteri erdőre maguk szekereit valamint szabadon jártatták és mind épületnek és szerszámnak, mind pedig tűzre való fát szabadon vágattattak az uraság erdeiben, úgy szinte mostani plébánus uram is bejövetelétül fogvást ab anno 1744. azon erdőnek oly szabad ususában volt?

9. Harmadévi bírót Zsoldos Ferenczet plébánus uram nemde nem azért ütögette meg, hogy nemcsak nem szántatott ő atyaságának forgatóra, amidőn más jámborok már vetőre szántottak, hanem azért is, bogy plébánus uram előtt süvegét nem vette le, mely dologban a bírák azonnal administrator uramhoz folyamodván, és végett plébános urammal ottan szemtül-szembe lévén nemde nem helyben hagyta administrator uram a bírónak verését, sőt oly feleletet nyertek, hogy ha a törvénybírót is megütötte volna, jól tette volna?

10. Nemde nem Fülöp János az oka, hogy mind a fa iránt, mind pedig más dologban is plébánus urammal a falu ujjat von; s nemde nem megnevezett Fülöp János előbbeni plébánosokkal is ujjat vonott; most pedig elannyira, hogy még plébánus uram házához sem mernek menni a lakosok, mert aki oda mégyen, a Fülöp János árulkodónak nevezi?

1. Providus Thomas Dvoran, in possessione Ó-Gyalla degens, illustrissimi domini comitis Georgii Szluha inquilinus, catholicus, annorum circiter 35, adjuratus, examinatus, ad 4-tum deutri punctum: Vallja, hogy a fatens ezelőtt harmadik esztendővel mostani tisztelendő plébánus uramnál egy esztendeig béresül szolgálván, tudja bizonyosan, hogyha azon fája plébánus uramnak, amelyet az helységbéli lakosok számára administráltak, elfogyott, és az helység olyatén fogyatkozásban a fahordásra reá nem érkezett, tehát tisztelendő plébánus uram maga béres-szekereivel az uraságnak

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

sz.-péteri erdeiből nem csak tűzre való fát szabadon hordatott, következendőképpen a fatens esztendeig tartott szolgálatja által többször is tűzre való fát hozott, de szerszámra is, és épületre való fát vágott minden háborgatás és kérdés nélkül; aminthogy azon esztendőben egy ökör-istálót, sörtés- és baromfi-ólat építtetvén nevezett tisztelendő plébánus uram, annak egész fáját mind az sz.-péteri erdőben vágattatta.

2. Georgius Marusinecz, perillustris domini Andreae Ordódy inquilinus Bagotensis, cath., ann. circ. 60, adjuratus, examinatus ad 3-tium: A fatens egyebet nem tud, hanem az bizonyos, hogy harmadéve egy szent-péteri lakostul egy forinton s hetven pénzen annyi épületre és signanter horog-fának való fát vett, hogy avval két kocsit terhelt meg. Hallotta pedig bagottai Szberó Jánostul is, hogy ő is egy szent-péteri lakostul két forint ára fát vett, épületnek valót.

3. Petrus Novánszky, dominae viduae Georgio Ordódianae inquilinus Bagotensis, catholicus, annorum circ. 35, adjuratus, examinatus ad 3-tium: A fátens egyedül azt tudja, hogy önnön maga is tavalyi esztendőben, az elmult őszi vetéskor Ordódy Pál uramnak Kovácsházára bizonyos szent-péteri lakostul négy forinton két négy-négy ökrü szekérrel horog-fának való fát vett.

4. Providus Stephanus Hruska, perillustris domini judicis nobilium Petri Ordódy faber Bagotensis, cathol., ann. circ. 40, adjuratus, examinatus ad 3-tium deutri punctum: Vallja, hogy három esztendőtül fogvást önnön maga is a fatens szent-péteri lakosoktul rész szerint kész pénzen, rész szerint pedig kovács-munkáért több izben vett szénnek való tőkét és szálas fát.

5. Providus Joannes Adámszky, perillustris domini Pauli Ordódy faber Bagotensis, cath., ann. cir. 50, adjuratus, examinatus ad 3-tium: Jól emlékszik a fátens arra, hogy a tavalyi esztendőben három rendbéli szent-péteri emberektől három izben öt szekér szálas és két szekér tőkés fát vett szénre valót kilencz forinton, husz pénzen.

7. Stephanus Sepsy, possessionis Szent-Péter notarius simul et ludimagister, cathol., annorum circiter 31, adjuratus, examinatus ad 4-tum: Vallja, hogy a fatens három esztendőtül fogvást szolgálván Szent-Péteren, említi ugyan, hogy azon időtül fogvást a fa iránt a bírák tisztelendő plébánus urammal visszavonásban voltak, mindazonáltal tudja bizonyosan a fatens, hogy a midőn plébános uramnak az helység által administrált fája elfogyott, és az helység

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

más fának hozattatására valamely okbul reá nem érkezett, őkegyelme plébánus uram az szent-péteri uraság erdeibül mind tűzre, mind pedig épületre való fát sokszor maga szekerivel hordattatott és senkitül nem háborgattatott avagy impediáltatott; aminthogy azt is tudja a fatens, hogy aminémű ökör-istálót és felhajat építtetett ő kegyelme, annak fáját is az szent-péteri erdőben vágattatta és maga szekerivel hordattatta.

8. Providus Johannes Zachar, incola Szent-Péteriensis, cath., ann. circ. 52, adjuratus, examinatus ad 1-um: Vallja, hogy mióta az szent-péteri uraság erdeje tilalom alatt vagyon, aminémű részt az helység a lakosok között való osztályra az uraságtul esztendőnkint nyerni szokott, azon erdőrész előbb sem a gazdák között fölosztatott volna, abbul plébános uram számára oly darab kiszakittatott, akibül plébánus uram szükségire elégséges fa kitelhetett és azt azután az helység levágattatta és béhordatta. Emlékezik arra is a fátens, hogy 1746-ik esztendőben is az erdő osztályakor mostani tisztelendő plébánus uram számára egy darab elszakasztatott és ebből ő kegyelme számára időrül-időre fa administráltatott; de hogy apródonkint való administratiója pörlekedéssel esett és hogy abból plébánus uram szükségin felül elmaradott rész 1747-ik esztendőben az zsellérekre elosztatott volna, bizonyosan nem tudja a fatens.

10. Providus Martinus Tóth, incola Szent-Péteriensis, cath., annorum circ. 50, adjuratus, examinatus ad 1-um: Vallja, hogy mióta sz.-péteri erdő az uraságtul tilalom alatt tartatik és ugyancsak az helység lakosok között való osztályra egy darab erdőt az uraságtul kinyert, előbb sem azt *a bírák gazdákra felosztották volna*, elsőben is abbúl a plébánus számára egy darab kiszabattatott és abbul minden gazda egy szekérrel egyszersmind fát hozott plébánus uram számára, mely ha idő jártával elfogyott, ismét azon *nyilasbul* szükségire hozattatott az helységbeliek által. Ad 2-dum: Tudja azt is a fatens, hogy a felül irt mód szerint 1746-ik esztendőben lett erdő osztálykor az helységbeli lakosok a maguk részéből mostani tisztelendő plébános uramnak is egy részt kihagytak és abból szükségire való fát szekerenkint administráltak; s az is igaz pedig, hogy ami azon részbül, akit plébánus uram szükségire az helység *kimért*, elmaradott, azt elmult 1747-ik esztendőben *a zsellérekre* a bírák felosztották, mert már azon esztendőbéli szüksége ő kegyelmének abbul kitölt; ad reliqua nihil.

11. Providus Petrus Szabó, Szentpéteriensis, cath., annorum circ.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

45, adjuratus, examinatus ad 1-um et 2-dum, uti praecedens: Vallja, hogy mióta szent-péteri erdő az uraság által tilalom alatt tartatik és ugyancsak az helység az lakosok között való osztályra egy darab erdőt az uraságtul kinyert, előbb sem azt a bírák gazdákra fölosztották volna, elsőben is abbul a plébánus számára egy darab kiszabattatott és abbul minden gazda egy szekérrel egyszersmind fát hozott plébánus uram számára, mely ha idő jártával elfogyott, ismét azon nyilasbúl szükségire hozattatott az helységbeliek által. Tudja azt is a fatens, hogy a felül megirt mód szerint 1746-ik esztendőben lett erdő osztálykor az helységbeli lakosok az maguk részébül az mostani tisztelendő plébánus uramnak is egy részt kihagytak és abbul szükségire való fát szekerenkint administráltak; s az is igaz pedig, hogy ami azon részbül, akit plébánus uram szükségére az helység kimért, elmaradott, azt 1747-ik esztendőben zsellérekre osztották, mert már azon esztendőbeli szüksége ő kegyelmének abbúl kitölt. Ad 4-tum: Többször látta ugyan a fatens, hogy mostani tisztelendő plébánus uram azon fán fölül is, amelyet az helység ő kegyelme számára esztendőnkint administrálni szokott, maga szekerivel is fát és épületre valót is hozatott, de mely erdőben s hol vágattatta? azt fatens nem tudja. —— Ad 10-um: Ugy ítéli a fátens, hogy tisztelendő plébános uram és az szent-péteri község között mind a fa iránt, mind pediglen más állapotokban való visszavonásnak Fülöp János az oka, mert jut eszében a fátensnek, hogy egykor a lakosoknak proponálta, hogy ha csak az uraságot az helység instantiával a fa iránt meg nem keresi és plébánus uram fáját valamely módra nem hozattatja, ő kegyelme konyháját és szükségét az helység el nem győzi; példázott pedig ezen instantiára az isai plébánosról és azt adta elejbök az lakosoknak, hogy — úgy mond — «annak is tizenkét öl fája vagyon, akivel bé köll nékie érni.» Azt is említi pedig a fátens, hogy tavalyi esztendőben a bíró házánál a fátenst, azért hogy a bírák híre nélkül a *tavali osztálybéli szántóföldeket* tisztelendő plébánus Kapronczai és szent-péteri plébános uraimék kívánságára Horváth Gergelylyel és Balog Ferencz hadnagygyal mutogatta és azon alkalmatossággal *az plébániához osztott szántóföldek kötéllel mérettek*, megnevezett Fülöp János és a törvénybíró Zachar György erősen pirongatták és Fülöp János leginkább is szemire vetette azt a fátensnek, hogy — úgy mond — «kend csak eljár ám plébános uramhoz árulkodni». Ritka plébánust említ pedig a fátens, akivel

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

hasonló izetlenségben nem volt volna említett Fülöp János — sat.

15. Providus Stephanus Mészáros, aeque incola Szent-Péteriensis, helveticae confessionis, ann. circiter 45, adjuratus, examinatus ad 1-um et 2-dum: Vallja, hogy mióta szent-péteri erdő az uraságtól tilalom alatt tartatik és ugyancsak az helység az lakosok között való osztályra egy darab erdőt az uraságtul kinyert, előbb sem azt a bírák gazdákra fölosztották volna, elsőben is abbúl a plébánus számára egy darab kiszabatott és abbul minden gazda egy szekérrel egyszersmind fát hozott plébánus uram számára. Tudja azt is a fátens, hogy a fölül irt mód szerint 1746-ik esztendőben lett erdőosztálykor az helységbeli lakosok az magok részébül mostani tisztelendő plébánus uramnak is egy részt kihagytak és abból szükségire való fát szekerenkint administrálták; de reliquo nihil.

16. Providus Stephanus Tóth, aeque incola Szent-Péteriensis, reformatus, annorum circiter 52, adjuratus, examinatus ad 1-um: Vallja, hogy mióta az erdő esztendőnként, gazdák szerint, a lakosokra osztatni szokott, minden osztálykor azon erdőbül egy darab elhaséttatott és abból a plébánus számára *helyek szerint* vágattatott a fa, az pediglen annyira ment, hogy *hol* egy helyre egy szekér s *hol* több, s *hol* pedig kevesebb is jutott. Ad 2-dum: Említi pedig, hogy fölül irt mód szerint harmadéve volt erdő osztályakor mostani tisztelendő plébánus uram számára hasonló szakasz erdő kihagyatott, kibül ő kegyelme számára a fa időről-időre szekerenkint adattatott; ad reliqua nihil.

17. Providus Michael Cziria, aeque incola Sz.-Péteriensis, reformatus, annorum cir. 51, adjuratus examinatus ad 1-um: Vallja, hogy mióta az erdő esztendőnként, gazdák szerint a lakosokra osztatni szokott, minden osztálykor azon erdőbül egy darab elhaséttatott és abbul a plébánus számára helyek szerint vágattatott a fa, az pediglen annyira ment, hogy hol egy helyre egy szekér, s hol több, hol pedig kevesebb is jutott — sat.

18. Paulus Vörös, edituus ecclesiae Szt.-Péteriensis, cath., ann. circ. 24, deposito corporali juramento ad 4-tum: A fatens már öt esztendőtül fogvást lakván Szent-Péteren, mind előbbeni plébános Majthényi uram, mind pedig mostani tisztelendő plébános uram ideje alatt azt tapasztalta, hogy ha plébános uramnak a fája, melyet az helység administrált, elfogyott és történettel reá nem

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

érkezett az helység, hogy mást hozattatott volna, tehát plébános uram maga szekerivel hozattatott fát az szent-péteri erdőről, melyet a fatens felül jelentett két plébános uraimék ideje alatt nem csak observált, sőt a mostani tisztelendő plébános uram ideje alatt maga is a fátens ő kegyelme szekerivel favágásra eljárt az erdőre, s mind tüzre való fát hordtak, mind pediglen épületre való fát hordtak, amint hogy aminémű ököristállót és felhajat építtetett ő kegyelme harmadéve, annak fáját is a szent-péteri erdőben vágattatta, soha pedig őket — tudni illik plébánus uraimék embereit — abbéli favágásban senki sem háborgatta, de meg sem szólította, a fatens emlékezete szerint — sat.

20. Providus Adamus Fekete, inhabitator Szent-Péteriensis, cath., ann. circ. 34, adjuratus, examinatus ad 4-tum: A fátens harmadéve mostani szent-péteri plébánus urnál béresül szolgálván, tudja bizonyosan, hogy amidőn plébános urnak fája, melyet az helység administrált, elfogyott, ő kegyelme maga béres-szekerit mind tűzre, mind pedig épületre való fáért is elküldötte az szent-péteri erdőre, aminthogy azon esztendőben ökör-istállót és felhajat csináltatván, annak fája is az szent-péteri erdőben vágattatott; de azon favágásban senki sem háborgatta őtet — sat.

22. Providus Gregorius Juhos, aeque incola Szent-Péteriensis, catholicus, annorum circ. 20, adjuratus, examinatus ad 4-tum: Az elmult 1747-ik esztendőben Ujesztendő napjától fogvást aratásig a fátens mostani tisztelendő plébánus uramnál szolgálván, jut eszibe, hogy téli időben egykor plébánus uram a szekerivel épületre való fát hozott és azon fának vágásáért a szent-péteriek közül őtet senki sem bántotta; emlékszik pediglen arra is, hogy megnevezett tisztelendő plébánus uramnak harmadévi cselédeit is a szent-péteri erdőbül egykor vesszőt hozni látta. Ellenben, hogy azon cselédek többször is fát hoztak, az akkori egyik szolgától hallotta a fátens.

23. Providus Michael Kollár, eiusdem possessionis incolae Johannis Fülöp famulus, cath., annorum circ. 22, adjuratus, examinatus ad quartum: Vallja, hogy a fátens harmadéve mostani tisztelendő szent-péteri plébánus uramnál egy idén béresül szolgálván, tudja a fátens, hogy ha plébánus uramnak azon fája elfogyott, a melyet az helység hozott és másnak hozására talán reá nem érkezett, tehát plébánus uram maga béres szekerivel is hol tűzre, hol épületre való fát hozatott az szent-péteri erdőrül. Említi pedig, hogy összesen hét szekérrel hoztak, melynek vágásában a fatens

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

mindenkor jelen volt, de őket senki sem háborgatta, vagy bántotta, ámbár a csősz is egynéhány izben velek szemben volt.

Super qua modo praevio per nos peracta inquisitione, collectisque praemissorum testium sub juramento fassionibus, praesentes nostras pro futura jurium praenominati admodum reverendi domini Szent-Péteriensis parochi tuitione necessarias extradandas esse duximus literas testimoniales. Datum in oppido Tata, die 9. mensis Januarii, anno Domini millesimo septingentesimo quadragesimo octavo. Franciscus Botth inclyti comitatus Comaromiensis judex nobilium mp. (L. S.) Franciscus Horváth eiusdem inclyti comitatus juratus assessor mp. (L. S.) Praesentem copiam cum suo originali collatam in omnibus punctis conformem esse testor. Bagottae, die 4. mensis Martii, anno 1748. Petrus Ordódy inclyti comitatus Comaromiensis judex nobilium s. k. (P. H.)

Eredetije — teljes szövegében — az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 955. no 59. alatt.

16.

1748. szept. 13. Mária Terézia királynő utasítása a zalathnai erdőbíró részére.

Maria-Theresia ec. ec.

Instruction vnd waldordnung für unseren in erbfürstenthumb Siebenbürgen und zwar in der berg-herrschafft Zalathna angestelten zeithlichen waldschaffern, wie derselbe der zeith, vnd bis etwan die weithers sich ergebende vmbstände ein mehreres oder an der weithiges zu verordnen erfordern, diese ihme allergnädigst anvertraute funktion zu führen, zu handlen vnd was derselbe weithers zu beobachten haben solle.

1. Wird ein zeithlicher waldschaffer in allen vnd jeden gott vor augen haben, vnd mit einem christ chatolischen lebenswandel seine untergebene auf erbauen, übrigens aber das von uns allergnädigist aufgestelte münz vnd bergwesens directions hof-collegium, als seine obriste unseren in fürstenthumb Siebenbürgen verordneten thesaurarium, deme wür die ober einsicht unseres dortländigen

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

münz und bergwesens gnädigst anvertrauet, als die anderte, endlichen aber unser daselbstiges bergambt zu Zalathna, als die erste instanz erkhennen, wohin wür ihne mit geziemenden respect vnd gehorsam gnädigst hiemit verweisen, also das er die ihme von ein oder andern orth zukommende befehle pflicht schuldigst vollziehen, vnd die von derselbten von zeith zu zeith abforderende ambts bericht gewissenhafft vnd wohlgegründet erstatten solle.

2. Nachdeme die waldungen bey denen bergwerkhern für die erste nothwendigkeit angesehen, folgsam zu der cultivirung ein besonder sorgfältiges aug getragen, vnd als das erste essentiale zur hand genohmen werden mus, womit zu behuef des grueben, oder bergbaues, dann anderer tag gebäuden, hauptsächlichen aber zu erzeügung deren in einer grosser quantitaet bey dem dermahlen daselbst zu Szalathna kaiserlicher königlicher seiths vorhanden schmölzweesen erforderlichen kohlen je vnd allezeith ein genuegsamber holz vorrath vorhanden seyn vnd nach gezüglet werden möge, so wird er waldschaffer sambentliche in den mittern sowohl als untern dominio befindliche waldungen gleich nach empfang dieser instruction bereithen vnd besichtigen, eine genaue conscription mit annotirung des dermahligen standes jeder waldung verfassen, vnd mit dessen gutächtlicher mainung dassiger berg-amts verwalthung überraichen, welche waldungen er glaubete theils zum zukünfftigen gebrauch vorzubehalten, theils zum widerumigen nachwachs in verbott vnd hegung zu ziehen, damit noch mahlen durch die bergamts-beamte die fernere nachsicht vnd einsicht beschehen möge, ob es bey sein waldschaffers angezeugten waldungs umbständen sein verbleiben habe, oder aber in ein so andern ab oder zugetheillet zu werden die notturfft erfordert. Er waldschaffer solle demnach pro futuro allseine sorg dahin wenden, auch auf keinerley weiss jemahls zulassen, noch gestatten, das ausser denen bey lezt in anno 1746 von seithen der herrschafft Szalathna vnd des substituirten waldamts gemainschafftlich vorgenohmenen wald bereittung zum berggrueben bau vnd zur hauss notturfft frey gesprochenen waldungen keine von allen anderen, die in verboth gezogener sich finden, der zeith angegriffen werden. Vill weniger aber solle er gestatten, das durch eintreibung des rindt- vnd besonders dem jungen nachwachs höchste schädlichen gaiss-vichs, oder auf was weiss es immer geschehen könne, solche beschädiget werden, fahls aber ein so

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

andern übertrettere deme ungeachtet sich hervor thäte, so sollen solche nach durch ihme waldschaffer bey der bergamts verwaltung bevor zu thuen habender anzeige, und hierüber nachmahlen mit zuziehung des dortigen fiscal provisorats bergämtlich befindenden verbrechen nach befund der sach entweder mit geld, oder mit schlägen abgestraffet, und der casus mit seinen umständen bey denen wochentlich haltenden bergamts sessionen dem amts protocoll einverleibet, die eingehende bahre geld-straffen aber zu handen der bergamts-verwalthung geleget, vnd von selbter getreulich verrechnet werden, damit aber jedwederer sich hiernach zu achten vnd für schaden zu hütten wissen möge, so solle dieses geboth vnd verboth in unserer fiscal herrschafft Zalathna gewöhnlicher massen ordentlich publiciret vnd offentlich kund gemacht werden.

3. Da bey erst gedacht lezthin vorgenohmener waldungs visitation der augenschein gegeben, auf was vor eine unerlaubte und vnverantworthliche arth sowohl in denen jungen, als etwas erwachsenen waldungen, welche in besten flor des wachsthumbs sich befinden, an zerschiedenen orthen von denen innsassen vnd unterthannen beederseithigen dominii gewürthschafftet, die jungen waldungen nach ihren ungezaumbten willen vnd wilkhur abgestokhet, aussgereuttet, zu äckern vnd wiesen gemachet, thails geschwendet, gänzlichen entblösset, vnd also höchst sträfflich zu den ruin gebracht worden seyn, das da vnd dorten nur noch ein gepüschwerkh von gayss vnd anderen vieh agbefressen vorhanden, vnd fast kein einziger grosser baum zum saamen wurff übrig geblieben ist, so erforderet unter anderen hauptsächlichen des waldschaffers, mit dessen subordinirten waldbedienthen schuldigkeit diese so schädlich und bey denen unterthanen über hand genohmene beginnen nach möglichkeit abzustellen vnd dahin sorgfältigst zu reflectirn, das die zur frischen besaamungen dienliche baumer allerdings verschonet werden, umb den anvachs hierdurch zu beförderen.

4. Nicht münder liget ihme waldschaffer ob, die mit junger maiss vnd brueth angepflogene waldungen in zukunft von aller gayss-eintreibung, wie auch anderen viehs, welches alles der wahre ruin in verfolg des abfressens deren jungen schossen, als ein in dem land introducirtes übel layder mit bedauren angesehen werden mues, zu bewohnen und disfalss all-mögliche obsorg zu tragen, die übertretter aber mit der von der bergamts verwaltung

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

gesäz und lands brauch mässig andictirten straff zu belegen, auch bey nicht fruchtender inhibition und geld straff das eingetriebene gayss vnd anderes vieh, wie auch in anderen unsern fiscal herrschafften, wo unsere bergwerkher errichtet und cultiviret werden, zu beschehen pfleget, eintreiben zu lassen, da mit wider die übertrettere rechts gebrauchig verfahren werden könne. Ferners vnd

5. Nachdeme wann nicht ein ernstlicher verboth bey ohn vermeidentlicher straff darauff geschlagen vnd vöst gehalten würdet, niemahls einige dienliche waldung nach zu züglen möglich, und zwahr um so vill weniger, alss bereiths verschiedene vnterthanen, da selbe keine waldordnung und aufsicht gehindert hat, ihre vohnung in dörffern verlassen, solche in denen gebürgen und waldungen aufgeschlagen, die baume geschwendet, ausgerottet, äcker und wiesen daraus gemachet, und zu deren einfangung und zum flechten, die schönsten jungen puchen genohmen, mithin in solchen grund ihnen aigenthumlich zu geeignet haben und von zeith zu zeith immer weither umb sich greiffen, als mues diesem im allweeg durch seine des waldschaffers fürsorg gesteueret und vorgebogen werden, dahero er diejenige innsassen, welche sich vorhin in denen wäldern niedergelassen, ihre wiessen und äckher darinnen gebauet und besetzen, unseren bestelten herrschaffts provisori, damit dieser unserer herrschaffts gerechtsambe in ansehung dergleichen unterthanen zu beobachtung wüssen möge, anzeigen, anbey auch nicht gestatten, das sothanne plaze jemahls einem schuech breit erweitheret werden, noch zulassen, das in zukunfft ein so andere dergleichen in denen waldungen sich ferners sitz- oder wohnhafft neüerdings einfinden mögen, vnd da sich ein so anderer wieder verhoffen liesse, so hat er die sache sogleich bey unseren bergambt zur fürkherung der abhilflichen mass anzuzeigen, widrigen fals er waldschaffer zur ohnausbleiblichen verantwortung gezogen werden wurde.

6. Gleiche beschaffenheit hat es respectu der von denen unterthannen unternohmenen abgiflung und niederhauung deren schlachtbahren sowohl als anderen zum nachwachs gewidmeten baumeren und obwohlen durch die unterthanen vorgeschützet wird, das durch eintreibung ihres horn viehes in denen wäldern kein schaden verüebet werde, so lehret doch die erfahrnus, das diese leüthe durch abhauung deren in florisanten stand stehenden

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

baumer zum grösten ruin derer waldungen dem vieh zur winters zeit die nahrung zu verschaffen pflegen; weithers

7. Hat sich von villen jahren, besonders aber von zeit der fürgewesten arendation der introducirte missbrauch eingewurzlet, vermög dessen denen unterthanen derjenige pläze, welche sie so freuentlich ausgehauen und ausgerottet haben, ihnen nach erlegter straff per 12 gulden als ein aigenthum zugestanden und so gar an ihre dahin erbauete grundstück wohnungen, und häusser zu erbauen erlaubet worden, diesen so schädlichen missbrauch hat er waldschaffer abzustellen und künfftig hin derley freuentliche aushauung und ausrottung deren pläzen, dann häusliche niederlassungen keinesweegs wie erst vorgedacht zu gestatten. Hingegen

8. Seine sorgfalt dahin zu wenden, damit nicht, wie die erfahrung gelehret hat, die schönste junge aichen baumer in ihren besten flor von denen zisma-machern, lederfärbern und anderen derley leüthen abgeschunden, ihrer rindten beraubet, folgsamb ausgedörret vnd ruiniret worden, dahero die übertrettere auch disfahls in zukunfft ohne ansehung der persohn zur exemplarischen straff gezogen werden sollen.

9. Wird er waldschaffer möglichst trachten, womit die excessive und von denen unterthannen jährlich vorzunehmen pflegenden zauns errichtungen restringiret werden, und ob es schon bieshero gewöhnlich gewesen, zur einzäunung deren teldfrüchten vnd heywachses, dann gemainer viehwaid auf denen verbottenen hatterden die benöthigte junge ruthen abzuraichen, da aber die insassen und unterthanen ihre zäune liederlich, damit sie nur über sommer daueren, zu machen pflegen, und selbte in winter widerumben verbrennen, so wird er waldschaffer sich mit dem Szalathnaer provisorat, weme und wie vill disen oder innen insassen und unterthannen nach erhaischender nothwendigkeit verabfolget werden können, toties quoties vernehmen, und von der sachen befund die bergamts-verwaltung informiren, damit mit derselben vorwissen und an handlassung den verlaub zettul und einen gewissen zeichen hinausgeben, niemanden aber durch eigene wilkhur willfahren. Damit nun auch sowohl

10. Ratione des holz schlages zur verkohlung, und was sonsten die unterthannen und innsassen zu ihrer hausnotturfft und bauweesen benöthiget seynd, eine ordnung eingeführet werde, so solle künfftig hin jede notturfftige parthey sich bey ihme waldschaffer

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

anmelden, und nachdeme dieser der berg-amts verwaldung in sachen den umständlichen vortrag gemachet, und von dar die beschaidung wie vill stamm-, baw- und sperrholz-latten, diesen oder jenen zu verabfolgen, erhalten haben wird, den verlaub zettul ohne geringsten entgeld, gewinn oder privat absicht ertheillen, über sothanne holz verabfolgung aber ein ordentliches protocoll mit benennung der zahl und gattungen des abgegebenen holz, auch deren nahmen deren partheyen, die es empfangen und deren waldungen, aus welchen solches abgereichet wird, führen. Was aber das erforderliche brennholz betrifft, so soll durch dortige berg-amts-verwaltung mit zuziehung dasigen fiscal provisorats ein waldungs stuck aussgesuechet und ausgestecket werden, worauss eines thails alle und jede brennholz bedürfftige partheyen ihre notturfft ohne beförchtender bestraffung herdannehmen, anderten thails aber auch die in verboth liegende waldungen von der holz entfrembdung befreyet bleiben mögen. Und weilen

11. Observiret worden, das eine grosse anzahl s. v. schwein von fremden orthen zur möstung in daselbstige aichen und buchen waldungen zeithero jährlichen eingetrieben und hievon der zechend alss ein waldgebühr durch die dorffsrichter aigenmächtig eingezogen worden, so hat er waldschaffer künfftighin nach vorläuffig genohmener beaugenscheinigung der bergamts-verwaltung die anzeige zu machen, und seine gutächtliche gedankhen auf wie vill stuckh s. v. schwein der eintrieb gestattet werden könne? toties quoties zu eröffnen, dann nach der circa quale et quantum von der erhaltenden resolution denen partheyen der verlaub zettul zu extradiren, selbte ordentlich zu protocolliren, die wald gebühr abzunehmen, diesen wald provent aber dem provisorat ambt zur weitherer verrechnung zu administriren, jene partheyen hingegen so mehr stuckh s. v. schwein, als der verlaub zettul enthaltet, in dasige fiscalische waldungen einzutreiben sich angemasset, zum erlaag der verwürkht- und von den berg-ambt determinirten straff anzuhalten, welche straff, fahls sie in bahren geld bestünde, erst gedachten berg-ambt zur veitheren werrechnung zu übergeben ist. Es wird zwar

12. Die höchst nöthige klafter-holz-schlagung denen unterthannen in unteren dominio alss zu Petroschan, Gallacz, Fonesch und Prezacka erlaubet, damit selbe umb so ehender in stand seyn mögen ihr contributions quantum und cammeral tax ab-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

führen zu können, dahingegen denenselben gänzlich untersaget vnd verbothen seyn solle, dasselbe mit dem Carlsburger holz magazin hinkünfftig wegen claffterholz-lieferungen ohne vorwissen und bewilligung des daselbstigen berg-amts vnd sein waldschaffers, nebst zuziehung des fiscal provisorats contrahiren, oder einiges geld anticipando darauf nehmen, jedoch wird er waldschaffer einen medium terminum in vorschlag bringen und aussfindig zu machen bedacht sein, wie es zu vermeidung der öffters hierumb den Carlsburger holz magazin erlittenen höchst empfindlich gefallenen executionen, das zu hauen erlaubte brennholz anderst wohin verschlissen vnd ihnen somit zur abführung der contributionen vnd urbarial tax ein hinlängliches verdienen gemacht werden könne; betreffend die von denen 4 kohlen dörffern des erst erwehnt untern dominii in unser münz-amt nacher Carlsburg zu liefern habende kohlen erfordernus, da wird er waldschaffer

13. Die veranstaltung fürzukehren beflissend seyn, das all-järlich gegen 2000 kübl kohlen zu erfordernus deren münz arbeitheren gebrennet, und dieses quantum a proportione ihres habenden territorii und hierzue tauglichen waldungen repartiret werden, welche

14. All monathlichen a proportione deren vorfallenden münz arbeithen hinab zu liefern seynd, also zwar, das mit eintrettendem monath 3 bis 4 fuhren, und gegen der helffte dessen widerumb so vill abgeführet werden, und weillen

15. Ein vorrath durch den winter höchst erforderlich ist, damit bey vorfallenden üblen fruhejahrs wetter, da wegen auflauffenden wässern, und öffters sonsten unpracticablen weeg nicht fort zu kommen, die münz arbeithen aber nicht gehemmet werden, so wird er waldschaffer in jener zeit dahin einen erklecklichen vorrath zu verschaffen haben, wo die unterthanen mit der feld- und anderen arbeithen nicht occupiret seynd, und der weeg am besten befunden wird, wornach die brennung deren kohlen auch anzuordnen, insonderheit aber bey herbst zeith 3 bis 400 kübl hinab geliefert werden sollen, und dissfals zeitliche vorsehung zu thuen.

16. Wird er waldschaffer die in untern dominio befindliche kohler mit ihren holz-schlag und abänderung deren kohlstädten nicht nach eines jeden willkhür gestatten, indeme wo einmahl

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

gekohlet worden, die hitz und kohlen rauch der jungen brueth nicht allein schädlich, sondern auch in wachsthum verhinderlich ist, dahero er wald-schaffer die anlegung des holz-schlages, abänderung und versetzung deren kohlstädten selbsten zu bewürken hat, mittelst velchen die jung angepflogenen brueth geschonet, und das aussrotten unterbrochen werde, zu dem ende solle

17. Bey jeder kohlstadt ein hütten durch gemainschafftliche robbath errichtet, und vor dem regen wohl versehen werden, darinnen einen beständigen vorrath an derley kohlen erfordernus bey zu behalten, und in erfordernus fahl so gleich nacher Carlsburg abführen zu können, und da

18. Einige zeith wahrgenohmen worden ist, das sehr schlechte kohlen und zu sagen nur kleine misst, worunter vill bränd sich befünden, in gedachtes münz-amt gelieferet worden, dardurch die münz-arbeithen gehemmet und perturbiret worden, dieses aber von daher rühret, das bieshero je und allen die brennung deren kohlen ex eo verstattet worden, damit sie sich zu abführung ihrer contributionen, und tax was verdienen möchten, die wenigsten aber die kohlung verstanden, woraus erfolget, das aus manchem hauffen gar keine, aus manchen aber nur mist und brändige kohlen obgedachter massen erzeuget worden, als wird zur abstellung dessen denen waldungen so schädlichen übls ihme waldschaffer hiemit aufgetragen, in jedem dorff 3 oder 4 verständige kohlbrenner aufzustellen, welche dahin gehalten seyn sollen, das durch die allgemaine robbath aller 4 dörffer zu der kohlstadt zuschleppende holz gegen einen billich auf dem kübl proportionirten lohn zu brennen, und da nun

19. Solche in denen kohlstädten wohl aussgebrennet, und zur münz arbeith tauglich kohlen erzeuget worden, so wird er waldschaffer solche ob verstandener massen mit denen wägen durch gemeinschafftliche robbath nacher Carlsburg abführen lassen.

20. Hat er waldschaffer zur wissentlichen nachrichten zu nehmen, das fürohin die von dem münzamt vor jedem kübl zahlende 15 kreuzer nicht mehr denen kohlbauern, sondern zu handen des Szalathnaer provisorats erleget werden sollen, wannenhero von dem Carlsburger münz-amt denen partheyen statt des geldes jedesmahlen ein zettul, worinnen das orth, woher die kohlen geliefert werden, und das quantum der eingelieferten kohlen angemerkhet, einhändigen, dann mit ausstrettung jeden quartals

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

die zusammen rechnung mit Szalathnaer provisorat pflegen und den geld betrag auf einmahl abführen, das provisorat aber die weithere einsicht und obsorg tragen wird, wie das ins verdienen gebrachte geld a proportione des verdienstes denen orthschafften sowohl, so das holz zuschleppen lassen, alss denen dorffschafften, so die kohlen hinabgeführet, in conformitaet des unter ihnen getroffenen vergleichs repartiret, oder ob solches in sortem contributionalis acceptiret und an sothanes quanto abgeschrieben werden solle.

21. Respectu des mitteren dominii hat er wenigstens alle quartal zweymahl nachzusehen und dem in besagten dominio aufgestellten waldhüetter anzuhalten, das er die subordinirte kornicken umb Verespetek, Butschum und Kerpenesch dergestalten zur schuldigkeit antreibe, womit selbe ohne unterlass obacht haben, und über befund ihme bericht erstatten, ob diejenige, welche gegen assignation zum berg-bau einiges holz anverlanget, eben auch zu disem ziehl und end solches anwenden thuen.

22. Nachdeme zeithero, das neüe schmelzwesen zu Zalathna in den gang gebracht worden, sich geäusseret, das dessen behöriger fortgang von darumben wegen ermangleten kholen gehinderet worden, weillen die dermahlens vorhandene herrschafftlich Zalathnischere khöler kaumb hinlänglich sind die erforderliche kohlen unseren münz-ambt nacher Carlsburg zu verschaffen, als hat unser daselbstiges berg-amt mit unseren gnädigsten vergnügen einige frembde kohlbrenner dahin angeziglet, als wird einen zeitlichen waldschaffer obliegen gedacht, neu dahin gebrachte khölner, welche ohne deme gewohnt sind ihr holz selbsten zu schlagen, nicht nur in taugliche waldungen behörig anzulegen, sondern auch zu treibung eines förmblichen holzschlages anzuweisen und darob zu halten, damit so vill immer möglich die wälder ordnungsmässig geföhlet werden mögen.

23. Wird er waldschaffer die ihme in beeden dominiis untergebene waldhüetter mittelst dieser vorschrifft bestens zu belehren und zu unterrichten haben, damit sie all- und jedes ihrer obliegenden schuldigkeit zur gesicherten emporbringung deren so sehr in ruin verfallenen waldungen auf das getreueste sich angelegen seyn lassen, hingegen schaden und nachtheil verhinderen, und fals sie es zu thuen nicht vermögeten, es in zeithen behörig anzeigen sollen.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

24. So werden demeselben annoch nebst denen obbemeldten beeden waldhuettern neun kornicken aus dem untern dominio zugegeben, welche umb sie zu mehreren dienst-eyfer anhalten zu können, gleich bis anhero und wie anderer orthen eingeführet ist, von aller robbath, tax und portionen befreyet seyn sollen, dannenhero es auch erforderet, das sowohl die beede waldhuetter alss obige neun korniken zu mehrerer versicherung ihrer treüheit bey dasigen berg-amt in die aides pflicht genohmen werden, zugleich ihnen aber aufzutragen ist, damit nicht allein der in untern dominio aufgestellte waldhüetter, nebst wenigstens vier kornicken mit ihme waldschaffer bey denen all sambstäglich haltenden berg-amts tag erscheinen, umb ihnen von abgehandleter waldwesens anordnung, dem erforderlichen befehl, ihrer in künfftiger wochen habenden verrichtungen sogleich ertheillen zu können, und weillen überhaupts in das künfftige bey einführung frembder kohlmaisters nebst ihren knechten, welche sich, wie schon in den 22. punct gedacht worden, ihr kohl holz selbsten föhlen, in führung eines ordentlichen holzschlages, erzeugung derer bey dem dermahligen schmölzwesens erforderlichen kohlen quantitaet mehrere obsorge und verrichtungen, als bishero seyn werden, alss erforderet, das von denen aufgestellten 9 korniken allwochentlich 2 bey der bergamts verwalthung und ihme waldschaffer auf der ordonanz, wie solches auch anderen orthen pfleget zu geschehen, gehalten werden, welche bey vorfallender notturfft zu denen köhlern in die waldungen ausstreibung deren kohlen fuhrleuthen und übrigen vorfallenheiten ohne zeith verlust verschickhet werden können.

25. Leztlichen und weillen in einer instruction besonders bey einen neu introducirten amt, wo sich verschiedene veränderung und vorfahlenheiten ergeben dörfften, nit all- vnd jedes, was zu unseren höchsten dienst und nuzen gereichet, vorgeschrieben und einverleibet werden kann, so solle er waldschaffer, wo sich immer eine in gegenwärtiger instruction austruckhlichen obschon nicht enthaltene gelegenheit zu aufnahm unseres dienstes eraignete krafft obhabender eydes pflicht seinen besten wissen und gewissen nach den fromen unseres höchsten dienstes besorgen, allen schaden und nachtheil abwenden, nuzen befördern, die behörige anzeige davon jedesmahlen dem ihme vorgesetzten bergambt, allenfahls auch unseren in Siebenbürgen bestelten

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

thesaurariat in zeith thuen, die fernere bescheide darüber gebührend erwarten, diesen zufolge sich in den ihme anvertrauten ambt achten und fürgehen, ja und fahls er disfahls ein so andere anstände oder hindernussen, welches wür dannoch gnädigst nicht vermuthen wollen, finden sollte, so hat er darüber seinen gehorsamsten recurs an das uns hier nachgesetzte münz- und bergwesens directions-hof-collegium gebührend zu nehmen, welches nach der sachen beschaffenheith oder von selbsten rath zu schaffen, oder aber den weitheren vortrag darüber an uns gehorsambist zu erstatten haben wird.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 32. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. VII. 571—84. l.

17.

1748. november 13. Kivonat Nagy-Baczon falu törvényéből erdeinek megóvásáról.

Anno 1748 die 13-a Novembris in possessione Nagy-Baczon. Mi nagybaczoni lakosok akartuk emlékezetre mind magunk között, mind magunk után következendő posteritásunkra közönséges végezésünkből ilyen megállandó törvényt szabtunk: Minthogy teljességgel majd utolsó pusztulásra jutott szegény falunk s határunk, a pusztulás a számtalan bebíró compossessorok miatt, úgy naponként a szüntelen közünkben szaporodó oláhok mián, hasonlóképpen más távol levő faluból esztendőnként beszármozandó béres szolgalegények iránt, kik is ottan az helyeknek nemtudása mián szüntelen károkat tesznek tilalmas erdeinkben, úgy distinguált telegdi- és sepsi-baczoni marhalegeltető helyeinkben, mely mián csak a sok hitlés következik, ezt praeveniálni akarván, ha peniglen ki nem tudódik, hütivel is tartozik megmenekedni, azért töttünk ilyen törvényeket magunknak, irásban feltévén, mely irásunkat is, törvényünket s tilalmunkat együtt, esztendőnként a bírák változván, úgy a szolgák is, hasonlóképpen a jámbor falunak pásztori, úgy két-három esztenán levő idegen bejövő pakulárok, hogy ezekben megirt tilalmakat ne tudhatnák, esztendőnként változáskor nékiek felolvastatnék, melyet fideliter megkévánunk, hogy a pásztoroknak

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

felolvassák, szolgalegényeknek, szolgatartó gazdáknak, úgy cselédes gazdáknak is hogy tudtukra légyen, hogy ne menekedjenek hittel s nem tudással.

Ezt is végeztük magunk között, hogy ennek utánna következendő bíránk s hitesseink ezen tilalmaknak megszegőit magok, alább megírt tilalom szerint, büntessék pénzzel, ne itallal, melyről hiteles relátiót adjanak legistromot tartván maguknak, micsodás tilalomért végezésünk szerint kit büntetnek, felirván; fáradságok jutalmáért egy forintot, ha el akarják költeni, elvehetnek két sustákot. Az apróbb büntetés, úgy mint szaladás hajtásból, ez articulariter légyen övék igaz fáradságukért, serénységes vigyázásukkal együtt.

Ezt is végeztük, hogy minden esztendőben bodosi, kis-baczoni, bibarczfalvi bebíró erdőlő atyánkfiainak elolvassák, ha kévánják, az erdőlés iránt, hogy ökegyelmek tartsák magukat a nemes szék deliberátumához és tegyenek hírt, midőn erdőnket erdőlik s a falu közönséges útján hozzák, és adják számba, ki-ki a maga portiója szerint jószágának quantitása szerint mit hozott el; ezen kivül ha más utakon viszi el, büntetés nélkül nem hagyják; hasonlóképen ha bíránk, vagy hütöseink tudva elhallgatván valamely respectusért, az olyan bírák s hütösök, toties quoties comperta rei veritate, büntetődjenek ad florenos hungaricales 3, id est három sine ulla misericordia, ez légyen egészen a falu szükségére való. Ezen conclusumunk complectálja az határ-pásztorokat is minden időben, minthogy ők is hittel kötelesek. Mely végezésünket, hogy állandóképpen observálják, de modo ad posteras subscriptiónkkal és pecsétünkkel is megerősítettük. Idősb n.-baczoni Baló József Miklósvárszéknek egyik hütös assessora mp. Nagy-baczoni Bardócz Elek nobilis mp. Barta Márton nemes Miklósvár-széknek hütös assessora mp. Bedő Péter mp. Bíró Varga József manu authorata hütösseivel együtt mp.

1. Végeztük és egyszersmind megtiltottuk, hogy Csinódlokán és Csinódon fel a sepsi malomtól fogva egész Dimén patak, úgy Uzon-loka is a halászástól és rákászástól tilalmas leszen pisztronggal együtt; akik itt hir nélkül halásznának, a bíró büntesse ad fl. 1 sine misericordia.

2. Ha kik almafát, körtvélyfát ok nélkül juhoknak vagy egyebeknek, bár eszköznek is, a magáén kivül levágna, büntetődjenek ad fl. hungaricales 3.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

3. Ha ki csere fát vagy kéretlen, akár épületnek, akár eszköznek, annál inkább juhnak, kecskének levágna, ez is büntetődjék ad h. fl. 3, akárholott legyen a falu erdein.

4. A tilalmas cserében bikkfát, gyertyánfát, úgy egyéb féle fát is ha kéretlen levágja, büntetése fl. 1.

5. Ökörpásztorok, tehénpásztorok, disznópásztorok falu engedelme s szabadságán kivül ha tovább mennek, az hova az jámbor falu szabadítsa, toties quoties büntetődjenek ad fl. 1, ide értvén a felhagyott határkertek régi helye.

6. Legnagyobb kárunk szófogadatlansága mián esnek a juhpásztorok mián, kik is se füveinkkel, se makkos erdeinkkel, még a vetéseinkkel, gabonáinkkal is eleitől fogva nem gondoltak, azért végeztük, sine ulla misericordia, ha valamelyik praesumálja tilalmas helyre való általhajtását a szabad helyen kivül, büntetődjenek, toties quoties depraehendáltatnak, ad hung. flor. 3, ugy ősszel sarju idein is; ezt pedig akkor mindjárást, mihelyt találtatnak, exigálják rajtok.

7. Végeztük ezt is, hogy akárki közülünk a falu törvényeit, végezéseit felháborítja s meg nem adja, lészen — mint most is esett] a makk idején — büntetése ad h. fl. 3. Ha nem cessál, a a bíró kötelessége szerint királybíró uramnak adja ki.

Hivatalos másolata az Orsz. Levéltár erdélyi főkormányszéki osztályában a törvényhatósági privilégiumok és szabályzatok közt, Háromszék. II. G. 15.

18.

1749. julius 3. Kivonat a Németh-Lipcse város részére megállapított kamarai rendtartásból.

Anno 1749. die 3-tia Julii in oppido Rosenberg. Quando quidem inter reliqua dominium Likava tangentia negotia statum quoque oppidi Német-Lipcse, idemque inhabitantium incolarum subsistentiam — — fierent per magistratum dispositiones, hanc — — per me concinnatam huic oppido Lipcsae per excelsam cameram hungaricam instructionem aulicam ut indispensabiliter sub poena judici et reliquo magistratui dictanda — — eidem oppido submittendam et injungendam censerem — —

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

5. Usus quoque montium in inclyto comitatu sub praetextu subsistentiae, adeoque tacite portam subingressus est et non immerito a tali usu quoque silvarum in medium oppidi silvis utentes ad onera publica concurrere tenerentur, hinc quid hactenus in singula specie lignorum decimam exigebat oppidum, ideo ultronee ligna etiam trabalia, sive alia quaeque, praeter sola focalia, prouti et trunci, absque ulla exceptione omnes, sive per aquam demissi, sive pecoribus evecti ac scandulae sub onere decimationis relinquuntur, ita tamen, ut talis decima per magistratum cum adjunctis duobus vel tribus ex communitate juste et fideliter, absque respectu personarum, omnique seposito favore, sub eodem juramento, quo oppido adstrictus est, juxta speciem crassiorum et tenuiorum lignorum exigatur, quidve et quanta frusta a quo oppidano provenerint, juxta speciem lignorum connotetur, trabaliaque ligna et alia pro ratibus apta condigno et convenienti pretio, seposita omni interessentia et respectu, sive quaestoribus oppidanis, sive aliis extraneis per judicem, semper praesentibus nonnullis magistratualibus, distrahantur, pretiumque tale cum specificata declaratione, si ligna frustatim vendita fuerint, quot numero, quodve, quali pretio distractum est, primum quidem manuali, et demum rationibus inseratur; trunci autem ex decima provenientes in asseres scindantur ac convenienti demum pretio asseres modo praevio distrahantur, modalitateque supra declarata, quod et quali pretio distracti fuerint, quodve numero asseres, aut forte tigni ex iisdem truncis provenerint, non secus quo molitori a succissione asserum — secundum centurias — solutum fuerit, non modo fideliter judex connotabit, ast ab emptoribus, vel vero a tunc praesentibus fidedignis aliis personis recognitionem extrahet, primum manuali ac demum rationibus suis convenienter inserturus. Hincque proveniens emolumentum pro publicis necessitatibus oppidi conservari possit, absolute nihil expendent, sed oppidani pro similibus oppidi truncis et asseribus ex ordine (observata tamen proportione) vecturam praestabunt, qui vero pecoribus caruerint, tangente ipsos vecturae onere, pro necessitate illa pecora sibi conducent, quod si vero oppidum pro communi beneficio et emolumento coemendos truncos pro asseribus, vel serandis tignis voluerit, judicis officii erit eiusmodi truncos comparare, ac quot numero, a quo, quosve truncos et quali pretio comparaverit, idipsum attestatis fulciendo diligenter connotare, manualique suo et rationibus inserere, ac in

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

reliquo quot ex iisdem asseres provenerint, ac quo pretio distracti fuerint, juxta praedeclaratam huius puncti dispositionem connotare et introituare — —

22. Siquidem regulatio proportionis quoad usum silvarum juxta possessionales agros kventin dictos per oppidum institui solet, hinc eadem in suo esse relinquitur, puta, ut erga singulum talem agrum per decursum anni 4 arbores pro truncis aptae, intercisorum vero lignorum, vulgo krajsna vocatorum duae orgiae, trabalia autem pro ratibus apta itidem 4 succindenda et avehenda admittuntur; hoc adnexo, quod decorticatio in silvis arborum, pro quacunque necessitate, praeter solam tuguriorum necessitatem absolute omnibus incolis sub poena fl. rh. 6 inhibetur, ac ut vetitae silvae intactae pro necessitate aedificiorum eaque inevitabili conserventur. Nemo praeter scitum et indultum magistratus in iisdem etiam pro aedificiis, pro quaestu autem mullatenus, sub poena praescripta fl. 6 et confiscatione succisorum ligna succindere ausit; in quibus, si oppidum necessitatem aedificiorum cognoverit et aedificare volens ex silvis liberis pro aedificiis apta ligna habere non potuerit, aut in alia inevitabili necessitate succisionem lignorum erga numerum necessitati approportionandum permittere poterit — —

Cuiusmodi ınsctructionis puncta per oppidi huius judicem, magistratum, senatum ac alios quosvis oppidi praeinserti Theuto-Lipcsae accolas observanda, excelsae camerae hung.-aulicae ulteriori ordinatione et dispositioni submitto, eorum revisione et ratihabitione subsecuta oppido Német-Lipcsae pro observatione et de anno in annum indispensabili effectuatione decretaliter transmittenda. Adamus de Rajcsány exc. cam. reg. hung. aulicae consiliarius, qua pro receptione memorati dominii Lykava delegatus regius cameralis commissarius.

Hivatalos fogalmazványa az Orsz. Levéltárban Relationes Commissar. Regiorum fasc. 34. no 1. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

19.

1749. julius 28. Utasítás a likavai uradalom fő-erdőkerülője s annak alantasai részére.

Instructio pro silvarum obequitatore primario et eiusdem subalternis ad ratificationem excelsae camerae hungarico-aulicae concinnata in dominio Likava.

1. Exquo in benignissima suae majestatis sacratissimae caes. regiae mente fundata excelsae camerae hung. aulicae ea esset, ut silvae dominii Likava semper in statu et qualitate bona conserventur, nec per subditos, tanto minus alios quosvis extraneos quocunque sub praetextu devastentur, intentio hinc non minus primarii silvarum obequitatoris, quam et ipsius subalterni, alioquin hoc pure conservationis silvarum fine constitutorum et salarisatorum indispensabilis obligationis erit silvis semper et continuo, ne prohibitae quidem per quoscunque succindantur, in quantum vero locorum incolis pro usu lignationis deservirent, ne plane excessive ruinentur, inspicere, easdem obambulare ac in quosvis excedentes subditos dominales et inviolantes extraneos animadvertere, taliterque silvas in statu integritatis conservando, eatenus paratae obligationi suae debite satisfacere, si quos vero sive excedentes subditos, sive inviolantes extraneos observaverint in loco delicti non deprehensos, eos statim causarum dominalium directori vel provisori erga praeviam in facie loci investigandorum investigationem et revidendorum revisionem pro ponendo eatenus remedio, quo excedentes aut inviolantes debite puniri, aut deferre et detegere, in facie autem loci depraehensorum praeter contrabandanda ligna pro majori evidentia rei, subditorum quidem dominalium secures vel catenas, extraneorum vero omnes res secum habitas auferre, ablatasque causarum directori vel provisori, re et negotio ita exposcente, in majoribus quidem excessibus excelsae camerae hung. aulicae insinuaturis, quo intuitu eorundem (respectu extraneorum intelligendum esto) manibus judiciariis fiendae resignationis debite et tempestive disponi possit insinuare, quibus taliter insinuatis

2. Siquidem nec silvarum obequitatoris, nec vero ejusdem subalterni activitatis erit subditos dominales silvis excedentes corporali, eo minus vero pecuniaria poena propria auctoritate punire,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ideo talium causae in sede dominali alioquin frequentius celebrari solita assumendae, excedentesque pro comperta rei veritate et pro ratione majoritatis vel minoritatis excessus metienda et delicto commensuranda corporali dictanda poena et exequenda (quam liberum erit, si eatenus convicto libuerit, in majoribus quidem excessibus integra 12 nempe fl., in minoribus vero pro ratione demeriti minuenda urbariali pecuniaria poena sive mulcta redimere) puniendi, contra extraneos vero forma et via legali, erga tamen eatenus praeinsinuationem apud exc. cameram hung. aulicam vel praefectum fiendam et inde praestolandam dispositionem causarum dominalium directori et provisori procedendum erit. Quia autem

3. Sive per subditos dominales excessuose et in silvis, quorum usum sibi concessum non habuerint, sive per inviolantes extraneos quosvis succisa ligna contrabandae subjacentia fideliter primarius silvanus in praesentia subalterni ejusdem sub eodem, quo adstrictus est, juramento, sive pauciora, sive vero plura fuerint ejusmodi contrabandanda ligna, secundum speciem lignorum connotabit, factamque eatenus connotationem provisori exhibebit, quae tandem provisor, si adhuc in silvis penes radicem fuerint, evehi curabit, ac non minus ea, quam et quae nefors jam evecta contrabandarentur, justo pretio eatenus rationes redditurus distrahet, pecuniasque abinde proventuras incassabit, ex cujusmodi contrabandis primarius silvarum obequitator, si solus ejusmodi excessum prehenderit, secus vero is qui excessum per se deprehensum insinuaverit, tertiam partem obtinebit. Et quia

4. Silvae hujus dominii Likava in longiori distantia dissitae haberentur, hinc ut omnibus debite inspici, invigilarique possit, primarius silvarum obequitator Rosembergae, ejusdem vero subalternus in allodio Hutensi dominali in orificio vallis Lubochna constituto suam habebunt mansionem, primarius silvarum obequitator Revuczensium, L. Kavkiensium, Oszadiensium, Lugnensium, Hrboltoviensium, Sossoviensium, Liszkafalvensium, Lucskensium montis Csebrad alioquin etiam vetiti, ac aliorum in illis partibus existentium etiam oppidorum territoriis inclusarum silvarum, ejusdem vero subalternus vallis Lubochnensis, aliarumque circumadjacentium silvarum curam et inspectionem habituri, quibus ut tanto magis in iisdem silvis per quoscunque attentandae lignorum succisiones, eatenusque inferenda damna et excessus anteverti possint, frequentius ad silvas curae et inspectioni suae concreditas non saltem praenominatas, ast

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

etiam alias intra tractum praemissarum silvarum existentes omnes dominales, idque quantum fieri potest dietim excurrere, easdem revidere, omnesque excessus observare, imo primario silvarum obequitatori etiam Gombasiensi silvano superinspicere, ac hoc fine singulis ad minus duabus septimanis ad vallem Lubochna et ibidem circumadjacentes dominales sylvas, ac ad vallem etiam Bisztro excurrere, easdemque perlustrare, ac si quos sui subalterni observaverit defectus, negligentiam, aut cum subditis aut quibusvis aliis collusionem (a quibus ipsi quoque primario obequitatore sub gravi animadversione cavendum erit) observaverit, eosdem omni absque mora causarum dominalium directori vel provisori, id ipsum excelsae camerae hungarico-aulicae, vel praefecto repraesentaturis insinuare incumbet, quo in casu sive ipsiusmet primarii silvarum obequitatoris, sive ejusdem subalternorum observat defectus, crassioris negligentiae, praesertim vero cum subditis aut aliis quibusvis collusiones non minus ipsemet primarius silvarum obequitator, quam et ejusdem subalterni, qui nempe ipsorum eatenus deprehensus fuerit, statim a salario adusque obtinendam eo in passu excelsae camerae hung. aulicae resolutionem suspendendus erit. Et cum pro

5. In Revucza et aliis nonnullis dominalibus possessionibus silvarum custodes, vulgo hornik ab antiquo existerent, ideoque illis quoque eatenus adjurandis, imo et hajdonibus dominalibus silvarum cura et observatio, his quidem pro ratione oblatae occasonis, illis vero semper et pro continuo, qua alioquin suum etiam a dominio deputatum et a locis, ubi commorantur, aliquam immunitatem, agellosque, aut pratella habentibus incumbet. Qui omnes animadversos in silvis excessus provisori, vel primario silvarum obequitatori de tempore in tempus notificare tenebuntur, singulus denuncians ex contrabandis tertiam partem habiturus. Et quia

6. Pro neo erigendis aedificiis subditis ex vetitis silvis concedi soleant ligna, occurente proinde tali necessitate, nec primarius silvarum obequitator, tanto minus ejusdem subalternus, aut silvarum custodes proprio suo facto, citra praescitum causarum dominalium directoris vel provisoris, sed erga praeviam apud eorundem alterutrum insinuationem et necessitatis per eos cognitionem, eaque cognita eidem accommodandum pro hac aedificiorum necessitate admittendorum lignorum numerum primario silvarum obequitatori,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vel ejus subalterno notificandum, erga scriptam assignationem et nec secus ligna pro simili aedificiorum necessitate, ast ex valle Lubochna nullatenus succindenda et evehenda admittet. Praeterea

7. Cum notum sit, silvas per exstirpationes, decorticationes et exustiones potissimum desolari solere, hinc ab ejusmodi licentiosis actibus, dominio et ipsis etiam locorum incolis damnosis omnes locorum dominalium incolae, eo intellectis etiam oppidanis serio et sub poena dominali supra declarata pro ratione excessus metienda et delicto commensuranda et sede dominali dictanda et exequenda, quibus placuerit modo praevio pecuniaria mulcta redimenda, non saltem inhibeantur, sed ne ad illa incolae locorum et oppidani prorumpant, serio et industriose silvarum primarius obequitator ejusdemque subalternus ac silvarum custodes invigilabunt et debite inspicient, id ipsum nullatenus admissuri. Ac demum

8. Siquidem per conservationem succrescentium arbuscularum silvae ad statum perfectum devenire solent, hinc succisio pro tigillis et tignis arbuscularum de plano et simplici pro lubitu manebit, neque admittetur.

9. Quando quidem in intertentionem caprarum, si notabiliori numero interteneantur, silvae praesertim recentiores succindi consuevissent, ejusmodi vero tempore hiemali succisa, eo quod decorticari non solent, pro conficiendis materialibus ligneis minus idonea in loco ubi succinduntur computrescerent et sic silvae ruinarentur, ideo caprarum lacticinia augentium et in tuguriis necessariarum intertentio de plano interdici quidem non potest, ut nihilominus excessivo numero non interteneantur, tytirique pro earum necessitate silvas non succindant, attendendum et id in dominio suapte publicandum erit. Praeterea

10. Ut exstirpationum per eradicationes et exustiones silvarum occultas eo facilius anteverti possit extensio, earundem metis terreis vel lapideis cingendarum per exustiones et exstirpationes silvarum prohibendae auctioni et extensioni nefors attentandae invigilandum; imo

11. Stabulorum et horreorum pro conservando foeno, salvis pro nunc jam erectis in pratis incolarum intra silvas existentibus per quorumvis locorum incolas, ex quo ea et similia hoc fine potissimum, ut illis habitis ad augenda per eradicationes silvarum exstirpatitia prata nancisci possint occasionem, erigi consuevissent, erigenda nullatenus permittantur; et licet quidem pro

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

12. Metui potest, ne admissa lignorum deciduorum evectione recentiora quoque e radicibus succindantur in prohibitis silvis ligna, qua nihilominus iisdem in silvis jacentibus et putrescentibus recentiorum silvarum succrescentia impediretur, ideo ejusmodi deciduorum evectio incolis, quibus dominium admittendam censerit, indigentiam lignorum habentibus concedi potest, silvani nihilominus invigilabunt, ne ex radicibus penes ea recentia succindant ligna, exustionem attamen deciduorum, nisi plane impossibilis eorum fuerit evectio, nullatenus admittent.

13. In locis succisarum silvarum, in quibus trunci adhuc et radices non eradicatae supersunt, et quae incolae ex eo saltem, ut ad harum eradicationem pratorumque extensionem incolis major pateat accessus, hinc inde saltem intra truncos falcare solent, superexstantes radices et trunci exstirpandi, aut exurendi sub poena praescripta non permittantur, nec secus pro

14. Ne in constructionem tuguriorum devastentur silvae et nova exstirpatitia procurentur, in singulis vernalibus et aestivalibus ovium stationibus pro singulo tugurio non nisi duo loca, in quibus tuguria et cincturas erigere, ut ex uno in alium occurente ex ratione emergentis occasione pluviosorum temporum in ejusmodi cincturis luti et aliorum subsistentiam ovium impedientium incommoditatum necessitate translocare possint, habeantur, ultra quae ejusmodi tuguria et cincturas in silvis sive tantum ad margines earundem itidem sub poena superius declarata sive extendere, sive translocare incolis dominalium locorum et eorundem tytiris non admittant, quae in praescriptis duobus locis cum illa soliditate et provisione erigenda permittuntur, ut compluribus annis ne silvae pro extructione eorundem de anno in annum nova et nova ligna succindere, sive vero pro eorundem teguminibus arbores decorticare necessum sit, durare possit; pari modalitate pro

15. Respectu autumnalium ovium stationum vulgo zmraznicza nominatarum observandum erit; et quia hae authumnales stationes pro usu ovium deservientium lignorum succisionem et silvarum devastationem causarent, hinc licet quidem pro facilitanda ovium intertentione locorum incolis ex intertentione pecorum et pecudum suam subsistentiam secundare consuetis, citra autem ejusmodi authumnalium stationum praxim plures pro subsistentia sui oves intertenere nequeuntibus ejusmodi authumnales stationes de plano et simplici prohiberi non possunt, lignorum nihilominus et tali

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

occasione pro intertentione ovium succisio de absoluto prohibita nequaquam admittatur; ac ut tanto magis

16. Silvae devastatione successiva conservari possint, quatenus incolae locorum aridis sive in radicibus adhucdum prostantibus, sive vero jam deciduis, aut qualitercunque decussis et jacentibus lignis a quarum possessionum territoriis inclusis silvis inveniuntur, ut hoc modo recentiores arbores pro necessitate materialium ligneorum cum emolumento conservari et converti, silvae vero pro ulteriori commodiori succrescentia expurgari valeant, pro foco utantur, recentia vero etiam in silvis incolis ad usum concessis conserventur, invigilabunt, et ne pro

17. Incolis locorum pro usu deservientes silvae promiscue succindantur, per idque ad recentiorum quoque succrescentium arborum succisionem incolae occasionem habere possint, in iis etiam certa pars ejusmodi liberarum etiam pro usu incolarum deservientium silvarum excindatur, incolis pro usu domestico deservitura, ita nihilominus, ut ne in ea parte etiam succrescentes arbusculae decutiantur, attentendum erit, cujusmodi excisa parte silvarum per ejusdem usum evacuata, illa demum pro ulteriori succrescentia prohibeatur, et alia iterum pars ad usum incolarum praescitu causarum dominalium directoris et provisoris, eorundemque ordinatione erga praeviam prioris excisae partis eatenus, num jam in eadem pro usu incolarum ligna nulla habeantur, revisionem excindantur, reliquis silvis cum simili jam evacuata parte sub prohibitione manentibus. Et ut pro

18. Ad casum insperati incendii et unius vel alterius loci dominalis exustionis (quem divina majestas avertere dignetur) exusti incolae domos et alia necessaria aedificia reerigendi modum et occasionem, lignaque eatenus necessaria habere possent, in hunc specialiter finem deservitura commoditissima silvarum pars in singulae possessionis territorio adjacentium, imo et oppidorum silvis notabilioris quantitatis pars cum praescitu et cooperatione non minus causarum dominalium directoris, quam et provisoris prohibeatur, in ejusmodique prohibita et vetita parte pro nullis absolute aliis necessitatibus praeter solam aedificiorum in casu praemisso exustionis neccessitatem ibidem ligna succindendi permittantur. Si quae autem pro

19. Dominales possessiones usum silvarum etiam pro distractione sive quaestu haberent liberum, ne silvis pro libero arbitrio

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

abuti queant, ad certum erga singulam sessionem, vel quartam et sic a proportione incolatus admittendum succindendorum trabalium lignorum, vel truncorum pro scindendis asseribus idoneorum numerum pro prudenti judicio in sede dominali per causarum dominalium directorem et provisorem regulentur, positaque ejusmodi regula inprotocolletur et nec annue plus ultra succindenda permittantur.

20. Silvas a venatione et fluvios a piscatione extraneorum et quorumvis aliorum etiam dominalium subditorum, pro sola dominali necessitate prohibitas non minus ipsemet silvarum primarius obequitator, verum et ejusdem subalternus ac silvarum custodes observabunt ac ne quicunque extranei vel etiam dominales subditi, aut alii quicunque venentur, aut in fluviis et rivulis prohibitis piscentur, aut piscari faciant, invigilabunt, subditorum dominalium arma ablaturi, nobiles vero et quosvis alios extraneos causarum dominalium director poenam legalem competenti et lege praescripta modalitate desumendam habebit.

Praesentem itaque modo quo supra appositum est, post regii cameralis dominii Likava, e manibus domini Josephi Matyassovszky die 2-a Junii anni labentis infrascripti factam receptionem et constitutorum officialium installationem per me concinnatam, intuitu inspectionis et conservationis silvarum, instructionem constituto primario, ejusdem subalterno silvarum custodi, nempe Conrado Schmied primario et Joanni Köszler, huic quidem per extractum lingua slavonica pro directione et observatione extradandam esse duxi. Signatum Rosenbergae, die 27-a Julii 1749. Adamus de Rajcsán exc. camerae regiae hung. aulicae consiliarius, qua pro receptione memorati dominii Likava delegatus regius cameralis commissarius.

Eredetije az Orsz. Levéltárban Relationes Commiss. Regior. fasc. 34. no 1. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

20.

1749. szeptember 1. A bécsi udv. bankbizottság utasítása a temesi bánsági erdőmester részere.

Instructio und Ordnung,

Wasgestallten der in Temesvarer-Banath angestellte waldmeister Anton Eberl und dessen künftige amts-successores, dass in erst erwehnten Temesvarer-Banath aufgestellt kays. königl. waldamt in beyseyn und gegenwart des ihme dermahlen zugeordneten waldschaffers Johann Jacob Gabalier, auch seiner weiteren nachfolgern, wer diese seyn werden, handlen, verrichten und besorgen sollen, damit nun dieser in guten und gewünschten fortgang bewerckstelliget werden möge. Haben

Erstlichen

Die waldmeister und waldschaffer zu forderist einen gottesförchtigen, ehrbahren, nüchteren und gott wohlgefälligen wandel zu führen, ihren untergebenen wald-amts-officianten und arbeitern mit einem guten exempel vorzugehen, dieselbe auch zu gleichmässiger gottesfurcht, ehrbahr- und nüchterkeit, auch guten lebenswandel hauptsächlich anzuhalten, allen zank, neid, hass und zwitracht, wie nicht weniger alle andere üble beyspiele und lasterthaten nach möglichkeit zu verhütten und abzustellen, hingegen fried und einigkeit, auch gute christliche sitten einzupflanzen und zu stiften sich eifrigst zu befleissen, wie dann alle mindere waldamts-bediente und arbeiter an ihn waldmeister und waldschaffer mit aller parition, aufsicht und subordination principaliter angewiesen seyn und ihnen den behörigen gehorsam in allen amtsvorfallenheiten zu leisten haben, dagegen man sich auch von seiten des waldmeisters und waldschaffers versichern will, dass sie als vorgesezte ihre subordinirte mit aller vorsicht und bescheidenheit tractiren und gegen selbige keine ohnedem verbothene passionen und unverantwortliche verfolgungen im gemüthe führen, noch weniger ausüben, folgends sie nicht minder recht und billigkeit beschweren werden.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Andertens.

Seynd sie wald-amts-beamte ihro kays. königl. maitt. und allerhöchst deroselben dieser in Bannaticis allergnädigst angeordneten kays. königl. hof-deputation, zu förderist aber an die in Temeswarer Bannath aufgestellte kays. königl. administration mit allem respect, gehorsam, aufsicht und parition angewiesen, also und dergestalten, dass was ihnen sowohl von seiten dieser hof-deputation, als vorgedachter Temesvarer administration mitgegeben und anbefohlen wird, dieselbe ein solches alsogleich und mit aller punctualität befolgen, auch in allen amts-vorfallenheiten die behörige anzeigung bey vorermelt kays. königl. administration thun und hierüber den weiteren befehl erwarten, auch allen deme fleissig nachkommen und die gebührende folgung leisten sollen, was schon hier oben gemeltermassen ihnen wald-amts-officianten von dieser kays. königl. hof-deputation, wie auch ofternannter Temesvarischer administration anbefohlen würdet.

Drittens.

Seynd sowohl von dem waldmeister, als waldschaffer nicht allein die gewönhlichen reversalien, sondern auch, wann selbe bereits vereheliget, oder künftig in diesem stand sich begeben, die übliche weiber-verzücht gehörig emzureichen, alle amts-handlungen, geldempfäng und ausgaben, auch andere amts-geschäften gemeinschaftlich mit dem waldschaffer qua controleur zu tractiren, die amtirung (ausser denen vorfallenheiten, wo sie sich in unseren dienst-verrichtungen nothwendig abtheilen und jeder ein sonderbahres negotium auf sich nehmen müsse) mit gesamter hand zu führen, die cassa sperr von beeden unter separirten schlüsseln, oder schlösser zu halten also zwar, dass keiner ohne des anderen in die cassa kommen könne und gleichwie die eingehende gelder in beederseits gegenwart einzunehmen und ad cassam zu legen, auch getreülich, ehrbahr und aufrecht zu verraithen, also müssen auch die ausgaben mit beederseits vorwissen und gegen denen behörig einreichenden quittungen, oder certificationen beschehen, es sollen auch sowohl der waldmeister, als waldschaffer jedweder sein amt für sich selbsten und keineswegs per substitutum treülich und fleissig

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földmüvelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

verwalten, handeln und demselben mit emsigkeit (und nicht anderen sachen) ab- oder auswarten, wo nebstbey durchgehends eine beständige controlirung zu halten, zumahlen beede als der waldmeister und waldschaffer vor diese ihnen aufgetragenen wald-ämtliche function und zwar jedwederen in solidum solchergestallten zu hafften haben, dass wann durch dieselbe sowohl in materiali als pecuniali ex eorum dolo, culpa, aut neglectu dem ärario etwas zu schaden gehandlet wurde, sie beede in gleicher verantwortung unwiedersprechlich stehen sollen.

Da aber ein solcher casus improvisus ex parte eines beamtens (es seye hernach der principal-amtmann, oder der gegenhandler) sich erreignen solle, welchen der eine beamte mensclicherweiss und unmöglich für den andern vorsehen, vielweniger hindern, noch gehöriger orten solchen in tempore hätte anzeügen können, in diesem falle solle der schuldige zur red und antwort, auch satisfactions-leistung mit haab und gut, auch leib- und lebens-straf nachgestallter sachen und verbrechen alles ernstes angehalten werden, gleichen verstandes auch mit denen subordinirten behaltet, welche für ihre selbsteigene facta, so aus ihrer eigenen schuld aut commissione, omissione, seu neglectu herrühren und entspringen möchten und welche die oberbeamte durch ihren fleiss, auch emsiges auf- und nachsehen nicht haben verhütten können, zu stehen und selbe zu verantworten haben.

Viertens.

Nachdem in dem Temeswarer Bannath sehr nahmhaft schöne und weitschichtige waldungen von allerhand sorten und gattungen holzes vorhanden, als ist uns an deren besorg und hegung, auch das mit selbigen recht waldmännisch und in guter ordnung umgegangen werde, um so mehrers gelegen, als nicht allein zu der Temeswarischen fortification, wie nicht weniger zum ziegel und kalchbrennen und was der miliz anbenöthigten brennholz abzureichen, sondern auch was zum proviant-amt und sammentlicher behölzung der stadt und festung Temeswar alljährlich nöthig, eine grosse und nahmhafte quantität-holz erforderlich ist und weilen die nahebey Temeswar gelegene waldungen in die länge zu dieser so grossen alljährlichen bedürftigkeit nicht erkleken dörften, als ist

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nicht allein mit abgebung der vorzeüg- und passier-zettuln in diesen nahe gelegenen wäldern vor allen behutsam zu gehen, und darinnen keineswegs maissen zu lassen, oder zu gestatten, dass diesen und allen anderen unseren wäldern schaden geschehe, sondern es wird auch der antrag dahin zu machen seyn, dass durch das dermahlen vorhandene schwemmwerk und die villeicht künftighin um grösseren vortheil, oder bequemlichkeit willen zu errichten kommende klausen und rechen, auf von denen weiters entlegenen waldungen das holz zur benöthigten erfordernuss herbeygeschaffet werden könne und gleichwie ganz und gar nicht gezweiflet wird, dass er waldmeister durch seine schon einige jahre in alldasigen waldamts-diensten angewendete mühe und arbeit und dadurch überkommene, sodann erzeügte fähigkeit genugsame experienz und wissenschaft erworben, auch durch vielfältige visitir- und beaugenscheinigung deren bannatischen waldungen die benöthigte information und vollständige notiz allbereits eingezohen haben wird, also wird auch in ihne waldmeister um so gesicherter das weitere vertrauen gesezet, dass derselbe am besten wissen und erkennen werde, wie das ihme und dessen zugegebenen waldschaffer gnädigst anvertraute waldamt zu ihro kays. königl. maj. und allerhöchst dero ärarii besten nutzen und fromen zu besorgen, nachtheil und schaden abzuwenden, wo die holz-schläge jährlich ohne abödung und gänzlicher aushauung deren absonderlich um Temeswar am nächsten und bequemsamsten angelegenen waldungen anzulegen und einzutheilen, damit die in jeden holz-schlag erzeügende holzsorten dem ärario nicht allzuhoch zu stehen kommen, auch die versilberung jederzeit mit nutzen und ohne schaden des amts über die aufgewendete spesen beschehen, nicht weniger die dermahlige schwemm- oder künftige klausen und rechen gebäu recht beständig- und meisterhaft verfertiget, auch die zu solchen ende von denen werkleüten machende vorläufige überschläge und auffsätze nach billigen dingen censuriret und auf alles genau obacht getragen, auch die dienstobliegenheit sowohl sein waldmeisters, als waldschaffers von ihnen also getreü, fleissig und emsig versehen werden möge, wie es getreüen dienern gebühret und sie ein solches vor gott dem allmächtigen ihro kais. königl. maj. und dieser angeordneten hof-deputation jederzeit werden rechtfertigen und verantworten können, zu dem ende dann die waldungen und holzschläge, auch die schwemmwerk, so oft es bey erreignender sonderbahren vor-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

fallenheit ihro kais. königl. maj. dienst erforderet, oder sich erheblicher verdacht einer verübenden schädlichkeit hervorthäte, von ihm waldmeister entweder selbsten unversehens zu visitiren, oder aber da derselbe anderer amtsgeschäften halber nicht abkommen könnte, sothane nachsicht durch den waldschaffer vornehmen zu lassen, wo ausserdem sie waldoberamts-leuthe zu allen zeiten zu besorgen haben werden, ob die ihnen untergebene, oder subordinirte waldbereuter, waldforstner und andere officianten, auch arbeiter ihrer pflicht und schuldigkeit nachkommen, ihre entweder mündlich oder schriftlich zu geben habende relationes mit erforderlichen umständen und guten grund ablegen, die etwa ein- oder anderen orts verbleibende holzrest gerecht und verlässlich abzehlen, auch den befund in quanto, et quali solch ihrer einreichenden holzabzehlung richtig inseriren, diejenigen (so beritten) gute dienstpferd halten, damit deswegen nichts vernachlässiget wird, auch sonsten ihren dienst fleissig verrichten, dennselben gebührend abwarten und all dasjenige befolgen thun, zu was sie die einem jedwedern in privato hinaus ertheilende instruction verbündet und erhaltet. Wie dann zu dem ende

Fünftens

Vor solch ihnen waldamts-ober-officianten subordinirten, oder untergebene mindern beamte die behörige instructions-projecta von dem waldmeister zu verfassen und zu projectiren, damit ein jedwederer wisse seine dienst-verrichtung zu versehen und wann künftig ein oder anderes vorgehen möchte, welches zur verantwortung gezohen zu werden verdienete, sich keiner mit der unwissenheit zu entschuldigen vermöge, wo folgends dieses project, oder aufsatz der banatischen administration zu Temeswar behörig einzureichen seyn wird, damit (wann selbte in ein oder andern etwas bedenkliches hierbey vermerckte, oder etwas zuzusetzen, oder abzuthun vor dem allerhöchsten dienst befindete) solches von ihr administration beschehen, folgends aber sothanne instructiones von dem waldmeister und waldschaffer gefertigter obernannt subalternen officianten weiters zu ihrer direction und verhalt hinausgegeben, auch anhero zu dieser kays. königl. hof-deputation paria hievon pro notitia eingeschiket werden sollen und gleichwie schon in

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

erst vorgehednen puncten gemeldet worden, dass die waldamts-ober-officianten genaue obsicht tragen sollen, ob die subalterne ihrer schuldigkeit und pflicht gebührend nachkommen auch nach innhalt der instruction ihren dienst besorgen und da solches ordnungs-mässig beschiehet und etwann wegen genauer obsicht der wald-amts-beamte selbsten, oder ihre untergebene von ein oder ande-rer parthey übler zufriedenheit halber angefochten werden möch-ten, dieselbe sammentlich bei ihrer instruction auf alleweiss manu-teniret werden sollen; wo im gegenstand, da dieser oder jener subordinirte seinen dienst vernachlässigte, so ist in solchen fall derselbe von dem waldmeister oder waldschaffer behörrig zu corri-giren und selber zur besseren schuldigkeit oder observanz seines dienstes anzuhalten; wann ein subalterner wald-amts-bedienter aber in rebus majoris momenti, oder mittelst einer würklichen verun-treüung eine bestraffung auf sich ziehete, in dergleichen begeben-heiten ist von ihnen waldamts-ober-beamten die behörige anzeigung bey der Temesvarer administration zu machen und von derselben hierüber das weitere zu erwarten.

Sechstens.

Solle er waldmeister und waldschafter keine von denen ihnen subordinirten officianten und bedienten, noch andere dem amt zugethane persohnen zu ihrer selbst eigenen sache und privat-verrichtung gebrauchen, sondern vielmehr darob seyn, damit dieselbe schon hievon gemeltermassen ihren dienst und verrichtung gebüh-rend nachkommen, selben fleissig beywohnen und emsig auswarten.

Siebentens.

Solle er waldmeister und waldschaffer ihre wohnung oder dienst-station zu Temeswar haben und eine ordentliche waldamts-canzley einrichten, von welcher amts-station weder er waldmeister noch waldschaffer ohne vorwissen und licenz der aufgestellten administration in Temeswarer Bannat nicht anderweitig hin verreisen oder abwesend seyn sollen, wie sie dan auch ihren subaltern wald-amts-officianten nicht gestatten sollen ohne erhebliche ursach und

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vorläufig von ihnen oberbeamten genommenen licenz von ihren diensten sich hinweg zu begeben, oder zu verreisen, wo nebstbey auch jeder waldbereuter gehalten ist, an dem ihme assignirten ort (um seiner dienst-verrichtung allezeit näher zu seyn) beständig beyzuwohnen.

Achtens.

Hat er waldmeister neben dem waldschaffer alltäglich ausser denen einfallenden sonn- und feyertägen ordentliche amtirungsstunden zu halten, dabey nicht allein beede selbsten, sondern auch die erforderliche subordinirte zu ordentlicher zeit und stund als a festo st. Georgii bis ad festum st. Michaelis um 8 uhr, von st. Michaeli bis st. Georgii um 9 uhr ausser einer entschuldigung zu erscheinen, über alle vorkommende agenda ein förmliches amtsprotocoll zu führen, denen anmeldenden partheyen über das anverlangende bau- und anderes holz die gewöhnliche amtszettuln (als nachwelchen die partheyen in denen wäldern sollen angewiesen werden) auszuschreiben und ohne amtszettul, oder anmeldung nichts zur ab- oder ausfuhr gestatten, weniger passiren zu lassen, sondern zur verhüttung aller ungebühr und schwerer verantwortung hierauf ein wachsames aug zu tragen, was zu kaiser. königl. diensten gewidmet und zwar principaliter das fortifications-bau artillerie und brukholz ohne taxirung, jedoch gegen selbstiger schlag und abführung das ziegel und kalch-brennholz, aber wie nicht weniger, was zum proviant-amt, oder der parthey erforderlich, item was das garnison-brennholz anbetrifft nach anleitung des folgenden neunten punkts in einen gewissen statuirten preiss hinzulassen, anbey aber genaue obsicht zutragen, dass unter solchen nahmen nicht andere partheyen mit holz versehen werden, hingegen von denen privat-partheyen nach deren ausgesezten taxen die bezahlung einzufordern und in der zuführen habenden waldamts-rechnung mit authentischen beylagen ordnungsmässig zu verrechnen ist, wie dann er waldmeister und waldschaffer über alle bey dem ihnen allergnädigst anvertrauten banatischen wald-amt sich ergebende empfänge und ausgaben, tam in materiali, quam pecuniali, sie seyend hernach klein oder gross, wie selbe immer nahmen haben mögen, und von zeit zu zeit einkommen oder ausgangen, ohne ihnen hievon bey würklicher bestrafung, suspension, auch wohl

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

gar amovirung das wenigste zuzuwenden, jährlich genau und ordentlich getreüe rechnung zu führen, selbige mit denen erforderlichen authentische certificationen und beylagen standhaft zu belegen und solchergestallten allezeit längstens innerhalb drey monath nach ausgang jedwederen jahrs in duplo zu der Temeswarer banatischen administrations buchhalterey gebührend einzureichen haben, unter der jahrszeit aber seynd von ihnen beeden ober-beamten ordentliche quartals-extracte in duplo (um einen davon an die hofbuchhalterey einschiken zu können) und zwar innerhalb 8 tägen nach exspicirung eines jeden viertel-jahres erstbenannter daruntigen buchalterey punctuel abzugeben, es müssen auch sothane extracte sowol respectu des empfangs, als deren ausgaben tam pecuniali quam materiali so accurat und richtig verfasst und überreichet werden, dass sie mit deren künftig zu erlegen habender haupt-rechnung sub poena falsi gänzlichen übereinstimmen thun.

Neüntens.

Den preyss des zum ziegel- und kalch-brennen, wie nicht weniger zum proviant-amt und garnisons-brennholz erforderlichen quanti betrifft, ist solcher hernach (wie hoch die klafter zu Temeswar aufgesezter dem ärario an unkösten zu stehen kommet) von ihnen beamten der ofterwehnten administration accurat anzuberichten, um von selbiger vor jede klafter eine convenable tax (welche aber geringer, als vor das denen privat partheyen verabfolgend brennholz statuiret werden solle) darauf reguliren zu können, jedoch dergestallten, damit dem kays. königl. ärario vor dieses abgebende materiale doch jährlich ein etwelcher nutzen und profit von jeder klafter-brennholz zu leichterer bestreittung deren ohnumgänglichen waldamts-unkösten zuzuwachsen vermag; was aber weiters denen privat-partheyen sowohl an brenn- als anderen holzsorten, wie die nahmen haben mögen, verkauft werde, hievon ist erst hieoben gemeltermassen die bezahlung nach der von der administration aufgesezten taxa einzufordern und anbey hauptsächlich zu continuiren, dass von dem auf die hungarische seiten über die Marosch aus der Csanader waldung verkauffenden brennholz die doppelte tax von jedem stamm (gleichwie selbe durch diese jahre her beständig aufgeführet worden) fernershin abgenoh-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

men und eincassiret werde. Zu dem ende dann von ihnen waldamts-beamten eine ordentliche und sowohl für unser ärarium, als das publicum in aller billigkeit commensurirte tax über all und jede holz-sorten zu projectiren und zu entwerfen, selbe sodann der Temeswarer banatischen administration behörig einzureichen, welche dieselbe genau zu durchgehen und falls sie hierbey was anzumerken, oder abzuändern befindete, ein solches mit ihren weiteren gutächtlichen befund zur erforderlichen ratification hiehero an diese kays. königl. hof-deputation einzuschiken haben wird.

Zehendens.

Damit in auszeigung des holzes, absonderlich jenen, so die partheyen selbst haken lassen, keine unordnung vorbey gehen möge, als solle alles solches holz von dem waldbereüter anfänglich abgezehlet, nachmahls in ordentliche protocoll und register eingetragen und bey dem wald-amt in gegenwart und anwesenheit der parthey, dann des waldbereüters und forsters ausgeschrieben, abgelesen, folglich die zahl und datum in dem protocoll oder register vorgemerkt und endlich die ablöss-zettul selbst gegen richtigmachung und abstattung des werkes von ihme waldmeister und waldschaffer zugleich, keineswegs aber einen von diesen beeden allein unterschrieben werden; es ist auch vor allen dahin zu trachten, dass das weitere und in gräben stehende holz ehender abgegeben und ordentlich abgezehlet, nicht weniger die maybaümer und gehögg-stangen alleinig an jenen orts, wo das junge holz gar dik stehet und dem wald durch solche abgebung mehr nutzen, als schaden beschiehet, abgelöst, auch bezahlet werden; und weilen

Eilftens

Sich jedermann ohne ausnahm um das anverlangende gehölz, es mag bestehen, in was sorten es immer will, auch was zu unserem dermahligem fürwährendem fortifications-bau-artillerie und bruken gehörig und erforderlich, bey dem waldamt der ordnung nach anzumelden hat, andurch alle ansonsten einschleichen könnende missbraüche und verschwärzungen des holzes gänzlich zu beheben,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

als hat er waldmeister, nebst dem waldforster hauptsächlich darauf zu sehen, dass in wäldern alles nach ordnung geschlagen, abgezehlet, abgeführet und nach denen ertheilenden amtszettuln passiret werde, mit absonderlichen beysatz, das was zu allerhöchsten dienst verwendet wird, nicht in mindesten zu hemmen, sondern alsobald alle erforderliche beförderung vorzukehren, wohl aber dahin zusehen, ob sothanes gehölz im wald nach der anzeüge geschlagen und in Temeswar also verwendet werde; sollte sich aber ein oder anderer übertretter finden, der in der anmeldung das holz zu ihro kays. königl. maj. dienst ansagete und hernach privat-partheyen verkaufete, ein solcher ist mittels beschehener anzeige bey der bannatischen administration zur behörigen bestraffung zu ziehen. So seyend auch

Zwölftens

Durch die waldbereüter neben denen forstnern die wälder für und für zu bereüten, das in denen wäldern gehakt befindliche holz fleissig abzuzehlen, zu beschreiben und zuzusehen, ob selbes wann es in denen ordentlichen holz-schlägen unter der gefertigten abzehlung begriffen, oder aber wann es parthey-holz ob solches in denen registern eingetragen und falls hierum etwas beym amt ausgeschrieben und abgelöst worden, solches alsohald in eodem quanto et quali abgeschrieben werde, wornach sodann der befund ob jeder waldbereüter seiner pflicht nachhandle, oder nicht gar leicht zu eruiren ist, welches in denen ohne das durch sie waldbereüter wenigst alle quartal einzureichen habenden waldbereütungs-relationen, oder nach befund der sachen alsogleich angezeiget, nicht weniger anbey auch all jenes, was sie in solcher bereütung im amt nützlich oder schädliches, oder sonst erhebliches befinden, in solch ihrer relation vollständig angeführet werden solle, damit folglich durch sie unsere oberwald-amts-leute hierüber das gehörige vorgekehret, das gute beförderet und das üble abgehinderet werden möge, damit aber auch ihnen waldbereutern (ob sie solch ihrer pflicht gemäss rechtschaffen nachkommen) behörig nachgesehen werde, ist ihme waldmeister und waldschaffer obliegend hierauf eine stette obsorge zu tragen, dass besonders in dem frühjahr die dermahlige schwemm, oder die vielleicht künftighin

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

zu errichten kommende klausen und rechen gebau visitiret, oder die holzschläge abgezehlet werden, alles fleisses nachzusehen, auch von ihnen beeden, wann es die gelegenheit unseres amts und dienstes zulasset, die waldung öffters zu bereüten und zu visitiren um sich andurch zugleich eine vollständige notiz und nachricht von denen gesammt Temeswar-Bannatischen waldungen, wie selbe beschaffen und was hierinnen zu ihro kays. königl. maj. allerhöchsten dienst nützlich vorzukehren seyn möchte, einzusammeln.

Dreyzehendens.

Gleichwie ohne vorwissen deren wald-amts-beamten in denen sammentlich Temesvarer-Banatischen waldungen nichts beschehen sollte, als haben dieselbe auf alle weis dahin zu sehen, dass diesem der behörige vollzug geleistet, die wälder ausser deren holzschlägen mit ruhe gelassen, kein schädliches gais oder anderes vieh hineingetrieben, weder durch die verwalter und districtofficianten, noch durch jemand andern ohne vorwissen und bewilligung des waldamts eigenmächtiger weiss einige holzschläge geführet, sondern durch das waldamt mit vorläufiger anzeige und approbation der Temesvarischen administration die von jahr zu jahr anordnete holzschläge allein geduldet und angeleget werden; immassen bey wiedrigen fällen die waldamts-officianten, als denen die Temeswar-Banatischen wälder principaliter zu besorgen und zu respiciren allergnädigst anvertrauet seynd, zur behörigen verantwortung wurden gezogen werden und daferne sich ein oder anderer cassus begeben thäte, welcher mit beyhilf der Temeswarischen administration (als an welche allezeit qua 1-ma instantia die vorläufige anzeige zu machen ist) nicht beygeleget, oder erstellet werden kunte, so ist ein solches zur geziemenden remedur anhero an dies k. k. hof-deputation zu berichten und der vorschlag zu thun, wie in sachen geholfen, oder die behörige remedur vorgekehret werden könne.

Vierzehends.

Die jährliche holz-schläge betreffend hat er waldmeister und waldschaffer jedesmahlen, wo und wann selbe angeleget werden könten, oftermelt Temeswarer administration zur revision zeitlich

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

hinüber zu geben, diese auch nach beschehener durchgehung die behörige ratification hierüber also in tempore zu ertheilen, damit die beste zeit zum holzschlag observieret und selber in solcher geführet, übrigens auch von ihnen waldamts-officianten mit allem eiffer dahin gesehen werde, dass sothane holzschläge nach waldmanns art und derenselben ordnung geführet und nicht bald an einem, bald an dem andern ort angefangen, sondern nacheinander continuiret, das holz noch (ehe der saft in die bäume kommet) geschlagen, auch nicht ganze wälder durchgehakt, das beste und leichteste zum schlagen ausgesucht, oben abgegipfelt, da und dorten stuk wald angegriffen, nur die schönsten und zum schlagen bequemste baümer abgestokt, das andere aber stehen gelassen und mithin solchergestallten die wälder ruiniret werden, dass nicht allein künftig kein junger anwuchs zu hoffen, sondern auch dergleichen stehen verbleibend baüme nicht so füglich mehr zu nutzen gebraucht werden können, als wann der wald schön gleich nacheinander hergenohmen und gleicher waiss mit stehenlassung deren benöthigten saam-bäumern hergeziglet wird, wo nebstbey die bäumer auch nicht hoch, sondern so viel möglich wieder zu stöcken und das holz zu nutzen bringen, das ob- und wipfel-holz auszuhaken, jedoch mit der genauen observanz, dass das brennholz in gehöriger länge nemlichen drey schuh lang geschrottet in Wienner klafter aufgericht, in selbigen keine weite löcher, oder oeffnungen gelassen, sondern gut und genau zusammgesezet werden, so denen holzsetzern nachdrüksam einzubinden, und darauf beständige obacht zu haben ist, nicht weniger was mit wipfel-holz zu thun, wie der wald gesäubert, der maiss gehalten und gepflogen werden solle, damit dem junganwachsenden gehölz zum weitern wachsthum geholfen werde, wie dann diesen maiss und jungen holz-nachwachs zu pflegen und zu schonen er waldmeister und waldförster alles ernstes darob zu seyn haben, dass weder in derley alt, noch junge maiss einiges vieh komme, oder gelassen werde, weilen hierdurch derley junges holz auch beständig verdorben wird, anbey ist auch erstlichen darobzuhalten, damit eine gerechte mässerey und Wienner klafter durchgehends gehalten, nach selber wie es in allen orten gebräuchlich und gewöhnlich das holz aufgerichtet, als auch all junges aichen und buchen-holz bis zum völligen wachsthum gehöget, hingegen lauter schlagbahres gestoket, anbey aber, wie schon allen gemeldet worden, die grobe und zum klieben

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

etwas beschwerlichere bäume nicht stehen zu lassen, sondern alles in gewöhnlicher länge, ingleichen prigel-holz mit aufgehaket und in gerechter maass aufgezeichnet, alle vortheilhaftigkeiten abgestellet, hingegen aber auch keine übermaass deren holzhakern, oder etwas ungebührliches zugemutet, im abzug keine scheiter im wald zurük zum verfaullen liegen gelassen und nach geendigten holz schlag der wald so viel möglich gesäubert, vor allen aber auch sonderbahr und höchstnöthige vorsehung gemacht werde, dass durch die in denen klauss- und wäldern wohnende bauren keine feuersbrunst erfolge, wo übrigens jederzeit bey aufrichtung des gehakten holzes eine recht und billige maass zu erhalten, wodurch sowohl, als mittells eifriger nachsehung an der holz-schwendung ein gross und ergiebiges erspahret werden kann, wie inngleichen bey aufsetzung des holzes die zäune so viel möglich in einer geraden linie und wenigst soweit von einander aufgestoket werden solle, dass man füglich darzwischen durchgehen, selbe in augenschein nehmen und richtig abmessen könne.

Fünfzehendens.

Wann die holz-schläge vollendet und das holz zu scheiter zerhakt, auch im wald ordentlich aufgesezet ist, hat er waldmeister mit dem waldschaffer die haupt abzehlung nach der gewöhnlicher wald-klafter, die mit ihrer übermaass im wald die stadt-klafter in Temeswar gibt, selbsten vorzunehmen, alles fleissig aufzeichnen und wie viel klafter jedes orts befindlich behörig zu annotiren, sodann die holzhaker ihres verdineten lohns halber auszahlen und dieselbe mit keinem abzug zu beschweren; auch mittlerzeit wann es anders thunlich nach und nach dahin zu sehen, dass das bisherige hakerlohn von der klafter zu des ärarii nutzen auf wohlfeileren preiss reduciret werden möge und weilen an guter ordnung auch führung des holz-schlags wie nicht weniger sauberer ausarbeitung des gehölzes, und nachziegelung des jungen maisses, also merklichen gelegen, dass hierann des waldes-nutzen, oder ruin haftet, als versiehet man sich gegen ihme waldmeister, und waldschaffer bestens, dass sie hierauf nach ihrer besitzenden experienz ein wachsames auge tragen, und so getreulich, als schuldig nachsehen werden.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Sechzehendens.

Ist nicht allein das nach geendigten holzschlag zu scheiter gehakte und aufgesetzte holz, sondern auch alles dasjenige, was nach ausgang des jahrs an allen orten mithin auch bey denen vielleicht künftighin zu errichten kommenden klauss und rechen im rest verbleiben, mit benennung des orts auch entscheidung deren holz-sorten behörig abzuzehlen, über welche alle und jede solche holz-abzehlung, wie diese nahmen haben mögen, von denen neben ihnen ober-beamten hiezu deputirten persohnen, als waldbereüter und forster, auch besonders desjenigen officiers, deme das holz specialiter anvertrauet ist, des wahrhaften befund halber die schriftliche abzehlung aufgerichtet, gefertiget und in denen zu legen habenden amts rechnungen pro certificatione unausbleiblich allegiret und beygeleget werden sollen.

Siebenzehendens.

Wann die holzschläge vollendet und die abzehlung geschehen, solle er waldmeister mit dem ihme zugegebenen waldschaffer alles ernstes darob seyn, damit die erforderliche quantität und genugsames holz in Temeswar eingelieferet werden möge, zu dem ende der holz-transport unter des waldamts-direction durch die unterthanen (wegen welcher auf sein waldmeisters, und waldschaffers geziemendes anzeigen bey der Temeswar-Bannatischen administration von daraus an die district-verwalter-amter und von diesen an sie unterthannen das weitere behörig zu erlassen seyn wird) zu bewerkstelligen und das holz aus dem wald an die gestätten des canals zu führen ist, wornach solches in bemelten canal geworfen, durch selben an die stadt Temeswar geschwemmt, allda wiederum heraus genommen, klafterweis und zwar nach der stadt klafter zu sechs schuh hoch aufgesezet, auch bey aufsetzung des holzes sie oberbeamte beförderist sich dahin befleissen und genau obsicht zu tragen haben, dass hierunter keine vortheilhaftigkeiten unterlauffen, damit entweder unser ärarium, oder fortification besonders respectu des ziegel- und kalchbrennholzes, nicht weniger auch andere kaüfer und consumenten nicht zu kurz kommen möchten, sondern dass sowohl in gerechter maass, als gewöhnlicher ordnung

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

und ohne aller vortheilhaftigkeit das holz aufgesezet, auch bey verkauffung desselben die unterleg, so nach höchster billigkeit dem abkaüffer zustehet und die klafter mit ausmachet, nicht zurükgehalten, weniger die partheyen über die statuirte tax oder holz preiss zu keinen mehren angehalten, oder wohl gar die klafter geschmellert, sondern jede parthey gleich der andern der äquitat nach tractiret werde, worauf in alle weege fleissige obhut zu haben und auf wiedrigen befund der übertretter zur behörigen bestraffung zu bringen seyn wird, und sodann vorgeschriebener massen aufgesezter abgegeben, auch anbey hauptsächlich fürgesehen werden solle, damit sie oberbeamte die genugsame holz-erfordernuss nacher Temeswar jederzeit verschaffen können; wobey aber ihnen oberbeamten sowohl, als auch allen subordinirten waldamts-officianten hiemit per expressum verbotten wird, eigene pferde- oder ochsenzüge zu führung des holzes (weilen die unterthanen solches gegen jeder klafter nach der von der k. k. administration statuirender tax leistender baarer bezahlung an das ufer des canals zur schwemmung mit ihren landwaagen zuzuführen verbunden seynd) zu halten, oder sonsten einige unterhandlung oder gewers mit dem holz zu treiben, allermassen andurch grosse und schwere müsshandlungen und verschwärzungen unterlaufen könnten; belangend

Achzehendens

Das abgebende bau, wagner, binder, träxler und anderes holz (ausser was zum k. k. fortifications-bau, artillerie oder land-brük-bau verbrauchet wird und welches hieroben puncto 8-vo angeführtermassen ohne taxirung gegen selbst eigener schlag und abführung ausfolgen zu lassen ist) hat er waldmeister mit dem waldschaffer, ob es weit, oder nahe an das wasser zu bringen, nach ihrer habenden experienz und wissenschaft, zumahlen man an sie als juramentirte personen sowohl in diesem, als allen anderen begebenheiten das gute vertrauen sezet getreülich und niemand zu lieb, noch zu leyd zu taxiren und verrechnen, auch die diesfalls entwerfende tax-ordnung der Temeswar-Bannatischen administration diese aber solche anhero diese kais. königl. deputation mit ihren weiteren gutachten pro ratificatione einzuschiken,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

wie von der tax-ordnung allbereits auch schon hieroben puncto 9-no gemeldet worden ist, wo nebst bey auch all übriges gerechtholz, als wagner, stangen, fehling, raifstangen und dergleichen nur an jenen orten und zwar in denen weit entlegenen wäldern zu nehmen, wo ohne deswegen entlegenheit nicht wohl brennholz zu verschleissen, die machung der ohrlenen schindlen aber, weilen solches dem baum auf einmahl zu grund richtet, gänzlich zu verbieten.

Neünzehendens.

Zumahlen durch machung der schindl, zaumspalten und weinstöken, wie auch durch die abschellung deren rinden von denen frischen und gesunden bäumen (welche die lederer zu ihrer handwerks-arbeit ohnumgänglich verbrauchen) denen wäldern grossen schaden zu beschehen und vermittelst des schädlichen sogenanten unkösten sehr viele bäume verderbt, beynebst auch hiezu die schönste junge fehren und thannen genohmen, hievon aber kaum der dritte theil ausgearbeitet, und das übrige zu verfaullen liegen gelassen zu werden, oder ganze baüme durch die abschellung zu verdorren pflegen, ohne das durch untreicheit verschwärzet werden kann, als werden hiemit alle derley waldschwenderische arbeiten, als nemlichen des spalten, zaun, schindel und weinstöken machen, wie auch abschellung deren rinden von denen baümern führohin generaliter verbotten; in dem fall sich aber in nothwendigen, oder extra ordinari vorfallenheiten, sonders erhebliche ursachen ereigneten, dass von gemelten holz gezäug eine quantität verfertiget und denen lederern zu forttreibung ihres handwerks die benöthigten baumrinden zu gelassen und verschaffet werden müssen, solle denen arbeitern und lederern die vorzüge absolute an keinen andern ort geschehen, als wohin in dem nächstfolgenden erst und andertem jahr man mit dem holz-schlag gelangen wird, damit sodann dasjenige holz, so die lederer, schindelmacher und dergleichen leüte angestocket, oder zum verderben liegen und stehen gelassen, in scheider aufgehakt und zum nutzen gebracht werden möge.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Zwanzigstens.

Alle diejenige partheyen, welche sowohl bis anhero in denen k. k. wäldern kohlen gebrennet und nacher Temeswar zum verkauf eingeführet, also auch künftig dergleichen kohlen brennen werden und verkaüflich nacher Temeswar einzuführen gedenken, es mögen sothanne kohlenbrenner die kohlen zu der fortification, oder artillerie liefern, oder andern partheyen verkaufen, seynd nach der von dem Temeswarer-Bannatischen waldamt auswerfenden tax zur ordentlichen bezahlung anzuhalten und in denen waldungen, wie selbe die kohlstätte ohne schaden des waldes anlegen dörfen anzuweisen, anbey aber auch genaue obsicht zu tragen, dass zu denen anlegenden kohlhauffen, wann das holz hiezu abgelöset wird, kein mehreres holz, als die vorhergegangene ablösung vermög genommen, auch mit der lesch kein bevortheillung gemacht werde, erstermalte tax aber ist nach vorlaüffiger projectirung von dem waldmeister und dessen zugegebenen waldschäffer der Temeswar-Bannatischen administration einzureichen und von dieser mit ihren gutachten zur approbation an diese k. k. hof-deputation einzusenden.

Einundzwanzigstens.

Das kalchbrennen belangend, auf das mit selbigen denen wäldern kein grosser schaden zuwachse, ist hierzu das schlechteste und gröbeste holz, so zum brennholz ohne das nicht wohl zu gebrauchen und an jenen orten, wo der werth gering, abzugeben, und ratione der taxirung dieses zum kalchbrennen abgebenden holzes alles dasjenige zu beobachten, was hievon respectu des kalchbrennens gemeldet worden ist.

Zweyundzwanzigstens.

Wann bey wohlgerathenen aicheln durch eintreibung des borsten-viehes in denen kais. waldungen dem höchsten ärario einige nutzen zugezogen werden kann, so solle das waldamt dergleichen eintreibung zur gebührender zeit, und in so lang die

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

einhebung dauret, in allweeg zu des ärarii nutzen gestatten und hierinnen nicht abhinderlich seyn, die herausfallende proventus haben aber jeden orts die district-verwalter in deren district die waldungen, wo das borsten-vieh zum aichelfrass eingetrieben wird, gelegen seyn, nach der von der Temeswarer-Bannatischen administration ihnen vorschreibenden abnahms-norma in getreüe rechnung zu bringen.

Dreyundzwanzigstens.

Weilen wie schon oben puncto 4-to erwehnet worden, der antrag auch dahin zu machen kommet, dass durch errichtende klausen, rechen und schwemmwerk auch von denen weiters entlegenen waldungen das holz zur benöthigten erfordernus beygeschaffet werden könne, also ist in diesem ende von zeit zu zeit eine auskommentliche nothdurft angeschlagenen bauholz in vorrath zu halten, sothannes bauholz aber zu keiner anderen zeit, als von Novembri bis Febr. und auch damahlen nur im abnehmenden mond zu fählen, das gefählte holz, nachdeme es gesommerauet, von der erden erhebter auf unterlegen zu steken, von oben her aber wohl zu bedeken ist, damit es von regen und sonnenhitze verwahrter liegen möge, auf den fall nun, da einige gebäu hiezu entweders zu repariren, oder zu erneüern höchstens nothwendig ist, solches alsogleich der Temeswar-Bannatisch. administration anzudeüten, der von denen bau verständigen hierüber verfaste überschlag nach reiffer examinirung desselben beyzulegen, folgends von ihre administration das weitere an diese k. k. hof-deputation mit gutachten zu erlassen und da hierüber die resolution erfolget, solches mit möglichstem eifer und sorgfalt ins werk zu richten, und darob zu seyn, dass solch resolvirende gebäude wohl meisterhaft und beständig verfertiget und die darauf wendende unkösten vergebentlich ausgeleget werden; da sich aber erreignen sollte, dass derley anzeige und bau-überschlag nicht eben in tempore erlediget wurden, die vorfallende bau- und reparations-casus aber einen stetten anwachs des schadens vor augen stellete, oder die beforstehende zum bauen taugliche jahrszeit eine längere moram nicht zulassen möchte, in derley fällen können sie beamte zwar die reparation sub sperati alsogleich vornehmen, jedoch sollen sie gleichwohl gehalten seyn, der alldortigen administration hievon die

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

schriftliche anzeige zu thun; übrigens können zwar alle sowohl auf derley gebäu, als sonsten wie selbe immer nahmen haben mögen, zu thun habende zahlungen, die klauss und baumeister, oder wenn sie waldamts-beamte sothane auslöhnung am füglichsten zu committiren befinden werden, führen, damit aber nicht etwa denen armen arbeitern anstatt baaren geldes ungültige, oder treüe pfondwert aufgedrungen, der lohn vorenthalten, oder sonsten hieran beschweret werden mögen, hierauf haben dieselbe zeit wehrenden gebäu fleissige obsorg zu nehmen und nach vollbrachter arbeit sonderbahre nachfrage zu halten, im übrigen aber das schwemmwerk, oder canal öfters visitiret und wo sich was schadhaft befindete, ohne anstand vorgestellt und angezeigt, auch jährlich an die Temeswar-Bannat. administration eine haupt-relation von des ganzen amts- und schwemmwerks eigentlichen zustand eingereichet und von deroselben sodann mit ihren weiteren gutachten anhero an die k. k. hof-deputation eingesendet werden solle; ferners ist festiglich darob zu invigiliren, dass in denen wäldern das prügel und abholz mit aufgehakt, das übrige reisigl aber beyseits auf hauffen gebracht werde, um die wälder sauber zu halten, wie auch das alle sträfliche holz-entwendungen, sovie möglich verhüttet und alle andern schädlichkeiten sorgsam abgewendet werden.

Vierundzwanzigstens.

Lieget ihnen waldamts-beamten ob, mit aller behörde darauf zu halten, um dasselbe von allen dem, was in wäldern fürgehet, genugsame wissenschaft haben mögen, dahero von denen unterhabenden waldbereütern continuirlich genaue nachricht, wie in denen wäldern verfahren und gehandlet wird, abzufordern, auch öfters in deren waldbereitern gezirk nachzusehen, wie selbe mit denen wäldern umgehen und ob sie nach ihrer instruction dieselbe in gebührende observanz ziehen, was zum nutzen und aufnahm deren Temeswarer-Bannat. wäldern gedeihen mag, auch falls sich ein oder anderer subordinirter findete, der seinen dienst nicht nach gebühr versehete und das aufnehmen der wälder schlechterdingen beobachten thäte, oder sonnsten durch dessen saumsall verursachete, dass die holzlieferungen gehemmet oder gestöhret wurden, haben sie wald-amts-beamte in rebus majoris

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

momenti ein solches der Temeswarer-Bannat. administration schon hieroben puncto 5-to gemeltermassen behörig anzuzeigen und wann das verbrechen also beschaffen, dass es eine suspension meritirte, mit vorwissen und approbation solch der administration eine solchen ab officio suspendiren, hingegen aber ist der eigene verhalt sodann für ihro administration an diese k. k. hof-deputation anhero zu berichten und hierüber weitere resolution zu erwarten.

Fünfundzwanzigstens.

Damit die waldamts-aufseher unter denen thören und bey den bruken, als welche zu solchen ende dahin angestellet und resolviret worden, sowohl von dem verkeufenden holz als demjenigen (so zu kaiserl. diensten gewidmet) die nöthige nachricht haben mögen, aus welchen wäldern besagtes holz genohmen werden, als solle derjenige (so dergleichen holz durchführet) gedachten aufsehern das von amt ausgeschriebene zettul dieser hingegen dem amt vorzeigen, ohne dessen aber nichts passiren lassen, sondern wann es geschehete, contrabandiren und dem kais. ärario verrechnen, um dadurch diese ordnung einzuleiten, dass kein scheitel holz in Temeswar komme; es seye dann solches ihnen waldamts beamten wissend, es ist auch respectu der kohlen von ihnen waldamts aufsehern untern denen thören und brüken zu abschneidung und vermeidung aller verschwärzungen ein ordentliches kohlen register fleissig und mit aller vorsichtigkeit zu halten, folgends mit denen bey dem amt beschehenen ablösungen zu combiniren.

Sehsundzwanzigstens.

Wann der waldmeister und waldschaffer bey ein oder anderen waldbereüter, forster oder andern unterhabenden bedienten einen verdacht einiger untreüheit, oder anderen inconvenienz seiner officii vermerketen, solle er waldmeister und waldschaffer entweder selbst sich straks auf den suspecten ort in aller geheim, still und ganz unversehens verfügen, alles (weilen der augenschein der gewisseste zeüg ist) wohl erkundigen, oder aber, wann sie beamte anderer unserer obhabenden dienst angelegenheiten willen aber

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nicht selbst abkommen könnten, in solchen falle dieselbe durch andere vertraute personen gesicherte nachricht einholen sollen, ob die that mit dem vorgeben übereinskomme, auch welchen befund, dann, wann es etwas wichtiges, solches sogleich der administration zur weiteren fürkehrung anzuzeigen, in geringeren sachen aber von ihme waldmeister und waldschaffer die bestraffung nach beschaffenheit des verbrechens vorzunehmen wäre, wie schon hieroben puncto 5-to gemeldet worden ist.

Siebenundzwanzigstens.

Solle er waldmeister und waldschaffer die waldbereiter und übrige amts bediente, wie nicht weniger die zum nöthigen amts-verlag ohnumgänglich erforderliche ordinari ausgaben, die erstern mit ihrem gehalt quatemberlich, die lezteren aber nach erfordernuss und zulänglichkeit der cassa bezahlen, bey verfliessung des jahrs aber mit jedem insonderheit, wie ingleichen auch mit allen anderen partheyen, so einer abrechnung nöthig, um allerseits die sache in ordnung und richtigkeit zu erhalten, ordentlich sich berechnen, solche abrechnung in duplo verfassen, sodann einen theil neben dem waldschaffer gefertigter der parthey extradiren, den anderen theil aber von der parthey verificiren lassen und beym amt aufbehalten; was nun über solch befolgende zahlungen weiters wochentlich, monatlich oder quatemberlich in der cassa effective verbleibet, ist in denen erst hieroben gemeltermassen einreichenden extracten jedesmahlen ganz accurat und keine mehr, noch weniger anzusetzen, zum fall aber hervorkommete, dass sie waldmeister und waldschaffer einiges geld unterhalten und weniger in denen extracten, als sich in der cassa befunden, einbringeten, solle von solch erhaltenen geldern, oder überschuss das interesse a tempore morae neben besonderer bestraffung ihnen unnachlässig angerechnet und sie zu erlegung dessen angehalten werden; nebst diesem wird ihnen waldamts-oberbeamten auch ausdrüklich anbefohlen, dass selbige keinen grossen baaren geld-rest in der cassa und ihren quartier, sondern nur dasjenige (was von zeit zu zeit zur unentbehrlichen waldamts-ausgabe nöthig seyn wird) führen und aufbehalten, folgends das übrige baare geld ohnverzüglich in die cammeral haupt-cassam also gewiss und zwar dergestallten

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

abführen sollen, als wiedrigenfalls bey der waldamts cassa durch feüer, aufbrechung oder andern dergleichen fatale casus sich erreignen und zu stossen kommenden unglük er waldmeister und waldschaffer nebst schwerer verantwortung mit einander ohne weiterer exception ex propriis die ersetzung zu prästiren und dadurch das k. k. ärarium zu indemnisiren haben wurden.

Achtundzwanzigstens.

Sollen sie oberbeamte die vorhandene amtsschriften in guter ordnung und genauer registratur an einem vor feüers gefahr gesichertem ort gleich der amts cassa und ihren rechnungs rapularien, auch übrigen amts-büchern und protocollen wohl verwahrter halten, die von zeit zu zeit an sie erlassene befehle und verordnungen, auch ihre hierüber und ansonnsten ex officio erstattende amtsberichte, oder schriftliche anzeügungen in ein besonderes buch zusammen fleissig eintragen und mit obig anderen amtsschriften wohl verwahren, auch wann sonsten einige mobilia, oder andere sachen bey dem amt vorhanden wären, hierüber ein ordentlich und richtiges inventarium alljährlich verfassen und edes mahlen der haupt rechnung inseriren.

Neunundzwanzigstens.

Zumahlen und da alle articuln und vorsehungen, so zu einem solchen werk des waldmeister amts und des gesamten rechen, klauss und schwemmwerks nutzbahr, dienstlich und fördersam ja nothwendig, auch getreüer, fleissiger handlung und verrichtung desselben erfordert werden, nicht also ausdrüklich in die instruction gebracht werden können, also sezet man in genere das besondere vertrauen sowohl auf sie waldamts-oberbeamte, als alle andern ihnen untergebene personnen, dass sie alles, was zu ihro k. k. m. dienst und erförderung vorträglich und dienstlich seyn kann, nach allen ihren kräften und vermögen ganz getreü und fleissig handlen, allerhöchst dero nutzen und frommen betrachten, schaden und nachtheil so viel immer möglich warnen und wenden werden, als worzu sie ihre pflicht und jurament, ohne das vermahnet, auch an sich selbsten zu thun schuldig seynd.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Dreyssigstens.

Vor welche alle diese getreüe und effective dienst-prästirung wird ihme waldmeister hiemit auf seine personn zur besoldung fünfhundert gulden, id est 500 flr. in baarem geld nebst 30 kr. holz zum deputat, dem waldschaffer aber in baarem geld dreyhundert gulden samt 20 kr. holz deputat gnädigst ausgeworfen, jedoch das holz-deputat ist beederseits gegen selbst eigener hack- und fuhrlohns bestreittung zu verstehen, wie auch ingleichen ihme waldmeister allein (weilen selbiger seine eigene pferde sowohl zu visitirung deren waldungen als zu anderen in dem k. k. dienst von der in Temeswar angestellten administration ihme auftragenden unterschiedlichen reichen und commissionen nothwendig halten muss) jährlich vierundzwanzig id est 24 schöber heu gratis, jedoch dergestallten placidiret werden, dass selbiger solche in denen nächsten an Temeswar angränzenden waldungen auf seine eigene unkösten, und ohne entgeld des ärarii mähden und nach hause führen lassen solle.

Auf canzley nothdurften werden vor das waldamt jährl. dreysig gulden passiret, und wann der waldmeister in anderen höchsten herrendienst angelegenheitlich, was nemlich sein eigenes amt nicht concerniret, extra locum et stationem sui officii in commissionem, oder anderen dem höchsten dienst betreffenden sachen versendet würde, so seynd demselben zum täglichen liefergeld zwey gulden, dem waldschaffer oder controlleur aber ein gulden 30 kr. abzureichen; und weilen, wie oben puncto 7-mo gedacht, er waldmeister und waldschaffer ihre wohnungen ausgewiesen worden, als solle ihnen beeden kein weiteres quartiergeld abgereichet, wohl aber zu behaitzung der amts-stuben anmit jährlich sechs klaffter holz placidiret und determiniret werden, und da hieroben gemeltermassen sowohl vor ihme waldmeister als waldschaffer eine genugsame und zulängliche besoldung nebst einen ergiebigen holz-deputat und freye wohnung zu ihrer subsistenz ausgeworfen worden, als sollen dieselbe sich mit all diesen gänzlichen befriedigen lassen und aller eigenmächtig unternehmender holz-handlung auch anderer sich approbirenden accidenzien oder zugängen, wie die immer nahmen haben mögen, bey ihro k. k. m. ungnad nach gestallten sachen, auch würklich verkehrender bestraffung sich gänzlich zu enthalten, wornach sich also der wald-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

meister und waldschaffer zu richten haben werden, hieran geschiehet ihro k. k. maj. gnädigster wille und meynung. Actum Wienn, den 1-ten Septembris 1749. Ferdinand graf v. Kollowrat, Ig. Kempt v. Angreth, Johann David v. Heidelauf.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Banatica» osztályában, fasc. 13,285.

21.

1749. szeptember 15. A bécsi udvari kereskedelmi főigazgatóság átirata a magyar udvari kanczelláriához, melyben a hamuzsír mint igen keresett kiviteli czikk gyártásának előmozdítását javasolja.

Nota. — Da ohnlängst von einem negotianten aus Dantzig, nahmens Abramson der vorschlag gemacht worden, dass auss dem königreich Hungarn ein nahmhaftes und in werth auf 100 m. steigendes quantum calcionirter pott-aschen zu wasser bis nacher besagten Dantzig geliefert und daselbst mit grossen gewinn verkaufet werden könte, so hat mann von seiten dieses commercien-ober-directorii vorerhalte proposition der löbl. königl. hung. hofkamer communiciert, damit sie ihres orths auf die practicabilität dieses vorschlags vordencken und allenfahls die nöthige dispositionen, so viel von ihr abhanget, dazu fürkehren wolle. Worauf sich vorerwehnt königl. hung. hof-kammer in andtwort vernehmen lassen, was gestalten sie aus veranlassung, dass das vorgeschlagene pott-aschen negotium haubtsächlichen die ober-hungarische theils betrefs, die information von der Zipserischen cameral administration abgefordert hätte, damit ihr die nähere umstände kundt werden möchten, ob und auf was arth diese pott-aschen-lieferung am best- und würtschaftlichsten in das werk gesetzet werden und wie mann am leichtesten die hiezu erforderliche waldungen sicher stellen könne? gleichwie aber vorwiderholte hung. kof-kammer benebst auf die gedanckhen verfallen ist, dass eine dergleichen pott-aschen handlung auch von anderen theillen des königreichs Hungarn vorzüglich zu desselben, wie auch anderer kays. königl. erblanden nutzen über die see-porti Triest und Fiume in solche orthe einzuleiten thunlich wäre, an welchen orthen die pott-asche in guten preiss verschliessen werden könte, mithin in solchen fall

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

sie löbl. königl. hung. hof-kanczley an die dortländige gespannschaften die nöthige befehle zu erlassen belieben könte, womit die grund-herrn zu brennung derley calcionirten pott-aschen aufgemunteret und selbe gegen einen gewissen und mässigen preiss dem aerario in die einlösung zu übergeben angefrischet wurden, als hat mann ihro löbl. hung. hof-kanzley diese angelegenheit und wie dieselbe dieses nutzbahre werck durch beliebende verfügung zu instradiren vermeine, mittelst dieser freundschaftlichen eröfnung überlassen wollen. Wienn, d. 15-ten Septembris 1749. Rudolf graf Choteck m. p.

Másolata az Orsz. Levéltár kanczelláriai osztályában, Orig. Referada 1762. 7. sz. alatt.

22.

*1749. szeptember 22. Mária Therézia királynő leirata a helytartótanácshoz a hamuzsír-gyártás előmozdítása tárgyában.**

Reverendi etc. etc. Per supremum commerciorum aulae directorium nostrum, quale novum commercium cum calcionatis seu clavellatis cineribus, non solum Dantiscum, verum etiam ad portus Triesti et Fiume evehendis, in regno nostro Hungariae pro publico ejus emolumento introducendum proponatur? ex his acclusa per idem directorium ad cancellariam nostram regiam hungarico-aulicam data nota pluribus informabuntur fidelitates vestrae.

Quam ea ratione iisdem hisce clementer communicandum esse duximus, quatenus in comitatibus sylvis magis abundantibus investigari faciant, an ubi, quali in pretio, et quali quantitate ejusmodi calcionati, seu clavellati cineres haberi possint? qualiter item et quo ex praescriptis locis propositum commercium utilius institui valeat? eatenusque accipiendas informationes cum depromendo desuper fidelitatum vestrarum voto et opinione nobis quo celerius submittant. Quibus in reliquo gratia etc. etc. Datae Viennae, die 22-da mensis Septembris 1749. Maria Theresia. Comes Leopoldus de Nádasd m. p. Bernardus Koncsek m. p.

Eredetije az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában, Oeconomica Lad. B. fasc. 2.

* V. ö. Erd. Lapok 1879. 181. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

23.

1749. szeptember 28. A sólyomkői és micskei uradalmak közti egyezseg a Peres erdőben való makkoltatás iránt.

Én alább megirt méltóságos gróf Losonczi Bánffy Dienes úr őnagysága somlyókői dominiumának surrogatus udvarbírája és actualis notáriusa adom tudtokra mindeneknek akiknek illik: Minekutánna a Réz havasinak némely része, jelesen pedig a Bisztra patakán innét dél felől való alkalmas darabja ab immemoriali tempore a micskei és sólyomkői dominiumok között controversiában lett volna, *ahonnan Peres-erdőnek is neveztetett*, nemcsak hogy azon erdők makk-termésnek idején is sok esztendőkig minden haszonvétel nélkül maradtak, hanem a praetendált jus mellett valamint egy, úgy más részről odafogadott sertéseikben sok idegen jámborok, nem különben legeltetés okáért azon erdőkre hajtott juhaikban s marháikban mindkét dominiumbéli jobbágyok a viszont való abactiók miatt sok károkat vallottak; hogy tehát mind a szomszédságban támadható gyülölködések, melyeket az olyatén abactiók nemzeni szoktak, mind pedig ugyanazzal együtt járó sok szegény emberek megkárosíttatási eltávoztatnának, s a mellett azon notabilis plága, valamint a két praetendens dominiumoknak, úgy más jámboroknak is makk-termésnek idején használna, az 1738 esztendőben micskei dominium akkori földesurakkal s tisztjeivel ilyen keresztyéni és jó szomszédi harmoniával nem ellenkező egyességre léptek, hogy t. i. citra praejudicium utriusque partis, aut consequentiam exinde promanare queuntem a termésnek mivoltához képest, mutua cum cointelligentia, az említett Peres erdőkre fogadjanak annyi számú sertéseket, melyek szokott ideig a makkal commode beérjék, a makk-bért pedig mindjárt annak bészedésekor helyben, a két dominium között egyenlő részekre két felé osszák, amiképpen azon esztendőben ezen egyezés tökéletességre is ment. Hogy azonban az ilyen praxisból a pársok annyival is inkább valamely consequentiát egymás ellen ne formálhatnának, specialis cautio szerint szükséges usque judiciariam metarum divisionem azon accordát esztendőnként expresse megújítani. Sőt nagyobb praecautiónak okáért ezen első egyezés alkalmatosságával nem volt megengedve sem magoknak a földesuraknak, sem tisztjeiknek, sem pedig a dominiumokbéli jobbágyoknak ser-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

téseiket makkra azon erdőkre hajtani, hanem csupán a praemittált mód szerint *idegeneket* kellett oda fogadni. Történt mindazáltal a fellebb való némely esztendőkben, hogy a micskei jószághoz extra controversiam tartozó erdőkön annyira való makk nem volt, melylyel sertés nyájaik beérték volna, kényteleníttettek az utolsó punctumtól való recessus eránt méltóságos gróf uram őnagysága akkori tisztjét requirálni, amint is az obtineáltatott, oly conditióval, hogy Peres-erdőn járó sertéseiktől a proportione temporis illendő makk-bérnek felét, amennyi t. i. a micskei dominium részére más idegen emberek sertéseiktől extra huiusmodi casum obveniált volna, minden tergiversatio nélkül letenni tartozzanak, aminthogy ezen conditiónak akkor eleget is tettek. Hasonló circumstantia adván magát elő ez idén, ujabban a jelen levő esztendőre úgy egyeztünk: Minthogy méltóságos gr. principalis uram őnagysága nyája is circa initium Novembris, tekintetes nemzetes vitézlő Baranyi Miklós, György és Gábor urak nyájaival együtt a gyakran említett Peres-erdőkre fel fog hajtatni, tehát ezen sólyomkői dominium részéről annyi számú, amennyi a más uraság részéről valót adaaequalja, supputáltassék és attól semmit fizetni méltóságos gróf uram őnagysága nem tartozik; ami pedig azon felül lészen, pro rato tempore félbért fizetni köteleztetünk, ki lévén mindazáltal ebbéli beneficiumtól mind két részről rekesztve általjában mindkét dominium részéről levő tisztek, szolgák és jobbágyok, az egy kondásokon kivül. Mivel pedig némely idegen sertések is vagynak ezen erdőknek bizonyos kiszakasztott részecskéjén fogadva, azoktól obveniáló bér in conformitate primaevae accordae a két dominium között egyenlőképpen fog felosztatni. Melynek nagyobb bizonyságára és sokszor említett tekintetes uraknak securitására bona fide adtam ez irásomat, hasonló cautiót obtineálván. Élesd, die 28-a Semptembris 1749. Szucsányi Sámuel mp. (L. S.)

Egykorú másolata az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 343. no 16. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

24.

1749. Kivonat Peselnek felső-fehérmegyei falu törvényéből a tilalmas erdők s az erdei kaszálókról.

11. Senki tilalmas erdőből építésre is ne vihessen fát, csak erdőbíró hirével, hanem nagyobb része itt lakó possessor uraknak és a falunak egyezésiből mennyit és honnan adjanak, a ledőlt és fekütt fákot a tilalmasokban annuatim *osszák fel*, a szénégetőket, seprűkötőket és juhokkal, kecskékkel járókat, kik ottan vagdalnának, egy forint poena alatt tiltsák ki és ha depraehendáltatnak toties quoties affélékben, büntettessenek.

12. Az erdőn lévő kaszálók minthogy távul vagynak és határpásztorok gyakorta nem vizsgálhatják személyekben, ha másoktól megvilágosodnak benne, ki étette, ki tette és tétette azokban a kárt, jó bizonyságra azon kártevőnek elhajthassák marháját, kárig s hajtó-pénzig contentumot vehessenek, vagy ha szolga és gazdája nem menti, kalodában üttessék a bíróval, míg a károssal conveniál vagy jó kezességen ki nem véteti magát, simpliciter el ne bocsáttassék. Őszszel és télbe is senki más ember gyepüjét sub poena flor. 3 el ne merészelje hordani az erdőről.

Az erdélyi múzeum kézirattárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *dr. Óvári K.* i. m. I. 430—1. l.

25.

1750. márczius 12. Mária Therézia királynő rendelete a magyar udv. kamarához a szlavóniai határőrvidéken alkalmazandó erdőrendtartás iránt. *

Maria Theresia etc. Spectabiles ac magnifici etc. Consilium nostrum aulae bellicum communicavit cum caesareo-regia camera nostra aulica ordinem silvarum sclavonicarum in terreno pro confiniis designato existentium, prout idem ordo cameraliter projecta-

* A szlavoniai erdőrendtartás teljes szövegét sem Budapesten, sem Bécsben föltalálnom nem sikerült. Különben 1755. évi szeptember 5-én adatott ki és *Vanicsek*, «Geschichte der Militärgrenze» czímü munkája II. köt. 607—14. lapján behatóan ismerteti.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tus juxta observationes locumtenentis generalis campi marechalli baronis ab Engelshoffen immutatus est et licet idem baro ab Engelshoffen referendo, quod occasione anno praeterlapso cum camerae nostrae hung.-aulicae praeside comite Grassalkovics peractae inter confinia militaria sclavonica et statum provincialem controversae lineae rectificationis etiam silvae diversae fuerint existimaret, in his circumstantiis ordinem silvarum cameraliter projectatum in districtu militari confiniario introducere necessarium non fore; quia nihilominus ejusmodi silvarum normam pro confiniis sclavonicis ordinare et pro observatione militaribus, ut silvae praecipue ad providendum fortalicium Petro-Váradiense, aliasque confinias stationes necessitas exigeret, desiderat idem consilium aulae-bellicum, ut si quas circa immutatum silvarum ordinem cameraliter projectatum quaspiam considerationes haberet, camera nostra aulica eidem notas reddat; ut igitur negotium hocce suo modo assumi, majestatique nostrae demisse proponi valeat tam ordinem cameraliter projectatum per fidelitates vestras nobis submissum, quam vero per consilium bellicum juxta observationes Engelshoffianas immutatum ad fidelitates vestras hisce eo fine benigne remittimus, ut ad invicem comportent, observationes suas apponant, easdemque cum informatione, qualis silvarum divisio occasione rectificationis praeattactae lineae confiniariae intercesserit, qualis item nova instructio quoad conservationem silvarum elaborata habeatur, quantocius submittant eaedem fidelitates vestrae; nam in eo satisfiet benignae menti ac voluntati nostrae. Dabantur Viennae, die 12-a Martii, anno 1750. Maria Theresia s. k., Joannes Franciscus comes a Dietrichstain s. k. Ad mandatum sacrae caesareae regiaeque majestatis proprium P. S. l. b. a Prandau s. k. Stephanus Nagy s. k.

Eredetije az Orsz. Levéltár kincstári osztályának Benign. Resolut. gyüjteményében.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

26.

1750. márcz. 15. Kivonat Bazin sz. kir. városnak, az ott működő királyi biztosok által megállapított szabályrendeletéből, az erdőket illetőleg.

Vigesimo quarto. Siquidem civitatis sylvae, ut communiter relatum fuisset, in tantum jam devastatae cernerentur, ut continuata hactenus admissa libera arborum succisione easdem paucos intra annos in nihilum redigi oporteret, saepefatum liberae huius ac regiae civitatis Basiniensis magistratum hisce serio adhortari, quo per instantaneam, eamque seriam dictarum silvarum prohibitionem taliter regulari queuntem, ut primo universis silvis in decem vel plures, aut pauciores aequales plagos subdivisis, ex his demum una parte libero pro lignationis usu ad certum tempus relicta, aliae omnes plagae sub inhibitionem veniant, efficaciter prospiciat, consulatque earum conservationem, ita quidem, ut nec ex huiusmodi libera parte secus quam instituta praevie magistratualiter a proportione fundorum et supportationis onerum, intra cives lignorum per currus, vel orgias justa repartitione, erga scriptam magistratualem, et neutiquam consularem assignationem, deponendamque superius ordinatam eatenus taxam ligna habere possit, intelligendo focalia; tanto minus pro aedificiis, aut palis vinaceis, quae forensi tantum pretio, prout et focalia, in quantum quis ultra sibi repartitum obtingens habere vellet, assignanda venient, et haec ita si citra notabile damnum per id silvis inferendum fieri potuerit. Unde hic et eo reflectitur magistratus, quo illati per homines jagariones in silvis civitatis per incendium damni ad 600 florenos, ut magistratualiter recognitum fuisset, ascendentis bonificationem ex summa 588 fl. ex parte civitatis praeattacto jager debita et restante procurare studeat.

Hivatalos másolata az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában, Miscell. fasc. 92. no 9. alatt őrzött törvényhatósági szabályrendeletek között.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

27.

*1750. junius 22. A helytartótanács jelentése a fölséghez a Magyarországon üzött hamuzsírfőzés mérveiről és áráiról.**

Sacratissima caes. regia majestas, imperatrix et rex, domina domina clementissima!

Super projecto, quod supremum commerciorum aulae directorium ratione novi commercii cum calcionatis seu clavellatis cineribus non solum Dantiscum, verum etiam ad portus Triesti et Fiume evehendis introducendi proposuerat et majestas vestra caes. regia penes benignum mandatum suum die 22-a Septembris anno praeterito expeditum clementissime communicare dignata est, apud comitatus silvis magis abundantes in conformitate benigne resolutarum disquiri fecit consilium locumtenentiale regium, an ubi, quo in pretio, quae quantitas ejusmodi cinerum calcionatorum seu clavellatorum haberi possit? quove cum iis propositum commercium utilius institui valeat?

Quorum etiam successive exhibitas informationes et responsa in isthic demisse advolutum extractum translatas et connotata majestati vestrae caes.-regiae humillime repraesentat idem consilium locumtenentiale regium. Unde patet, cum ejusmodi calcionatis seu clavellatis cineribus exiguum hactenus per nonnullos privatos in Simighiensi duntaxat, Szaladiensi, Castri Ferrei, Trencsiniensi, Neogradiensi, item et Saarosiensi comitatibus quaestum exercitum fuisse, dictorumque cinerum clavellatorum centenarium in Simighiensi quidem comitatu a 2 florenis, in Saarossiensi vero a florenis 5 et subinde aliquot cruciferis elevatius, in Neogradiensi demum comitatu quemlibet cubulum ejusdem a sex et septem grossis divenditum exstitisse; alii e converso comitatus et signanter Abaujvariensis, Maramarossiensis, Bereghiensis, Szathmariensis, Zempliniensis, Ugocsensis, nec non Baranyensis, Tolnensis informant materiam quidem ad conficiendos istiusmodi cineres non deesse, homines tamen confectionis peritos in gremia sui haud reperiri. Complures autem scribunt, majorem ex silvarum usu, quam dictis cineribus sese utilitatem sentire.

* V. ö. Erd. Lapok 1879. 182. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Hinc demisse existimat consilium locumtenentiale regium vix magnum commercium cum memoratis cineribus introduci posse. Quod semet in reliquo altissimis ejusdem majestatis vestrae sanctissimae caesar.-regiis gratiis et clementiae profundissime substernit. Datum ex consilio regio locumtenentiali, Posonii die vigesima secunda mensis Junii, anno millesimo septingentesimo quinquagesimo. Praesentibus ad latus comitis Francisci Eszterházy praesidis vices agentis consiliariis: comitibus Michaele Carolo ab Althann episcopo Vaciense, Josepho Keglevics et Gergio Apponyi; nobilibus vero Francisco Sauska, Georgio Fabiankovics, Martino Szuhányi, Ladislao Barinay, Michaele Bobok ac Emerico Csiba celebrato. Majestatis vestrae sacratissimae humillimi, perpetuoque fideles subditi et capellanus, praeses et reliqui majestatis vestrae caes. regiae consilii regii locumtenentialis hungarici consiliarii comes Josephus Keglevics mp. Georgius Fabiankovics mp. Michael Sidó mp.

Eredetije az Orsz. Levéltár kanczelláriai osztályában, Orig. Referad. 1762. évi no 7. alatt.

28.

1750. junius 25. Mosonmegye határozata arról, hogy minden nemes és jobbágy büntetés terhe alatt évenkint 12 fűzfát ültetni tartozzék.

Extractus protocolli generalis congregationis inclyti comitatus Mosoniensis, die 25. mensis Junii 1750 in oppido Köpcsény celebratae.

Caeterum, ex quo tanta foret comitatu in hocce lignorum penuria, quod incolae locorum non modo pro aedificiis apta, verum et hiberniali militiae necessitati deservientia aere parato et quidem de anno in annum elevatiori pretio comparare necessitentur, ut proinde eo in passu incolae comitatus hujus successive saltem eatenus adjutorium quodpiam nanciscantur, sicque defectus iste soli industria incolarum tantisper suppleatur, communi bono ac miserae plebis contribuentis id ipsum exigente unanimi voto et voluntate *statutum est:*

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Quatenus in universis comitatus hujus locis ad multiplicandas arbores terrena capacia, solumque commodum habentibus, degentes domini nobiles et coloni, singulus annuatim 12 salices, aut alterius speciei, qualitati videlicet terreni accommodandas arbusculas (nobiles quidem, quos aliunde bonum publicum permoturos confidet et comitatus, citra incursum in casu contraventionis poenalitatis cujuspiam, ignobiles vero sub mulcta 20 baculorum, his toties quoties infligenda) inserere et conservare obligentur, succisores denique similium arbuscularum, aut decorticatores, nobiles quidem florenis 6, ignobiles vero praescripta instigationis poena per processualem judicem nobilium mulctentur.

Másolata az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában, Oeconomica no 60¼. alatt.

29.

1750. október 12. Utasítás a szomolnoki erdőmester részére.

Instruction für dem bey der kaiserlichen königlichen kupferhandlung zu Schmölniz bestellten waldmeister Fridrich Perger.

1. Und gleichwie derselbe mit ihro kayserlichen königlichen majestät mit seiner allerunterthänigsten aydespflicht verbunden ist, alss wirdet er waldmeister vermög solcher nach ihro kayserlichen königlichen mayestät an das hochlöbliche kayserliche königliche münz- und bergwesens directions hof-collegium und sonach alss ober berggerichts assessor in judicialibus et jurisdictionalibus, und denen mit denen comitatern und benachbarten vorfallenden angelegenheiten an den wohlgebornen ihro römischen kayserlichen königlichen mayestät münz- und bergwesens directions hoff-collegii rath, bey allerhöchst deroselben hungarischen crönung creirten ritter- und berg jurisdictions administratoren in Ober-Hungarn zu Schmölnicz herrn Joseph freyherrn Fischer von Szalatnya, erbsassen auf Backo und Budamer etc., dann alss waldmeister an den kayserlichen königlichen berg rath wie auch hiesigen handlung- und ober hungarischen bergwesens inspectoren herrn Ignaz Adrian Stäberhofer mit schuldigsten respect und gehorsam gewisen.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

2. Solle er waldmeister einen christlichen lebenswandl führen und liget ihme ob vermög aufhabender aydes pflicht allen fleiss und sorgfalt nach besten vermögen anzuwenden und zusehen, dass sie zu dieser kayserlichen königlichen handlung Schmölniz von uhralters her gehörige wälder in guten stand erhalten werden und wan etwas schädliches und unwürthschafftliches befunden wurde, hat er solches sogleich dem kayserlichen königlichen inspectorat anzuzeigen, auf dass nach beschehener überlegung fördersamst remediret werden könne; und damit

3. Nicht ein jeder nach seinen belieben sowohl zur kayserlichen königlichen handlungs, als auch eigener nothdurfft holz schlage, alss ist sein waldmeisters schuldigkeit in kayserlichen königlichen waldungen die ordnung zu halten und sowohl selbst, als durch die wald- und holzschaffer, dann holz-würth und wald heyducken verhüetten auch verhüetten lassen, damit die wälder nach erforderung deren berg- und schmölzwerkern ordentlich gehackhet und gebrauchet werden möchten ; es solle auch bey straff ohne erlaubnus des kayserlichen königlichen inspectorats und sein waldmeisters wissen undt willen niemand darinnen hacken; wo das aber beschehen solte, solle ein jeglicher verbrecher mit 12 gulden reinisch gestraffet und von solchen die helffte ihro kayserlichen königlichen mayestät verrechnet, die andere helffte aber denen heyducken oder jenen, die es anzeigen wurden, gegeben werden.

4. Die wälder und schläge sollen also ausgezeichnet werden, dass einer gesellschafft auf einmahl nicht mehr, dann ein schlag verlihen werde, diesen sollen sie von obersten bis zum untersten gross und klein schlagen und verarbeithen, sodann dieselbe gesellschafft einen anderen empfangen; darinnen aber solle er waldmeister, wie es die arbeith und nothdurfft erfordert, wohl bedacht seyn.

5. Wann ein waldburger zu seinen berg- und hüttenwerkh um ainiges holz sich anmelden möchte, dem solle es mit vorwissen und verwilligung des kayserlichen königlichen inspectorats doch ohne schaden und praejudiz deren königlichen berg- und hüttenwerkern lauth kayserlicher königlicher bergordnung art. 44. §. 9. verlihen werden, nemblich einem hüttwerk einen schlag; wo aber wer nicht nuzlich arbeitete, und dass sich also findete, dieser soll seinen verbrechen nach gestraffet werden.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

6. Es befinden sich maniche, die zwar kein bergwerk bauen, jedoch das kohl erzeugen und denen schmölz herren verkauffen wollen, solchen ist er waldmeister lauth berg-ordnung art. 44. §. 10. nicht mehr auf einmahl, dann drey schnüer zu verleihen schuldig und diese soll er arbeithen von untersten bis zum obersten, wie §. 4-to gemeldet; wo aber einer oder mehr solches übertretteten, diese sollen darumben gestraffet werden; so er aber solches ihme verliehenes holz verhackt hat und weiters zu köhlern was nothdürfftig ist, solle es ihme auch mit guter ordnung verliehen und ausgezeichnet werden.

7. Damit aber denen leuthen zu ihrer nothdurfft das holz nicht völlig benohmen und ihre nahrung damit gehemmet werde, soll ihnen der ordnung gemäss einiges stuck nach bequemlichkeit des orths und ohne schaden deren königlichen bergwerken abgetheillet werden, damit sie nicht ursach haben in die verbottene wälder einzugreiffen. Damit aber

8. Vermög wiederholten hohen befehl kein gayss-viech in die waldungen hinein komme, solle er waldmeister gute sorg tragen und wann einiges hinein getriben wurde, solle er solches also gleich contrabandiren lassen; welches also zu verstehen, wann das geiss-viech königlichen untherthanen zugehörig, wann es aber fremden unterthanen zugehörete, müsste solches nicht länger dann 3 täg eingesperter gehalten, nach ermelten 3 tägen aber, wann solche frembde unterthanen nicht accordirten vor den schaden, also gleich ad manus judiciarias, alss zum vice gespahn oder stuhlrichter getrieben werden; und weillen

9. Die experienz gezeiget, dass jenes bauholz zu denen taggebäuden niemahls lang dauert, welches zur zeit geschlagen wird, in welcher der baum den safft in sich hat, von dahero soll künfftig ausser in der höchsten noth nur in denen monathen von Octobri bis Martii das bauholz geschlagen werden, das schicht und andere holz solle mit der bergstädter claffter abgemessen werden.

10. Bey legung deren schichten ist auch ein grosser vortheil, weillen manichs stuckh holz bey einem orth gröber und dicker dann bey den andern, mithin kommeten die schichtenlegungen an denen dinneren orthen sehr schitter und damit mit ein und anderen holz die schichten häuer solche nicht ausfillen därften, lege selbe die schichten in einem zirkl oder halb-mondscheinende cir-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

cumferenz, wirdet also er waldmeister auf dergleichen vortheillhafftigkeiten gute sorg und acht haben und damit die schichten ein viertl claffter hoch geleget werden, gute obsicht tragen, bey der trifftung solle er gegenwärtig seyn und wie viell holz zum verkohlern und spleissen sowohl in wald, alss auch bey den rechen sich befinde, aufzeichnen; und weillen

11. Die köhler denen schichtenhäuern auf der wurzen stehende bäume in die schichten zu verdingen pflegen, wordurch eine mit denen holz schaffern interessirte sache einschleichen könnte, dahero um alle muthmassung zu benehmen, solle kein köhler ein holz auf die schichten verdingen, es seye dann er waldmeister habe mit denen holz schaffern dieses zu verdingen, in augenschein genohmen, welches a parte zu annotiren und ob der köhler darmit bestanden seye, oder nicht wohl zu merken ist, wann also der kohler nicht bestunde, solte solches völlig cassiret und niemahls gestattet werden.

12. Bey fählung des holzes solle er waldmeister gute obsicht haben, damit das holz lauth berg ordnung art. 44. §. 15. nicht höcher alss auf das meiste über ein daum ellen von der erden abgestocket und das selbige sammt den wippeln fleissig aufgearbeithet werden.

13. Weillen in denen hohen gebürgen die allzuhefftige sturm winde die schönste grosse baum auss der wurzen heben und zu boden legen, solche aber sodann verfaullen und vermurschen müessen, alss wird er waldmeister und die holzschaffer, wann sie durch ihre fleissige waldbereithung und visitirung ein und anderen baum durch den wind umgeworffener finden werden, solchen, da er sonsten zum verköhlern tauglich, wo sich thuen last, zuzerhacken und in die schichten zulegen veranstalten.

14. Damit das zum verköhlern vorbereithete holz nicht 3 und 4 jahr lige und mit zusammen schleppung deren hin und wider weit gelegten holz-schichten, deren jungen aufschiessenden baumen kein so grosser schad geschehe, alss seyndt die köhler dahin anzuhalten, damit sie das holz in tempore ausarbeithen und keines so lange zeit ligen lassen sollen.

15. Und wie maniche köhler ein vorräthiges holz haben, so seynd auch maniche, die gern kohl erzeügen wolten, jedoch kein darzue bereitetes holz haben, solle also er waldmeister gedacht

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

seyn, damit ein jeder köhler nach seiner nothdurfft genugsames, doch nicht überflüssiges holz habe.

16. Wann dass holz gefället und durch ihne waldmeister ordentlich abgemessen wird, solle er auch die austreibung und zurichtung deren alten und neuen kohlstätten, wie auch desweeg nöthige zurichtung verdingen und alsdann sich berathschlagen mit dem hütten- und hammerschaffer, wie auch hütten officianten, wie das kohl- und spleissholz führen a proportione der weite und des weegs an füeglichsten geschehen könnte, zur weiteren überlegung aber dem kayserlichen königlichen inspectorat seinen bericht einreichen solle.

17. Wann einer oder der andere einige kohl fuhren, auch kohl und holz arbeit verdingete, solche aber in der accordirten zeit zu vollziehen unterlassete, wird derselbe durch ihne waldmeister bey zeiten dazue anzustrengen seyn und wann dannoch die zeit verlauffete, ohne das das verdingte praestiret wurde, wird derselbe mit vorwissen des kayserlichen königlichen inspectorats billicher massen abzustraffen seyn.

18. Sollen von ihme waldmeister in beyseyn des inspectorats wie auch anderen darzue erforderlichen officianten auf nächst künfftiges fruhe-jahr und alsdann alle 3 jahr alle hotterungs hauffen revidiret und mit zuziehung deren benachbarten renovirt werden; und gleichwie

19. Von hoher instanz durchaus verbotten ist einige vorschub oder anticipationes zu leisten, als wird es auch er waldmeister zu beobachten haben, es seye dann, dass denen ankommenden frembden holzhackern von seithen der kayserlichen königlichen handlung neue hacken gegeben, auch mit einem oder anderen kleinen vorschub zur beyschaffung des nothwendigen brods erfolgt werden müeste, in welchen fahl er waldmeister darvor zu caviren und auf derley holzhacker desto besser obsicht zu tragen hat, damit er nicht selbst in einigen schaden verfallen möchte, ausser welchen alle auslohnungen bey der kayserlichen königlichen handlungs cassae beschehen sollen.

20. Hat derselbe überall vorkommende waldt amts auslaagen all monathlich das lohnzettl und zwar (weillen mit medio jeden monaths geschlossen wirdet) mit ende jeden monaths in der copey oder concept, dann das von vorgehenden monath in puro um so gewisser der kayserlichen königlichen handlungs buchhal-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

terey einzureichen, als in so lang solches nicht beschehen wurde, dessen besoldung nicht erfolget werden solle.

Schlüsslichen und weillen ohnmöglich alle vorfallenheiten dieser instruction inseriret werden können, als wirdet er waldmeister sich der kayserlichen Maximilianischen berg-ordnung nachhalten und allen schaden abwenden und ihro kayserlichen königlichen mayestät nuzen zuverschaffen, nach der aufhabenden schweren aydespflicht und mit aller möglichkeit trachten und beflissen seyn.

Ex commissione caesareo-regia aulica Schmölniz, den 12. Octobris 1750.

Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteriumi levéltár «Münz- und Bergwesens-Acten» osztályában, fasc. 57. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. VIII. 311—7. l.

30.

1750. október 12. Utasítás a szomolnoki alsóbb erdészeti tisztviselők és szolgák részére.

Instruction für die bey der kayserlichen kupfer handlung zu Schmölnicz bestellte wald-bediente, alss den waldschaffer Caspar Nicolassy, wie auch zwey holz schaffer Franz Koch und Johann Rusbazky, waldthütter Karoti, holz würth Johann Olexa, nicht minder für die vier waldheyduckhen, auch alle unter ihnen stehende leute, als kohler, fuhrleute, holz knechte und dergleichen.

Es ist ebenfalls bey den waldweesen und zwar um so mehr gott vor augen zu halten und die subordinirte zur forcht gottes anzuhalten, indeme man allda unterschiedlichen gefahren exponiret ist und das wort gottes zu hören selten gelegenheit hat, wird dahero denen königlichen wald bedienten specialiter eingebunden, damit sie nichts, was wieder gott und seine heilige gebott laufen könnte, gestatten, sondern vielmehr alle laster abstellen und bestraffen sollen; dieselbe haben ihre subordinirte dependenz von dem königlichen inspectorat und wald meister, denen sie dann die gebührende ehrerbiethigkeit und parition leisten sollen.

1. Weilen zu Schwedler, dann zu Stoss ein waldheyduckh aufgestellet ist, so haben sie zu Schwedler die aufsicht über die

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

revieren von Altwasser, dann gegen Odorin, Ferstl, Szavatka, Spizenstein über den kurzen einfang gegen der schaiben bis zur Einsiedler hatterung, der zu Stoss aber die revieren in denen Partschischen bis an die Mezenseiffer hotterung, dann der schwarze Moldau nach über den Stumpfen berg Klein beckchen grund, bis zu denen sogenannten Hungarischen wiesen zu besorgen, wornach die andere zwey wald hayduckhen jene von Stooss selbst reservirte wälder, dann die übrige revieren von dannen herein wärts an die baron Andraschische hatterung bis in Behren grund, ingleichen gegen mitternacht die gesambte nächste gründe Pukovina, Paniska, Gross- und Klein-Schnellenseiffen über die kleine höhe an die Einsiedler hatterung, nicht minder von denen königlichen wiesen bey den Dörfl gegen die Krammer wiesen bis zur capellen und so ferner durch die kropfige aspen bis wider zu denen Hungarischen wiesen zu begehen und zu beobachten, auch wann diese nicht erkleben könnten und die ordinari handlungs hayduckhen nicht verhindert wären, so seynd solche zu hilf zu geben in Killbach bis zur baron Andrasischen und Wagendriessler hatterung, sofort auch zu Gross-Schnellenseifen ist der holz würth Johann Olexa angestellet, alle diese wald bediente seynd an kaiserlichen königlichen waldmeister Friedrich Berger, die wald hayduckhen aber an die wald und holz schafter mit subordination und gehorsam angewiesen, anbey verbunden, auf die hatterungen und wälder fleissige obsicht zu haben, damit zu derenselben praejudiz nichts widriges unterlauffe und die hier innen begriffene ordnung ohnverbrüchlich observiret werde.

2. Die beyde holz schaffer sollen den wald hütter, holz würth und hayduckhen nachsehen, damit sie ihre schuldigkeit thuen und keine collusiones mit denen nachbaren, schichten hauern, köhlern, fuhrleuten, einwohner und anderen treiben, kurz und treu, fleissig und nuzlich dienen möchten; damit aber das königliche inspectorat von wald wiesen immerhin informiret seyn möchte, so sollen die holz schaffer, deren einer zu Schwedler wohnen mues und die dasig beschriebene revieren nebst der ganzen gegend von beyden Schnellenseiffen bis zur Pucovina unter sich hat, der andere holz schaffer Franz Koch zu Schmölnicz dem wald maister zu hülf verbleibet, damit wenigst all wochentlich dem kaiserlichen königlichen inspectorat der umständliche raport relationirt werden kann, wornach bey der wochentlichen session die gesammte vorfallen-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

heiten vorzutragen und über die im wald sachen angehende verordnungen ein ordentliches protokoll zu führen seyn wird, in sothannes protokoll gehören auch die wald und wiesen beraitungen, die holz inventuren, die verbrechungen und straffen, die benennungen deren hüttweyden, hatterungen, hattert zaichen mit allen gemärken und ihrer distanz, ingleichen die sommer und winter dispositiones samt jenen waldungen, welche alljährlich zum cluft oder pusch kohlungen destinirt, oder zum berg hütten, hammern und für die gemeine und waldburger ausgewiesen werden.

Uiber die holz und kohl rechnung ist alle monat ein extract dem kaiserlichen königlichen wald-meister einzugeben und solche also zu formieren, damit in promto gesehen werden könne, wie viel holz von einer zur anderen inventur bey jeden kohler gefunden und was ihme hernach hierzu erzeuget, auch wie vill ausgeköhlert und wie viell kohl daraus gemacht worden, damit man bey visitirung deren wäldern und kohlungen sogleich abnehmen möge, ob der holz rest 'real seye und der kohler nicht in die schulden verfallen möchte, welche in zeiten abgeholfen werden kann.

3. Ist nöthig jene junge wälder, welche zum verköhlern noch nicht taugen, von allen vieh verwahren und öffentlich verbieten, auch deren gemachten wald zeichen sich zu bedienen; wurde nun ein hürt in dem verbott erhaschet, so solle dessen gemeinde vor den schaden und die straft haften. Eingleiches ist respectu des feuers zu observiren, massen öfters durch die nachlässigkeit deren hürten ganze wälder ausgebrennet werden, dahero all vorbesagte übertrettungen nicht nur respectu deren gemein hürten, sondern auch pferd und ochsen knechten auf das härteste zu bestraffen, massen dann die weydung und eintreibung in keinen als stamm wäldern, wo das vieh die schösserling nicht mehr erreichen kann, erlaubet, weder auch jemanden zuegelassen seyn sollte ohne sattsammer hoher erlaubnuss in denen waldungen wiesen und dergleichen sich einzuräumen, gestalten zu solchen die fruchtbahreste pläze genommen und hiemit die wider wachs gehemmet wird, die schon befindliche geraumte müessen verhattert und alles in die wald revier bücher eingetragen, sodann fleissig nachgesehen werden, ob die geraumbe nicht erweitert worden, dass wiesen brennen, als durch welches schon viel holz zu grund gegangen, wie eben die gefährliche dohan rauchen soll verbotten seyn.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

4. Damit kein unterschleif in denen waldungen und bei denen privat sag-mühlen verübet werden möchte, so wird niemand auch kein kayserlicher beamter den geringsten stamm abhauen lassen, es seye dann von den königlichen wald amt angewiesen und verwald verzeichnet; es seynd dahero 5 wald zeichen, vornen her mit einen häckl, hinten her aber mit einer stochlenen stirn gemacht worden, auf welchen insgesammt diese zwey buchstaben W. Z., id est wald zeichen stehen und das erste ist unten her mit eins, das zweyte mit zwey und so weiter bis 5 gezeichnet worden, dass 1. thuet die Stillbacher, das 2. Altwasser cum reliquis, das 3. die Schnellenseifner mit zu gehörigen, das 4. die revier von der Dörfler wiesen bis zu denen Hungarischen wiesen und das 5. die Stoosser revieren bis eben zu diesen wiesen designiren und wann irgends ein mangel verspühret wurde, solchen an den schuldigen theil suchen zu können; diese wald zeichen sollen aber und unter den hieb bey den brenn und khohl oder scheit holtz, auf die sag klözen aber hinten und vorn aufgeschlagen, bey dem abstocken auch observiret werden, dass die stöcke nicht höher, als knye hoch verbleiben. Diese wald zeuchen seynd bey dem wald meister abzuholen, wann solche gebrauchet werden, damit hoc modo gesehen werde, dass die holz schläge mit deren königlichen wald beamten wissen und willen angegeleget und nichts entwendet werde; zum weeg und kohl fuhrlohn machen sollen die königlichen wald bediente den hütten und hammer verwalter ansagen, damit er ein oder andern hütten officianten beyziehe, folglich durch die köhler ihre schichten nicht mässen lassen, sondern ihrer gegenwart selbst mässen, darinnen wie in übrigen keine interessenz oder partialität zeigen.

5. Auf das auch in denen claftern, schichten und scheml keine bevortheillung geschähen möchte, worunter obschon der köhler von $1^1/_5$ clafter cluften und von 4 schichten puschholz eine fuhr kohl zu geben adstringiret werde, allemahl das hohe aerarium wegen zunehmenden köhler schulden des kürzern ziehet, massen viele weg sterben, welche nicht solvendo seynd, so wird sehr rathsamm seyn, eine kupferne oder eiserne maass bey den inspectorat auf zu behalten und nach solcher denen wald beamten und bedienten hölzerne von beyden enden gebränte mässen zu geben, worauf die breite und höhe der in hungarischen bergstädten üblichen clafter, schicht und schemls, dann die länge des

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

scheit oder holzes, auch des stocks höhe aufgezeichnet seyn solle, mit welch gezeichneten hölzernen maassen alle clafter und schichten abzunehmen, die scheml massen aber darnach zu reguliren seynd. Es wäre auch dahin, damit das aerarium vor das hackerlohn sonderlich bey der hauswirthschaffts noth-durft und denen deputaten, oder dergleichen nicht nur zur ungebühr zahlen, oder der beamte an deputat eine kurze leiden möchte zusehen, mithin alle clafter wohl zu examiniren, ob sie debite aufgeschichteter die gehörige höhe und breite, auch die scheiter die gebührende länge haben, wie es auch respectu des von hiesigen buchhalter amt vorzunemmen, üeblichen holz inventur auch fernershin sein verbleiben hat.

6. Weilen man bishero in diesen ein gebrechen verspühret, das keine taugliche saam beume in denen schwarz wäldern stehn geblieben, so sollen künftighin in der stärke eines vier spaltig baumes, der ohngefehr 20 jahr alt ist, stehend gelassen und zu vermeidung alles schadens die hau bühnen nicht denen thällern nach, sondern desgestalten angerichtet werden, damit jederzeith das weitest und näheste holz zugleich weggehauen, die sessionaliter zwischen denen köhlern und fuhrleuten geschlossenen ordnung von denen gesamten königlichen beamten, mit welchen sonderlich die königliche hütten beamte, das königliche wald amt eine genaue correspondenz zu pflegen hat, accurat gehalten, denen köhlern die einlegung in jene holz schläge, was ihnen gefällig, nicht gestattet, sondern dieselbe ordentlich angewiesen und wann sie sich, wie eben die fuhr leut und schichten hauer wider die ordnung vergehen, auch das holz und die clafter nicht nach der maass machen möchten, gebührlich gestraffet, die verwistung des gehölzes, sonderlich bey abschrottung deren giplen möglichst verhüttet, das jenige holz, wie oben erwehnt, so lang dessen obern schliessling durch das rind oder schaaf vieh erreichet werden können, von allen vieh eintrieb verhüet, das geiss vieh aber gar nicht geduldet und der junge schlag mit denen zaunen, geröth holz, baumschälen, weg machen und dergleichen nicht ruiniret werden.

7. Gleichwie die köhler keine unangewiesene baum abfällen sollen, alss haben sie auch dahin zu trachten, damit die meiller besser als bishero bedecket und nicht haiss gespleisset werden möchten; gestalt es die erfahrenheit giebet, dass hiedurch öfters

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

in die kohl schupfen feuer gebracht worden und grosse unglück enstanden seynd, der wasen, oder der tannene raisig pfleget, sonsten statt des hier gewöhnlichen strohes anderwärts genommen zu werden, die königliche wald bediente aber müssen nicht gestatten, dass die kohler zu decken junge bäumer niederhauen derffen, sondern sie sollen das reisig von denenselben ohne verlezung des stammes abreissen, festen deken machen, die meiler an solchen orten, wo keine feuers gefahr ist, anlegen, solche mit denen rauch löchern nicht überhauffen, weder den meiler über zwingen keine lösch unter das gute kohl vermengen und die säckh gebührend anfüllen; damit aber ihnen bey denen hütten und hämmern kein unrecht geschehe, so wird das königliche inspectorat wenigstens alle quartal die gesammte körbl abmässen und untersuchen lassen, dieser richtigkeit wegen eine eigene maass zum taxiren halten, welche weder eingehen, weder grösser werden kann.

8. Die königliche wald bediente haben sich specialiter zu beeyffern, damit sittsamme schichter, oder holz hacker herbey geziglet, in denen besonders weiteren revieren Altwasser und Stillbach jährlich wenigstens 8 bis 1000 clafter holz geschlagen, zum bach zeitlich verschaffet, vernünftige anstalten zum triften gemachet, die unkosten menagiret, zum triften das ausgetrocknete holz vorbereiten, dieses dann, wie es von hoher instanz verordnet, wohl verwehret, die waldeisen zur herunter lassung des holzes von denen hohen felsen und bergen ehemöglichst vorgerichtet, die flöss rinnen zu einen gleichen stand gebracht, auch dahin gesehen werden, damit die holz hacker nicht ferners den jungen schwarzen wald, welcher zwischen denen gebüschen mit heran wachset, weg treiben, sondern solchen schonen und aushalten, die kohler an unschädlichen asten sich anlegen und die fuhrleut das kohl, bevor solches zu schaden wird, zeitlich abführen, auch in dessen als der holz schlag in Altwasser und Stillbach währet, die schonende junge wälder wider aufwachsen möchten; und damit

9. Die schichten hauer mit abhollung des hackerlohns und proviants unnüzer weis keine zeit verliehren, wird ihnen der von dem kaiserlichen königlichen inspectorat bestimte tag zu bedeuten seyn, wonebst sie wald bediente dahin zu sehen haben, damit denen holzhackern, so oft est die umstände erforderen, ihr holz gemässen ihre verdienst unverzüglich der kaiserlichen königlichen handlungs buchhalterey eingegeben und also die leute in der

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

zahlung nicht verzögert, in Stillbach und Altwasser so viel holzknecht, als möglich, haussässig gemacht, alles in guter ordnung erhalten, die verbrechen gestraffet und die königliche handlung mit sattsame kohl und holz befördert werden möchte, deme das königliche wald amt um so mehr zu invigiliren und alles getreulich zu vollziehen hat, als solches widrigen fals, wann die ärz vorräthe bey denen schmelz hütten sich noch ferner anhäuffen und das darinnen stehende kapital nach allen an die hand lassenden mitteln todt liegen bleiben möchte, zu einer grossen verantwortung gezohen werden müste; bey dieser occasion

10. Ist auch ratione des wildbahn und fischerey zu erinnern, nach deme diese regalia zu abutiren nicht einen jeden freystehen will, so solle es denen wald bedienten (weilen sie ohnehin die wälder continuo zu begehen haben) obliegen, ohne verhindernus ihres diensts darauf gute sorg zu tragen, sollten andere wildner nöthig seyn, so können von königlichen inspectorat wohl verhaltene leute auserlesen und dergestalten instructioniret werden, dass sie das wild brät und die fische wider zu besammen und denen schädlichen ausrottungen, sonderlich zur zeit, wann so dass gross oder kleine wild brät in brütten oder säzen auch noch nicht ausgewachsen, oder der fisch allzu klein ist, zu steuern, denen holz, wild, auch vieh verschleissungen zu invigiliren, trachten und besagte wald bediente jene die da unerlaubte jagen oder fischereyen exerciren, das gewehr und garn zum pfand wegnehmen sollen, auf solche art dann wird das wild brät und die fische geheget und herbey gezieglet werden, damit successu temporis dem hohen aerario hievon was verrechnet und ein nuzen zuwachsen möchte. Die fernere ordnung samt der waldstraff tax wird dem königlichen inspectorat überlassen. Ex commissione caesareo-regia aulica, Schmölnicz, den 12-ten Octobris 1750.

Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Münz- und Bergwesens-Acten» osztályában, fasc. 57. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. VIII. 374—82. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

31.

1750 körül. Kivonat a dévai uradalom jószágkormányzója által a dobrai krajnik részére adott utasításból, az erdőgazdaságot illetőleg.

Dobrai districtusban constituáltatott krajniknak, nemzetes Groskányi Kaba László uramnak instructiója.

3. Kévántatik a papiros malomhoz feles ölfa, és úgy gátnak igazítása, vagy más segítség szükséges: Roskányt és Mihalesdet determinálta a provisorátus, hogy amely szolgálatot, úgymint személy szerint 15 napot és minden örökség után egy-egy öl fát Dévára tartoznának adni, aztot a papiros-malomnál praesentálják, ezeknek számát krajnik uram vegye egyenes és igazságos lisztába, az dologhoz képest kit-kit maga idejében compellálván szolgálatra és dietim consignálja; és mivel az két faluból az ölfa nem elegendő a papirosmalom szükségére, nyárban midőn hosszú szokott az nappali munka lenni, rendeljen az nevezett két faluból bizonyos embereket, kik az ölfákot megvágják, két napi szolgálatban egy öl fát imputálván, s ugyan az roskányi és mihalesdi szekerekkel, kik nyárban Déván hordásra nem hajtatnak, könnyen bévitetheti; csak hogy kötelességében jár krajnik uramnak, hogy valamint Déván szoktanak, akár szekérrel, akár gyalog szerben szolgálatban lenni, conventiójuk szerint napfeljöttekor az dologhoz fogjanak és estig dolgozni kötelesek. Erre ha krajnik uramnak figyelmezése nem lészen, kára úgy forog az uraságnak, melyre az provisoratus figyelmeztetvén rebonificatióját megkévánja s onnan a honnan illik subtrahálni is el nem múlatja, mert ugyanis midőn az dolgosokra vigyázás nincsen, az idő telik s az dolog hátra marad, s több embert absorbeál — — sat.

5. Vagyon Roskányban fürészmalom is, oda melyik falu hány urbariális tőkével tartozik, krajnik uramnak által adattatván, tartozik ő kegyelme, amilyen deszkák kévántatnak, olyan tőkéket vitetni, maga manuáléjában szám szerint consignálni, úgy a deszkákat is, és akárhova a deszka vitettessék, felirni, mennyit Dévára visznek, számtartó uram által magát quietáltatni; a fürész mester conventiójában is consignálni, hogy az szerint maga fizetésit a provisorátustól kivehesse. Nem szabad pedig krajnik uramnak maga háza szükségire absque speciali commissione csak egy szá-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

lat is fordítani, hanem valaminthogy az uraságé az fürészmalom és az uraság fizet a fürész mesternek, amennyi deszkák metszethetnek, uraság hasznára fordíttassanak, vagy Dévára küldettessenek. Ezekről, úgy léczekről is ő kegyelme demonstrátiót tenni tartozik.

6. Observálta a provisorátus azt is, hogy a fürészmester némely faluktól az urbariális tőkékért pénzt vett, és aztot interdicálta; erre reá vigyázzon krajnik uram és ha cselekedné a fürészmester, pro infligenda poena a provisoratusnak notificálja. Eztet publicálja minden dominális faluban, hogy aki effélét attentál, kemény büntetését el nem kerüli — — sat.

25. A districtusban négy puskás resolváltatott volt az inspectorátustól és ezek ha hasznosan és igazságosan az erdőköt őrzik és vadászván hasznos szolgálatjok comperiáltatik, Déván teendő napszámok relaxáltatik, de az taxából magukat az több falusiaktól ki nem húzhatják, mostan lévén Roskányban: Leped, Mihalesden: Lupuj Opra, Fazacselen: Ávrám és az Vidul fia; ezeket változtatni, vagy többeket constituálni krajnik uramnak a provisorátus hire nélkül nem szabad — — sat.

33. Az erdőket ő kegyelme szoros tilalomban tartsa; idegeneknek lignátiót a provisoratus hire nélkül semmi praetextus alatt ne admittáljon, annál is inkább épületbéli fákot hordani ne engedjen; erre vannak rendelve és vigyázni tartoznak az fenn megirt puskások vagy gornyikok.

34. Makktermésnek idején idegen sertéseket szoktak dominális emberek magok pásztorságok alá fogadni, azokat krajnik uram vegye lajstromba az gornyikok által megszámláltatván és tempore decimationis adja elé az glandinationis taxának igazságosabb incassátiójára — — sat.

47. Az erdőköt tartsa krajnik uram oly tilalomban, hogy se maga, se puskások, se dominalis bírák vagy falusiak conniventiája által az erdő ne pusztíttassék. Nem szabad pedig senki barátságáért semmi szin és praetextus alatt superioroknak hire nélkül és absque speciali commissione csak egy szál fát is valakinek adni; azért krajnik uramnak kötelességében jár hetenkint az erdőpásztoroktól és puskásoktól számot kérni, kik ha praevaricátióban tanáltatnak, tartozik a provisoratusnak cum specie facti denunciálni.

48. Bányász czigányok a dominiumban szoktanak hol többen, hol kevesebben megszállani, tapasztaltatott általok a dominális

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

erdőkben sok kártétel, azért szabados ususa az erdőnek nékiek nem admittáltatik, hanem erga certam taxam et conventionem ledőlt fákból dolgozhatnak ugyan, de úgy, hogy krajnik uram ex incumbenti sibi officio prospiciálván és minden praecautiókat elkövetvén, csak árnyéka is a praevaricatiónak ehhez ne ragadjon és ki-ki előre accordált competentiáját administrálja. Azért is tempestive krajnik uram conscribálván őket, hány paterfamilias condescendált, a provisorátusnak küldje fel.

Fogalmazványa a gróf Kornis-család levéltárában, a dévai uradalmi iratok között.

32.

1752. jun. 12. Mária Therézia királynó rendelete Ujbánya városához a végből, hogy az ottani erdők pusztításától tartózkodjék.

Maria Theresia etc.

Prudentes et circumspecti etc. Ex adnexo literarum extractu uberius percepturi estis, quam graves querimoniae ratione attentatarum tam per magistratuales, quam et in gremio vestri degentes concives enormium sane in sylvis ad liberam regiamque hanc civitatem nostram sitis devastationum supremo nostro caesareo regio cammergrafiatus officio repraesentatae extiterint, quodve praeterea nec rei eatenus deprehensi et mox et illico denunciati per vos prompte, sed neque pro exigentia gravis omnino ipsorum reatus puniti extiterint, ad haec ea, quae vigore benigne elargitae ad acta commissionis articularis ad liberas regiasque montanas civitates superioribus adhuc annis exmissae praeterlapso abhinc anno 1747 resolutionis nostrae vobis aeque et signanter in merito sylvarum pro cultura fodinarum summe necessariarum conservationes clementer intimarimus, debite haud observentur, potissimum vero praescripta ad istiusmodi arborum succisionem a constituto sylvarum inspectore petenta assignatio praetermittatur, et tandem tum per arbitrariam succisionem, cum et succensionem memoratarum sylvarum ac succrescentium cum primis arborum reiteratis jam vicibus intentatam varia etiam graviora damna inferantur.

Quae proinde praeannexa querimoniarum puncta vobis benigne hisce transmittentes serio una committimus, quatenus super

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

praedeductis, et cum primis quidem quoad praenarratam repetitarum sylvarum succisionem unde ac qualiter, per quos, quove ex motivo attentatam, porro etiam circa istiusmodi excessuosi facti reos et complices qualiter pro ratione compertae eorundem culpabilitatis punitos, et an non hi ad tenorem praeannexi literarum extractus lenius, quare de causa puniti extiterint? circumstantialem informationem isthuc demisse submittere, in reliquo autem illa, quae in praeallegata ad acta commissionis articularis benigne elargita resolutione nostra, signanter quidem in merito praedenotatarum sylvarum conservationis disposita habentur tum vos ipsi exacte observare, cum et per degentes in gremio vestri concives et alios incolas debite observari facere, in quantum vero illis hactenus jam contraventum fuisset et signanter praescripti loci, ubi requisitae arbores succindi possunt, per constitutum eatenus sylvarum inspectorem assignatio petenda huc adusque intermissa fuisset (quemadmodum in praeannexis exponitur) facti rationem reddere, pro futuro vero benignis dispositionibus nostris majori cum exactitudine debitum morem gerere, ordinatos vero in hunc finem sylvarum custodes a munere ipsis hoc equidem in genere incumbenti quoquo modo arcendos haud quaquam admittere, proindeque ab omni ulteriori arbitraria lignorum in sylvis illis desectione abstinendo, vos potius montano-cameraticos officiales ibidem locorum degentes in effectuandis, qui iisdem in concreto ad promovendum per ipsam vel maxime fodinarum culturam tum publicum, cum et aerarii nostri caesareo-regii commodum dati sunt, ordinibus debite secundare, promptamque iisdem in omni occurrente casu assistentiam praebere debeatis ac teneamini. In reliquo vobis gratia nostra propensa manet. Datum in civitate nostra Viennae Austriae, die 12-ma Junii, anno Domini 1752.

Eredeti fogalmazványa az Orsz. Levéltár magyar kanczelláriai osztályában ex Jun. no 62. alatt. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. X. 73—5. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

33.

1752. deczember 8. Báró Engelshoffen altábornagy temesvári főhadparancsnok jelentése a bécsi udv. főhaditanácshoz a várépítkezésekhez szükséges fa-anyagról, és a Tisza mentén 1747-ben kiültetett erdők pusztulásáról.

Hochlöbliche kays. königl. hof-kriegs rath!

Dasjenige, wass ihro kays. königl. mays. durch eine hochlöbl. hof-kriegs-rath wegen deme, dass mit ausgang eines jedwedern jahr in vöstungs-bau und reparations-sachen die relation vor und überschläg mit aller verlässlichkeit verfasset und eingeschicket werden solle, unter 21. Octobris an hiesiges general commando zu rescribirn und sub dato 25. pass. zu erneueren geruhen wolle, erhalte in gezimenden respect und damit dem über das fortifications-bauwesen das directorium fürenden ingenieur oberstwachtmeister Stockhausen in hac materia mich besprochen und hierüber von denenselben die versicherung erhalten, dass vor ende dieses monats mit dem unter der handliegenden vöstungsp'an vor und überschläg, dann berechnungen zu ende geschritten werden, holz vmb solche ime behändigen und communiciren wird, als solle alsdann nicht ermanglen die diesfählige relation mit behöriges ausführlichkeit zu rechter zeit gehorsambst zu überreichen. Nun kommet hac occasione auf zweyerley in der nothwendigkeit gegründete umbstände ohnumbgänglich zu reflectiren, und zwar vors erste auf dasjenige, was zu erhaltung der vöste Temeswar durch einen vorrath an brennholz und pallisaden beytragen und andertens, was zu der conservation des landes selbstn mittels *anlegung einer waldung jenseits der Theyss auf hungerischer seiten sehr verhülflich sein könte,* von welchen beeden stücken zwar die erwehnung aus gelegenheit der in fine anni zu erstatten anbefohlenen relation meiner ohnvergrifflich opinion nach erst hätte gemachet werden sollen. Allein weilen auf diese relation bey 3 wochen zuzuwahrtn und hingegen es eben dermalen an der zeit ist, dass respectu des erstern membri die stämmen hierzugeschlagen werden müssen, folgsamb eine spätere resolution abzuwahrten der dienst nicht gestatten will, so seche mich andurch veranlasset einen hochlöbl. hof-kriegs-rath in antecessum gehorsambst verstellig zu machen, dass dazumalen, wie das fortificationale von dem cameral-bau-wesen separirt werden, von hieraus an ein hoch-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

löbl. hof-deputation die öftere vorstellung wegen eines bewilligenden brennholz und pallisaden vorraths beschehen ist, worauf dann auf untern 31-a Julii 1747, wie der hier anschlüssiche extract aus einer allerhöchsten systemal-resolution des mehrers weiset, die entschlissung herabgelanget, das 6 bis 7000 klafter brennholz und 10,000 stück pallisaden als ein unangrifflicher vorrath hergestellet und deren erstere beköstung ex fundo provincialidern, letztere aber ex fundo fortificatorio bestritten werden solle. Es ist zwar zufolge dieser besagt allerhöchsten resolution im jahr 1748 der vorrath an beeden sorten beygeschaffet worden, jedoch solcher wider ohne auf eine neue ersetzung zu reflectiren dergestalten consumiret worden, dass bey meiner lezt erfolgten ankunft allhier nichts mehr davon vorräthig gefunden habe; nun wie die nothwendigkeit des brenn-holtz und pallisaden vorraths noch immer fürwalthen, besonders aber des lezters so fern in belibigste erwegung gesehen werden wolte, dass obschon der bedeckte weeg mit einem vorgraben umbgeben und von ausserwerts keine pallisadirung nöthig hat, dannoch kein einziges vorwerck mit einer zieglmauer aufgeführet, sonder nur mit solcher bis auf den erden horizont versehen ist; folglich umb bey einer attaque sothane wercker in eine sicherheit zu setzen, oder aber an bedeckten weeg einwerts und das haubtwerk selbsten bey einen sturm mit erforderlichen abscheiden zu versehen eine anzahl pallisaden erforderlich sein will; aus wievil aber dieser vorrath bestehen solle, überlasse hoch deroselbst eigener erkantnuss und einsicht, unterdessen aber wäre eine gehorsambst und ohne ergreiffliche meynung einen anfang von 4000 stück machen zu lassen.

Sollte nun diese meine von ueber weitläüffigkeit vor diesesmal praescindirende vorstellung beangenehmet werden, folglich hoch der approbation erlangen:

So bitte gehorsambst ein hochlöbl. hof-kriegs-rath geruhen, dass diesfalls benöthigte zu veranlassen, dass der zu sothanen pallisaden vorrath erforderliche geldbetrag von dem fortificatorio excindiret und verschaffet werde, dieser zwar umb so balder, damit das material in verlauff gegenwertiger 2 winter-monather in denen waldungen könnte ausgesuchet und gefället werden, wie dann respectu des brennholzes mit der hiesigen landes-administration die vorläuffige einverständnuss getroffen worden, dass auf

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

derselben veranlassung à conto deren 7000 klafter brennholz hieran 3000 klafter geschlagen werden.

Betreffend nun denjenigen punct, welcher zu conserwirung des landes selbsten das nöthige beytragen soll, so hat einen hochlöbl. hof-kriegs-rath *im jahre 1746 anhero zu rescribiren beliebet, dass zu sothaner absicht einige waldung jenseits der Theysz angepflanzet werden solle, worzu zwar der anfang in dem 1747 jahr gemachet und durch den hiesigen waldmeistern bey 21,000 stamm junger bäumer in besagter gegend eingesetzet worden seyn, seit der zeit aber, als die reduction der Theyszer gränitz vorgegangen ist, dieser zum wachstumb sich sehr gut angelassener waldung nicht mehr nachgesehen, folgsamb auch zum thail ausgestanden und zum thail durch die vieh-hirten verbrennet und ruiniret werden.**

Und ob schon bey incorporirung und übergebung dieses confinii dem darbey anwesenden hungarischen cammer praesidenten, grafen von Grassalkovich die nothwendigkeit der erhaltung und mehrerer anpflanzung sothaner waldung vorgestellet und bestens anrecommandiret werden, so hat sich dannoch ohngeacht der hierwegen gegebenen zusage der angehoffte erfolg in effectu nicht gezeiget, finde mich demnach verleitet diese beschaffenheit einen hochlöbl. hof-krigs-rath gehorsambst anzuzeigen, damit wann hoch dero intention noch fürwalten wollte, derley waldungen an verschiedenen orten der Theiss ausgehegter absicht de novo anlegen zu lassen, durch hohe veranlassung die diesfällige neue befehle an seine behörde angestellet und erlassen werden könnten. Der etc. etc.

Eines hochlöbl. kay. kön. hof-krigs-raths, Temeswar, den 8. December 1752,

Unterthänig gehorsambster freiherr von Engelshoffen f. m. l.

Eredetije az Orsz. Levéltár kanczelláriai osztályában, Conc. Exped. 1753. évi január no 47. alatt.

** Ezen a Tisza mentén annak főátjáróinál: Becse, Kanizsa és Titelnél lévő erdőknek ültetését a főhaditanács követelte akkor, midőn a tiszai és marosi határőrvidéket 1747-ben bekebelezték éppen Engelshoffen báró altábornagy javaslatára, aki stratégiai okokkal bizonyította be, hogy máskülönben ezen részét az országnak az erdők hiánya miatt az ellenséggel szemben lehetetlen lesz megtartani. Az idevágó iratok az Orsz. Levéltár kanczelláriai osztályában «Ungarn und Siebenbürgen», fasc. 19. és «Orig. Referad.» 1747. évi 174. sz. a.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

34.

1753. január 10. A fő-haditanács átirata a bécsi udv. kamarához az elpusztított tisza-menti erdő-ültetvények helyreállítása ügyében.

Der löbl. kays. königl. hof-kamer in freundschaft anzufügen.

Es haben ihro kays. königl. mayt. schon vor mehreren jahren für gut befunden und darumben an das general commando in Hungarn ao. 745 rescribiret, weilen durch den mit der ottoman. porten letzl. bey Belgrad geschlossenen frieden die gränzen gegen Türkey also geschwächet worden, dass bey künftig etwa vorfallenden kriegsoperationen keine armee an der Theyss aus mangl des gehölzes diesseits des strohms eine zeitlang gelaageret seyn und subsistiren könte, dass längst solchem flus und forderist nächst denen haubt passagen Titul, Becsey und Canisa waldungen angeleget mit gräber umgeben und von dem wild, viehe, häyer bewahret werden sollen, es seyen auch nur neuerlich in dieser angelegenheit von dem in dem Temesvarer Banat commandirenden herrn feldmarschalleutinant baron von Engelshofen, wohin diese waldungen gleichfals einen einflus haben, berichte eingeloffen, dass eines theils in der zeit, als die militar-grenzen an vorberührter Theyss gestanden, dergleichen waldungen in verschiedenen gegenden angelegt worden, allermassen man auch diessorts ao. 754 darzu die verordnungen gestellet und befolgen gemachet, dass aber anderen theils von zeit der erfolgten incorporation dieser confiniorum in die hung provincial jurisdiction und ihrer übergaab an dasiges camerale deme nicht mehr nachgesehen, sondern gäntzl. verkeret und die aussgesetzte 21,000 stamme junger bäumer theilss aussgestanden, theils aber durch die viehe-hürten ruiniret und verbrennet, auch ohngeachtet der an den herrn praesidenten der königl. hung. hofcammer beschehenen requisition gleichwolen keine remedur fürgekehret worden seye, und man habe darüber beratschlagung angestellet, auch an ihro kays. königl. mayt. den gehorsamsten vortrag abgestattet, indeme nun allerhöchst dieselbe auss erleuchtester einsicht zuerkennen gegeben, dass sie ernstlich gemeinet seyen, die obangezogene waldungen erhalten, beförderen und vermehren zulassen, nicht minder resolviret und anbefohlen, zumahlen sothaner vorgang nach der reduction deren vormaligen Theysser gränzen nunmehro nicht mehr dem militari zuekommet, dass die ein-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

sicht provincialiter et cameraliter getragen, auch die entdeckende fahrlässigkeit gegen diejenige, denen etwas zu lasst fallet, behörig geantet und in soweit das camerale beytretten könne, oder möge, das nötige von solchem veranstaltet werde; als habe man diese allerhöchste k. k. resolution ihro löbl. k. k. hofcammer zur wissenschaft hierdurch eröffnen und selbe zugleich umb gefällige vorkehrung auch darobhaltung des vollzugs angeben wollen. Dero anbey der k. k. hof-kriegs-rath zu angenehmer freundschafts-erweisung willig und bereit verbleibet. — Ex consil. bellico Wienn, den 10. Jan. 753, Aug. Thom. freiherr v. Wöber.

Másolata az Orsz. Levéltár kincstári osztályában mint az 1753. január 23-iki Benign. Resolut. melléklete.

35.

1753. január 26. A magyar udv. kamara rendelete a bácsi jószágkormányzóhoz, hogy az udv. fő-haditanács által Titel, Becse és Kanizsa mellett tervezett erdők ültetésének foganatosításáról a kamarát értesítse.

Domino administratori Redel!

Qualiternam consilium aulae bellicum tenore adjacentis insinuati silvas in defluxu Tybisci, praesertim in vicinia principalium passuum Tétel, Becsej et Kanisa inserendas projectet, ex praeannexo ejusdem insinuato uberiorem habitura est praetitulata dominatio vestra informationem.

Cum itaque sacratissimae quoque caes. regiae majestatis benigna mens, intentio et voluntas ea esset, ut hujusmodi silvae conserventur, promoveantur et multiplicentur, ideo praetitulatae dominationi vestrae committimus, quatenus insertioni et multiplicationi silvarum harum sedulo intendat, qualiterve, ubi, in quali item quantitate et e quali lignorum specie insertionem et multiplicationem projectatarum silvarum disposuerit? regiam hanc cameram hungarico-aulicam informet. Posonii, 26-a Januarii 1753. Comes A. Grassalkovich. Stephanus Krusper.

Fogalmazványa az Orsz. Levéltár kincstári osztályában, Exped. Camer. 1753. évi január 10. R. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

36.

1753. február 19. Bács vármegye szolgabírájának helyszini szemléje a kanizsai és becsei elpusztult erdőültetvényekről.

Infrascripti memoriae commendamus tenore praesentium significando quibus expedit universis, qualiter nos in oppidum Kanisa die 17-a Februarii anni currentis infrascripti penes gratiosam i. comitatus Bachiensis exmissionem ex generali congregatione in oppido Sz.-Mária die 13-a et subsequentibus mensis ac anni infrascriptorum celebrata emanatam, assumptis ad latus nostrum Tybiscanae militiae Kanisiensis emeritis dominis officialibus et nobilibus, signanter perillustri ac generoso domino Stephano Zákó capitaneo, generosis item dominis Maximo Nincsity locumtenente et Stephano Szarity vexillifero, ac circumspecto Joszim Kolarity districtuali senatore, nec non Georgio Zákity districtuali vigiliarum magistro, Osztoja Tatity jurato, Arsenio Zoduk, Jovan Krsztonosky ac Georgio Miatov privilegiati oppidi Kanisa incolis et inhabitatoribus graeci non uniti ritus ad faciem insulae inter praefatam Hungaricalem Canisam et alteram Banatalem aeque Kanisam situatae exeundo, inibique anno adhuc 1747 satam silvulam latitudinis in medio unius, longitudinis vero duorum circiter jugerum oculando, esto quidem junceto, caricibus et arundinetis nimiopere subjecta haberetur praedicta insula, nihilominus tamen penitius connumerantes ad modernam apparentiam reperimus arbusculas, alnos quippe et fraxinos vegetas no. 72 succisas, virides no. 60, aridas partim fractas, partim desectas no. 354 et siccas ex integro prostantes no. 8, populos praeterea et salices proceras per praetitulatum dominum capitaneum Zákó circa annum 1731 in cornu praemissae insulae implantatas, ac ex earundem ad 2000 desectis frondibus anno 1747 insitis enatae salices universim ad 300, cujus oculatae occasione praefatus Georgius Miatov juxta noviter desectas et prope finem insulae situatas duas salices, unam securim in caricibus reconditam reperit. Qua oculata praemissa unanimiter sequentem in modum declararunt, quod videlicet rustici banatenses mense Martio anni 1747 unam navim 6000 virgultas partim fraxineas, partim alneas in se continentem ex Becse Kanisam adverso Tybisco attraxerint, easdemque intemperie temporis exigente dominus Antonius Franciscus Eberl Temesvariensis eo ordi-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

natus silvarum magister exonerari, ac terra, fimoque obtegi, ac ita tribus hebdomadis asservari, dein exceptas ex commissione illustrissimi domini Fabri vice-colonelli et commendantis Szegediensis medio militarium Kanisiensium inseri fecit, ex quibus ad 500 circiter exaruerunt, reliquos vero annis 1749, 1750 et 1751 nimia exundatio aquarum et glacies adeo contrivit et radicitus evulsit, ut in magna copia exaruerint; porro decrescente sensim exundatione, aquisque in suos alveos reductis, ac etiam subsequenter facta reincorporatione in tam confuso statu militares in Banatalem Kanisam transmigrantes et juxta praerepetitam insulam in Tybisco piscantes, seu ex contracto adversus provinciales Kanisienses odio, seu praeconcepto rancore, quod circa repetitam silvulam adhibere debuerint laborem, praescripto modo desolata est silvula. Demum in continuatione horum dominus Jacobus Ignatius Viger suae majestatis sacratissimae tricesimator Kanisiensis retulit, se anno 1747, tempore sacrae Quadragesimae a domino Eberl silvarum magistro Kanisae circiter octo diebus commorante in discursu audivisse, quod in navi adverso Tybisco eo appulsa contineantur 6000 virgultae pro insitione silvae in insula Osztrovo nuncupata ordinatae, quae siquidem in parte congelatae haberentur, vix existimaret, easdem universas posse vegetari, vel ideo etiam, quod longo tempore in itinere constituta sit eadem navis.

Subsequenter in oppido Becse die 19-a mensis Februarii anni currentis, assumptis ad latus nostrum Osztoja Nityifor inhabitatore Becseiensi ac duobus aurigis praesentibus ad faciem terreni Becseiensis Irisacz vocitati, ubi anno adhuc 1747 tempore sacrae Quadragesimae (uti nobis relatum exstitit) numerosae arbusculae per militares implantatae fuerunt, exeundo, oculavimus idem Irisacz sive protensum colliculum in proximitate Tybisci meris lacunis circumdatum et praeteritis diebus succensum ac combustum, in eodemque non nisi sex virgultas fraxineas e radicibus pullulantes vix unius quidem spitamae altitudinis reperimus, siquidem in vere anni 1748 (uti refertur) praefata silvula per Marcum Milyugity et Joszam Budimirov actu in Banatali Becse militares ac Mihajlo Sztojsin, nec non Radae Placskov filium in fossato Banatali Kumán residentes militares, antea vero fossati Hungaricalis Becse militares succensa et in cineres redacta exstiterit, qui etiam ob idem factum comprehensi, Szegedinum deducti, exindeque post perpessum sex hebdomadarum carcerum squallorem per dominum auditorem Schir-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ner dimissi fuerunt. Super quibus praevio modo investigatis compertis et auditis praesentes nostras propriis subscriptionibus, usualibusque sigillis roboratas extradamus literas relatorio-testimoniales. Signatum in oppido Becse, die 19-a mensis Februarii, anno 1753. Antonius Piukovics inclyti comitatus Bacsiensis ordinarius judex nobilium mp. (L. S.) Stephanus Ladislaus Horváth praefati i. comitatus juratus assessor mp. (L. S.)

Eredetije az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában, Mensium Litter. 1753. évi március 29. a.

37.

1753. február 25. A temesvári erdőmester javaslata egy Nagy-Becskerek táján ültetendő erdő iránt.

Aufsatz. — Einen wald anzulegen. — Einen wald zu Gross-Beczkereck, oder dasigen gegend anzulegen muss der platz seyn, welcher im frühe jahr, als auch zur herbst-zeit zu 2 oder 3 monath wasser haltet, alda können versetzt werden weydene pflöck bis 3 schuch lang, umb solche in die erde hinein zusteckn.

2. Werde ich etwas weniges, was ich bekommen kan, aichen zur prob setzen lassen, wie man den kukuruz anbauet und clafter weith von einander.

3. Werde ich erlen, eschenen und rustenen sowohl würzeln, als auch von jungen holz in die erden einlegen, umb zu sehen, welche gattung am besten gut thuen wird, darzu seyend nöthig 4 schiff und auf jeden 5 mann mit hacken und einen cormanosch, welche schiffe von hieraus bis Remette und Jesvin auf der Peya hinauf gehen müssen, umb alda auf den ufer stehende waydenstecken 3 schuch lang umzuhauen und alsdann von dorten solche bis an sein gehöriges orth zu liferen und zu versetzen. Von obstehende würzelen und holz werde ich von jeden etwas vor einen wagen voll zur prob auf den schiff mitnehmen und werde auch trachten einen halben metzen aichen zu prob zu bekommen, welches am besten gut thun wird und also künftiges frühe jahr 754 ein besserer anfang gemacht werden kann, zu diesem 4 schiften, wo diese versetzung geschehen solle, seyend nöthig 30 oder 40 mann, so viel man sehen wird, dass hierzu nöthig seyn werden

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

und 4 oder 8 wägen, so die pflöckh von dem wasser hinwegführen, welche mir von dem alda zu Beczkereck stehenden holz versilberer Christian Lininger zur hülf zu geben wären. Nicht weniger musten 20 hölzerne pflocke oben und unten mit eissen beschlage, und zu dieser arbeit auch 20 hölzerne schlögl herbey geschaffet werden. Temeswar, den 25. Febr. 1753. L. S. Christian Schönn, waldforster.

Másolata az Orsz. Levéltár kincstári osztályában, mint az 1753. évi április 18-iki Benign. Resol. melléklete.

38.

1753. márczius 16. Mária Therézia királynő rendelete Bácsmegyéhez, hogy a Becse és Kanizsa melletti erdők elpusztítóit nyomozza ki s az okozott károk helyreállítását új ültetésekkel eszközölje.

Maria Theresia etc.

Reverendi, honorabiles etc. Generale barone ab Englshoffer militarem praefecturam in districtu Temessiensi actu respiciente ist huc demisse repraesentante, qualiter praehabitae penes loca Beczei et Kanischa comitatui huic vero ingremiata silvae per quosdam gregum pastores, qui tamen instituta quantumvis ex parte praelibati generalis diligenti investigatione specifice ac nominetenus nondum rescivi poterant, multum devastatae ac ruinatae exstiterint, pro ratione utilitatis, quae tum militari cum et provinciali statui ex conservatione in bono statu praedenotatarum silvarum accedit, vobis clementer hisce committendum esse duximus, quatenus cumprimis quidem in praeattactos memoratas silvas devastantes gregum pastores omni solertia adhibita inquiri facere, inque reos eatenus compertos condignam animadversionem decernere, porro ad conservationem in bono statu atque *pro ratione practicabilitatis novarum arborum implantatione ampliationis* istiusmodi silvarum omnimodo contendendo vobis hisce acclusum projectum* clementer eoque fine transmittimus, quatenus super eo quoque, quod ad cupitum eatenus effectum assequendum hocce in

* Az itt említett terv az akta mellől már eredetileg is hiányzott, mert az aktára vezetett ezt bizonyító följegyzés *egykorú* kéznek irása.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

substrato ex parte vestra agendum foret, demissam relationem vestram nobis proximius submittere noveritis. Gratia etc. Datum Viennae, 16-a Martii 1753.

Fogalmazványa az Országos Levéltár kanczelláriai osztályában, Conc. Exped. 1753. márczius no 72. alatt.

39.

1753. április 5. A magyar udv. kamara előterjesztése a fölséghez a becsei és kanizsai erdőültetvényeknek ezentúl a kamara által való gondozásáról s a Tisza egész vonalának befásításáról.

Posteaquam majestati vestrae sacratissimae demisse relatum fuisset, quasi vero silvae in defluxu Tybisci, potissimum vero in vicinia principalium passuum Tétel, Becsei et Kanisa sitae, non ita dudum sub administrationem cameralem deventae ruinatae et exsectae essent, ac minus debite conservarentur, dignata fuit majestas vestra sacratissima contextu benigni sub 23-a evoluti mensis Januarii anni currentis emanati rescripti ejusmodi silvarum conservationem et multiplicationem regiae huic camerae hungarico-aulicae committere. Ad effectum itaque hujusce benigni mandati regii commissum fuerat indilate cameralis districtus Bacsiensis administratori Francisco Redel, quatenus ad facies praescriptarum silvarum semet conferat, statum earundem cognoscat ac in devastatores solerter inquirat et penes submissionem projecti, qualiter silvae eaedem augeri possent, de praemissis omnibus regiam hanc cameram hungarico-aulicam circumstantialiter informet.

Qualiter proinde idem administrator, facta oculata mentionatarum silvarum revisione, easdem antehac quoque exiguas fuisse, ac in quantum ruinatae sunt, sub possessorio adhuc militarium partim vehementia glaciei eversas et confractas, partim per eosdem militares exsectas et combustas esse, ex praevia inquisitione semet comperisse exponat, qualiter item insulam Tételiensem in bono statu resignatam taliter conservari et per binos custodes camerales custodiri informet, ac denique qualiter pro augmentatione silvarum inseminationem glandium svadeat ac projectet, humillime advoluta relationis ejusdem copia fusius exhibet. Et licet quidem (uti ex praemissis patet) sub administratione came-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

rali silvis praemissis nulla sit illata ruina, clementissima nihilominus majestatis vestrae sacratissimae jussa explere cupiens regia isthaec camerae hungarico-aulica, in quantum projectatam per administratorem Redel glandinum inseminationem serotinum admodum effectum producturam existimabat, id eidem effectuandum serio disposuit, ut non solum Tételiensis, verum etiam reliquorum locorum insulae sub severa prohibitione et in bono statu conserventur ac per insitionem novarum mollium arborum celerrimum incrementum habentium multiplicentur. Emensurentur praeterea penes defluxum Tybisci pro implantatione silvarum loca apta et in his juxta instituendam repartitionem singulo anno quilibet coronalis dominiique Tybiscani incola arbores certo numero indispensabiliter inplantare teneatur ac hujusmodi arborum augmentationi et incremento locorum quidem magistratus et constitutus ibidem cameralis provisor per sedulam industriam, ipse vero administrator per frequentem inspectionem et necessariarum dispositionum reiterationem invigilare et curam gerere obligentur.

Et haec sunt clementissima domina, quae ad implementum praecitati benigni rescripti regiae majestati vestrae sacratissimae regia isthaec camera hungarico-aulica in profunda submissione repraesentanda habuit. Datum ex consilio regiae hung.-aulicae camerae, Posonii 5-ta Aprilis, 1753 celebrato. Joannes Erdődy s. k. Stephanus Kruspér s. k.

Fogalmazványa az Orsz. Levéltár kincstári osztályában, Exped. Camerales 1753. ápr. A. 13. alatt.

40.

1753. május 1. Az udv. fő-haditanács átirata a bécsi udv. bánsági bizottsághoz, a Tisza mentén erdők ültetéséhez szükséges csemetéknek a Bánságból való megküldése iránt.

Der löbl. kays. königl. in Banaticis angeordneten hofdeputation in freundschafft anzuführen. Nachdeme ihro kays. königl. may. allerunterthenigist vorgetragen worden, waszmassen für den militär-dienst forderist künftiger zeiten ersprieszlich und nöthig wäre *hin und wider an der Theyss waldungen anzulegen und zu erhalten,* haben allerhöchst dieselbe aus erleüchter hinsicht sotha-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ner erfordernuss nach beschehener reiffer der sache überlegung zwischen denen das geschäft betreffenden hof-stellen und darüber abgestatteten gehorsambsten vortrag zu resolviren geruhet, dass derley waldungen auf hungerische boden an der Theysz an so villen orthen als thunlich von erlen-, eschen-, weyden und derley holz angesezet. Ingleichen in denen mehr erhobenen orthen, so gar aichen erziglet, die darzue nöthige sprossen, bäumer und aicheln aber aus dem Temesvarer Banat beygebracht und ohnentgeltlich verabfolget werden sollen.

Nun seye zwar die ansezung und conservirung deren ermelten waldungen an der Theysz eine sache, so das provinciale in Hungarn betreffe und es werde mithin die Bacser gespannschafft darzue die veranstaltungen treffen, wie es auch ihre kaykönigl. may. also anzubefehlen geruhet; in deme es aber gleichwohlen in das militare einschlage, gestalten die mehr angeführte waldungen sonderbar in der absicht auf solchen dienst errichtet werden sollen.

Als habe man ihr löbl. hof-deputation die dieserwegen ausgefallene oberwehnte kay. königl. resolution hiermit anerindern und selbe zugleich ersuchen wollen, das erforderlicher zur ohnentgeltlich verabfolgung junger bäumer, sprossen und aicheln an den Bacser comitat umb die mehr gedachten waldungen an der Theysz anzusezen ohnbeschwächet an die Temesvarischer landes-administration ergehen zu lassen. Und es verbleibet derselben der kay. königl. hof-kriegs-rath zu angenehmer freundschaft der weisung willig und beflissen. Ex consilio bellico, Wienn, den 1-ten Mai, 1753. August Thomas freiherr von Wöber s. k.

Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteriumi levéltár «Banatica» osztályában, fasc. 13,330.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

41.

1753. augusztus 9. A bánsági és illyr udvari bizottság átirata a bécsi udv. főhaditanácshoz a Tisza mentén Bácsmegyében erdők ültetésére szükséges magok és csemeték ügyében.

Einem löbl. kays. königl. hof-kriegs-rath in freundschaft zu erinneren. Auf das von denselben untern ersten Mai lezthin an diese hof-deputation gemachte freundschaftliche ansinnen, wonat zu folge geschöpft allerhöchster resolution zu anlegung auf hungarischen boden an verschiedenen orthen längst der Theyss einiger waldungen, der Bacser gespanschaft, der die veranstaltung darzu gnädigst aufgetragen worden, die erforderliche sprossen, baumer und eicheln ohnengeldlich aus dem Temesvarrer Bannat verabfolget werden mögten, habe man für nöthig befunden die kays. königl. Bannatische landes admintstration zu vernehmen ob wieviel, woher und auf was arth jetzt gewelte sprossen, bäume und eicheln verschaffet und abgegeben werden könten.

Wie nun sie kays. königl. landes administration jüngsthin einberichtet, dass derley sprossen und baumer von erlen, eschen und wäyden nur allein in der Lunga vorfündig wären, die aushebung davon einer grossen anzahl aber ohne beträchtlichen schaden deren Bannatischen waldungen aus ursachen nicht zugeschehen vermögete, weilen eben in der Lunga die haubt-holzschläge zubeholzung der stadt Temesvar alljährlichen anzulegen kommeten.

So ergehe an dieselbe nichts destoweniger untereinstens die verordnung, dass von mehr angezogenen baum-sprossen und eicheln, so vill immer thuenlichkeit und möglichkeit zulasset, jedoch ohne mindeste beeinträchtigung oder beschwärung des Bannatischen unterthans durch robat, oder in sonstige weege an das hungarische provinciale verabfolget, dahingegen respectu deren besage einer von dem Bannatischen generalcommando an sie kays. königl. Bannatische landes administration hinüber gegebenen promemoria in dem Bannat und zuforderist in denen gegenden von Becskerek gleichmässig aus unterwaltenden militar ursachen anzulegen antragenden waldungen der zeit nichts fürgekehret, sondern die untersuchung und überlegung der sach bis zur ankunft der

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nächster tägen in das Bannat von hier abgehenden hof-commission verschoben werden solle.

Man habe demnach solches einem löbl. kays. königl. hof-kriegs-rath zur nachrichtlichen wissenschaft auch dem ende nicht uneröffnet lassen wollen, um die nöthige verfügung machen zu können, womit durch seine behörde die Bacser gespanschaft angewisen werden möge, selbsten leut und schiff in das Bannat abzuschiken, welche mit halben Novembris die junge bäumer ausheben und den eichel-saammen klauben und eine wie andere nacher Hungarn abführen sollen, anerwogen nach meinung des wald-amts die baum-sprossen zu land zu führen von darunnen nicht thuenlich wäre, weilen die wurzen zum theil beschädiget, zum theil aber ausgetrocknet wurden.

Übrigens verbleibet einem löbl. kays. königl. hof-kriegs-rath diese hof-deputation zu angenehmen freundschafts erweisungen jederzeit bereit und willig. Ex deputatione aulica in Bannaticis et Illyricis, Wienn, den 9-ten Aug. 753. Joseph Ignati v. Lauch.

Másolata az Orsz. Levéltár kanczelláriai osztályában, Conc. Exped. 1753. évi szeptember no 31. alatt.

42.

1754. május 29. Kivonat a bécsi udv. fő-haditanácsnak a magy. udvari kanczelláriával tartott tanácskozásának jegyzőkönyvéből, a túlzott mértékben üzött hamuzsirfőzésnek az erdők megóvása érdekében szükséges korlátozásáról, legfelsőbb jóváhagyással.

Übrigens hat der hofrath von Koller, so der in commerciumsachen unter praesidio des Rudolph grafen von Coteck allwochentlich obhaltenden commission beywohnet, von einer bay sothaner commission leztlich vorgekommen anzeig die eröffnung gethan, nemblich, dass der bodascheainhausser Hungarn und Sclavonien an verschieden orten intra provincias haereditarias in grosser ja zu allseitiger versehung des publici überflüssige quantität erzeiget werde, mithin kein mangl an diesen materiali zubeförchten und eben darumben ganz unnöthig sein von deren in Sclavonien et Hungarien das bodaschwerkh starkh treibenden partheyen dasige waldungen durch fällung des darzue erforderlichen brennholtz so sehr,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

wie es dem verlaut nachbeschihet, mitnehmen und ruiniren zu lassen, besonders da selbige den erzeigenden bodaschen nicht einmal völlig verschlossen könnten und durch dessen starke ausführung nur den preis dieser materialis in andere lände verschlageten ; hierauf nun gabe der hungar. hof-kancler zu erkennen, dass nachdeme die domini terrestres in allweeg befugt seynd ihre waldungen entweder selbst zunuzen, oder gegen ein bestand quantum an andere zur nuzniessung zu überlassen, er nicht finde respectu derley zum bodaschbrennen verarrendirten waldung in die sach directe einzugehen, weilen aber ratio publica regni glaichwohlen erheischet darauf zu sehen, dass selbe nicht ruiniret, sonndern sovil möglich conserviret werden, zumahlen da auch dem fortificatorio hauptsächlich davon lieget, das benöthige bauholz in der nähe und hinlänglich wans jeder zeit antreffen zu mögen, so hat erwehnter hofkanzler und mit solchen die übrig versamblete zwei hofställen für gute erachtet, wenn man das militare und provinciale zuflogender einverständnus und nehmenden diesamlen maass-regeln anweisete, damit obige das bodaschwerk treibende partheyen mit dem holzschlag nicht so arbitrarie fürgehen, einfolglich in ruinirung deren waldungen behöriger einhalt beschehe, umb desto mehrers zwar, weilen der bodasche ohne dies nicht von guten, sondern nur von vermoderten holz erzeiget werden sollte, welchen man auch in zuekunft ohne restriction frey erlauben könnte. Man hat jedoch diesen antrag vorläuffig zu allerhöchster wissenschaft bringen und darüber die gnädigste approbation gewärtigen wollen, auf das hofkriegs-rath und die hung. kofkanzley darnach die notdurft austellen könne. Joseph graf von Harrach. L. F. gr. von Nádasdy. J. B. graf von Wilzek.

Oldalt Ferencz főherczeg aláírásával: Placet, Franz.

Eredetije az Orsz. Levéltár kanczelláriai osztályában, Orig. Referada 1754. évi 166. sz. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

43.

1754. iun. 4. Ferencz főherczeg rendelete a helytartótanácshoz, hogy Breznóbánya városát az ottani erdők iránt 1674-ben a beszterczebányai kamarával kötött szerződésének szigorú megtartására kötelezze.

Franciscus etc.

Reverendissime etc. Per aulicum directionis monetariae et montanisticae collegium repraesentatum fuit, qualiter libera regiaque civitas Breznobaniensis sylvas in suo quidem territorio sitas, sed regias et ad metalla conservatas continuo caprarum, oviumque gregibus, necnon alia demum pernicie ultra modum damnificet, et quod signanter ab anno praeterlapso 1750, quantum resciri potuit, ultra 3600 tenerae arbores excisae fuerint, damnum vero istiusmodi identidem crescat, neque sit, quo dictae civitatis incolae a sylvarum illarum devastatione arceantur, ex quo praefata civitas mandatum sibi datum esse alleget, ut quo facilius portionale, quantum sibi impositum praestet, omni oeconomiae methodo utatur.

Quandoquidem vero sylvae questionatae ante saecula aerario regio montano reservatae haberentur, et pars saltem haud exiguae equidem extensionis ad usum et necessitates praedictae civitatis assignata fuisset, insuper vero postquam devastata per lignationem et extirpationem praevio modo excisa quaestionatae sylvae parte, sicque demum intentata reservatae sylvae invasione repetita civitas in 600 imperialibus mulctata extitisset, ad praecavendas ulteriores damnificiationes hisce in paribus annexa conventio adhuc in anno 1674 inter eandem civitatem et cameram montanam Neosoliensem inita haberetur, quam praenarratis noviter intentatis excessibus infringi utique consequitur, ubi e contra sylvarum illarum conservationem tum id, quod hae fodinas Schemniczienses hactenus fulserint, actuque propriarum sylvarum in penuria fulciant, cum et quod res ferraria Rhoniczensis ex iisdem sylvis plurimum alatur, non absimiliter camera montana Neosoliensis inde a potiori sustentetur.

Hinc pro ratione, ac parte quidem ab una praeannexam conventionem ab utrinque exacte observari, parte vero ex altera de intervento (uti superius attactum habetur) mandato, quatenus civitas eadem omni oeconomiae methodo utatur, quodve illa ad ipsam plane sylvarum praevia modalitate reservatarum devastationem

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

perperam interpretari videtur, unde et qualiter intervento, genuine edoceri volumus, regio isti locumtenentiali consilio hisce benigne committendum esse duximus, quatenus repetitam civitatem Breznobanyensem super praeallegato mandato facilius procurandae omni oeconomiae methodo adhibita portionalis quanti praestationis, unde, qualiter, quando et a quo acceptae, genuinam informationem capere, imo ipsum illud mandatum sibi in scriptis, prout obtinuit, transmitti facere, de reliquo autem memoratam civitatem ad exactissimam praeannexae conventionis observationem, ita quidem, ac ea sub comminatione, quod si eidem quoquo modo contraventum fuerit, ipsi magistratuales dictae civitatis pecuniariam mulctam, prout haec jam semel modo praevie desumpta extitit, irremissibiliter praestandam habebunt debitis viis ac modis adstringere, ac super praemissis demum qualiter compertis circumstantialem informationem isthuc demisse submittere noverit. Gratia in reliquo, et clementia nostra caesareo-regia propensi manemus. Datum in archiducali civitate Vienna Austriae, die 4-to mensis Junii, anno Domini 1754.

Eredetije — az összes többi idevonatkozó iratokkal együtt — az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában, Miscell. fasc. 61. no 318. alatt. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. X. 233—4. l.

44.

*1754. junius 7. Királyi rendelet a helytartótanácshoz, a hamuzsírgyártásnak az erdők megóvása érdekében kívánatos korlátozásáról és egy ideiglenes országos erdőrendtartás szükségéről.**

Reverendissime etc.'

Relatum isthuc habetur, cinerum clavelatorum exustionem in regno Hungariae, partibusque eidem annexis tam copiose practicari, ut ob nimiam hujusce materialis abundantiam jam ipsum etiam praedictorum cinerum clavelatorum pretium multum decreverit, sicque regnicolae lucro, quod sibi inde pollicebantur ac primitus largius quoque acceperunt, frustrentur, insuper vero et quod praecipuum est, *sylvae, quas pro casu ingruentis belli attentis mili-*

* V. ö. Erdészeti Lapok 1879. 182. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

taris systematis regulis, sed et in alios publico utiles usus illibate conservare publico securitatis, ac commodi ratio plurimum commendat, praevia de causa, atque per promiscuam cujusvis speciei lignorum absque ulla ad aridas, et deciduas hujus, aut illius sortis arbores reflexione obvie practicari solitam desectionem adeo devastentur, ut damnum, quod inde enascitur, in dies magis magisque irreparabile reddatur; malo huic convenientem medelam ponendam esse ipsum hoc regium locumtenentiale consilium agniturum benigne confidimus, esto porro indubium, positisque regni legibus praecautum sit, quemvis sub dominum terrestrem regni nobilem justis suis juribus, et omnibus proventibus intra terminos territoriorum suorum adjacentibus liberam semper prout voluerit fruendi habere potestatem, et ex hinc etiam quemvis illorum praedenotatorum cinerum clavelatorum exustionem in fundis et sylvis suis libere practicare posse, neque in praedenotata praerogativa, atque imperturbate observato hujus usu ullum impediri velimus, pro ratione attamen ac ipsam sylvarum conservationem publica nonminus necessitas ac utilitas (uti superius attactum habetur) exposcit, ipsos regni comitatuum magistratus vigilem omnino curam adhibere tum convenit, cum oportet, ne per obviam atque promiscuam lignorum pro exurendis cineribus clavelatis, qui utpote ex aridis et deciduis lignis aeque confici possunt, caesionem sylvae cum ingenti publici damno, et exili insuper spectata moderna signanter praedicti materialis in nimia quantitate fabricati abundantia quaestum cum illo exercentium lucro ulterius adhuc, et amplius devastentur. Regium proinde hoc locumtenentiale consilium praededucta maturae deliberationis trutina uberius perpendendo, tum ipsos regni comitatus, quoad obviandum praeattacto sylvarum per promiscuam cinerum clavelatorum exustionem devastationis malo debite instruere, utve semet eatenus quoque cum ipso statu militari conformibus ordinibus, idcirco via consilii nostri aulae bellici supremo armorum caesareo-regiorum in Hungaria praefecto transmittendis pariter instruendo cointelligenter habeant inviare, cum vero *quoad certam sylvarum conservandarum normam vulgo wald-ordnung in ipsis regni comitatibus modo equidem provisorio introducendam,* et exacte observandam, sensum et mentem suam depromere, atque isthuc proximius demisse repraesentare noverit. Gratia in reliquo nostra caesareo-regia eidem benigne propensi manemus. Datum in archi-ducali civitate Vienna Austriae, die sep-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tima mensis Junii 1754. Franciscus mp. Comes Leopoldus de Nádasdy mp. Ladislaus Battha mp.

Fogalmazványa az Orsz. Levéltár kanczelláriai osztályában 1754. évi junius no 50. alatt.

45.

1754. augusztus 5. A helytartótanács körrendelete a törvényhatóságokhoz az iránt, hogy a hamuzsirgyártásnál az erdők fentartásáról gondoskodjanak, valamint jelentést tegyenek arról, hogy micsoda erdőrendtartást lehetne behozni. *

Relatum habetur suae maiestati sacr. cinerum clavelatorum exustionem in regno Hungariae partibusque eidem annexis tam copiose practicari, ut ob nimiam hujusce materialis abundantiam jam ipsum etiam praedictorum cinerum clavelatorum pretium multum decreverit, sicque regnicolae lucro, quod sibi inde pollicebantur, ac primitus largius quoque acceperunt, frustrentur, insuper vero, et quod praecipuum est, sylvae, quas pro casu ingruentis belli attentis militaris systematis regulis, sed et in alios publico utiles usus illibate conservare publicae securitatis ac commodi ratio plurimum commendat, praevia de causa, atque per promiscuam cujusvis speciei lignorum absque ulla ad aridas, et deciduas hujus, aut illius sortis arbores reflexione obvie practicari solitam desectionem adeo devastantur, ut damnum, quod inde enascitur, in dies magis magisque reddatur. Ac tametsi indubium, et positivis regni legibus praecautum esset, quemvis dominum terrestrem regni nobilem justis suis juribus, et omnibus proventibus intra terminos territoriorum suorum adjacentibus liberam semper prout voluerit fruendi habere potestatem, et exhinc etiam quamvis illorum praedenotatorum cinerum clavelatorum exustionem in fundis et sylvis suis libere practicare posse, neque in praedenotata praerogativa atque imperturbate observato hujus usu ullum impediri velit summefata sua maiestas, pro ratione attamen, ac ipsam sylvarum conservationem, publica nonminus necessitas et utilitas (uti superius attactum est) exposcit, ipsos regni comitatuum magistratus vigilem omnino

* V. ö. Erd. Lapok 1879. 182. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

curam adhibere tum convenit, cum oportet, ne per obviam, atque promiscuam lignorum pro exurendis cineribus clavelatis, qui utpote ex aridis, et deciduis lignis aeque confici possunt, caesionem sylvae cum ingenti publici damno et exili insuper spectata moderna signanter praedicti materialis in nimia quantitate fabricati abundantia quaestum cum illo exercentium lucro ulterius adhuc et amplius devastantur.

Unde confidit consilium hoc regium locumtenentiale, quod praededucta maturae deliberationis trutina uberius perpendendo, praefatae d. vestrae opportuna in sui gremio dispositura sint, ne per promiscuam cinerum clavelatorum exustionem sylvae devastentur, quin potius, signanter circa illas partes, ubi finitima, aut grennalia etiam praesidia situarentur, pro omni ad casum undecunque emergentis belli circumstantia et necessitate debite conservantur, cujus intuitu quales nimirum in hoc vel altero loco ex parte sui facturae sint dispositiones, earundem d. vestrarum informationem, ac una, an et qualis norma conservandarum sylvarum vulgo wald ordnung pro majori sylvarum conservatione, adeoque boni publici ratione per dominos terrestres, aut cum eorum consensu modo equidem provisorio in hocce comitatu salutariter introduci possit, sensum et mentem praeattactarum d. vestrarum praestolabitur consilium istud locumten. regium. Datum die 5-a Augusti 1754.

Fogalmazványa az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában, Oeconomica Lad. B. fasc. 3.

46.

1754. november 7. Pozsonyvármegye jelentése a helytartótanácshoz, hogy már évek előtt hozott szabályrendeletet a fűzfák kötelező ültetéséről.

Excelsum consilium locumtenentiale regium, domini domini gratiosissimi, colendissimi!

Cinerum quidem clavellatorum exustio in gremio hujus comitatus nuspiam practicatur; qualis attamen conservandarum aut multiplicandarum silvarum norma institui possit, determinare arduum est, cum in illimitata per leges regni indulta utendi, fruendi bonis suis, eorumque proventibus facultate domini terrestres se coarctare non sinant.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Caeterum in hac ipsa materia comitatus iste annis abhinc aliquot statutum* condidit, ut in territoriis ad id idoneis quilibet hospes, tam nobilis, quam ignobilis annue duodecim palos salicis (arboris alias pro lignatione foecundissimae) implantare obligetur; judicibus nobilium in suis processibus circa ejusmodi plantationem vernali tempore seriam investigationem peracturis, praevaricatoresque memorati statuti, prout et decorticatores, aut alio modo exarescentiam plantatarum arborum procurantes statuta poena mulctaturis. Cujusmodi statui effectum saliceta partim aucta, partim noviter succrescentia in variis locis palpabiliter remonstrant.

Dum itaque erga gratiosum excelsi consilii locumtenentialis regii sub dato 5-ae Augusti, anni currentis ad nos expeditum intimatum haec demisse perscribenda duximus, gratiis, favoribus commendati permanemus. Datum ex generali congregatione nostra, die 7. mensis Novembris 1754 Bazinii celebrata. Excelsi consilii locumtenentialis regii humillimi obligatissimi servi universitas comitatus Posoniensis.

Eredetije az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában az Oeconomica no 601/2. csomagában.

47.

*1755. február 22 előtt. Egy névtelen** javaslata a magyar udvari kancelláriához a magyar alföldnek fűzfákkal való befásításáról.*

Excelsa regio hungarica aulica cancellaria, domini domini gratiosissimi!

Quamvis uti fama fertur liberarum Hungariae civitatum magistratibus aegre interpretetur, quod sumptibus civitatum impressas novellas sibi constituant ac sequant; interim tamen hoc exili sensu meo non reprobandum, sed potius in hypothesi summe laudandum esse censeo: Quia aliae Europae nationes ingentes pecuniarum summas in studium historicum convertunt, hic autem in Hungaria illud systema esse videtur, ut in coeca ignorantia inferioris conditionis homines ulterius etiam fluctuent, sicque vitam

* 1750-ben hozatott. *Koloszvári* és *Kiss* i. m. IV. k. I. fele 839. l.

** A későbbi iratokból látjuk, hogy e nagy fontosságú javaslat szerzője *Skopek Ferencz*, Pest városa jegyzője volt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

suam concludant. Inter millena fere alia enim, quae ipse salutaria in historicis relationibus novellorum legi, sequens aeque postremum haud videtur esse, quod nempe rex Poloniae in Saxonia, rex vero Borussiae in marchia Brandenburgica salicum implantationem recentissime ordinaverint, per hanc enim successu temporis non modo et quercinae et faginaceae silvae, aliaque durioris generis ligna velut utilius quam ad focum applicabilia in optimo statu conservabuntur, sed et loca, quae plane lignis carent, inexplicabilem sui sublevationem, tum quoad rem domesticam, cum etiam tributariam sentient, ast longe non tantam tamen quantam Hungariae incolae, si hocce exemplum imitabuntur.

In Hungaria enim paucis plane dominis terrestribus exceptis nulla regula in succidendis lignis servatur, verum silvae susdeque devastantur; quantum dein excidium earundem per ustionem cineris clavellati causatur, non satis explicari potest, sed potius hocce irreparabile quasi damnum impense deplorari debet; nam paucos intra annos in regno hocce Hungariae tanta lignorum penuria futura, quae in nulla Europae provincia erit. Et quia privati domini terrestres isto in passu, obstante nobili praerogativa III-tia in titulo nono partis primae denotata difficulter aut plane non regulari valent, ast primo bonum effectum ab aliis experiri debent. Hinc me verto ad civitates liberas non silvas habentes, ut sunt Debreczinum, Szegedinum, Neo-Plantam, Pesthinum, Alba-Regalim, Jaurinum, Comaromium, Tyrnaviam, Zomborinum et alias plures etiam tales, hae equidem propriis in territoriis silvis penitus destitutae habentur, fluvios attamen, rivos, paludes per fluviorum exundationes causari solitas ac stagnantes aquas possident, ac respective his abundant, quod si itaque ejusmodi loca humida salicibus implantarentur, intra quinque, vel ad summum sex annos jam truncari possent, adeo, quod miseri cives sibi tantos fasciculos exinde procurare quirent, quod vix in medietate tantam pecuniam, ut nunc dominis terrestribus pro lignis focalibus pendendi causam, pecuniasque extra civitatem permittendi opus haberent, intra decennium autem, dummodo circa implantandas salices debita semper cura et vigilantia adhibeatur, extraneis lignis jam penitus fere carere possent; natura enim salicum ea est, quod dum uno anno truncentur, ad summum tertium annum usque vicissim tam magnos ramos protrudant, quales ab ipsis primo anno acceptae fuere; et haec utilitas una, altera vero est, quod prouti salices

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

in humidioribus locis adeoque in pratis citissime prodeunt et radices capiunt, ita etiam illae, si in altum excrescant, ramosque suos protrudant, per suam umbram graminis magnum accrementum suppeditant; experientia enim testatur, quod ubi gramen sub arboribus crescit, praecipue siccae aestatis tempore dupplo et triplo altius sit, quam extra arbores in plano, seu nudo campo. Praescindo insuper ab eo, quod et ferae tanquam ad humanum usum per factorem omnium creatae sub hujusmodi salicibus tum contra otiosos homines et vertagos, cum vero rapaces feras receptaculum habiturae sint. Pigritiae quidem dediti exceptiones oggerent, sed attentionem plane nullam merentur; sicuti enim sua majestas caes.-regia vectigalia quoad exteras merces ideo auxerat, ut eductio pecuniae per hoc arceatur et merces potius in fabricis Austriae deditis emantur, ita etiam de recto atque bono ordine quaelibet civitas eo specialiter intenta esse debet, ut pecunia in medio sui maneat et circulet, de qua omnes ex post participant insensibiliter; et hoc quoad privatum miserorum contribuentium commodum. Jam vero per praedeclaratum projectum in quantum terrae princeps particeps redditur, inter complura alia, ut prolixus non sim, sequentia caeteri calamo subvecto, quod nempe 1-mo, domini terrestres, qui beneficio Marusii Szegedinum, Danubii vero Budam, Pesthinum, Neo-Plantam, Comaromium et Jaurinum focalia ligna venditionis causa mittunt, ex his in civitatibus longe plus pecuniae colligant, quam sacratissima sua majestas titulo quanti contributionalis ibidem percipit. Considerandum autem est, quod ab ipsis dominis terrestribus lignis foenerantibus quidpiam acquirendi augustistima domina nostra spem nullam habere videtur, siquidem articulo 6-to, anni 1723 ab omni tributaria servitute in perpetuum exempti haberentur, et hinc

2. Si miser contribuens civis pro lignis focalibus tantam pecuniam, quam nunc, expendere non tenebitur, indubitatae consequentiae erit, quod quantum contributionale eminenter facilius praestandi in statu erit et non perpetuis quasi executionibus militaribus veluti modo exigi idem debebit, quantum autem miseri contribuentes cives in ligna focalia annuatim impendant, ex eo facile collimari valet, quoniam una orgia quercinorum quattuor, faginaceorum vero lignorum quinque florenis dominis terrestribus de praesenti solvi debeat, adeoque uno verbo declaro, quod si miserioris sortis homo in civitate nullas silvas habens titulo

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

quanti contributionalis tres florenos praestet, pro lignis focalibus adminus decem et duodecim florenos annuatim erogare necessitatur. His accedit

3. Si salicum implantatio introducetur et ejusmodi silvae in suum perfectum statum venient, pretium lignorum focalium ipso facto decrescet et cadet, quod ipsum suae caes. regiaque majestati non poterit non esse proficuum et utile, quippe cum ligna focalia pro praesidiario milite in fortaliciis excubante ex aerario regio parata pecunia emi solent. Et denique

4. Certum est, quod nullum imperium ab omni hostili irruptione perpetuo securum foret; pono itaque casum, quem superi avertant, hostis inopinate Zarándiensem, seu Aradiensem comitatum, vel saltem Marusium in uno littore praeoccuparet, sique devectionem lignorum focalium nunc per dominum Lengyel ex dominio Tót-Váradgyensi fieri solitam Szegedinum versus impediret, judicio cujuscunque submitto, utrum tali occasione silvae ex salicibus in territorio civitatis Szegediensis excultae fortalitio nominis ejusdem non tantum utiles, sed suis ex rationibus, me etiam tacente, per quemcunque facile penetrabilibus inaestimabiles plane evaderent.

Eadem quoque ratio reliquorum per me recensiorum fortaliciorum et civitatum muris cinctarum foret. Eapropter humillima et tenuis opinio mea esset, quatenus sacratissima sua majestas interea ad minimum praedeclaratis civitatibus serio ac absolute injungere dignaretur, quo cum fine affuturi mensis Martii, dum nempe salicum implantationis optimum tempus est, in pratis, paludosisque locis propriis in territoriis existentibus, quo majori fieri poterit numero ex domesticae cassae proventibus dictas salices regulate per consequens, ut una salix ab altera tribus orgiis in ordine ideo distet, quo oneratus etiam foeni currus inter eas commodo transire queat, implantare teneantur. Super effectu autem et accurata earundem cura ac custodia de angaria in angariam relationem suam dictae civitates faciant. Pari passu jasigez quoque et cumani praeprimis minores, nec non bona fiscalia tractari valerent, ut Szolnokinum et praecipue loca ante hac militaria juxta Tybiscum sita essent. Injuriosum enim et tum domesticae incolarum rei oeconomicae, tum altissimo servitio regio damnosum sane hoc est, quod iidem ad quattuor, quinque, sex et respective ultro milliaria pro uno curru lignorum focalium ac id in anno saepius peregrinari debeant, ubi tamen interea domi post aratrum et quae

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

istud comitantur, laborare quirent. Dixi praecipue loca ante hac militaria, prouti etenim futura contingentia incerta, ita etiam semper cavere impossibile esset, quod non aliquando inter fortalicium Szegediense et Petrováradiense circa Zentam castrametabuntur, ubi permulta milliaria nunc vix jam dumetum videtur; quantum itaque beneficium tali occasione salicum silvae praestarent, quisque discernere valet. Haec autem dum concludo, una etiam ingenue ac demississime declaro, me anonyme ideo scripsisse, quod nullam vanam gloriam proobjecto habeam aut quaeram; in quantum enim per meum projectum velit innocens, neminem laedens ac praeattactorum dominorum terrestrium foenori metam saltem ponens, adeoque publicum bonum promovens miserrimae plebi consuleretur, in tantum a justissimo largitore omnium remunerationem supplex praestolor. In quantum vero summum servitium regium per illud promovetur, aliud non facio, quam ea, quae fidelis regis subditus et verus civis patriae vi naturalis suae obligationis explere tenetur. Imo si hancce demississimam propositionem meam, tanquam ex mero zelo et amore erga charam patriam promanantem sua majestas sacratissima clementer ratihabere et in effectum deduci facere dignabitur, aliud projectum denuo facturus sum, cujus intuitu praestatio oneris contributionalis palpabiliter plane facilitabitur. Qui maneo ejusdem excelsae hungaricae aulicae cancellariae. Datum in Februario, 1755. Famulorum infimus N. N.

Eredetije az Orsz. Levéltár magyar udv. kanczelláriai osztályában, Conc. Exped. 1755. évi márczius no 22.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

48.

1755. február 22. A magyar udv. kanczelláriának előterjesztése a fölséghez, melylyel a névtelen abbeli tervét, hogy az országban mindenütt a nedves helyek fűzfákkal befásítandók, magáévá teszi, a fölség helybenhagyásával.

Sacratissima caesarea regiaque majestas domina domina clementissima!

In hodierno commissionis hujus inter cameram caes.-regiam aulicam et cancellariam regiam aulico-hungaricam mixtae consessu, praesentibus in margine notatis relata est cujusdam anonymi sequens propositio — — sat.

Votum commissionis.

Projectum hoc nil quidem novi continet, siquidem in Hungaria cum primis in defluxu fluviorum Nittrae, Vagi, Danubii ac aliorum etiam plantationes salicum videre sit, et ante annos abhinc duos hic quoque de ejusmodi plantatione in comitatu Bacsiensi instituenda actum sit, adeoque jam eotum agnita operis hujus et necessitate urgente et indubia in publicum utilitate aliud superesse non videtur, quam ut de iis, quae ad effectum tum in memorato comitatu Bachiensi, cum et supra recensitis locis necessaria sunt, consulatur. Cui fini commissio haec existimat:

1. Ad loca cameralia medio camerae regiae aulico-hungaricae, cujus moderationi subsunt, ad liberas vero et regias civitates tam medio ejusdem camerae, quam et pro majori efficacia per consilium quoque regium locumtenentiale supremo majestatis vestrae nomine expedienda esse mandata, queis propositae plantationis opus suo tempore suscipiendum et sedulo tractandum praecipiatur, quinimo circularia ad alios etiam comitatus, qui defectu lignorum focalium laborant, medio ejusdem consilii expedienda, queis opus hoc velut publico utile, imo necessarium assumendum commendaretur.

2. Instituendam Posonii ex eodem consilio et camera regia mixtam commissionem, quae desiderato effectui invigilaret et hac ratione de progressu operationum singulis angariis exciperet relationes, easque pro rei opportunitate etiam majestati vestrae sacra-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tissimae submitteret, ut pro casu cujuspiam remorae opus hoc suprema] etiam regia auctoritate ac eo efficacius promoveri possit. Salvo caeteroquin etc. Viennae, die 22-a Februarii, anno 1755. Jacobus Szvetics s. k.

Oldalt a királynő saját kezével: Placet.

Eredetije az Országos Levéltár kanczelláriai osztályában, Orig. Referada 1755. évi no 55. alatt.

49.

1755. máj. 10. A helytartótanács körrendelete az összes törvényhatóságokhoz, melylyel a nedves helyeknek fűzfákkal való beültetését elrendeli s az eredményről időszakonkénti jelentést kiván.

Propositum est suae majestati sacratissimae generaliter in omnibus regni Hungariae partibus defectui sylvarum, et per consequens lignationi pro foco laborantibus in territoriis suis loca aquosa, vel saltem humida habentibus fore perutile, si pro supplendo lignorum focalium defectu salices plantentur, idque sequentibus rationibus et argumentis commendatum 1-mo, quod natura arboris hujus ea existente, quod videlicet et radices cum primis (uti praeattactum est) in locis aquosis et humidis prae reliquis arboribus figat, plantatio ejus et multiplicatio, tum respectu impensarum aeris, cum et laborum, ac ipsius etiam temporis, facilior sit. 2-do. Quod species haec prae caeteris tam in altum, quam et latum vehementius abundantiusve crescendo, ac ita quidem, ut singulo quadriennio, aut quinquennio apice truncari valeat, adeoque hac ratione defectus etiam focalium eo celerius, uberiusque suppleri possit. 3-tio. Quod hujus speciei plantatio etiam in pratis, ac eo utilius quidem fieri possit, cum his non solum non obsit, quin imo per umbram, quam copiosiores, densioresque rami causare solent, gramini magnum accrementum suppeditet, sicque duppliciter respective fructificet, quippe ab infra gramina augmentando, in superficie autem ramos pro foco abundantius germinando. 4-to. Quod habita ratione tum cari pretii, quo in silvarum moderno statu ligna focalia veniunt, cum et multiplicium ac difficilium operarum, quibus talia procurantur, dum subinde ad 4, 5, 6 et ultra milliaria plaustris devehuntur, non sine damnosa campestrium, aut

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

domesticarum etiam operarum remora, cives et incolae ejusmodi partium ex procuranda medio plantationis salicum lignatione tantum fere prosperarent, quo publicam contributionem dependere valerent. 5-to. Quod quercinae et faginaceae aliarumque duriorum specierum silvae, quae longe utilius, quam pro foco applicabiles sunt, hac modalitate conservari possent. 6-to. Quod sublata taliter moderna lignorum focalium penuria et caristia, aut saltem momentose decrescente, supremum quoque aerarium regium, ex quo pro lignis focalibus ad rationem militiae praesidiariae comparari solitis notabiles summae singulis in annos impenduntur, sensibiliter sublevaretur. Denique, quod in omni emergentiae et necessitatis casu etiam exercitui regis ejusmodi lignationes profuturae essent; cui itaque propositioni, velut ex rationibus praedeductis fundatae, propositaeque plantationi in publicum tum maxime necessariae, cum et perutili fore, benigne annuere, et serio committere dignata est altefata sua majesta sacratissima, quatenus civicus hic magistratus* disponat, ut modo praevio propositae salicum vel etiam aliorum lignorum speciei (uti natura fundi, situs loci et publicae utilitatis ratio dictaverit) plantationi manus operosa et efficax sumptibus etiam locorum communibus quo celerius, et quidem cum initio appropinquantis veris (quod tempus operae huic perquam accomodum est) admoveatur, et res sedulo tractetur, et quidem, ubi ejusmodi plantationi pratis vel foenilibus suscipienda erit, haec ita instituatur, ut plantanda germina ab invicem tribus circiter orgiis distent, idque ea ratione, ut colligendi foeni plaustra commode, et sine impedimento convehi possint. Ut vero opus hoc adeo necessarium et utile eo certius, atque celerius ad propositum effectum deduci possit, deducaturque, id quoque benigne resolvere dignata est altefata sua majestas caesareo-regia, quatenus de operationum progressu singulis angariis requisitam relationem consilio huic faciat idem civicus magistratus.

Ex benigno proinde jussu et supremo nomine regis civico huic magistratui praesentibus intimandum esse duxit consilium hoc locumtenentiale regium, quatenus praemissam benignam resolutionem regiam debitum in effectum solerter deduci facere, et quemadmodum de progressu hujusmodi operationum (uti superius attactum haberetur) angariatim, ita super eo, quales nempe dis-

*A megyékhez intézett rendeletben csak a címezés változik.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

positiones ad procurandum praemissorum effectum ordinaverit, quo citius genuine ac circumstantialiter consilium hoc informare noverit idem civicus magistratus. Datum ex consilio locumtenentiali regio Posonii, die decima mensis Maji, anno 1755-to celebrato. Eorundem benevoli comes Josephus Keglevich m. p.

Eredetije az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában, Oeconomica B. fasc. 5. alatt. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. X. 263—5. l.

50.

1755. augusztus 8. A haiduvárosok közönségének jelentése a fűzfák ültetéséről.

Excellentissime etc.

A felséges királyi helytartó magyar tanács közelebb mult tavaszszal érkezett, s általunk szokott alázatossággal vett közjónak hasznos előmozdítására czélozó fűzfák tenyésztésének módjáról praescribáló kegyes intimátumára emlékeztető és arrul, annak hajdu-városokban minemű effectusa s processusa következett légyen, értekező és recenter emanált intimátumának mását excellentiád kegyes levelével együtt illő tisztelettel vévén, és a kegyelmes parancsolatokat értvén, minthogy szintén akkor időben volt legnagyobb divatjában a tavaszi szántás-vetés, melyet közöttünk a nép inkább és sokkal bővebben, mintsem őszi vetéssel szokott élni, meddig abban véget érhetett, a tavaszi hirtelen meleggel a fűzfák fakadásnak indulván, minekutána osztán az efféle plántálásra alkalmatos fiatalokat megvágták és elplántálták volna, a felettébb való aszály superveniálván annyira elfojtotta, hogy többnyire minden munka haszontalanná lett és hanemha jövő tavaszra kelve, idejében serkenni fogunk és mind a fiatalok a kizöldülés előtt vágattatni és plántáltatni fognak, mind pedig az idő alkalmatosan fog szolgálni reájok, ez idei munkából igen kevés, vagy semmi emolumentumot nem lehet reményleni, mely defectust (isten adván érnünk) következő tavaszszal suppleálhatjuk, oly bizodalommal vagyunk.

Ennek alkalmatosságával alázatosan jelentjük excellentiádnak, hogy nagy szűkit látván népünk a tüzifának úgy, hogy a quártélyban lévő tekintetes militia tisztjeinek szükségekre más földesura-

© OEE-Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ságok erdejéről drágán és meszszünnen való vecturázással kénytelenittetnek szerit tenni; többek között *még in anno 1744 Nánás városa szándékozván ebbéli fogyatkozásnak orvoslásában magán és a successorokon segíteni, egy szakasz földet az egész nép megegyezéséből ugyan a város népe által felszántatott és azt magokkal bévettette, a láposos vagy vizenyős rétes részét pedig fűzveszszőkkel béplántáltatta volt s környülhatározván, tilalom alá rendelt*, mely vetett magokból midőn már egy és két singnyi s rőfnyi hoszszúságú veszszők költek és felnevelkedtek volna, mind a felséges consiliumnak, mind pedig excellentiádnál (itéletünk szerint) esméretes Sáry Péter, minek utánna magát in anno 1748 sokféle factiók által hadnagyi hivatalra obtrudálta volna, csakhogy az előtte való és őnála érdemesebb magistratuális személyeknek a közjóra való minden munkájokban gáncsot találhasson és azoknak factumát ad propriam libidinem mocskolhatná, kisebbíthetné, azon négy esztendős felhúzálkodott csemetékre a város gulyáját, ménesét reá hajtatta, kirágatta, tapodtatta, pusztíttatta és teljességgel semmivé tétette.

Ha legkegyelmesebb király asszonyunk ő felsége hozzánk örökös jobbágyihoz vonzó oly annyira különös indulatból oly fontos, oly nagy momentumú, oly minden bévételre méltó hasznos okokból méltóztatik a fűz és egyéb tüzi fáknak plántálását, gyarapítását és neveltetését kegyelmesen parancsolni, ellenben Sáry Péter a már fáradságos munkával vetett s plántált, nevelt csemetéket ekképpen elrontotta s pusztította, ebből excellentiád kegyesen megitéli, mely nagy hasznára volt eleitül fogva Sáry Péter a közjónak? In reliquo excellentiae vestrae gratiis et protectionibus nosmet demisse commendantes perseveramus. In generali oppidorum hajdonicalium congregatione in oppido Nánás, die 8-a Augusti 1755.

Excellentiae vestrae humillimi servi N. N. capitaneus, ductores, caeterique privilegiati hajdonicalium oppidorum deputati.

Eredetije az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában az Oeconomica no 601/4. csomagjában.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

51.

1755. Kivonat Szatmár-Némethi sz. kir. város szabályzatából tilalmas erdejét illetőleg.

IV. rész. A város erdeinek, mezejének, földeinek és korcsomáinak tilalmairól s azok körül való némely rendelésekről.

1. Ha valamely idegen ember a város tilalmas erdején vagy mezején lopásban találtatnék és megfogattatnék, s szekerestül, marhástul behozattatnék, az olyan ember szekerét s marháját elveszti.

2. Minthogy pedig a tilalmas erdő a városi embereknek is meg vagyon tilalmazva 12 fl. büntetés alatt, tehát akik a tilalmas erdőnek vágásán találtatnak, a 12 fl. rajtuk desumáltassék, melynek fele része a város cassájában, más fele része pedig az tanácsba menjen.

Hivatalos másolata az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában őrzött törvényhatósági szabályzatok közt, Miscellanea fasc. 92. no 9.

52.

1756. február 3. Abaujmegye tanuvallatása méhek ellopásáról a saczai erdőből.

Anno 1756. die 3-tia Februarii virtute generalis inclyti comitatus Abaujváriensis exmissionis, pro parte spectabilis ac generosi domini senioris Pauli Semsey de eadem ad subinsertum punctum deutri sequens est peracta inquisitio:

De eo utrum?

Ki vágta le az tilalmas tekintetes nemzetes vitézlő Semsey Pál uram Szál nevű sattczai erdejében kis-idaiak közül az élő tölgyfát s ki vitte el lopva méhestül? vallja meg hiti után a tanú.

1. Georgius Bernád alias Csarny Kis-Idaiensis, annor. circ. 60, praemisso juramento: Tudja, hogy midőn a kis-idai tisztartó előtt az méheknek és tölgyfáknak az sattczai erdőből való elvitele előfordult volna és azt investigálta volna tisztartó uram, ki csele-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

kedte, maga eleibe hivatván e fatenst, Konyár Istókot és Bereg Jánost, mivel erre volt a gyanuság, a hitet nékie fel akarta adni, Konyár Istók az tisztartó előtt és az falusiak előtt mondotta: «Minek esküdnél hamisan Bereg gazda? ám hiszen én segítettem elhozni neked a két tölgyfát, két szekéren hoztuk.» Ezen elvitt tőkéknek és méheknek nyomozása pedig onnan esett az tisztartó által, hogy titulált Semsey uram a tisztartótul satisfactiót kért a tilalmasból elvitt fák és méhek iránt.

2. Georgius Boruhay Kis-Idaensis, annorum circiter 30, praemisso juramento: Vallja, hogy maga fatens ugyan talált az kis-idai erdőben méhet, de mikor érettek ment, már akkor elment a méh; járván pedig akkor a sattczai tilalmas erdőt is akadott egy tölgyfára, mely le volt vágva az méhekkel együtt, és elvive; hallotta azután Kis-Idán közbeszédben és emberektül, hogy Bereg nevű kis-idai gazda két tölgyfát két szekéren hozott volna a faluba.

3. Mathias Kapczár Semseiensis, annorum circiter 44, adjuratus fassus est: Egyebet nem tud, hanem mintegy harmad napra a fatens ezen helyre ment, ahol a tölgyfa le volt vágva. Elmult aratáskor sattczai tilalmas erdőben jól látta a nyomát, hogy Kis-Ida felé vitetett a tölgyfa, hova Sattczán lakozó Vanyó is érkezett és ő referálta, hogy kis-idai lakos Bereg nevü vitte volna el méhestül. Hallotta azt is az kis-idaiaktul, hogy Bereg nevű ember kis-idai fiastul hozott volna tölgyfát.

4. Joannes Vanyó Sattczensis, annorum circiter 40, fide mediante ad deutri punctum fatetur: Amint aratásnak alkalmatosságával e fatens vizért menvén az tilalmas Semsey uram Szál nevű erdejében, azon erdőben talált méhet egy nagy tölgyfában, kit szeggel meg is jegyezett, hogy tudhasson másszor reá akadni, amint is harmad napra odament, de már ekkor le volt vágva a tölgyfa és a méh fával együtt elvive; hanem az sattczai ifjabbik kondástul hallotta, hogy az kis-idai pásztor mondotta volna nékie, hogy azon fát és méhet kis-idai lakos Bereg nevű vitte volna Kis-Idára.

Super qua taliter per nos peracta inquisitione futuram jurium ad cautelam deservituras praesentes modo consueto authenticatas dedimus literas testimoniales. Actum die et anno ut supra. Inclyti comitatus Abaujváriensis substitutus judex nobilium Sigismundus Demeczky s. k. (P. H.) Ejusdem inclyti comitatus ord. juratus assessor Josephus Korponay s. k. (P. H.)

Eredetije a Semsey-család levéltárában.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

53.

1756. február 23. Zólyom városának szabályrendelete, melylyel a polgárok fajzási szabadságát korlátozza.

Anno 1756. 23-a Februarii. Quemadmodum jam priori determinatione mediante silva Sztrázsa nuncupata strictissime sub mulcta 12 florenorum irremissibiliter in contravenientes statuta vetititia declarata, ita silvae ulterius quoque, ex quibus cives promiscue ligna excessive convehunt, amplissimus magistratus conservatione earundem prospicere cupiens, statuit et decernit, ut eatenus talis moderatio observetur, ut qui maius fert contributionale onus, eidem plus etiam de lignis convehere integrum sit.

Hivatalos másolata az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában őrzött törvényhatósági szabályzatok közt, Miscellanea fasc. 92. no 9.

54.

1756. julius 31. A Kis-Kun kerületnek a helytartótanácshoz fölterjesztett kimutatása és jelentése az ott kiültetett fákról.

Extractus intuitu neo-plantatarum silvarum in districtu minoris Cumaniae, modo et effectivo statu sequenti officiose et respective humillime repraesentatur:

Nomina locorum districtus minoris Cumaniae	Inplantatio arborum			Excisa plaga continens	
				orgias	
	repartitio	implantatio	conceptio	longitudinem	latitudinem
Oppidum Halas	12,000	—	—	—	—
« Félegyháza	9000	12,000	6000	245	240
« Sz.-Miklós	9000	6000	3400	300	210
« Szabadszállás	9000	—	—	—	—
« Fülöpszállás	8000	4000	3000	490	158
« Dorosma	6000	6000	5221	259	150
« Majsa	5000	—	—	—	—
« Laczháza	6000	—	—	—	—
Summa ...	64,000	28,000	17,621	1294	758

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Genuine declaratur intuitu illorum locorum, quorum inplantationis, conceptionis, item longitudinis et latitudinis excisae plagae et plagarum rubricae vacuae praeappositae habentur, quod illa loca ex eo hoc anno non inplantarunt, quod plagas illas, in quibus e visceribus terrae arbusculas omni anno excrescere evidenter observarunt, eas plagas pro possibilitate in tam penurioso anno circumfodere sufficientem laborem habuerint, et quidem:

1. Oppidum Halas in suo praedio Fejértó appellato circumfossit plagam longitudinis 893 et latitudinis 599 orgiarum, item in alio loco, signanter terreno suo versus praedium Kötön circumfossit et alteram plagam longitudinis 220, latitudinis 150 orgias extendentes comprehendens. In his ambabus plagis et quidem prima dantur plus minus 500 arbores in forma unius urnae vasculi crassitudinis, seu latitudinis vulgo nyárfa appellatae. Insuper diversi generis tam in hoc, tam et altero circumfosso loco e visceribus terrae reperiuntur arbusculae vulgo galagonya, tövisk et szilfa in forma crassitudinis, seu latitudinis humani pedis et humanae manus, ex quibus arbusculis ramos incolae hodierno etiam die pro sui commodo excindere et desecare valent, talique desectione arbusculas illas purgendo magis et magis in altum et latum crescere idoneas faciunt, quod commodius in his plagis et ad has plagas maxime tempore hiemali convolant diversi generis aves, specialiter fajd et fogoly.

Non absimiliter humillime referimus possessionis Szabadszállása in visceribus terrae excretae silvae plagam, quae plaga verum quidem, quod circa-circumfossa hactenus minime haberetur, verum tamen plaga illa e visceribus terrae propalare tam notabiles arbusculas remonstrat, de qua plaga adminus intra triennium exultans gaudium possessio illa habebit, quod docetur retroactorum annorum a memoria superviventium incolarum experientia, ubi ante annos 20 in eadem plaga in forma crassitudinis seu latitudinis unius mediocris pineae arbores per incolas Szabadszállásienses pro aedificiis exsecabantur.

Quantum vero possessionis Laczháza rubricas attineret, passu in eo humillime informamus, quod possessio ista ab antiquo saliceam silvam in ripa Danubii haberet et quidem talem, ex cujus beneficio contribuens populus individualiter suum commodum foci et circumdandarum sepium habuit et habet, cujus conservatio, et in quantum fieri potest, ampliatio demandata est.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Taliter et possessionis Majsa vacuam non implantationis rubricam genuine humillime referimus, verum quidem, quod glandines inseminaverint et eaedem glandines hactenus excretae in longitudine unius spithamae apparent, et quidem in plaga longitudinis et latitudinis sat commode circumfossa; accedit huic commode, quod in plaga illa circumfossa e visceribus terrae prioribus etiam annis arbusculae vulgo nyárfa, seu populus in longitudine mediae orgiae excrescere viva experientia observatum sit. Quod vero in his partibus *circa festum s. Gregorii pastores harum partium gramen igne absumere consveverint,* tali consvetudine et has excretas arbusculas singulis annis exsiccatas fecerunt, jam a modo imposterum circumfossio sibi posita exacte procurabitur, tales asvetae combustiones hanc plagam igne ejusmodi nocivo speratur minime absumere valebunt. Signatum Kún-Sz.-Miklós, die 31. Julii 1756.

Inclyti districtus Cumaniae ordinarius capitaneus Michael Herpay s. k. Juratus assessor Michalovics N. s. k.

Eredetije az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában, Oeconomica no. 601/4 alatt.

55.

1756. november 5. A mádi közbirtokosok egyezsége erdeik védelme s használata felől.

Mi alább subscribált mádi földes uraság s azok személyét viselő plenipotentiáriusok s tisztek az közjónak előmozdítására nézve összegyülvén a mádi erdőknek végső pusztulását eltávoztatni kivántuk, mely iránt amidőn ki-ki különös jóra czélozó módokat elő adtunk volna, egyes értelemmel ez következendő punctumokra léptünk, úgymint

Először. Hollós, Szoba, Hegy, Szabaderdő, Őszhegy, Csipkés, Kis-Csipkés, Fövényes, Kis-Hegy, Szárhegy, Diós-Király, Kővágó és Cserepes nevű erdős hegyek kemény tilalom alá vétetnek; mely tilalomnak hogy rendesebb módja és sikere legyen rendeltük

Másodszor. Hogy Püspöky Ferencz uram az erdőbirságot viselje, kinek valamint az erdőbirságban sem egy, sem más résztül ezen instructión kivül nem lészen dependentiája, úgy ellenben a többi tiszteknek az fentnevezett erdők megtartására hajló rende-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

lésiben és annak megoltalmazásában s véghezvitelében fentnevezett erdőbíróhoz lészen dependens cointelligentiájok.

Harmadszor. Az erdőbírónak hatalmában lészen két idegen fegyveres hajdút felállítani s azokat legjobb móddal az erdőre elintézni, kiknek egy részre 36 magyar forintokból és 4 köböl búzábul álló conventiójok az uraságnak jövedelméből közönségesen fog fizetődni. Mind ezen hajduk pedig, mind maga az erdőbíró és azokhoz rendelendő kerülők hit alatt fognak lenni.

Negyedszer. Hogy pedig ezen tilalom kinek-kinek tudtára legyen, elsőben is a városiaknak kihirdettetik, a szomszéd helységekre nézve pedig az erdőbíró rendelése szerint helyenkint külső jel felállíttatik és az erdőkre bejáró út — az erdőbírónak értelme szerint — felhányattatik és csupán csak a szükséges út meghagyattatik.

Ötödször. Ezeknek meglétele után sem egyik, sem másik uraság részérül való szekerek, avagy emberek fáért az erdőbíró hire nélkül nem mehetnek, úgy hogy akkoron is csak az olyan fát szabad légyen vágni, melynek kiirtásával az több növendék fák gyarapodhassanak. Ha penig valamelyik uraságbeli rész maga hatalmával az erdőbe bémenne, avagy menni engedne, minden hatalmasságnak félelme és büntetése nélkül az erdőbíró és hajdui az szekeret béhajtassák, és valamig a 12 forint le nem tétetődnék, addig megtarthassák.

Hatodszor. Az erdőbírónak intézésétől fog függni, melyik erdőnek melyik részét az illyes szükségre irthassák; de a szénégetés mindenképen tilalmaztatik, csupán csak a szénégetőknek fennhagyatik, hogy az erdő tisztulásáért az eddig levágatott és ott hagyott fákat kihordhassák az hajduk, vagy kerülők jelenlétében és az erdőn kivül felszenelhessék, minden gyuladásnak eltávoztatásával.

Hetedszer. Ha idegen szekér az erdőben találtatik, mindene contrabandáltassék; az városi szekér pedig 12 forinttal és az lett kárnak visszatérítésével felváltassék; az favágó gyalog idegen ember pedig 12 forintra, a városi penig 6 forintra, fejszéjének elvesztésén felül büntetődjék.

Nyolczadszor. Efféle contrabandák pedig pro communi introitu bévétessenek és mindenek (amennyire lehet) cum praesentia reliquorum officialium vagy incassáltassanak, vagy az feljebb irt mód szerint kiváltandó szekerek eladathassanak és mindezekrül az erdőbíró által számbavétetődjenek.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Kilenczedszer. Mindenféle contrabandának harmadrésze a két hajdunak, és midőn a kerülőkre lenne szükség, azokkal is közös légyen, kik ha hitek ellen az erdőben valakivel akármiképpen dispensálnának, az erdőbíró aucthoritásával is letétetődjenek és keményen megbüntettessenek.

Tizedszer. Minthogy a tavaszi és őszi égések miatt az növendék erdők pusztulnának, akármely égetők azért megfogattatnak, azok az erdőbíró által itéltessenek és keményen büntetődjenek. Az ilyen károknak megelőzésére pedig minden részrül való tiszt az erdőbírónak első jelentésére egy kerülőt tartozik rendelni, ki az erdőbíró parancsolatjától fog függni.

Tizenegyedszer. Amidőn a rendelt erdőbíró tiszte s hivatalja miatt Mádrul eltávozni kényteleníttetnék, az alatt egyik a tisztek közül tartozik az erdőbíróságot a fennírt módon viselni, de annak visszajövetelével mindenekrűl számot adni.

Tizenkettődször. Az erdők közt levő rétek esztendőnként a kaszálásra competenter felosztassanak és azok is a rendelt hajdúk és kerülők vigyázása alá vettessenek.

Tizenharmadszor. Valamint más tisztek, úgy az erdőbíró is sem maga, sem penig principálisa részére az erdőben főképp az karók hasogatása nem szabados, csupán azt kivévén, ha az erdő nevelésćért szükséges irtás kelletnék, de akkor is az erdőbíró elintézése által ki-ki — a proportione — karót vághasson, erről pedig minden hajdú és kerülő rovást tartson.

Tizenegyedszer. Ha makkterméskor valamely uraság az maga nyáját bebocsátani akarja, annak számát a más résznek is beadja úgy, hogyha abbéli termés csak illyen nyájnak elegendő, tehát a szomszéd makkos censushoz képest fog minden darab fizetődni; és az ilyen nyájas compossessor úr azt, ami a maga proportióját felülhaladná, pro communi reliquorum obtingentia tartozik kész pénzzül fizetni. Hahogy pedig ha bővebb termésért idegenek is béfogadódnának, azok száma több tisztek concursusával is bévevődjenek, de mindenek az erdőbíró által incassáltassanak.

Tizenötödször. Néha pedig az városi taxások némely épületekre megszűkölködnek, azért az ilyes szűkölködők ha magokat az erdőbírónál jelentik, tartozik az erdőbíró az ilyen szükségnek mivoltát megvizsgálni és az szerint a subalternusinak az erdőre és fákra szabadságot adni.

Tizenhatodszor. Mind szabad, mind taxás mádi possessorok-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nak Rakottyás, Pap-Erdő, Büdöskút, Bikakút, Kölesföld nevű hegyek és térségek pro communi ugyan fennthagyattatnak, de mindazonáltal az fentnevezett uraság erdőbírája által némely része ennek is tilalomba rendeltessék; és hasonlóképpen az most nevezett erdők vigyázására a községbül egy alkalmatos ember erdőbírául tétettessék, ki a megirt mód szerint vigyázókat rendeljen és pusztítás nélkül az erdők gyarapítására vigyázzon. Ezen erdőkben pedig az uraság szekerei sem szabadok, csupán egyedül az urasághoz a makkoltatás fennmarad.

Melyeknek bizonyosabb observátiójára és megállandóságára magunkat egyes értelemmel ezekre kötelezték és saját subscriptiónkkal megerősítettük. Mád, die 5-ta Novembris, 1756. Huszty Mihály úgy mint méltóságos gróf Zétényi Klobusiczky Antal úrnak őnagyságának plenipotentiáriusa mp. Péchy Gábor méltóságos gróf Aspremont háznak plenipotentiáriusa sine praeiudicio iuris sui in Mád privati mp. Püspöky Ferencz m. báró Orczy Lőrincz uram őnagysága tisztartója mp. Dessevfy Tamás mp. Tahy András úgymint m. gróf Szirmay Tamás úr ő excellentiája egész jószágainak praefectusa.

Eredetije az Országos Levéltárban, Contract. et Transact. tom. XVI. no 279. alatt.

56.

1758. jun. 10. Kivonat az udvari bányabizottságnak a m. főbányagrófi hivatalhoz intézett rendeletéből a bányaerdők ügyében.

62. Haben ihro kayserl. königliche majestät mit der durch das all-daruntige wald-amts personale beschehenen wald-beschreibung sich einstweilen allermildest begnüget, allerhöchst dieselbe seynd aber anbey der zuversicht, es werde dasjenige, was in oben berührter beschreibung unter eigenhändiger färtigung des ganzen wald-amts-personalis und auf dessen habende ayds-pflicht attestiret worden, bey künftiger wald-bereitung sich ebenfalls erwahren; wie dann auch vergnüglich zu vernehmen gewesen, dass von der commission bey dem wald-amt eine ziemlich gute ordnung, und taugliche subjecta befunden worden; man will so fort demselben ein beständiges augenmerk auf die all-mögliche cultivirung deren

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

wäldern, und fleissige högung des jungen nachwachs sorgfältigst eingebunden, und weitershin befohlen haben, dass soviel die bisherige holz schlagungs art bey dem gruben oder bau-holz, und die sogenannte auspieglung in denen schon angegriffen, und solcher gestalten erziegelten wäldern anbetrift, mit der bisherigen art zwar fortgefahren, jedoch zugleich werkthätig gesorget werden solle, dass nicht wie bishero durch das ganze jahr hindurch die holz-nothdurft anbegehret, oder ausgewiesen und geschlagen werde, sondern es solle die anbegehrt werdende holz-erfordernuss vorläufig wohl überleget, sodann solche, nachdeme der saft in denen bäumen zuruckgegangen, auf einmahl niedergehauen, zu einen vorrath gebracht und hievon denen partheyen das benöthigte mit gegen-ersetzung deren aufgeloffenen kösten verabgefolget werden; dahingegen in betreff deren noch ganz ohnangegriffenden und grössten theils aus bau- oder gruben-holz bestehenden wäldern wird ernstlichen gebotten, sothane waldungen nicht ausspiegeln zu lassen, sondern die jemahlige nothdurft lediglich hau-weis heraus zunehmen, dann auf solche arth werden sowohl aus denen ersten als letzten wäldern die gruben und gebäude mit einem tüchtig verfolglich länger fürdaurenden holz können versehen, in beeden aber ein gleicher nachwachs herangeziegelt werden. Die bisherige gewohnheit, welche

63. Bey dem holzschlag zum brenn-holz darinnen bestanden, dass denen partheyen die bäume zur selbst eigenen schlagung ausgezeichnet worden, jene unterlieget zwar einem sonderen anstand nicht, jedoch die obrist-cammer-grafen aemtliche sorgfalt, und respective des dahin subordinirten wald-amts wird vorzüglichst dahingehen, dass ebenfalls nicht das ganze jahr hindurch, wohl aber in der ausgesetzten jahrs-zeit das holz von denen partheyen geschlagen, zu klafter aufgerichtet und noch das nemliche jahr aus dem wald ausgeführet werde, worzu das wald-amt die partheyen so viel immer möglich nachdrucksamst anzuhalten und selbe zu vornehmung eines förmlichen haues ordentlich eintheilen zu lassen, sofort den ausgehauten platz zur högung zu bringen haben wird; welches hiemit ist, so in waldungs-weesen sowohl ihme obristen-cammer-grafen, als dem ganzen waldamt zur ohnabweichlichen richtschnur und genauester darobhaltung mit dem beygefügten anhang ohnverhalten wird, dass dieses heilsame gebott ebenfalls denen gewerken, burgern, untertha-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nen und allen, so holz bedürftig, behörig kund gemacht werden solle.

A m. főbányagrófsági levéltárból közölte *F. A. Schmidt* i. m. X. 516—8. l.

57.

1758. augusztus 28. Kivonata a horvát-szlavon-dalmát tartománygyűlés 6. törvényczikkébe beczikkelyezett s a báni határkerületbe kiküldött főbiztos részére adott utasításból, az erdőket illetőleg.

4. Siquidem gravi et summe nocivo hactenus in confiniis practicato abusu, pro tutiori patriae a naturalis hostis irruptionibus defensione faciliorique confiniorum subsistentia summe necessariae in denotatis confiniis summe devastatae reperirentur silvae, idcirco bonae memoriae excellentissimus et illustrissimus dominus comes olim Josephus Eszterházy banus universa hosti eo contigua in mediae horae spatio, ac in pluribus passim per confinia locis terrena in iteratam terrarum succrescentiam inculta relinqui et custodiri praecepisset, ideo dominus commissarius in suo ad confinia accessu, qualiter praedenotatae Eszterhazyanae dispositioni satisfactum, ubi item, ac quantum pro eiusmodi silvarum succrescentia designari posset fundate, praesentibus dominis officialibus, qui commodius haberi poterunt, investigato, relationem cum opinione suae excellentiae banali dominisque statibus et ordinibus facturus. In quolibet kneziatu duos, aut, ubi necessitas expostulaverit, plures pro custodia silvarum deliget, domino talis regiminis colonello, an non circa tale vel talia subjecta aliquam habeat considerationem, praeviae notitiae dabit. Qui silvani prout et knezii domini commissarii dispositionibus in eo et aliis oeconomicis obtemperaturi, ut tanto exactius commisso munio satisfaciant, ab omnibus caeteroquin servitiis liberi, eiusmodi deputanda, a pascuationibus animalium et succisionibus virgultarum prorsus interdicta loca ac extantes etiamnum silvas solerter exacteque custodient, et ne quomodolibet arborum exsiccationes patientur, praecavebunt, patratos vero excessus pro providendo satisfactionis remedio domino commissario relaturi.

5. Confiniarii autem usum communium silvarum prout hactenus, ita deinceps quoque in propriis confinii silvis habituri, pro

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

foco quidem seu lignatione primo decussas et humi jacentes, dein aridas ac tandem infrugiferas, idque in locis per dominum comissarium permutative designandis; ad extruenda vero aedificia necessarias non secus, quam necessitate instantis confiniarii per suum capitaneum, vel eo absente per alium commando compagniae habiturum officialem et knezium loci recognita, dominus comissarius medio per se exmittendi, ferreo ad id confecto sigillo designandas arbores succindere libere indulgebit, succisas autem ante eorundem, quos solus comissarius ordinaverit, an recte vel praeter designatas alias sive plures decussissent, inspectionem evehere non audebunt; succisio autem earundem arborum non nisi semel, idque tempore hiemali fieri et admitti poterit, tum ob hoc, quod eotum succisa robora sint durabiliora, cum etiam ex eo, quod eadem succisio non ita prout aestivali tempore silvis sit nociva.

6. Tempore glandinationis in proprium confiniorum silvis more iam recepto a singulo capite maioris, medium annum excedentis majalis, indiscriminatim grossum unum, ad aliorum vero confiniorum silvas impulsuri limitandam per dominum commissarium taxam ad instar extraneorum persolvent. Quod idem de officialium praecise confiniariorum nativorum allodialibus, sive domi enutritis, non autem coemptis majalibus intellectum esto; alioquin tam iidem a coemptis, quam reliqui militares in confiniis officiales a suis ubilibet ad glandines impellendis taxam per dominum comissarium imponendam effective persolvent. Nulli autem majales extra aut ante tempus per comissarium admissum (quod ultra solitum differri non debet) et absque extradanda schaeda, ultraque revelandum capitum numerum, sub contrabandi ipso facto incursu ad glandines impellere licitum erit; et ubi tam in hocce, quam et in aliis casibus emerserint contrabanda, et pars eatenus damnificata lamentaretur, tunc eiusmodi contrabanda iudicialiter erit revidenda.

7. Ad praecavendam exinde etiam provenientem praedenotatarum silvarum ruinam, amodo ex nullis prorsus confinii silvis aliorsum, extra videlicet iurisdictionem confiniariam robora nec per ipsum comissarium nec alium ullum evehenda extradari poterunt; erigenda vero prout et actualia priori attrito tecto in confiniis aedificia, praeter domos residentionales, confiniarii stramine regnicolaris plebis more contegent. Cui circa silvas et glandina-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tionem dispositioni commendans quoque Dubiczensis semet accomodandum habebit. Interim confinia in casu necessitatis se invicem iuvabunt, pro pontibus, vigiliarum speculis seu chardakis, dominorum officialium habitationibus, omnibus denique communibus aedificiis et reparationibus, sine distinctione ex cuiuscunque confinii silvis necessariae arbores libere accipi poterunt, cum praescitu tamen et assignatione commissariali, in silvis vero Dubiczensibus commendantis praesidii loci eiusdem.

Kukuljevics, Jura Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae. Zágráb, 1861. II. köt. 183—184. l.

58.

1758. november 15. A Lőcse-városi erdőfelügyelő kérelme a helytartótanácshoz, hogy a városi erdők pusztításának megakadályozására szükséges intézkedéseket megtegye, s annak a káros szokásnak, hogy a városok minden évben más erdőfelügyelőt választanak, megszüntetéséről gondoskodjék.

Hochlöbliches kayserl. königl. consilium excellentien, gnädigst und hochgebietende herrn herrn!

Dass mich unterfange an euer excellentien und gnaden gegenwärtige allerunterthänigste supplique abzusenden benöthiget mich theils meine homagial devotion gegen kayserl. königl. in puncto plantationis, propagationis et conservationis silvarum allergnädigst ertheilte befehle, theils aber auch mein eigenes juramент, welches mir, qua hoc anno constituto unserer stadt-wälder inspectori auferleget worden.

Indem die verwüstung unserer wälder fast unbeschreiblich und deren schaden, welcher jährlichen in denenselben verübet wird, mit vielen tausenden nicht zuersetzen und es hat das ansehen, als würde unsere waldung dermassen zugerichtet werden, dass wir in wenig jahren kaum pro foco hinlängliches holtz haben möchten. Denn nicht alleine, dass das horn-vieh, als auch ziegen, schaffe und dergleichen pro pascuatione herein getrieben werden, welche durch das abfressen der jungen sprossling vieles ruiniren, so ist auch unverantwortlich das säugen und ausbrennen mächtiger theile pro foenilibus, welche durch die umliegenden dorffschafften in specie durch die uns nächst angrenzenden Tomisker

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

bauern verübet wird. Anbey hat auch die zeithero üble geführte wirtschafft und mutatio officii inspectoratus vieles ja das meiste zu oberwehnten ruin beigetragen. Und wo in fall diesen allen vorgebeuget und abgeholffen werden soll, ist unumgänglich noth, das sowohl unserer stadt, als auch den allhiesigen löblichen Zipser comitat allergnädigst angeordnet würde, damit nicht nur der vieh-trieb, sondern auch alle durch die bauern verübte oder verübende insolentien durch aushauen, ausbrennen und exstirpiren der schönsten bau- und brennhöltzer auctoritate et assistentia publica inhibiret und pro ratione circumstantiarum gehöriger massen abgestrafet werden. Betreffend officium inspectoratus, so ist die jährliche mutation desselben dem publico und conservation der waldung höchst nachtheilig, massen neue wirthschaffter auch immer neue dispositiones machen und ein jeder zeithero sine juramento sein amt obenhin verwaltet und wie aus denen leyder grösten theils verwüsteten wäldern zu ersehen, mehr interessentiam privatam, als promotionem publici boni beobachtet.

Weilen aber diessfalls die veranstaltung lediglich von einem hochlöblichen kay. königl. consilio zu erwarten, als gelanget an euer excellentien und gnaden mein allerunterthänigst anersuchen, es geruhen höchst dieselben quoad praemissa höchstnöthige disposition zu machen, damit auch proventus aerarii publici per neglectam conservationem derer wälder keinen abbruch hinfüro leyden mögen. Es geruhe auch ein hochlöbl. kays. kön. consilium pro majori et uberiori quoad statum silvarum nostrarum gratiose capienda informatione hiesigen magistrat eine general-revision medio judice nobilium gnädigst anzubefehlen; wie ich dann auch hiemit nochmahle diese zu des gemeinen bestens erforderliche sache euer excellentien und gnaden hochweiser und gnädigster disposition allerunterthänigst, mich aber hohern gnade empfehle in tieffster submission verbleibend.

Eines hochlöblichen kay. kön. consilii euer excellentien und gnaden allerunterthänigster knecht Frantz Castor s. k., burger und wald-inspector der königl. freien stadt Leutschau.

Eredetije az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában, Oeconomica no 601/2. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

59.

1760. junius 24. Az egri jezsuiták utasítása a scsávniki apátsághoz tartozó erdők felügyelője részére.

Conventio inspectoris sylvarum et montium abbatiae beatae Mariae virginis de Schavnik, ab anno 1760. die 24-a Junii.

Cum ob silvarum non levem imminutionem ac per temerariam subditorum praesumptionem illatam in iis vastitatem fieri posset paucos post annos, ut dominium in necessitates cumprimis aedificiorum aptis destitueretur lignis, maxime quod subditi iidem proni essent ad dilatanda pecoribus pascua, augenda prata, quodque male consveverant hucusque, ligna ipsa vendenda; ideo, ut opportune prospiciatur conservationi praedictarum silvarum, atque etiam eiusmodi abusus tollantur deinceps, susceptus est pro officiali eiusdem dominii et inspectore earundem silvarum perillustris ac generosus dominus Stephanus Budaházi de eadem inclytae superioris sedis lanceatorum judex emeritus, cuius officium sequentibus punctis inclusum:

Primo. Ut silvae hae spatio duarum hebdomadarum semel minimum ab eodem visitentur omnes, si quae damna et excisiones factae interim fuissent, connotentur, violatores deprehensi, dominio statuantur, ligna sive integra, sive in strues composita confiscentur.

Secundo. Quodsi vicinarum dominio possessionum, sive alieni in furtis deprehensi fuerint, invagatione utendum erit; quodsi effugerint, quantum fieri poterit, connotentur simul cum testibus factae per eosdem violentiae, ut ab ipsorum dominis satisfactio aut impensio peti possit.

Tertio. Ubi concessa fuerint pro foco subditis ligna, aut etiam pro necessitate dominali caedenda assignata, aedificiis utrobique apta conservabuntur. Locus excisae silvae sub interdicto erit, nec licebit in eo pascere pecora sub poena abactionis et mulctae. Ligna vero sive pro dominio fuerint in strues et orgias composita sive pro subditis, non excedent orgiam in altum et longum sigillo dominali signatum. Numerus orgiarum pro quavis possessione determinabitur per dominium.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Quarto. Ligna decidua, sicca (imo et gibbosa, curvaque, per silvas sparsa) ne cum damno putrescant, concisa et orgiatim composita ad dispositionem dominii conservabuntur.

Quinto. Ligna pro foco subditorum primum in locis remotioribus, et furtis vicinorum obnoxiis, caedentur. Petentibus autem subditis pro aedificiis ligna antequam assignentur, per dominum inspectorem ipsi petentes suis cum judicibus dominio se sistent, et tunc, prout huic videbitur, remittentur ad illum cum informatione. Cuius, ut assignatio referri possit in *librum silvarum,* dominio erit referre personas, quibus data ligna, numerum et qualitatem trabium.

Sexto. Per omnes silvas cura diligens, vigilantiaque adhibebitur, ne ausu temerario adultiores et succrescentes larices per subditos caedantur. Hinc sepimenta tuguriorum ex corilis (excipiuntur pro usu circulorum, quemadmodum etiam betulae), contexta mobilia, quae annis pluribus durent, habeant, tecta vero non ex corticibus arborum, sed asseribus, quos vigore urbarii quotannis sibi parabunt.

Septimo. Similiter prata, hortos, segetes, non arborum perticis pro more veteri cingent, sed corilis, aut ramis arborum pendentibus, quod ipsum ad harum incrementum proderit; adhibitis in haec sepimenta palis perinde iis, quae non sint silvarum nocumenta.

Octavo. Curabit dominus inspector, ne subditi aut scandulas faciant, aut ligna trabalia, fissaque ad 13 oppida evehant vel etiam domis, aut in silvis iisdem divendant.

Nono. Ad notitiam silvarum, montiumque dominio et necessariam et utilem, dominus inspector connotabit propriis nominibus easdem, eosdemque; item qualitatem arborum, loca excisa et interdicta, prata iam facta, loca pascuorum etc., ut in annos sequentes ordo bonus constituatur, liber supradictus «*silvarum et montium*» conficiatur.

Decimo. Occasione inspectionis silvarum erit etiam inspectio possessionum et si contigisset clam invexisse ligna (praeter concessa), ea devehenda quamprimum ad castrum imperabuntur, vel si visum fuerit, aere redimenda erunt. Deprehensi autem vectores lignorum extra dominium urbariali mulctae pecuniariae subjiciendi.

Undecimo. Quidquid denique pertinebit ad conservationem silvarum, diligentissime curabitur. In quo ad obsequia domino

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

inspectori erunt omnium possessionum silvani, sive vigiles, custodesque montium.

Dominus inspector titulo fidelis huius obsequii accipiet 1. foeni orgias 20, sive centenarias 15, 2. avenae cubulos 12, 3. siliginis cubulos 6, 4. paratae pecuniae florenos rhenenses 20, neque carebit parte aliqua mulctarum.

Eredeti fogalmazványa az Orsz. Levéltárban az egri jezsuiták rendezetlen iratai között, Jezsuit. irreg. fasc. 196.

60.

1760. szeptember 30. Kivonat a bécsi udv. kamarának a temesvári jószágkormányzóság részére adott utasításából, a bánsági bánya-erdőket illetőleg.

9. Die holz stamung. Dem allerhöchsten aerario alss auch jedem bergwerck sehr daran lieget, dass die ohnumgänglich nöthige waldung bey den bergbau nach möglichkeit conserviret werden, so fahlet der allerhöchsten willens maynung um so mehr entgegen, dass anstatt die waldung zu erhalten, man diese durch hauung der jungen zuwachsenden wald-stämmen nur in ihren wachsthum hinderet; solchemnach ist zu erhaltung des kostbahren materialis in zukunfft zubeobachten und vest darob zu halten, dass jede gewerckschafft ohne aussnahm bey der berg-amts-session schriftlich um das benöthigte gruben zimmer-holtz anhalte und solches hinnach durch einen waldbedienten aussgezeichnet werde, wessenwegen schon vorlängst die wald-zeichen gemacht und übergeben, jedoch der erwünschte erfolg noch nicht erreicht worden, wurde nun in zukunfft dieser verordnung nicht nachgelebet, oder doch nach willkuhr gehandlet, ist solches an seiner behörde zubringen und nach befund der sach zubestraffen — — sat.

38. Waldungs-wesen. Obschon zwar die waldungen der gesammten werker vermög der wald-karten noch hoffen lassen, dass grosse revier und hinlängliches holz annoch vor handen seye, so erhöllet doch entgegen, dass schon von älteren zeiten mit selben sehr übel gewürthschafftet worden, annebens die nähere waldung weggekommen ohne zubemerken, dass es um einen beständigen mittel-preys zuerlangen vill ersprieslicher seye, mehrere

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

holtzschläge anzulegen, wo einer etwas mehr entfernet, der zweyte aber etwas näher ist. In der

Oravizer waldung zeiget sich, dass man anjetzo von recht würckmässigen holz in der nähe sehr wenig sehet, ja in der Menesch würcklichen meistens junges tannen-holtz zur kohlen geschlagen werde, welches nur 3, 5, 8 bis 10 zohl starck ist, auch hierüber wohl nicht anders verantworttet werden kann, als dass auss mangl anderer dieses beschehen müssen. Dass aber eine junge waldung höchst schädlich einzuhauen, ist von darumen leicht zu erheben, weillen ein dergleichen holtz, wenn es noch jung allein nur in die höhe, sodann aber allererst in das holtz wachse, und in 3 oder 4 jahren mehr an holtz zunehme, was es anfänglich auch nicht in 10 jahren beschehen kann.

In der so genannten hohen waldung, wo sich der haupt holtzschlag für jetzo befindet, seynd schon grössere stämme und zwar also, dass auch die jetzige saag-klötzer von da genohmen werden, jedoch seye ausgenohmenen augenschein zu ersehen gewesen, dass mit schlagung des holtzes gantz unordentlich gehalten werde, zumahlen weder alles aufgespalten, noch aber wie geziemend alles aufgekohlet werde, wannenhero in denen schlägen villes holtz unnutz dieserwegen verfaullen mus, ohngeachtet, dass mit leichter mühe, durch genauere nachsicht alles wohl gehinderet werden könnte. Um aber die höhe oder tannen-waldung noch so viel als möglich zu conserviren, solle villmehr getrachtet werden, die kohlung auf den rechten flügel des Czisklovaer und Illadier ruckwerths stehenden gebürgs anzulegen.

Nicht minder hat sich gezeiget, dass die stöcke gar zu hoch gelassen werden, wodurch sehr villes zurück bleibet, hiemit aber wider waldmännische ordnung gegangen werde, vermög welcher so nahe als möglich von der erde abzustocken ist, welches nicht nur die Maximilianische berg-ordnung vorschreibet, sondern bey jedesmahliger visitation ernstgemessen eingebunden worden.

39. Ersehet man, dass in denen Oravizer waldungen an vataffen, an kohlbrenner compagnien 33 sich befinden, welche nebst ihren knechten 267 pferde halten, die ihnen die kohlen abtragen und dass zwar in betrachtung gezohen worden, wie es sehr nützlich wäre, wann statt deren türkischen unterthanen innländige angezieglet wurden. Weillen aber die innländige sich hierzu nicht bequemen wollen, als wurde man gleichsam nothgedrungen gedachte

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

türkische unterthanen zu erhalten. Diese wechssleten immer in das türkische und bringeten von daher die khnechte, die sodann, wann sie genugsamme zeit gearbeitet und einiges geld ins verdienen gebracht haben, ihren lohn ohne abfahrt mit sich in die grosse Wallachey verschleppen. Bey diesen umständen findet man dahero der billigkeit gemäss zu seyn, dass jeder derenselben für den kopf auch die 4 fr., wie hiemit verordnet wird, bezahle, weillen sie nebst denen gutten verdiensten alles, was die übrige geniessen, zu empfangen haben.

Uebrigens da an kohl-holtz jahrlichen bey 10,000 claffter geschlagen und auf eine claffter 6 maas kohlen gerechnet werden, so ist auch erforderlich, dass werck alljährlich einen vorrath von geschlagenen holtz erhalten werde, welcher jedoch nicht höher als ungefähr von 4000 claffter bestehen solle, um jederzeit getrocknetes holtz in vorrath zu haben.

40. In betreff deren kohlen beyschaffung, welche durchgehends auf denen pferden abgetragen werden, hat sich die thunlichkeit erwiesen, nachdeme der weeg in die waldungen commissionaliter in augenschein und in genaue ueberlegung genohmen werden, dass man mit wagen weit leichter die kohlen abführen könne, wie dann zur prob ein wagen mit 24 säcken, worinnen 9 maas kohlen enthalten gewesen, abgeführet und die kohlen zur hütten in guter qualitaet wären gebracht worden, wohin gegen zu abtragung dieser 24 säcken 12 pferde wären erforderlich gewesen, welche, da es nur 9 maas in sich enthalten, per 1 maas 21 kr. 3 fr. 9 kr. samt brenn- und trager-lohn betragen hätten, für eine fuhr aber nur 1 fr. 15 kr. bezahlet wurde, mithin die maas an fuhrlohn per $8^1/_3$ kr. kommen, die kolen hingegen zubrennen auf die maas 3 kr., für den wald pro aerario 1 kr., für das holtzschlager lohn 4 kr., in summa also eine abgeführte maas $16^1/_3$ kr. zustehen kommete, folgsam bey einer maas eine erspahrung nur lauth prob von $4^2/_3$ kr. wäre.

Es wird auch versicheret, dass gewiss daruntige 12 maas ohne säcken in eine ordentliche krippen können geleget, und da von der waldung bis zu der schmöltz-hütten es beständig bergein gehet, so wären nicht mehr als 4 ochsen erforderlich, wo aber besser wäre, so ferne 4 pferde hierzu angespannet wurden, alwo solche folgende berechnung statt findete und zwar: Um anjetzo 12 maas-kohlen beyzubringen wären lauth erfahrung erforderlich

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

16 pferde, welche á 21 kr. 4 fr. 12 kr. in das verdienen bringen, abzuführen aber kosteten solche 12 maas an fuhrlohn 1 fr. 15 kr., so auf eine maas $6^1/_4$ kr. zustehen kommete, für brenner-holtzschlager lohn und wald kreützer aber auf jede maas 8 kr., so wäre eine abgeführte maas $14^1/_4$ kr., die gegen 21 kr. gehalten $6^3/_4$ in erspahrung gebete, wobey noch die säcke und kotzen gäntzlichen erübriget und hinführo nur die wenige wagen reparation kosten wurde.

Sollten aber pferde angespannet werden, so wird nach der daruntigen arth des tags für einen zug per 4 pferd 2 fr. gerechnet, welches gegen obige 1 fr. 15 kr. 45 kr., mithin jede maas kohlen $3^3/_4$ kr. mehr betragete.

Dass aber diese einrichtung nicht durchaus statt finde, ist von selbsten ergebend, dieweill die wägen in die Menesch oder andere waldungen gar nicht, alleinig aber nur in die hohe waldung gehen können.

Gleichwie dieser vorschlag dahin abgezwecket denen gewerckschafften, welche solche erspahrung gantz allein, ohne nutzen eines hohen aerarii zuflüsset, eine erleichterung zu verschaffen, alss hat die bevollmächtigte hof commission die so beschene prob dem berg-ober-amt mit den bedeütten zugestellet, dass das berg-amt mit denen gewerckschafftlichen geschwohrnen die ueberlegung dieser prob und die entscheidung machen solle, wo solches in befolgung könne gezohen werden.

Die darauf eingereichte und hier in copia anschlüssige beantwortung des berg-amts in 5 puncten bestehend ist gar nicht hinreichend und verdienet der entworffene vorschlag von denen gewerckhen einer mehrerer ueberlegung und untersuchung, als die gewerckhschafft zu einführung einer wohlfeyle zu ihrem eigenen besten, besonders in dergleichen materiali, welches die grösste ausslaag in den schmöltz-weesen erforderet, selbsten alle mögliche versuche tentiren und anwenden solle. Zu solchem ende was den 1., 2., 3. und 4. punct belanget, kann die gewerckschafft nach gemachter prob die zufuhr selbsten übernehmen, oder da ihr die errichtung und unterhaltung eines neuen hierzu erforderlichen fuhrweessens zubeschwährsam und bedencklich fallete, solche denen umbliegenden dorffschafften oder einem anderen, oder denen kohlbrenner wataffen gegen regulirung eines proportionirten preys überlassen. Den 5. punct concernirend, ist in erwegung zu nehmen,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

dass andere wichtige und importante hütten-wercke dergleichen zufuhr mit nutzen gebrauchen. Die in 4. punct zur winters zeit angezohene unmöglichkeit der zufuhr, weil der schnee zu solcher zeit über 3 schuh fallet, behebet sich von darumen, als einer seiths ohne dies die einlieferung deren kohlen vor den winter gescheen solle, anderten theils aber, wann es doch erforderlich wäre, solche zufuhr durch die schlütten zu der zeit, da der wind nicht so hefftig gehet, beschehen könne.

Dahero hiermit nachdruckhsam anbefohlen wird, alle vorgeschriebene und andere dienliche mittel und versuche anzuwenden um dieses praetiose materiale einigermassen in geringeren werth zusetzen. Sollte hingegen die allgemeine gewerckhschafft dieses zu amplectiren keinen lust zeigen, so kann solches beneficium der Pauli bekehrungs-gewerckhschafft zu behueff ihrer separaten sayger-hütten operation überlassen und solle von dem ein so anderen vorgekehrten der aussführliche bericht anhero erstattet werden. Bey der

41. Dognazker waldung komet vor, wie dasselbe nunmehro recht mercklich abzunehmen beginne, so zwar, dass bey so forthin continuirenden erzt-verschmöltzung kaum wenige jahre mehr übrige, wo hinlängliches holtz beygeschaffet werden könne.

Die waldung in sich selbsten, allwo holtz-schläge bis anhero angelanget gewesen, bestehet in lauter grossen hügeln, welche recht wohl bewachsen wären, man hat selbe bey holtzung gantz rein, ohne rucklassenden saamen baum gemachet, ein welches den jungen nachwuchs zubeförderen sehr erforderlich gewesen wäre. Der herr graf von Stampfer hat auch bemerket, dass eine noch sehr grosse menge würcklich zuspalten würdiges holtz in denen thällern zum verfaullen gewaltzen worden, dessen sich haubtsächlich der waldschaffer Conradi verfänglich gemachet und seiner aufhabenden schuldigkeit nicht genug gethann habe, wie weithers ihme auch zu last geleget worden, dass sehr vill schädliches gaiss viech in denen waldungen gehalten, über dies aber annach ville kühe und s. v. schwein angetroffen worden. Obwolen sich der waldschaffer mit der unwissenheit entschuldiget haben solle, ist solches um so ahndenswürdiger, als derselbe ohnmittelbahr dahin zu trachten hat, dass was immer in denen waldungen geschiehet, ihme nicht unwissend seyn solle. Weillen herr graf von Stampfer diese nachlässigkeit ihme waldschaffer öffentlich ver-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

wiesen, welches zu verbesseren er bestmöglichst sich angelegen seyn zu lassen versprochen hat, so will man zwar dermahlen bey diesem es bewenden lassen, wohingegen bey nochmahliger fahrlässigkeit derselbe mit schärfferer bestraffung angesehen werden wird.

42. Von der Saskaer waldung wird angezeiget, dass aus solcher wohl bau- und gruben- als kohl-holtz geschlagen werde und aus puren buchen alleinig bestehe, welche in villen orthen nebst denen würklich würckmässigen stämmen mit sehr villen jungen holtz untermenget seynd. Der jetzigen kohlung und holtzschlag gehete in die revier vor der Allmasch, allwo annoch einige zeit zur schlagung erübrigen wird, der andere stehete aber auf den hohen gebürg, da sich aber verschiedene mehrere grüben erheben, so ware nicht rathsam längere zeit selben allda zu lassen, um nicht entweder das gruben-holtz theyerer und beschwährlicher und villeicht gar abgehend zu machen.

Das holtz seye wohl aufbereittet und wo knoperiches, auch ungespaltenes holtz vorhanden gewessen, selbes durchgehends zusammen gerollet und zum verfaullen aufbehalten worden.

Junger nachwachss wäre fast keiner, sonder statt dessen pures gebüschwerck von hasel-aschen, wenigen und mehreren buchen, also, dass die gantze revier, wo vorhin die alte holtzung gestanden, nunmehro kein fernerer nachwuchs zusehen ist; indessen seye doch wahrgenohmmen worden, dass wo die waldung würckhlich stehet und geschlagen wird, unter denen gross aussgestandenen baumen der junge wald häuffig stehe, so aber durch das umfällen deren bäumen zwar einiger massen zertretten wird, jedoch zu künftigen nachwachss sehr tauglich annoch nach zugieglen wäre, wann nicht gestattet wird denen kohlbrennern nebst ihren coliben auch kühe zuhalten, welche aus mangel der grases gleich den ziegen-viech sich allein von laub und wipfeln ernähren und so auch die pferdt, die eben zur weydung dahin eingetrieben, sehr vielles zertretten.

Man erkennet demnach, dass zu abhelffung dieser waldschädlichkeiten erforderlich seye dessen wataffen anderweitig ein orth zur waydung anzuweisen, wessentwegen, dass ober und bergamt mit zuziehung deren gewercken des weiteren erwögen solle, wie allenfahls die sache einzuleuthen wäre? wo sodann die weitere vorstellung dieserwegen an die Temeswarer bergwercks-direction

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

abzustatten ist, welche das erforderliche fürzukehren ohnermanglen wird, dass mit einverständnus deren districts-beamten solche gegenden aussfindig gemachet, die denen kohlbrennern zur wayde ihrer pferde und kühen angewiesen werden können, um dadurch die höchst benöthigte fortpflanzung deren waldungen cultiviren zu können.

Wird angeführet, dass zwar die waldungen von dem Sasker werckh eine von denen stärckesten und schönsten aller übrigen werckern wäre an einigen orthen aber zumahlen an der Nera flus hinaufgelegen, könnte das anstehende holz nicht anders zu guten gebracht werden, als mittelst des vorgeschlagenen rechen-baues und der beschehenden holtz-trifftung. So weit das Sasker waldungs terrain längst den flus sich hinauf erstrecket, dörfften nach gemachten ueberschlag 6 bis 7000 clafter gefället werde, das meiste stehet an den wasser einige wenige thäller aussgenohmen, aus welchen das holtz mit riessen beygeschaffet werden mus. Diese zahl deren claftern könnte zum rost und deputat-holtz gebrauchet werden, so auf 10 auch 12 jahr hinaus genugsam erkleglich und in weiteren fahl wäre in der Allmasch längst der Nera ein ueberfluss an holtz, das hiervon auch in jener gegend, wo der rechenbau aufgeführet wurde, zu behuff der hütten gekohlet werden könne; wodurch bey den rost und deputat-holtz, so doch jährlichen auf 1000 fl. zustehen kommet und in erheuschenden fahl, da die kohlung ohnweit der unterm hütten engeleget, bey diesen materiali ein werkliches in erspahrung gebracht, mithin die auslaag auf den rechen-bau mit nutzen zurückflüssen wurde; wo der Sasker hottar mit dem Allmascher zusammen angränzet, finden sich neben-grund-wässer, mittelst welchen aus denen nebengebürgern auch jenes holz durch claussen, oder aber bey anlauffenden wässern in herbst und frühjahr in die Nera zu trifften wäre. Bey diesen umständen erkennet man die erbauung eines rechens gewerckschaftlicher seiths um so nothwendiger, als an durch das materiale wohlfailler hergestellet, der jetzige holtzschlag in etwas verschonet wird und hiedurch eine erspahrung bewürket wird, die wohl in betracht zuziehen ist.

Nur ist noch bevor, in den gedachten Allmascher gebürg und waldung eine zuverlässliche beaugenscheinigung zu nehmen und ein wohlbedächtlicher ueberschlag zu machen, auf wie viel jahre hinaus sich mit einem holtzschlag zuverlassen und wie lange

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

solcher auf beeden seithen der Nera anzuhoffen seyen dürffte? Die erbauung des rechen selbst an der Nera ist zwar auf 1200 fl. von den Oravizer zimmermeister angeschlagen worden, so ferne aber mit ihme ein contract geschlossen wurde, so därffte vielleicht hievon noch etwas erspahret werden, wann ihme der völlige bau unter einigen conditionen übergeben wurde, wo übrigens diese aussgaab gegen den anzuhoffenden nutzen in keinen betracht zu ziehen ist. Diesem nach wird hiemit anbefohlen, dass bey zulassender zeit und so bald als möglich, die Allmascher waldung nächst dem Nera fluss auf beiden seithen mit aller attention durch wald verständige beaugenscheiniget und ein standhafter ueberschlag gemachet, sodann gemainschaftlich die sorgfalt getragen und die kräften dahin angewendet werden, damit ein dauerhafter rechen sowohl zu menagirung deren nahen waldungen, als auch zu einführung eines wohlfeilern preysses in holtz und kohlen bald möglichst zu stande kommen möge. Belangend die

44. Moldovaer waldung ist vergnüglich zu entnehmen, das dieselbe ganz rein und ausser ein so anderen wenigen stämmen recht wohl-gesäuberet befunden worden, auch dass die kohlung nicht allzusehr entfernet und von darumen die maas kohlen nur auf 12 kr. zu stehen komme und weillen die allda befindliche waldungen beträchtlich, so lasset sich leicht vermuthen, dass die kohlen mehrere jahre ganz vortheilhaft können beygeschaffet und eben in diesen preis beybehalten werden; wie dann ein gleiches auch von der

45. Rudiner waldung angeführet wird, nur mit diesen unterschied, dass die allda ausfallende kohlen wegen der nähe, statt vorhin gewönlichen 12 in zukunft 10 kr. bey neuer anlassung der hütten anzurechnen, von der bevollmächtigten hof-commission, welches allerdings hiemit approbiret wird, bereiths angeordnet worden, womit ein merkliches in erspahrung gebracht werden wird.

46. Damit aber künftighin denen gebrechen in denen sammentlichen waldungen so viel möglich abgeholffen werde, so ist ausser denen vorfallenden verschiedenen begebenheiten, welche mit gemeinschaftlicher ueberlegung zu behandlen seynd, über nachfolgende puncten genauest zu halten, und zwar:

1-mo. Sollen die waldschaffere, waldbereuthere und übrigen waldbedienten mit allen ernst zu ihrer schuldigkeit angehalten werden, damit in denen waldungen und kohlungen gute ordnung und

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

würthschaft beybehalten, wessentwegen sie nicht in denen werkern, sondern in denen waldungen und kohlungen täglich und meistens sich aufhalten und fleissig nachsehen sollen.

2-do. Vor anlegung eines holzschlags hat das erforderliche personale von kayserlich-königlichen beamten, geschwornen und auch einigen gewerkern die gebräuchliche waldbereithung vorzunehmen und vorläufig zu eröffnen, ob die waldung haumässig seye oder nicht, damit die junge annoch in wachsthum begriffene stammen verschonet bleiben; sodann und damit auch der holtzschlag waldmännisch angeleget wird, so ist das weitere zu beobachten, dass in denen waldungen nur ein schmaler district, damit selber in einen jahr könne geschlagen werden, ausgewiesen, und dieser perpendiculariter von fuss des bergs der höhe zu, nicht aber in mitte der waldung in dem schlag genohmen werde, auf dass nicht bey abstechung deren in der anhöhe stehenden stammen, die inmittelst in der tiefe wiederum neuerlich angewachsenen jungen bäumeln wiederum niedergedrücket und solchergestalten der junge wachsthum gehemmet werde. Ingleichen ist der bedacht zu nehmen, dass der holtzschlag alsso getheillet werde, damit der eine in der nähe, der andere aber etwas entferneter angeordtnet werde, um den gleichen preys des holtzes und deren kohlen auch in mehrere jahre zu erhalten.

3-tio. Sowohl von denen beamten, als geschwohrenen und gewerken solle zu weillen einer um den andern unter dem jahr hinausgehen und nachsehen, ob dasjenige beschehen, was angeordnet und befohlen wurde.

4-to. Damit desto verlässlicher wegen denen holtzschlägen gehandlet werden könne, solle alljährlich einmahl eine ordentliche inventur gehalten werden, was an deputat- und rost-holtz vorhanden seye, wo sodann zuermessen kommet, nachdeme jederzeit gegen 4000 clafter und a proportione des wercks auch weniger an trocknen holtz antragen wird, was vor das folgende jahr erforderlich und endlichen wo? und um was zeit solches zu fällen sey?

5-to. Um aber nach möglichkeit dem unglückh und so viel todtschlägen deren unterthanen bey fällung des holz vorzubiegen, auch dass die gebührende abstockung nach waldmännischer ordnung desto füglicher geschehen könne, solle in zukunft jedes bergamt mit denen districts-beamten sich einverstehen, damit die

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

unterthannen nicht auf einmahl von gantzen districkt, sondern entweder process-weys in den holzschlag anlangen, oder aber, dass von jeden dorff eine anzahl geschicklicher leuthe einige täge voraus abgesänndet werden, welche die abstockung und fällung deren bäumen allein besorgen, alsdann aber die übrige zur gäntzlichen aussarbeithung nachfolgen sollen und weillen das unglückh deren so vielen erschlagenen unterthannen meistens bey der ersten abstämmung wegen villheit der mannschaft beschiehet, so wird durch diese anordnung nicht nur dergleichen unglückh in zukunft vermeiden werden, sondern es können auch die wald-beamte und dazu bestelte aufseher desto sicherer bey der wenigen mannschaft ihre nachsicht anwenden, damit die abstockung gehörigen massen bewürket werde. Uibrigens ist dahin zu trachten, dass die dicke stöcke und klötzer, so vill thunlich, aufgespalten und zu gutten gebracht werden und nicht, wie besonders in Dognazka sich ergeben hat, so vielle menge unnutz verfaullen müsse, wodurch die höchstnöttige waldung ohne nutzen und gebraucht abnehmet.

6-to. Es wird bekannder massen ex parte aerarii montani ein fundus per 400 fl. jährlichen zusäuberung und mehrerer aufnahm deren bergwercks waldungen allermildest anzuwenden erlaubet, dahero von seithen deren aemtern und gewerkern alle dienliche vorkehrungen genohmen werden sollen, dass nicht nur die nöttige säuberung der waldung und nachzieglung der jungen bruth, sondern auch neue waldungen, absonderlich die thännling zusäen, anzupflanzen und aufzubringen getrachtet werde, damit das hierzu gewiedmete geld in künftiger zeit zum nutzen derer werkern gedeyhen möchte.

7-mo. Und da befunden worden, dass die saamen bäume die nach vollendeten holtz-schlag stehen bleiben, der erwünschten erfolg, die terrain zubesaammen nicht erreichet, sondern weillen selbe ganz einsichtig stehen, alssbald von den winden niedergerissen werden, andurch aber vieles holz zu grund gehe, alss sollen in zukunft selbe entpehret, solch bäume aber gleich andern zu kohl-holz geschlagen und zugutten gebracht werden. An jenen orthen hingegen, wo die winde nicht allzusehr beykommen können, sollen jüngere saamen bäumer, weilen die alte nicht mehr hiezu tichtig, stehen gelassen werden, wie dann zu schirmung derselben den kopf des gebürgs niemahlens zu entblössen ist, da-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

mit der wind nicht so leicht zukomme und den saamen vertragen möge.

8-vo. Da zumahlen überhaupts der üble gebrauch eingerissen, dass auf die zäune, welche allerzeit in wintter zu haitzung deren zimmern angewendet werden, vielles holz alljährlichen erforderlich, anmit vielle 100 stäme junges holz angewiesen werden, so ist zu abstellung dieses missbrauchs ernstlich fürzudenken und die leuthe vielmehr dahin zu belehren, dass sie gräben aufzuwerffen von wayden und felbern lebendige zäune zu verfertigen sich befleissen, oder die benöthigte pflockh und ruthen aus andern gegenden von denen unterthanen behandlen beyführen lassen möchten, die bergwerks waldungen aber selbst verschonet bleiben sollen.

9-no. Um das in zukunft der gefahr einer entstehenden brunst (welche nach erfahrung sich öfters zu äusseren pfleget) man nicht mehr so ausgesetzet seye, ist den kohlen-brenneren mit aller schärfe einzubinden, dass selbe alle sorgfalt hierwegen tragen sollen und da jene am sonn- und feuertägen abwesend, am derenselben statt 2 oder 3 mann wenigstens in den revieren jeder kohl-brennerey zurücklassen, welche die sogenannte feuernacht halten müssen.

10-mo. Sollen die ziegen oder sogenannte gaiss-vieh, so die kohlbrenner ohngeachtet der so viel geschärften befehlen wegen nicht geziemender nachsicht und bezeigter lauigkeit dannoch beybehalten haben, also gleich abgeschaffet werden und da vorhin nur 24 kr. pro jedes stück an straff-geld abgenohmen worden, so ist in zukunft allgemein zu promulgiren, damit kein derley vieh in denen waldungen mehr angetroffen werde, in widrigen fall dieselbe, so viel es deren immer seyn, eingetrieben, jene aber so nicht zu bekommen wären, so gleich an orth und stelle tod geschossen, die hereingetriebene ohne ferneren aufschub in die fleischbankh übergeben und zu nutzen eines hohen aerari ausgehauet, sodan über abzug aller kosten das drittel dem denunzianten zu fernerer aneiferung seines dienstes abgereichet werden solle.

11-mo. Gleichwie puncto 42-do angezogen worden, dass die kühe und pferde deren kohlenbrenneren an den jungen nachschuss deren baumelein mit zertrettung derenselben und abbeyssung deren wipfeln einen grossen schaden in den nachwachs verursachen, allso sollen die aemter allen fleiss nachdrucksam anwen-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

den, dass in jenen gegenden, wo eine neue waldung aufzubringen hoffnung seye, die wayde alles viehes verbotten bleibe.

12-do. Endlichen solle das ober- und die berg-ämter sich beeyfern, mit einverstädnus und beyhülf deren districts-beamten gute innländische insassen, wan solches auch aus entfernten orthen, welche zu der kohlung tauglich wären und lust hätten, ausfindig zu machen, diese könnten dann gegen vorher beschehener geziemender anzeige bey der k.-königlichen bergwerks-direction in ein, dem werkh nächst an liegendes dorf verleget und respective gegen anderen unterthanen mutiret werden, dadurch nicht nur die wayde vor ihr vieh leichter aussgemacht, sonder der nahmhafte verdienst denen unterthannen in händen bleiben, folglich nicht vill geld ausser land geschaffet wurde. All dieser die waldung betreffen depuncta sollen eben bey denen halbjährigen gewerkern-tägen wohl in uiberlegung gezohen, auch was diensam und nutzlich vorgekehret werden.

Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Münz- und Bergwesens-Acten» osztályában, fasc. 184. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. XI. 36., 75—89. l.

61.

1761. április 7. Az erdélyi főkormányszék körrendelete az avar-égetés eltiltásáról. *

Az avarégetésből származható károknak eltávoztatására circulariter parancsolta vala ennekelőtte is a gubernium, hogy az avargyujtás és égetés minden helyeken keményen megtiltassék és a tilalom ellen cselekedők competenter megbüntettessenek; esett mindazáltal most is értésére a guberniumnak, hogy némelyek a tilalommal nem gondolván, az avargyujtogatástól és harapégetéstől meg sem szünnek, melylyel a tűz a mezőn levő széna kazalyokba és erdőkbe bele kapván, sok károkat okoznak.

Committáltatik azért ujabban is serio kegyelmeteknek, hogy az avargyujtogatást maguk circulusában ujra megtiltsák, ha kik a parancsolatuk ellen cselekedni comperiáltatnak, pro ratione condi-

* V. ö. Erd. Lapok 1878. 673. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tionis vagy corporális, vagy pedig bursális poenával megbüntettessenek; azhol pediglen általok kár esnék, azon mulctázáson kivül a kárt is refundálják. Ide nem értetvén azok, akik minden securitás alatt a rosz consequentiáknak bizonyos elkerülésével vizes helyeken gyujtanák meg a nádas helyeket, melyek mind szénarétektől, mind erdőktől és oly helyektől, azhol a kár könnyen vagy insperate is megeshetik, távol vannak.

Eredeti fogalmazványa az Orsz. Levéltár erdélyi főkormányszéki osztályában 1761. évi 419. sz. alatt.

62.

1761. április 16. Kivonat az udvari kamarának a bánsági bányászatnál végzett napszámok nyilvántartása ügyében adott utasításából.

Ad rubricam waldung!

Da bey dem waldungs weesen hauptsächlich daran gelegen ist, dass man bey jeden gewercken tag verlässlich wissen könne, wie der vorrath des kohl, rost und deputat holzes beschaffen seye und hierdurch sowohl denen unordnungen und dem daraus entstehenden abgang vorzubiegen, alss auch jedesmahl bey zeiten auf das jenige, was zu dem werks consumo annoch erforderlich, für denken zu können, so wird sich dieses durch einen ausweiss nach angebogenen formular, welches der waldschaffer zu verfertigen hat, am besten bewürcken und mit einen blick ein einsehen in das ganze wald-weesen machen zu lassen. Wo dann in dem ersten der allgemeine empfang und ausgaab, dann rest des kohl, rost und deputat holzes vorgewiesen, in den zweyten aber ein vollkommener ausweiss des kohl holtzes respectu der repartition allen wataffen, wie solches nach denen in vorigen halben jahr gehaltenen abschnitten sich in betracht des empfangs, vorausgaabung vermög kohlen und rest befinde, vor augen geleget wird, dergleichen ausweiss auch denen von den rost und deputat holtz mutatis mutandis vorzuzeigen kommet und da es auch nicht undienlich ist, den personal und facultäten stand der wataffen und kohler knechte, dann ihre pferde jedesmahl bey dem gewercken tag zu weisen, um sich wegen verschiedentlichen vorfällen hiernach richten zu können, so wäre gleichfalls ein solcher in

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

form, wie sonst ein dergleichen stand verfasset wird, vorzuweisen, wo in übrigen noch bey dieser rubrique von dem wercks vorsteher zu vernehmen kommet, ob die nachsicht in der waldung ohne fehler seye, ob der vorige holtz schlag regelmässig und ordentlich vor sich gegangen, die wald säuberung gut beschehen, keine waldschädlichkeiten vorgefallen, auch alles nuzliche und nöthige observiret worden, wobey dann endlich auf den herbstgewercken tag jederzeit die quantität des vor künfftiges jahr zu schlagen kommenden holtzes reguliret und fest gesetzet werden kann.

Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Münz- und Bergwesens-Acten» osztályában, fasc. 195. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. XI. 198—9. l.

63.

1761. jun. 3. Az udvari kamara utasítása a felsőbányai főerdő-bíró részére.

Instructions entwurf vor den kays. königl. Felsőbanier ober waldt-schaffer.

1. Nachdeme derselbe laut gnädigster hof collegial resolution dem auch k. königl. Nagybanier inspectorat subordiniret ist, als hat derselbe in folge dessen eben dahin seine berichte gewissenhaft clar und wahrhafft zu erstatten, nichts erhebliches ohne inspectorats vorwissen fürzukehren, sondern allenthalben sich bey demselben zeitlich und geziemend anzufragen; weiters aber und

2. Da derselbe auf die kösten eines hohen aerarii in die ober-oesterreichische saltz cammer gütter gesendet worden, um allda in denen wald-weesens einrichtungen die gehörige erfahrung einzuhohlen, auch sich dessen wissenschafft lobwürdig und hinlänglich beygeleget hat, so wird derselbe sonderbahr darob seyn, damit die reservirte k. k. weiteste waldungen immer ordnungsmässig hergenohmen, und hierbey mit den holzmeister Grill als nunmehrigen bestandnehmern, wie auch mit anderen erfahrnen holzmeistern der augenschein gebührend eingenohmen werde, wie und auf was arth die beybringung des holtzes am vortheilhafftesten

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

geschehen kann, und also nach eingehohlter ratification von dem kays. königl. inspectorat amt auf das würthschafftlichste einzurichten beflissen seyn.

3. Hat derselbe die obliegenheit sammentliche holz schläge selbsten anzuweisen, wie und auf was arth jene abzuhültzen seyen, wobey besonders zu beobachten kommet, dass jedesmahl nur derley waldungen hergenohmen werden, welche nicht zu junge, sondern wahrhafftig würchmässig seynd und derselben abstockung laut Maximilianischer nieder-hungarischer berg-ordnung art. XXXXIV. §. 15. nicht über ein daumellen (dass ist nicht über eine spannen) von der erden hoch seye, auch sonst die aufarbeittung derselben also geschehe, dass die aeste reyhen-weiss gebrachter dem jungen herwachss kein hinderniss verursachen und auf keinerley weiss einig tüchtig und taugliches holz unter selben verbleibe.

4. Nachdeme mann um mehrerer nachsicht willen vor gut erkennet, damit die holz schläge in zukunfft reyhenweiss hergenohmen, auch so viel möglich eine quantitäet holz hauer zusammen in einem holz schläg könnten angeleget werden, als ist von dem k. k. oberwaldtschaffer hierwegen das sonderbahre augenmerk zu haben, damit bey sogestaltig angelegten holz schlag die königl. fiscal unterthanen vor anderen hierzu gebrauchet und die hültzung selbsten also beschleuniget werde, dass die zu schlagen kommende beyläufftige 5000 wald claffter bis Joanni verfertiget, ein solches auch, in erwägung es keine so grosse quantität holz, gantz füglichen beschehen kann.

5. Ob zwar nach neuer wald einrichtung in denen zwey holz schlägen, als Schwarzenberg und Saltz-Guth wegen der ohnmöglichen beybringung dererselben über die rissen die aeste ausgelassen werden, so ergiebet sich gegentheilig, dass in denen übrigen waldungen und verkohlungen bey schlagung des holzes gahr zu viel aeste in die waldtclafftern eingeleget werden, welche keinesweeges ein gut und tüchtiges kohl zu geben vermögend, dannenhero die aeste von nun an aus denen holz-clafftern (nach gemachten vorschlag und überlegung) ausgelassen werden sollten, damit jedoch die stärkere aeste nicht zu schaden gehen, sondern eines theiles gleickwohlen genuzet werden mögen, so kann vor jene ein etwas münderer preüs, als nehmlichen pr. ein solche claffter (wann es nicht aus gar zu klainen aesten und respective streichen oder ruttenwerk bestunde) a 6, 7 und nach erkanndt-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nuss derer beamten, so der einreichung beywohnen, höchstens 8 groschen eingesezet und angenohmen werden. Zu richtiger befolgung dessen seynd wehrend den holz schlag jedesmahl ein, zwey und auch mehrere von denen wald forstern zur nachsicht anzustellen, welche über jede nachlässigkeit red und antwort zu geben hätten.

6. Nach den geschlagenen holz ist sogleich die nachricht hievon zu geben, auf dass die einrechnung veranstaltet werde, worzu nebst den waldt officianten jedesmahl von berg-puch-hütten beamten können zugetheilet werden, und also jedesmahl zwey und zwey, das ist einer von dem wald mit einem anderweiten officianten zusammen die abgemessene claffter ansehen, in ihrer gegenwart übermessen und den vollkommenen befund gewissenhaft sammt dem nahmen, an wem selbe gehörig, aufzeichnen lasse, sollte sich hierbey aber ergeben, dass das geschlagene holz nicht tüchtig geleget wäre, so müsste die claffter abgerissen und nach geziemender arth neu aufgesezet, und somit in proportion, als sich der abgang von etwann einen drittl oder viertl an holz zeigete, auch die mündere einrechnung gemachet werden; weiters aber

7. Damit sich keine irrung noch differentz ergeben möge, als hätte die collationirung derer abgenohmenen claffter in aller dererselben gegenwarth, welche nur immer in den wald anweesend gewesen, zu beschehen, und wann alles in seiner richtigkeit befunden wurde, von jedem unterzeichnet dem lohn zettel beygelegt werden müste.

8. Hat er ober waldschaffer das besondere augenmerk besonders dahin zu richten, damit bey guter zeit die trüffte über die wasser rissen mit hinlänglichen leüthen zur zeit des mehristen wassers vor sich gehe, und weilen die ganze würthschafft alleinig in deme bestehet, dass solches bey hinlänglich nasser witterung vollzohen werde, eben bey solcher gelegenheit auch die nachsicht verdoppln lasse, damit nur keine nachlässigkeit zu schaden ihro mayestät in der arbeit unterlauffen möge, andahero auch unter einstens die vorsicht gebrauchet werden kann, damit das kernichte, gerade und zum spalten tauglichste holz zu dem schichten holz, das aestige aber und knopfichte zur verkohlung verwendet werde, wobey alltäglich abends die schichten auf die rabische aufzuschneiden kometen.

9. Solle denen kohlbrennern jedesmahl eine gewisse quan-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

titaet des holzes ausgewiesen werden, um hierdurch erfahren zu können, wie viel jeder seines orts von einer claffter holz saum kohlen erzeuget habe; so ist auch

10. Bei der brennung der kohlen eben dahin sich zu bemühen, damit gut und tüchtige kohlen jedesmahl erzeuget, auch selbe wohl und rein aus den quantl ausgezohen, die annoch glüende mit feichter erde ausgelöschet, mithin auch sorgfältig die veranstaltung getroffen werde, auf das die kohlen meistens 12 bis 24 stund ehender aus denen meilern ausgespleiset, ansonsten aber auch nach möglichkeit verhindern, damit nicht so viele kohl städte angelegt werden, massen die erfahrung lehret, dass auf einen neüen derley kohlplatz mehrmahlen so viele kohlen erzeuget werden und ebenfalls auch über viele jahr kein neuer anflug sich fassen könne.

11. Bey einer bereits ausgehenden kohlung sollen die kohlen brenner insbesondere angestrenget werden, das noch etwann ruckliegende holz in die kohlen meihler einzulegen, und zu verkohlen, und somit zugutten zu bringen; gleichwie

12. Derselbe auf die tüchtigkeit derer kohlen besonders zu trachten hat, als erfordert nicht münder die nothwendigkeit beständig darob zu seyn, damit dieses materiale weder zu überflüssig noch weniger die erzeugung desselben zu übersehen, folgsam ein aufliegen derselben beförchtet werden könne, derohalben dann all viertljährig mit der kays. königl. Felsőbanier berg consultation die verabredung zu treffen, was vor ein vorrath vorhanden, und wie hernach die eintheilung der kohlbrennung zu veranstalten seye.

13. Behuf der wald conservation und des jungen anflugs kann keines weeges gestattet werden, dass die schädliche viech dahin auf die weide gehe, dannenhero innhalt kays. königl. befehlen und rescripten derley viech einzutreiben verbothen, deren besitzer aber zur geziemenden straff zu ziehen kommen.

14. Wird derselbe allwochentlich unter seinem praesidio die gewöhnliche waldsession halten, anbey das protocullum führen lassen, und solches an den kays. königl. münz- und bergweesens inspector absenden, auch von daher die verbescheidungen erwartten, und biss das die beangenehmung erfolge, all wichtige auslaagen nach möglichkeit verschoben werden.

15. Seynd allmonatlich die wald lohnungs zettl ordnungsmässig zu verferttigen, auch die einrechnung derer rabischen in

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

seiner selbst eigenen gegenwart aufzuzeichnen und vermög obhabender eydespflicht alles gewissenhafft anzusezen hat, auch in selbe nichts eingebracht werde, was nicht real und in der that sich finde; nach dem bis anhero nur von der neuen waldt einrichtung die sonderheitliche waldweesens lohn zettln verferttiget worden, so kommen solche in zukunfit auch von denen übrigen holz schlägen sowohl materialiter als pecunialiter zu führen, wobey das holz gezeuge oder kohlen, wie solche bey den berg-puch- und hüttenwesen empfangen und abgemessen worden, mit der material ausgaab des waldes gleich lautend kommen mus, endlichen aber solche dem k. k. Nagybanyer inspectorat einsenden.

16. Da derselbe binnen seinen so vielen dienst jahren bey dem k. königl. waldweesen sich eine genaue kantnuss sammentlicher waldungen und hierzu benöthigter hattert oder gränzen beygeleget hat, so wird derselbe sich angelegen seyn lassen, hierüber nach möglichkeit eine genaue beschreibung derer gränzen ehistens zu verferttigen, dieselbe den k. k. inspectorat einreichen, auch hiernächst einen andern tauglichen anweisen und zeigen, wie weit sich selbe erstrecken.

17. Endlichen dahin sich eifertigst bestreben, damit jeder seiner aufhebenden schuldigkeit geflissenst nachlebe, bey übertrettenden fall dieselbe bestraffe, und in weiteren umständen die ehebaldige anzeige pflichtschuldigst mache, gleichwie nun an gutter ordnung, disposition, nachsicht und würthschafft alles gelegen, als hat auch derselbe sich best möglichst zu befleissen das gehörige materiale auf das wohlfeiliste beyzuschaffen, und mit einen worth in all vorkommenden fällen den allerhöchsten nutzen zu befördern, schaden und nachtheil aber zu wenden best möglichst trachten, und sich somit fernerer allerhöchster gnaden würdig zu machen.

Másolata, mint a megelőző kamarai utasítás melléklete, a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Münz- und Bergwesens-Acten» osztályában, fasc. 198. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. XI. 393—9. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

64.

1761. jun. 3. Az udv. kamara utasítása a kapniki erdőbíró részére.

Instructions entwurf vor den k. k. Kapniker waldschaffer

1. Wird derselbe an das kays. königl. Nagybanier münz- und bergweesens inspectorat amt mit schuldigster subordination, an deme ihme vorgesetzten werks vorstehern aber und an die gesamte berg consultation mit gehorsam und geziemenden aufsehen angewiesen.

2. Hat sich derselbe alle kays. königl. waldungen und dererselben gränzen bekannt zu machen und hiebey wohl zu beobachten, welche waldungen würchmässig und welche jung, um bey ausgehenden kohlungen neüe derley anlegen zu können.

3. Lieget demselben ob, bey abhaltender wochentlicher berg consultation die anzeüge zu machen, ob es erforderlich und an welchen orthen ein neuer holtz-schlag anzulegen wäre, damit die k. k. beamte mit dem werks vorsteher die zu hauen kommende waldungen ehehin wohl besehen können, ob es auch nuzlich diesen, oder vielleicht ein anderer mit mehrern vortheil angegriffen werden kunte; nach erkantnuss derselben aber hat er

4. In augenmerk zu ziehen, dass das holtz nicht über eine spannen hoch von der erden abgestocket werde, wo in gegentheil sehr sträfflich angesehen werden wurde, wann 3 oder 4 schuch hohe stöcke ruckgelassen wurden; ingleichen alles holz wohl aufgekloben und aufbereitet werde, ansonsten bis nicht alles holz in den waldt rein aufbereittet anzutreffen wäre, denen holz schlägern die gebührende zahlung innen gehalten werden wurde; die grosse knoperichte klötzer, so unmöglich können aufgespaltet werden, seynd auf einen haufen zusammen zu wälzen, um den jungen anflug nicht hinderlich zu seyn, nach ein oder anderen jahr aber, wann selbe etwas anbrüchig worden und sich leichter aufklieben lassen, denen einwohnern zu brennholz angewiesen werden können.

5. Hat derselbe während den holz schlag die leute anzuhalten, damit sie die vorgeschriebene länge von 6 schuhen oder einer waldklaffter bey den kohl holz hauen richtig beobachten und in legung des holzes dahin besorget seyn, dass so viel möglich das holz in die stoos zusammen gebracht werde, damit die

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

hiernach folgende kohlbrenner dasselbe so viel möglich auf einen meihler verkohlen können; übrigens aber jederzeit ein und anderer gutter jungen saamen baum, weillen die alten hierzu untüchtig, in jenen ort, wo der wind demselben am wenigsten schaaden möge, untertheilter stehen verbleibe.

6. Sobald die angewiesene erfordernuss des holzes geschlagen, so solle hierwegen die geziemende anzeuge beschehen, damit von der kays. königl. berg consultation ein oder zwey beamte zu dessen einrechnung benennet werden können, welche nach gewissenhafft befundener legung des holzes (da im gegentheil, wann selbes auf betrug geleget worden wäre, jedesmahl das drittel und nach gestalt der sachen auch das viertl abgeschlagen oder defalcirt werden müste) und richtiger auftreibung desselben sogleich an jeden kohlenbrenner ein gewisse quantitaet ausweisen werden, um hierdurch erfahren zu mögen, wie viel jeder saum kohlen von der claffter holz erzeuget habe; so ist

7. Bey der verkohlung denen kohlenbrennern fleissig nachzusehen, damit nicht nur gut und tüchtiges kohl erzeiget werde, sondern auch selbes wohl und rein aus den quandel ausgezohen, die annoch glüehende mit erden besser, als mit wasser, welches die kohlen sehr zerfallen machet, auslöschen, mithin ganz sorgfältig die veranstaltung zu treffen, dass jedesmahl durch 12 stunden ehender das kohl aus denen meihlern aussplissen und einen tag liegen verbleibe, biss dass solches zur schmölzhütten abgeführet werde.

8. Bey einer bereits ausgehenden kohlung sollen die kohlenbrenner sonderlich dahin angestrenget werden, damit das annoch ruckliegende holz in die meihler eingebracht und verkohlet und keines weegs bey nachhin geschehender visitation derley ruckliegend befunden werde.

9. Gleichwie derselbe auf die tüchtigkeit derer kohlen das sorgsame augenmerk zu machen hat, als ist auch darob zu seyn, damit nicht zu überflüssig an diesen materiale erzeiget werde, weder aber dasselbe auf einmahl ausgehen, sondern hierinfalls vorsichtig handlen, die umstände zeitlich entdecken und somit die k. k. schmölzhütten niemahls in einiges stecken gerathen lassen. Jedoch

10. Ist derselbe keinesweegs befuget weder einem holz schläger noch kohl-brenner an und aufzunehmen, sondern soferne

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

sich einer meldete, solchen den werks vorsteher vorführen und desselben zeigenschafften untersuchen lassen, damit nicht etwann einer einschleichen möge, dessen ankunfft verdächtig oder bedenklich wäre, vermög solchen auch so ferne jemand frembder, der kein arbeiter ist, sich in denen waldungen aufhalten wollte, ohne vorschub angezeuget und abgeschaffet werde.

11. Solle derselbe alljährlichen zu erweisen haben, was sammentlich kohlbrenner an kohlen das jahr hindurch abgeliefert haben, was und wieviel holz selbe consumiret, was an rost, treib, dann deputat holz zur handlung beygeschaffet worden und mit einen worth die ordentliche verrechnung des empfang und ausgaab alles holzes gewissenhafft mit den eigenthümlichen rest vor das künfftige jahr unsere und der bergamtlichen consultation überreiche, auf dass man erkennen möge, was schlagen und beyschaffen zu lassen erforderlich seye.

12. Die wochen hindurch hat er sich öffters in die waldungen zu verfügen und zu erfüllung derer ihme zugeschriebenen instructions puncten sich zu befleissen, alltäglich aber abends von seiner den ganzen tag hindurch beschehenen verrichtung dem k. k. bergverwalter den rapport überbringen und zugleich anzeugen, was auf folgenden tag zu verrichten übrig verbleiben, endlichen gewärttigen was weiters anbefohlen werden möge.

13. Nachdeme sowohl denen gewerken als übrigen berg leuten und innwohnern das holz nach eigener willkühr zu schlagen untersagt worden, als erfordert dannoch die billigkeit, damit selben zu ihren gebrauch das erforderliche ausgewiesen werde, von darumen sie gewerken sich bey der berg consultation zu melden und allda ihre erfordernuss anzuverlangen haben, wornach denenselben der befund der umständen ihre holz nothdurfft durch den k. k. waldschaffer ausgezeiget werden soll, ein gleiches auch bey denen bergleuthen und innwohnern, jedoch mit diesen unterschied beschehe, damit das brennholz in fruehe jahr und zur herbstzeit anverlanget, so nach von hauss zu hauss beschrieben und endlichen jeden angewiesen werde, wozu aber hauptsächlichen die windwürfe, stock, altes holz, in abgang dessen alleinig die stehende waldt-bäume andienen können.

14. Ausser vorbeschrieben ist niemanden erlaubt sich von selbsten einiges holz zuzueignen, von dieserwegen jeder betrettende abzupfänden und der berg consultation anzudeutten kom-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

met; und weilen übrigens schaaf, ziegen, ochsen etc. etc. dem jungen maiss oder nachwachs vor sehr schädlich erkennet werden, so seynd solche, so ferne sie angetroffen werden, erstlichen einzutreiben, anzustellen und nach zuruckgestelltem viech nach erkanntnuss der berg consultation abzustraffen, das zweytemahl aber das viech einzutreiben, in der fleischbank vor das geldt auszuhauen und nach abzug der ausgemessenen straft pr. jedes stuck a 6 groschen den rest in baaren geldt denen übertrettern und bestrafften zuzustellen.

15. Können die so viele zäun mit ruthen geflochten, vor die waldungen ohnmöglich als würthschafftlich angesehen werden, massen hierzu das junge holz, welches von keiner dauer ist, angewendet wird, folglich fast alle fruehe jahr neu hergestellet werden mus, zu gänzlicher abstellung dieser waldt schwendung hingegen ist von nun an nicht mehr gestattet solche rutten aus denen waldungen jehmanden nehmen zu lassen, sondern es seynd gesammte Kapniker inwohner viel mehr dahin zu verweisen, dass sie um ihre gärten gleich anderer orten gewöhnlich gräben aufwerfen und auch mit jungen illmen, dornen, heken und hagebuchen besezen, wordurch ein lebendig und ewig dauernder zaun erwachset.

16. Hat derselbe alle samstag in der berg-consultation zu erscheinen, allda das jene berichten, was die woche hindurch beschehen, übrigens aber gewärttigen, was folgende wochen zu bewürken kommet.

17. Da in gegenwärttigen instructions puncten nicht alles vorgesehen werden kann, so wird derselbe hauptsächlichen auf die obhabende schwehre eydes pflicht verwiesen, vermög welcher ihro kays. königl. may. nutzen zu beförderen, schaden aber und nachtheil zu wenden, demselben obliegen wird.

Másolata, mint az udvari kamara ugyanazon keltű utasításának melléklete a bécsi cs. és kir. pénzügyminisztériumi levéltár «Münz- und Bergwesens-Akten» osztályában, fasc. 198. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. XI. 452—7. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

65.

1762. január 14. A magyar udv. kanczellária átirata a bécsi udv. kamarához a magyarországi hamuzsírfőzés tárgyában.

Sacrae caes. et regio-apostolicae majestatis inclytae camerae aulicae peramice intimandum. Hicce in originali adnexam inclytae istius aulicae camerae eotum domini comitis praesidis notam respectu inhibenda in comitatu Jaurinensi cinerum clavellatorum exustionis alte fatae suae majestati exhibitam ab eadem, domino comiti regio hungarico aulico cancellario benigne communicatum fuisse. Qua nota in consilio cancellariae hujus regiae hungarico-aulicae relata et expensa, siquidem in eadem deduceretur, quod in comitatu Jaurinensi ab attactorum cinerum exustionem magnus lignorum defectus enascatur, ideo in re fore visum fuisse circa totum hocce cinerum clavellatorum exustionis negotium altememoratam suam sacratissimam caesareo- et regio-apostolicam majestatem ex parte cancellariae hujus regiae hung. aulicae ex actis eatenus praehabitis circumstantialiter demisse informare, qualiter videlicet

1. Usque ad annum 1749 de exustione ejusmodi cinerum et cum iisdem exercendi commercii exigua notitia in regno Hungariae habita fuerit, donec eodem anno erga notam incl. caes. reg. commerciorum directorii ac dein per benignum rescriptum regium via regiae hujus cancellariae hung. aulicae ad consilium regium locumtenentiale eatenus expeditum domini terrestres ad productionem ejusdem materialis exstimulati fuissent, successive autem erga acceptam in eo relationem in quibusnam comitatibus ac quali quantitate, prout et pro quali pretio ejusmodi cineres exurantur, eademque relatione antelato caes. regio commerciorum directorio communicata totum hocce negotium eotum in statu quo relictum exstiterit.

Ubi porro medio tempore ea relatio supervenisset, quod signanter in Sclavonia existentes silvae ob exustionem ejusdem materialis ac exinde provenientis lucri nimium devastentur, erga benignam resolutionem ad commissionis ex consilii aulae bellici, nec non aulae bellici commissariatus et cancellariae hujus regiae gremiis mixtae protocollum adhuc in anno 1754 elargitam, habita ad jura legalia dominorum terrestrium reflexione per benignum rescriptum regium ad consilium locumtenentiale expeditum re eo

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

abhinc inviata exstitit, ne cineres clavellati in tam magna copia dehinc exurantur, status publici ac etiam militaris ratione conservationum silvarum omnimode exposcente.

Quae taliter facta dispositio (velut eatenus acceptae informationes innuebant) desideratum etiam effectum omnino produxit. Successive autem antelatum caes. regium commerciorum directorium super eo, in quonam comitatu quot lebetes pro exustione cinerum clavellatorum effective reperiuntur? et quotnam centenarii ex singulo lebete producantur? informari desideraverit, veluti etiam haecce informatio a consilio locumtenentiali submissa abhinc eidem commerciorum directorio amice communicata exstiterit.

Demum in anno 1756 eductio attactorum cinerum erga amicum inclytae istius aulicae camerae intimatum eodem anno sub die 26-a mensis Aprilis isthuc datum sub poena 100 aureorum ducatorum inhibita fuit; ac licet successive post ejusmodi inhibitionem per regnum publicatam nonnulli dominorum terrestrium pro relaxatione ejusdem inhibitionis suppliciter recurrerint, ejusmodi tamen recursibus et remonstrationibus non attentis res penes praevio modo factam inhibitionem relicta exstiterit.

Cum itaque stantibus praemissis dispositionibus credi vix possit, ut post factam praeallegatam inhibitionem et insuper poenam quoque statutam exustio cinerum clavellatorum etiamnum exerceatur et signanter in comitatu Jaurinensi, ubi ad notitiam publicam nec tantu lignorum abundantia est, ut haec pro exustione ejusmodi cinerum commode applicari possint, sed neque specificus adducatur, hinc neque videri, quidnam pro hic et nunc respectu noviter inhibendae exustionis opportune abhinc disponi possit.

Cui demissae repraesentationi ex parte regiae istius cancellariae praevio modo factae altefata sua majestas clementer adscribere dignabatur: *Bey denen angezeügten umständen wird meine intention allschon erfüllet.*

Haec itaque clementissima caes. regia resolutione praehabita, regia haec cancellaria hung. aulica a nova quapiam praevio in passu iterum facienda expeditione pro hic et nunc abstrahendum, verum a casuum specificorum communicatione praestolandum esse duxit, quale nihilominus regium rescriptum in merito cultivationis et conservationis silvarum in ipso Hungariae regno, prout et quoad capiendam de exustione clavellatorum cinerum, ubi locorum actu practicata informationem ad regium locumtenentiale consilium sub

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

hodierno dato expediatur, ex annexa copia pluribus percipiet incl. ista aulica camera, quam pro ulteriore ipsius quoque regiae nostrae aulicae camerae inviatione amice communicanda, in reliquo inclytae isti camerae aulicae ad exhibenda etc.

Cancellaria regia hung. aulica, Viennae, 14-a Januarii 1762.

Fogalmazványa az Országos Levéltár kanczelláriai osztályában, Conc. Exped. 1762. évi január no 142. alatt.

66.

1762. február 15. Komárommegyének jelentése a helytartótanácshoz a területén lévő erdők állapotáról.

Excelsum regium locumtenentiale consilium domini, domini gratiosissimi, colendissimi!

Si quae naturae donorum in Hungaria cura habenda est, pertinet ea ad conservationem silvarum; nam praeter foci necessitatem, architectis lignea materialia abesse nequeunt. Non minor tamen cura beneficii ex silvis captandi videtur, dum illae terrena fere integra occupant et proprietario illarum aut nullus, aut parvus est usus. Illae enim in locis inaccessis sunt, aut in patenti, perinde tamen cineribus exurendis adhiberi possunt, dum earum aequa ratio habeatur. Enim vero si recessus silvarum accessum non patiantur et arbores vetulae sint, proinde non fructiferae a solis cineribus proficuae esse possunt, cum et pretium adferant et debito tempore desectae progerminent. Si vero in patenti sunt et propter copiam silvarum inutiles sunt, dum eas succrescere procuret proprietarius, arguendus non videtur potissimum, quod rebus suis libere uti proprietario ex lege liceat. Si tamen nulla habita ratione publici prodigus rerum dispensator devastationes sine cura procurendae germinationis faciat, dignus profecta est, cui lex vivendi ponatur.

Ingenue tamen ad excelsum consilium referendum fore duximus, silvas virtesias unicam comitatus huius penum optimo successu conservari. Nam et desectiones statis tantum temporibus fiunt, et vel ipsa pecora a pascuo praeclusa sunt, unde fit, ut jucundissimum protuberans germen praebeat aspectum, cujus jam hoc tempore usus haberi posset, nisi cura dominii Tatensis vel

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

illum in venturam aetatem differret. Eos itaque, qui normam conservandi silvas tanto successu procurant et quibus alios commodior usus rerum suarum praeter cineres clavellatos non suppetit, ab exustione inhibendos non judicaremus e re fore, imo putavimus excelsum consilium cum veneratione interpellare, ut productorum ex silvis liberam eductionem procurare dignetur.

Pejus a depuratione silvarum per ignes sparsim excitatos usitata malum universis silvis imminet, dum illi imprudenter et malitiose excitati saepe per ventos aucti territoria fere devastant. Severas horum intuitu observationes et gravem in deprehensos animadversionem determinavimus; quod tamen ignes hi potissimum ex Bacuntia silva, e comitatibus quippe Veszprimiensi et Albensi, nonnunquam vero e Strigoniensi etiam ad silvas comitatus hujus transeant, excelsum regium locumtenentiale consilium oramus, ut interposita auctoritate etiam sua, ignes hos avertere a nobis et vicinis dignetur. Nos in reliquo gratiis devoti constantissima in veneratione persistimus. Excelsi regii locumtenentialis consilii servi humillimi

Universitas comitatus Comaromiensis.

Ex generali nostra congregatione Comaromii, die 15. Februarii, anno 1762. celebrata.

Eredetije az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában, Oeconomica no 601/2. alatt.

67.

1762. február 17. Sopron városának jelentése a helytartótanácshoz az erdeiben követett rendtartásról.

Excelsum consilium regium locumtenentiale hungaricum, domini, domini et patroni gratiosissimi!

In ordine ad ea, quae excelsum consilium locumtenentiale regium reflexe ad benignas anno adhuc 1754. die 5. Augusti circulariter intimatas caesareo-regias ordinationes nobis circa conservationem, inplantationemque silvarum, prout et in eo submittendam informationem nostram, an in gremio civitatis istius clavellati cineres per quem? et in quanta quantitate exurantur? qualisve silvarum norma (vulgo wald-ordnung) in hac civitate modo pro-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

visorio pro publici et incolarum commodo introducenda et observanda foret, gratiose intimare dignabatur, idem excelsum consilium locumtenentiale regium profundo cum obsequio informamus.

Antecessores non tantum in officio nostros jam a tempore memoriam nostram excedente, sed et actu nosmet ipsos conservationi silvarum studiose intentos, eoque sollicitos, ne qualicunque demum dispendiosa modalitate admissa, subsequo tempore civitas isthaec silvis, incolae vero necessariis lignis destituantur, nec clavellatorum cinerum exustionem, molarum serrariarum, carbonariarum item exstructionem, sed nec id, quo cuicunque pro lubitu silvas intrare, impuneque arbores sive pro aedificiis, sive lignis focalibus, vel propriae necessitati, vel vero exercendo quaestui deservituras desecare liceat, admisisse; cum experientia manifestaretur, praemissis modis vastissimas quoque silvas exstirpatas et penitus deletas esse, concomitanter quam maximam lignorum penuriam causa tam fuisse, praesertim ubi velut in plagis territorii civitatis istius incultis propter uliginosum, partim vero saxosum, arenosumque fundum inplantatio arborum cum nullo optato effectu succedit.

Conservandarum autem silvarum regulationem, seu normam (vulgo waldordnung) pro publici ac etiam incolarum commodo jam ab immemorabili tempore introductam eam in praesens usque effectu observamus. Constituti quippe sunt adaequato numero praeter venatores quoque silvarum custodes, quorum sedula custodia, ac metu poenae omnes tam aperte, quam et clancularie silvas intrare, arboresque desecare arcentur; et nec alias, quam penes scriptam consulis nostri commissionem, quae nonnisi summa necessitate exigente datur, neque in alia loca, quam specialiter designata cuicunque arbores aedificiis destinatas desecare licet. Quoad ligna autem focalia, juxta dispositiones per commissiones regias ordinatas silvae pro iisdem destinatae in plagas divisae habentur, quarum singulo anno una per subditos civitatis istius robbotales penitus desecantur, sectae arbores in orgias, fragmenta vero et virgulta in fasciculos componuntur atque prout contribuentibus incolis, juxta cujuslibet contributionem approportionate, pro parca duntaxat necessitate, erga praestationem ad cassam civitatis taxae, ita quoque clero juxta dispositiones regias, militiae vero secundum regulamentum distribuuntur et non alias, quam erga eatenus constituti lignorum perceptoris schedas avehi admittuntur,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

et ideo quidem ne secus unus alterve ultra suam competentiam ligna seu fasciculos avehendo alteri defectus et penuria causetur. Desectae vero silvarum plagae a pascuatione pecorum studiose custodiuntur, unde e stipitibus progerminati surculi intra viginti, et juxta situm, etiam ultra tot annorum spatium in tantas succrescunt arbores, ut desecatis praemisso modo in plagas divisis silvis, prima denuo, ac taliter successive quaelibet pro lignis focalibus desecari queat; ad haec studiose observatur, ne arbores longiori tempore in praemissis plagis majorem in molem succrescant, quam attacto tempore naturaliter succrescere possunt; nam alias per majorem longiori annorum tempore succrescentium arborum vastitatem radices enervatae, surculos progerminare non posse observatum exstitit. Praeter hanc cum felici successu practicatam normam, aliam, eamque praemissae multa utiliorem hic loci introduci posse non perspicimus. In reliquo vero nosmet altis gratiis et patrociniis submissa cum devotione substernentes manemus

Excelsi consilii locumtenentialis regii humillimi servi

N. N. consul, judex et senatus liberae ac regiae civitatis Soproniensis.

Sopronii, 17-a Februarii 1762.

Eredetije az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában, Oeconomica no 601/2. alatt.

68.

1762. február 28. Pest városának a helytartótanácshoz intézett javaslata a fák s különösen ákáczfák ültetéséről s azok megóvásáról.

Excelsum consilium regium locumtenentiale, domini domini et patroni gratiosissimi, colendissimi!

Gratiosum excelsi istius consilii regii 21-a Januarii, anni nunc currentis ratione cineris clavellati et ulterioris silvarum implantationis et conservationis ad nos exaratum intimatum humillimo cum respectu accepimus, cujus continentiis perlectis, sequentia demisissimae informationis loco submittenda esse duximus: Quod nimirum ob carentiam silvarum cineres clavellati in istius civitatis territorio nulli exurantur; normam autem conservandarum silvarum hic a sex annis implantari caeptorum, aut ulterius etiam

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

implantandarum quod attinet, quoniam virtute alterius gratiosi intimati excelsi ejusdem consilii regii die 10-a Martii anni 1755. ad nos exarati salicum implantatio sumptibus communitatum fieri debeat, nihil aliud tenui sensu nostro restare videtur, quam ut suprema authoritate regia in famulos penes equos aut boves servientes, si per incuriam, aut lata sua culpa, vel plane ex protervia salicibus, alnis, vel aliis arboribus implantatis damnum inferant, corporales, in possessores vero fundorum citra distinctionem personarum aut officiorum, si ejusmodi damna quoque inferant, pecuniariae poenae sancirentur, haeque indispensabiliter per magistratum desumerentur, in ulteriorem arborum plantationem convertendae. In reliquo autem *vix melior et utilior conservandarum silvarum norma,* vulgo wald-ordnung *in regnum hocce introduci posset, quam austriaca esset.*

Caeterum autem pensitato eo, quod non tantum in compluribus regni hujus comitatibus, cumanorum, jaszigumque districtibus, sed et in hocce saltem etiam Pestiensi quamplurima loca dentur, velut inter reliqua Kecskemétinum, Nagy-Kőrös et Czegléd sunt, quae in propriis suis territoriis nonnisi sabulum, exigua vero aquosa et humida loca habent, et sic prouti modus non magnus daretur salices ibidem implantandi, ita etiam tum praespecificata, cum vero omnia illa complurima loca, focalia ligna non habentia, per *acatiarum* implantationem hunc defectum supplere possent.

Acatiarum enim ea natura est, quod

1. In quocunque etiam sabuloso solo libentissime, ac celeberrime crescant.

2. Quod intra nonnullos annos tam magnae excrescant, sicut maxima salix, dummodo inferiores rami de anno in annum desecentur.

3. Est lignum, sine quo arcularii pretiosum laborem vix facere possunt et gravius ac durius, quam salix, imo quercinis pro foco applicari solitis nihil cedit.

4. Quemadmodum acatiae ad multiplicationem aptissimae sunt, quia radices tanta germina annuatim protrudunt, quod ad instar zizaniae considerandae et in exterminabiles quasi forent, ita etiam posito semel talismodi silvarum fundamento hoc ad infinitum quasi propagari possunt.

Qualis vero utilitas publica, in specie vero comitatibus et civitatibus illis (quorum territoria maxima in parte ex sabulo et

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

campis constant) per hanc acatiarum implantationem accresceret, pro exemplo in submissione adducimus vel ipsum etiam praefatum oppidum Kecskemét. Hoc videlicet in se mille et aliquantum plures domos complectitur, quarum quaelibet post domum allodium habet, in quo hiemis tempore pecora asservantur, jam vero si quilibet domus hospes annuatim duodecim saltem acatias aut cincturae loco circa allodium, vel vero in excindendo sabuloso ad aliud inutili terreno implanteret, intra quattuor annos 48,000 arbores erunt, ex quorum ac jam implantatarum salicum ramis intra sex aut septem annos Kecskemétienses incolae tantos de tempore in tempus fasciculos et ligna facere possunt, quod alienis lignis pro sua domestica necessitate amplius opus non habebunt; rara etenim silva illa in uno territorio, quae 48,000 arboribus referta est. Accedit praeterea et haec utilitas, quod sub umbra acatiarum etiam in sabuloso fundo bona pascua erunt, folio quippe, quae ex arboribus tempore autumni decident, infimationis loco servient. Et sic habitis semel in proprio territorio lignis focalibus juste dici potest, quod hae regni partes respectu contributionis praegravatae non sint, quousque autem focus annuus contribuenti majori in summa stat quam ipsa contributio, de necesse similes contribuentes praegravati esse debent; an vero occasione ultimae etiam interimalis repartitionis ad ea loca, quae gravi aere ligna focalia ex alienis territoriis sibi comparare necessitantur, reflexum fuerit, eatenus in humilitate praescindimus.

Tenui proinde opinione nostra, salvoque semper altiori judicio, submisissime censeremus, quo penes inomisse continuandam salicum implantationem acatiarum plantatio, ubi lignorum defectus est, per circularia rescripta comitatuum et civitatum magistratibus, specialiter vero propius turcicum territorium versus cis-Danubium et trans-Tibiscum situatis modalitate illa, qua circa salices factum, quoque committeretur. Opere vero hoc in effectum deducto, tunc primo tum sacratissima majestas, cum vero misera plebs lignis focalibus destituta fructus beneficiorum illorum, quae in praelaudato gratioso rescripto de anno 1755. uberius deducta habentur, nanciscetur. Econtra autem, si non in tempore adhuc ejusmodi implantatio suscipietur, et casu quo intra aliquot annos bellum turcicum erumpere contingeret, modus non videtur, *qualiter exercitus regii*, qui cis Danubium descendere et per divisiones inter Tibiscum et Danubium castrametare, prioremque fluvium, ne tran-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

situs turcis pateat, observare solent, *requisita ligna focalia consequentur;* nam extra salices ab anno 1755. plantari incaeptas et praeter arbores nonnullas fructiferas in hortis et vineis existentes Kecskemétino Szegedinum et respective per minorem Cumaniam, Neo-Plantam usque *vix unum aliudve virgultum videtur,* quod non alteri, quam incolarum negligentiae ac respective otio adscribi potest.

Quantum vero impedimentum defectus lignorum focalium rei annonariae et generaliter denique operationibus bellicis causet, vel ipsum praeteriti anni exemplum testatum reddit. Expugnato nempe gloriosis caesareo-regiis armis Sveidniczio, rex Borussiae consilium cepit exercitum caesareo-regium aggrediendi, sed unicus defectus lignorum focalium altefatum regem coegit ad hoc, quod positionem suam relinquere et ad aliquot milliaria post Strellam videlicet semet retrahere debuerit, hoc ipsum non asserimus simpliciter, sed perhibent Viennenses novellae nro 85 signatae et 24 Octobris 1761. editae.

Fuere quidem antehac vastae ac famosae silvae ad oppidum Bács pertinentes, habuerunt etiam aliquas domini Csernovics prope Futak, sed jam ad has nulla ratio haberi potest, quia illi, qui rem fortificatoriam Petrovaradini in se assumpserunt aedificandam, tum pro ligaturis, cum vero pegmatibus, aliisque necessitatibus omnes alicujus momenti arbores pro parato aere emerunt et silvas ita ruinarunt, quod si etiam regulariter cultivarentur, intra viginti annos exiguus illarum usus erit. Quae omnia tamen altiori excelsi istius consilii regii indagini dum demisse substerneremus, magnis ejusdem gratiis et favoribus profundissima cum submissione commendati manemus excelsi ejusdem consilii regii humillimi et obsequentissimi servi,

N. N. judex et senatus liberae ac regiae civitatis Pesthiensis.

Pestini, 28-a Februarii 1762.

Eredetije az Országos Levéltár helytartótanácsi osztályában, Oeconomica no 601/2. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

69.

1762. márczius 5. Az udv. bankbizottság átirata az udv. főhaditanácshoz a temesvári bánság területen ültetett új erdők s a várerődítésekhez szükséges fa tárgyában.

Nota. — Ihro kays. königl. apost. mayt. ist ein bericht der Temesvarer landes administration, welchen diese in folge allerhöchsten befehls theils in betref der nachziglung deren banatischen waldungen, theils wegen des von dem fortificatorio angegebenen bauholz-abgang erstattet hat, hinaufgegeben und gelegenheit dessen in unterthänigkeit angeführet worden, dass einerseits *von anno 742. her, in welchem jahr die errichtung eines wald-amt im Banat beschehen, durch einsetzung verschiedenen jungen gehölzes und anbauung deren aicheln überhaupt in denen districten sehr viele junge waldungen nachgezigelt und diese schon ziemlich zum wachsthum gelanget seyen*, und dass anderer seits die beschwerde des banatischen fortificatorii nicht von daher entsprungen, weilen es an nöthigen bauholz ermanglet, sondern weilen diese holz-sorten aus denen etwas weiter von dem schwem-canal entlegenen waldungen und gebürgen beygeschaffet werden müssen, folgsam der unterthanen sich geweigeret sothane holz-sorten um den vorhinig geringeren preis zu liefern, dann dass endlichen seit deme, da auch diesfalls die vorkehrung beschehen und der unterthanen, obschon mit seiner nicht wenigen bedrückung in favorem des entreprise-contract und in absicht auf die beförderung des allerhöchsten dienstes angehalten worden, dass pro fortificatorio erforderten bau-holz ohngeachtet der weiteren entlegenheit um den nehmlichen preis, wie jenes aus denen nahe gelegenen wäldern, beyzubringen sich nicht allein kein abmangel ergeben, sondern vielmehr ein hinlänglicher vorrath von jahr zu jahr bis nun zu vorgefunden habe, auch in dass künftige sich vorfinden werde.

Da nun allerhöchst gedacht ihro k. k. a. mayestät den diesfälligen deputations-vortrag mit der allergnedigsten resolution: *Placet, und ist von dieser gemachten veranstaltung der hof-kriegsrath um dem harsch, das weitere mitzugeben, zu benachrichtigen* herabzugeben geruhet.

OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

So ohnentstehet die min. banco-deputation einen löbl. k. k. hof-kriegs-rath hievon die freundschaftlichen eröfnung zu machen.

Wienn, dato 5-ten Martii 1762.

Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár Banatica osztályában, Waldamt. fasc. 13,399.

70.

1762. márczius 26. A jász-kun kerületek rendtartása az erdők ültetése s azok megóvása iránt.

Systhema arborum inplantationis et earundem conservationis, relate ad gratiosam de dato 21-ae Januarii 1762. emanatam excelsi regii locumtenentialis consilii intimationem per ordinatam eatenus deputationem elaboratum hoc ordine:

1. Si quidem arborum inplantationis cura et directio vi praecedanearum determinationum districtuum horum districtualibus capitaneis commissa sit, eisdemque situs et terrae natura, cujus ferendae arboris capax sit? optime nota esset, eatenus iidem capitanei districtuales loca gremialia accedent et cum judicibus in territorio cujuslibet loci, ubi nullae adhucdum, vel exiguae arbores talismodi inplantatae haberentur, certum locum, quo commodiorem exquirant et designent, salicibus, vel aliis accommodis germinibus per loci ejusdem incolas inserendum; sicque

2. Stabit in arbitrio loci cujuslibet incolarum plagam talismodi pro inplantatione arborum destinatam sive inter incolas a proportione facultatum subdividere, sive vero in communi id ipsum perficere, dummodo occasione similium implantationum visitationis eandem designatam plagam effective inplantatam ac praecedaneas passu in eo factas districtuum horum ordinationes observatas esse comperiatur; proinde

3. Siquidem authumnalem et hybernalem implantationem efficacissimam esse experientia testatur, medio praedictorum districtualium capitaneorum judicibus locorum imponitur, ut in quantum fieri possit, ejusmodi germina et arbores in authumno inserantur; quemadmodum

4. Tempore authumnali fienda ejusmodi arborum et celerius crescentium germinum implantatio ordinata est, ita eodem tem-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

pore progressum hujusmodi implantationis sedulo investigare, neglectumque nefors observandum spectabili domino supremo palatinali capitaneo deferre commissariis eatenus ordinatis incumbet. Pro quorum firmiori effectu

5. Eaedem pro arborum implantatione designandae plagae fossatis et aggeribus inter loci incolas a proportione subdividendis et bis per annum in vere et authumno renovandis circumdentur; porro etiam

6. Praesentibus eisdem capitaneis custodes earundem constituantur, qui non solum ab hominum desectione, sed et suppositione ignis et pecorum qualiumcunque excursione sedulo praeservent. Finaliter vero et

7. Poena in talismodi implantatarum arborum succisores florenorum sex, in una deferenti, in altera vero medietate communitati cedentium constituitur.

Actum Berény, 26-a Martii, 1762.

Extradatum per Melchiorem Komáromy inclytorum districtuum jazigum et cumanorum juratum notarium s. k.

Eredetije az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában, Oeconomica no 601/2. alatt.

71.

1762. április 6. A helytartótanács vegyes bizottságának a felséghez felterjesztett jelentése a fűzfák ültetésének eredményeiről 1759-től 1762-ig s véleménye Skopek Ferencz tervéről az ákáczfák ültetése tárgyában.

Protocollum commissionis mixtae circa inplantationem salicum ordinatae et die 6-ta Aprilis 1762 celebratae.

Praeside: Excell. domino comite Josepho Keglevics; praesentibus: S. d. Emerico Csiba, s. d. Michaele Sidó, s. d. Georgio Ribics, Emerico Csinto concipista.

Postquam a comitatibus et civitatibus in praemisso salicum implantationis negotio erga iteratas excelsi consilii eatenus expeditas reflexorias successive plures submissae haberentur informationes, commissio isthaec easdem quemadmodum diversas esse comperit, ita in distinctas etiam classes posuit, quarum primam

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ingrediuntur, qui numerum implantatarum salicum specifice exponunt et de progressu informant, quales sunt:

Comitatus Nittriensis ab anno 1755 usque 1759 implantatos esse palos salicum --- --- --- nr. 103,916
Idem pro anno 1760 --- --- --- --- » 37,993
Posoniensis pro anno 1759 --- --- --- --- » 59,457
Tolnensis pro anno 1759 --- --- --- --- » 70,927
Civitates: Posoniensis pro anno 1758 et 1759 » 15,443
Tirnaviensis pro anno 1758 et 1759 --- --- » 770
eadem pro 1760 nr. 1255; eadem pro 1761 nr. 565; eadem pro vere 1762 nr. 800. Trenchiniensis pro 1758 nr. 300; eadem pro 1759 nr. 219; eadem pro 1760 nr. 544; eadem pro 1761 nr. 236. Modrensis pro anno 1760 nr. 500. Strygoniensis pro 1759 nr. 617. Pesthiensis pro 1760 nr. 1500

Summa 295,042

Trencsiniensis civitas sub 30-a Januarii 1762 ob siccitatem aestivam ex implantatis anno proxime praeterito 236 palis 40 circiter exaruisse, ob continuas autem pluvias autumnales et has subsecutam gelu alios plantari nequivisse; pro futuro nihilominus implantationem hanc semet continuaturam promittit.

Votum: Quod civitates Tyrnaviensem et Trencsiniensem attinet, circa easdem velut de tempore in tempus informantes nulla occurrente reflexione; reliquos praespecificatos comitatus et civitates informationibus pro anno proxime evoluto 1761 et respective etiam 1760 submittendis restantes ad talismodi restantium informationum celeriorem, pro futuro autem de tempore in tempus fiendam submissionem reflectendos censeri.

In secundam classem veniunt, qui salices aliasque frutices exstirpandas potius, quam plantando augendas referunt, atque adeo onus inplantationis salicum a se removeri petunt. Quales sunt comitatus: Castriferrei, Thurocziensis, Scepusiensis, Aradiensis. — Votum: Notorietate constat, in comitatu Castriferrei complura esse loca gremialia silvis, adeoque lignis necessariis destituta, unde nulla pro antelato comitatu Castriferrei in eo, ut a salicum inplantatione per totum eximatur, ratione stante, eidem rescribendum censemus: Ut ad exigentiarum benignarum ordinationum caes. regiarum sibi intimatarum intermissam hactenus salicum implantationem in locis lignis destitutis primo statim ad

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

id accommodo tempore suscipiat, de anno in annum continuet et tam de numero et conservatione implantatorum germinum, quam et de progressu implantationis de tempore in tempus informet; praenominatos autem reliquos tres comitatus velit silvis sufficientibus provisos ab implantatione eximendos esse.

Tertiae classis sunt, qui partim ob minus aptum plantandis salicibus terrenum suum, partim vero ob constricta et coarctata territoria plantationem salicum damnosam potius, quam utilem esse informant, ut sunt comitatus: Békésiensis, Abensis; civitates: Sancto-Georgiensis, Baziniensis. — Votum: Territoria praefatorum comitatuum Békésiensis et Albensis non omni ex parte ita constituta sunt, ut plantandis salicibus minus essent idonea, dummodo solers accedat vigilantia, ut ab accessu pecorum, quousque beneformentur, debite conserrerentur; sed nec civitatuum Basiniensis et Sancto-Georgiensis ita constricta et respective minus idonea sunt, ut aliquam inplantationem capiant; quapropter antelatis civitatibus rescribendum existimari, ut abhibita omni solertia implantationi hactenus neglectae in locis idoneis manum admoveant et eatenus genuine de tempore in tempus informent.

Quartam classem subeunt illi, qui fine continuandae in gremio sui salicum inplantationis dispositum haberi mediantibus informatoriis suis per decursum anni 1759 expeditis referunt quidem, nullam attamen de ulteriori praevio modo dispositae inplantationis progressu ad praesens usque informationem submiserunt, quales sunt: comitatus Bihariensis, Sárosiensis, Barsiensis, Borsodiensis, Strigoniensis et Soproniensis; districtus item jasigum et cumanorum; civitates: Cibiniensis, Jaurinensis, Rusthensis, Kismartoniensis, Zomboriensis, Alba-Regalensis, Eperjessiensis, Comaromiensis, Uj-Bányensis, Neo-Soliensis et Béla-Bányensis. — Votum: Praespecificatis comitatibus et civitatibus defluxu jam fere biennii desideratas in negotio salicum implantationis informationes juxta pollicitationem suam haud submittentibus, eosdem tum ad continuandam implantationem, cum et submittendam specificam eatenus informationem pariter reflectendos censeri.

In quintam classem ponuntur, qui inplantationem salicum utilem esse, modum tamen hanc continuandi sibi haud suppetere referunt, ac ideo, ut palos saliceos pro inplantatione necessarios ab administratione Temesiensi et respective dominio camerali Aradiensi obtinere valeant, disponi supplicant, quales sunt comi-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tatus Csanadiensis et civitas Szegediensis. — Votum: Quamvis ex insinuato camerae regiae hung.-aulicae die 5-ta Januarii 1758 expedito eveniat, necessaria circa suppeditandas dicto comitatui talismodi palos saliceos suis locis disposita haberi, cum tamen antelatus comitatus noviter eatenus recurreret, idcirco dominus coassidens consiliarius cameralis fine denuo instituendarum eatenus dispositionum praelibatae camerae regiae idipsum semet reluturum declaravit, unde haud superesse videtur aliud, quam ut praefato comitatui rescribatur, quo semet apud memoratum dominium eatenus insinuent. Quod vero petitum intuitu obtinendorum ex banatu quoque Temessiensi palorum salicorum tum repetiti comitatus, cum et Szegediensis civitatis attinet, illud praedesideratum in finem suae majestati sacratissimae humillime repraesentandum censeri.

His accedunt: Szabolcsensis comitatus sub 12-a Novembris 1759 submissa informatio, qua mediante deducitur contribuentes suos tum ex eo, quod magna naturalium quantitate promovenda continuo onerentur, cum et ideo, quod salices plantandae e longinquo magnisque sumptibus procurari debeant, perdurante naturalium promotione salicum plantationis onus perferre haud posse, unde ab iisdem interea etiam onus hoc removeri petit. — Votum: Notum esse quidem praefatam Szabolcsensem, quam et alios comitatus promotioni naturalium obnoxiari, ne tamen per id publico perutilis salicum, aliorumque germinum velocius crescentium implantatio simpliciter intermittatur, censetur eidem comitatui venire intimandum: Ut adhibitis omnibus mediis etiam implantationem, quantum saltem fieri potest, de tempore in tempus continuare et curare et desuper informare non intermittat.

Neo-Plantensis civitas medio literarum suarum sub 16-to Octobris 1759 exaratarum refert: Annis prioribus circiter 15,000 saliceos palos in suo terreno plantatos fuisse, jam vero pro pluribus plantandis locum haud superesse, ac propterea duas crescentes silvas ab exordio suae eliberationis obtentas magnis operationibus excolere debere, proinde secum dispensari supplicat, ne angaricalem super progressu praemissorum informationem submittere debeat, verum post effluxum cujuslibet anni eandem suppeditare possit. — Votum: Civitas haec a submittenda angaricali informatione dispensari petendo annualem offert; quia vero a praecitato anno 1759 nec angaricalem, nec annualem seu de ulteriori sali-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

cum implantationis progressu, seu vero de praeallegatarum duarum silvarum succrescentium statu et conservatione ullam in praesens usque submisisset informationem, ideo civitatem eandem ad talem pro praeterito quidem quantocius submittendam censemus esse reflectendam, pro futuro autem de anno in annum submittat, eidem admitti posse.

Bacsiensis comitatus sub 17-ma Octobris 1759 provocative ad priores suas literas ex eo, quod comitatus hic Danubio adsitus sit, populusque ejus ex insulis ac aliis adjacentibus silvis pro domestica necessitate sufficientem habeat lignationem, in desertis autem campestribus propter aridam terram et aridi graminis pro repurgatione camporum quotannis practicari solitam combustionem, sed et propter pecora tam implantationem, quam et conservationem salicum minus practicabilem esse adducit, onusque hoc a se amoveri petit. — Votum : Ea, quae antelatus comitatus Bacsiensis ad sistendam salicum implantationem in praemissis adducit motiva, non videntur esse tanti ponderis, ut ab inplantatione eundem immunem reddant, vel ex eo, quod adhibita solerti vigilantia et industriosa attentione talismodi germina et ab accessu pecorum praeservari et metus combustionis averti possit, unde non obstantibus praeadductis, memorato comitatui censemus rescribendum esse, ut benignis ordinationibus caes. regiis in materia inplantationis salicum, ubi saltem fieri potest, suscipiendae et prosequendae interventis et abhinc intimatis semet conformare, adeoque intermissam hactenus germinum implantationem suscipere et continuare, et de hujus progressu de tempore in tempus informare non intermittat.

Demum assumebatur benignum suae majestatis sacratissimae mandatum sub 3-tia Martii anni evoluti expeditum, quo mediante projectum Francisci Scopek circa inplantationem salicum et acatiarum arborum suae majestati exhibitum pro depromenda opinione benigne transmissum est. In cujusmodi projecti serie duo principaliter pro scopo assumuntur :

1. Quod tametsi anno 1755 erga projectum sub anonymo suae majestati praesentatum et approbatum apud omnes regni comitatus, liberas item et regias civitates, nec non separatarum portarum districtus salicum aliorumque facile radices agentium et velocius succrescentium germinum inplantatio disposita fuerit, haecque inplantatio apud rurales communitates strictam erga magistra-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tum comitatensem et dominium terrestrale subordinationem habentes cupitum sortiatur progressum, cum nihilominus in liberis, regiisque civitatibus, ubi stricta illa civium subordinatio non est, contrarium liceret experiri, imo facto nonnullorum ejusmodi inplantatae arbores saepe destruerentur, in praecitata autem dispositione nulla poena talibus irroganda statueretur, ideo poena proponitur pro talibus in futurum statuenda et civitatibus intimanda, nempe ut famulus penes boves et equos serviens, si per incuriam suam plantatae salici damnum inferat, 15, si autem lata sua culpa, 40 baculorum ictibus per magistratum loci castigetur. Quodsi vero terreni possessor, sive senator, sive tribunus plebis, sive officialis civitatis, sive denique alter quiscunque culpa sua, vel lata, aut ex protervia plantatis salicibus damnum intulerit, talis pro singula ruinata arbore in tribus, quattuorve florenis mulctetur in restaurationem ruinatarum arborum et ulteriorem ipsius operis continuationem convertendis.

2. In pluribus regni comitatibus, jasigum et cumanorum districtibus et signanter in comitatu etiam Pestiensi exponuntur dari loca, quae in territoriis suis propriis exigua admodum loca humida et aquosa, verum plerumque sabulosa, adeoque plantatione salicum minus idonea habent, qualia forent: Kecskeméthinum, Nagy-Kőrös et Czegléd; proinde tam in his, quam et aliis quampluribus locis inter Danubium et Tibiscum sitis ligna focalia non habentibus arborum acatiarum implantationem institui posse cum utilitate publici proponitur, iis etiam accedentibus motivis, quod

1. Acatiarum ea sit natura, quod in quocunque etiam sabuloso loco libentissime et celerrime succrescant.

2. Quod spatio quattuor annorum tam magnae excrescant, veluti maxima salix, dummodo inferiores rami de anno in annum desecentur.

3. Quod lignum sit durius et gravius, quam salix, imo quercinis pro foco applicari solitis comparandum.

4. Quod acatiae ad multiplicationem sint aptissimae, nam radices illius tanta protrudunt germina, ut ad sisaniorum instar censendae quasi inexterminabiles forent, adeoque posito semet talismodi silvarum fundamento ad infinitum fere propagari possunt. Quae omnia proiectans Scopek in propria sua oeconomia semet experiri asserit. — Votum: Scopekiana expositio duo pro merito habet, alterum, ut germina in tenutis civitatum implantata destruentes famuli

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

quidem 15 et respective 40 ictibus baculorum pulsentur ; cives vero, aut senatores mulcta pecuniaria puniantur ; alterum, ut in locis sabulosis pro salicum implantatione minus idoneis arbores acatiae plantentur. Quod itaque primum membrum attinet: Verum quidem esse, quod saepe saepius in silvis ac ejusmodi quoque neo-implantatis germinibus tum incuria, cum et facto aliorum damna eveniant ; cum nihilominus de talismodi arborum decorticatoribus, aut destructoribus qualiter puniendis lex positiva haberetur, sed et ipsa praeopposita poenalitas corporis afflictiva nimium rigorosa et excessiva foret, hinc censeremus tum quoad famulos plectendos, cum et cives mulctandos a poenarum expressione praescindendum, verum civitates in ejusmodi destructionum casibus ad legis observamen inviandas esse. Quod vero secundum respicit : Benignae dispositiones regiae non tantum salices, verum alia etiam germina facilius succrescentia plantanda innuunt, haeque jam publicatae habentur, adeoque ut in specifico, quae germina plantanda sint, denuo publicetur, non videretur ratio, accedente etiam eo, quod praeattacta germinum species in regno non ubique nota et rarius etiam reperibilis in sufficienti quantitate ad plantandum nonnisi magnis sumptibus et fatigiis aliunde procurari deberet, per consequens plantationis hujus progressus exiguus, aut plane nullus speraretur ; interim tamen existimat commissio, hujus quoque implantationem publicari posse, non tamen cum stricta implantandi obligatione, verum pro arbitrio, qui hanc instituere voluerint ; praevie nihilominus tum hoc, cum et praecedens punctum penes projecti Scopekiani remissionem suae majestati sacratissimae referendum esse. Comes Josephus Keglevich s. k.

Eredetije az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában, Oeconomica Lad. C. fasc. 1.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

72.

1762. május 11. Baranyamegyének a helytartótanácshoz fölterjesztett javaslata az erdők megóvásáról.

Norma conservandarum silvarum in comitatu de Baranya.

1. Cum silvarum beneficium dominium respiciat, adeoque etiam usus, cura et dispositio circa easdem immediate a dominio terrestrali dependeat; hinc

2. Necessum est, ut quilibet dominorum terrestrium silvas suas ita a deciduis, siccis, decussisque arboribus perpurgari curet, ut nimirum et arbores robustius excrescere, et novae praeparato eis hac ratione spatio succrescere, seseque protendere valeant; adeoque

3. In eo laborandum est, ut colonus dispositione dominali mediante non alia ligna pro foco suo adhibere valeat, quam ejusmodi decidua, sicca et decussa. In defectu autem decussorum et deciduorum arborum agendum est,

4. Ut certa plaga silvarum per quodlibet dominium designetur, in qua tam dominium pro necessitate, quam etiam colonorum focalia ligna caedenda indulgebit. In simili tamen plaga primum radicitus excindendae erunt arbores minus fructum ferentes (quod in aliis quoque plagis per dominia designandis observandum erit); ubi autem talis locus ab arboribus infructiferis, fruticibusque repurgatus fuerit, eotum

5. Dispositiones fiant, ne ad similem plagam pecora inmittantur, cum enim arbores ad ipsam radicem excindendae erunt, ubi tandem pullulare incipiunt, ne ejusmodi pullulatio et succrescentia per immissa pecora suffocari et supprimi possit.

6. Praecaveatur, et sub gravi quidem animadversione inhibeatur, ne silvae succendantur et pastores ignem excitare praesumant.

7. Ne coloni tempore hyemali pecora ad silvas educentes arbores in gratiam frondium pro esca pecoribus praebendorum decutiant; non absimiliter,

8. Ut decorticatio arborum nonnisi cum praescitu et indultu dominii fiat, secus dictandae poenae tam in hoc, quam in alio passu excedentes per dominium subjiciantur. Haec autem ipsa

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

decorticatio et arbitraria decussio arborum ut eo magis praecaveri possit,

9. Statuendum est in dominiis, bonisque dominorum terrestrium, ut nemo pastorum, armentariorum, subulcorum ad silvas securi instructus exire audeat, nisi eatenus expressum a dominio indultum habuerit; constituendum pariter,

10. Quo virgultorum tam pro circulis, quam in alios usus aptorum conservatio maneat, ut occasione messis manipulorum ligaturae ex virgultis simpliciter inhibeantur et pro cincturis applicandarum virgularum locus per dominium designetur, excindaturque; ubi autem

11. Necessitas evenerit, ut pro aedificiis necessariae arbores caedi, praeterea exstirpaturae fieri debeant, illae nonnisi cum praescitu et concessione dominii instituantur. Denique

12. Ut haec omnia praededucta modalitate rite in effectum obeant, censeret deputatio haec, ut quodlibet dominium silvarum custodem constituat, isque plenam earundem inspectionem habeat dispositionibus quoque contravenientes colonos, si qui reperti fuerint, dominio deferat, ut quid gravius in eosdem statui possit.

Eredetije az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában, Oeconomica no 601/2 alatt.

73.

1762. május 27. Biharmegyének a helytartótanácshoz fölterjesztett javaslata az erdők megóvásáról.

Anno Domini 1762. die 26-a mensis Aprilis vigore gratiosi excelsi locumtenentialis consilii regii intimati, de dato Posoniis, die 21-a mensis Januarii et anni 1762 emanati penes gratiosam inclyti comitatus Bihariensis determinationem in facto conservationis silvarum, implantationis et clavellatorum cinerum, nec non norma instruendorum dominorum terrestrium ordinatae deputationis sub praesedio perillustris ac generosi domini Mathiae Pongrácz de Óvár et Sz.-Miklós, inclyti comitatus hujus tabulae judiciariae assessoris et bonorum episcopalium praefecti, praesentibus admodum reverendis patribus, Joanne Baptista Buzás residentiae s. J. et Gabriele Koncz residentiae s. Pauli primi eremitae Várad-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Olaszienses superioribus, perillustribus item ac generosis dominis Joanne Gazsi, antefati inclyti comitatus tabulae judiciariae assessore deputato, nec non Francisco Csór incl. regio-fiscalis dominii Varadiensis inspectore, ac Francisco Bohus bonorum episcopalium et Martino Bérey capitularium fiscalibus convocatis

1. De conservatione silvarum incl. hicce comitatus Bihariensis fecit salutares dispositiones, quibus se domini terrestres conformando omnes fere silvas prohibititias conservant et nonnisi deterioris sortis arbores infrugiferas et aridas, deciduas suis colonis admittunt pro foco et foro usuandas, pro solidioribus vero aedificiis etiam quercinas et pineas, penes speciales dominorum terrestrium, aut eorundem officialium ad certum numerum restrictas commissiones indulgere solent facultatem.

2. Circa inplantationes silvarum aeque praelibatus inclytus comitatus in locis silvis destitutis providas fecit ordinationes et fere omnia loca silvis carentia certas suorum territoriorum partes inplantarunt et glandes seminarunt; verum quia ab siccitatem inplantatae nonnullae silvae exaruerunt, ideo censeret haec deputatio, ut penes renovandas priores dispositiones novae inplantationes fiendae talibus locis imponantur.

3. Clavellati cineres in isto comitatu nulli conficiuntur, praeterquam in episcopali dominio Béliensi ad necessitatem huttae nitrariae episcopalis in possessione Hagymás habitae in exigua quantitate, ubi silvae vastae copiosiae sunt.

Normam vero conservandarum silvarum proponit sequentem:

1. Ut silvae ob igne praeserventur vernali, et authumnali potissimum tempore, quando ignis per aridas herbas et folia sicca serpit.

2. Ut animalia ex novellis silvis arceantur, donec in solidiores arbores excrescant, quae abrodere solent vertices arborum et surculos.

3. Ubi arbores execantur ad necessitates et usus, tales ad radices usque succindantur ut succrescant, nam si truncentur, vel defrondentur, raro excrescunt; et in his

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

4. Ad radicem succissis prohibititiae maneant ab ingressu pecorum et pecudum ad annos circiter viginti.

5. Quercinae a nimia inundatione aquarum per earundem derivationem praeserventur, nam ubi aquae stagnant, exarescunt et infructiferae efficiuntur.

6. Ubi copiosae sunt silvae, per corpora divisim desectiones lignorum fiant, praesertim glandiferas et pro aedificiis commodas.

7. Ubi silvae non sunt copiosae, aridae solum deciduae et infructiferae pro usibus adhibeantur.

8. Decorticatio fructiferarum arborum severe prohibeantur.

Eredetije az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában, Oeconomica no 601/2. alatt.

74.

1762. jul. 7. Utasítás a liptói kamarai uradalmak erdőmestere részére.

Instructio pro sylvarum magistro in regio-cameralibus dominiis Lyptoviensibus.

Caput 1. Circa generalem sylvarum conservationem.

1. Manipulationem quamcunque cum spe assequendi propositi finis pertractaturo multum tribuit momenti, si objectum functionis suae exacte cognitum habuerit. Hinc sylvarum magister primum et ante omnia sylvarum fidei suae concreditarum accuratam sibi comparare studeat notitiam; earundem non solum localitates, quomodo, et ubi situentur? sed et nomenclaturas condiscat, principaliter autem qualitatem ligni specierum, ubi laricea, ubi abiegna, ac ubi fagina ligna sint? cujus item aetatis? ubi nempe vetustiores, ubi juniores sylvae habeantur? memoria teneat; facilitabit isthaec taliter comparanda notitia laborem et fatigia ejusdem, dum occurentibus assignationibus actutum sine haesitatione suas facere sciet quoad lignorum succisionem designationes; igitur

2. Ex quo in clementissima suae majestatis sacratissimae caesareo-regiae mente fundata excelsae camerae regiae hungarico-aulicae ea esset intentio, ut sylvae camerales semper in statu et qualitate bona conserventur, ne per subditos, tanto minus alios

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

quosvis extraneos quocunque sub praetextu devastentur, ideo non minus sylvarum magistri, quam etiam eidem subordinatorum indispensabilis obligationis erit sylvis semper et continuo invigilare, easdem obambulare, ac in quosvis excedentes subditos dominales, et involantes extraneos animadvertere, taliterque sylvas in statu integritatis conservando, eatenus juratae obligationi suae debite satisfacere. Si vero quos sive excedentes subditos, sive involantes extraneos observaverit in loco delicti non deprehensos, eos statim dominali praefecto deferre et detegere, praemissa prius praevia in facie loci investigandorum investigatione, et revidendorum revisione debite puniendos; in facie autem loci deprehensorum praeter contrabandanda ligna pro majori evidentia rei subditorum quidem dominalium secures, vel catenas, extraneorum vero omnes res secum habitas auferre, ablatasque dominali praefecto pro ponenda medela insinuare.

3. Siquidem neque sylvarum magister, neque vero ejusdem subalternorum activitatis erit, subditos dominales in sylvis excedentes corporali, eo minus vero pecuniali poena propria authoritate punire, ideo talium causae in sede dominali alioquin frequentius celebrari solita assummendae, excedentesque subditi pro comperta rei veritate erunt puniendi; contra extraneos vero forma et via legali dominus causarum dominalium director procedet.

4. Sive per subditos dominales excessuose, aut in sylvis, quorum usum sibi concessum non habuerunt, sive per involantes extraneos quosvis succisa ligna contrabandae indispensabiliter subjacebunt; hinc ejusmodi contrabandae subjacentia ligna sylvarum magister in praesentia unius, vel alterius subalterni sub eodem, quo adstrictus est, juramento secundum speciem lignorum connotabit, tactamque eatenus connotationem provisori exhibebit, quae tandem provisor evehi curabit, justoque pretio eatenus rationes redditurus distrahet; ex cujusmodi contrabandis sylvarum magister si solus ejusmodi excessum deprehenderit, secus vero is, qui excessum per se deprehensum insinuaverit, 3-iam partem obtinebit.

5. Et quia sylvae dominales in utroque dominio vastae admodum essent, ac late patentes, hinc ut omnibus debite inspici, invigilarique posset, ideo in adjutorium sylvarum magistri utriusque dominii sylvarum curam habituri tot custodes constituentur, eidemque subordinabuntur, quot necessarii esse videbuntur, quorum unicuique occasione proximo vere suscipiendae sylvarum subdi-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

visionis distincti earundem circuli assignabuntur, quibus ut tanto magis in iisdem sylvis per quoscunque attentandae lignorum succisiones, eatenusque inferenda damna, et excessus anteverti possint, dietim ad sylvas, curae et inspectioni suae concreditas excurrere, easdem revidere, omnesque excessus observare, ac si quos observaverint, actutum sylvarum magistro toties quoties insinuare incumbet; sylvarum magister porro etiam suis subalternis superinspiciet, hocque fine quo frequentius ad suorum subalternorum inspectioni concreditas sylvas excurret, easdemque perlustrabit, et si quos suorum subalternorum defectus, aut negligentiam observaverit, hoc illico ipsemet corriget. Quodsi vero cum subditis, vel quibusvis aliis collusionem (a quibus ipsi quoque sylvarum magistro sub amissione officii cavendum erit) resciverit, eosdem omni absque mora dominali praefecto insinuabit.

6. Cum notorium sit, sylvas per extirpationes, decorticationes et exustiones potissimum desolari solere, hinc ab ejusmodi licentiosis actibus dominia et ipsi etiam locorum dominalium inhabitatores serio et sub poena pro ratione excessus metienda, et delicto commensuranda in sede dominali dictanda, ac exequenda inhibebuntur. Ne tamen ad illa incolae locorum prorumpant, seraque sit patrato damno medicina, sylvarum magister, ejusdemque subalterni custodes studiose invigilabunt, et debite inspicient ad ipsum nullatenus eos admissuri.

7. Quandoquidem in intertentionem caprarum sylvas sternere tytiris innatum est, ideo, licet quidem caprarum lacticinia augentium, et in tuguriis pro antecedendo grege necessariarum intertentio de plano et simplici interdici non possit, ut nihilominus excessivo numero haud interteneantur, opilionesque pro earum necessitate sylvas non succindant, attendendum, et id ipsum in dominio suapte publicandum erit. Quo tamen miserorum incolarum subsistentiae consulatur, moderatoque numero alendarum caprarum intertentioni velificetur, succisione lignorum ex radice absolute sub gravi animadversione vetita, ramorum detruncatio, velut succrescentiae abietum, et primum nihil officiens, imo eandem augens maneat libera. Praterea

8. Ut extirpatitiorum per eradicationes tanto facilius anteverti possit extensio, antiquiores extirpaturae metis terreis vel lapideis cingendae erunt, recentiores vero, ac noviter nefors caeptae, ut rursus in iisdem novella sylva pullulare possit, ad

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

statum priorem reducendae, omnisque in iis falcatio graminis prohibenda. Imo

9. Horreorum quoque pro conservando foeno (salvis pro nunc jam erectis in pratis incolarum intra sylvas existentibus) ex quo ea et similia hoc fine potissimum, ut illis habitis ad augenda per insensibilem sylvarum eradicationem extirpatitia prata nancissi possint occasionem, erigere consvevissent; novorum erectio posthac nullatenus permittetur.

10. In quantum in locis succisarum sylvarum, in quibus stipites adhuc et radices nondum eradicatae supersunt, incolae ex eo saltem, ut ad horum eradicationem, pratorumque extensionem iisdem major pateat accessus, hinc inde intra truncos supernascens gramen carptim falcent; ad quod antevertendum, superexstantes stipites extirpandi, aut exurendi non admittantur, cum ex radicibus sylvae ibidem denuo succreturae sint.

11. Ne in constructionem tuguriorum sylvae perperam devastentur, et nova extirpatitia procurentur, in singulis vernalibus, et aestivalibus ovium stationibus pro singulo tugurio non nisi duo loca, in quibus tuguria et caulae erigentur, ut videlicet ex uno occurrente ex ratione emergentis occasione pluviosorum temporum in ejusmodi caulis luti et aliarum longiorem subsistentiam ovium impedientium incommoditatum necessitate in alium oves translocari possint, habeantur. Ad quae erigenda, ubi occasio adest, species lignorum faginorum prae abiegna, et pinea applicetur, quae in praescriptis duobus locis cum illa soliditate erigenda erunt, ut compluribus annis ne sylvas pro eorundem de anno in annum nova et nova exstructione dispendiose succindere, sive vero pro tuguriorum teguminibus arbores decorticare necessum sit, durare possint.

12. Ut ad casum insperati incendii, et unius vel alterius loci dominalis incinerationis exusti incolae domos, aliaque necessaria aedificia reerigendi ex vicinioribus sylvis modum et occasionem habere possint, ad hunc specialiter finem deservitura commodissima sylvarum pars in singulae possessionis territorio antehac jam sub initium cameralis administrationis excisa, ac prohibita ultro quoque sub simili prohibitione conservetur, in ejusmodique prohibita, et vetita parte pro nullis absolute aliis necessitatibus praeter solam aedificiorum in casu praemisso restaurationem lignorum succisio sub poenis praedeclaratis permittatur.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

13. Sylvas a venatione, et fluvios a piscatione extraneorum non minus, quam dominalium subditorum pro sola dominali necessitate prohibitas tam ipsemet sylvarum magister, quam eidem subordinati custodes diligenter observabunt, ac ne quicunque extranei, vel etiam dominales subditi in illis venentur, aut in fluviis, et rivulis prohibitis piscentur, invigilabunt, subditorum dominalium et extraneorum quoque ignobilium arma, piscatoriaque instrumenta ablaturi, nobiles vero dominali praefecto denunciaturi, ut ex similibus poena legalis modalitate competenti, et lege patria praescripta desummi possit.

Caput 2. Circa practicandum sylvarum usum.

Dispositum jam est penes cameralem praefectum, ut pro summo aerario ex sylvis utriusque dominii utilitatem producat; quo igitur ad regulas bonae oeconomiae similis sylvarum usus cum earundem conservatione introduci stabilitarique possit, expedietur proximius ad praescripta dominia dominus cameralis geometra, sylvas utriusque dominii in 50 circiter partes fine illo subdivisurus, ut annue excisionis, seu rasionis earundem circulatio successivis etiam temporibus accurate observari possit. Hac occasione

1. Tam ipsemet sylvarum magister, quam ejusdem subalterni, ut praesentes sint, oportet, quo necessariam universalem sylvarum cognitionem sibi comparent, singulosque subsylvanorum, quem sylvarum circulum observandum custodiendumque habebit, ex praemissa divisione accurate cognoscat, mutua enim et communis sylvarum inspectio perinde utilis haud censetur, quoniam in casu observandorum in sylvis excessuum imo sylvanorum in alium neglectum detorquente resciri nunquam posset, cujus negligentia damna evenirent? Ideo

2. Singulo subsylvanorum peculiaris, districtusque sylvarum circulus custodiendus assignabitur, ut sylvarum magister sylvas peragraturus, defectusque nefors in una, aut alio peripheria observaturus, cujusnam negligentia defectus talis emerserit, illico referre, et in excedentem, aut negligentem animadvertere, dominalique praefecto referre possit.

3. Priusquam lignorum pro domesticis dominii necessitatibus,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ac etiam productione materialium necessariorum succisio suscipiatur, non absimiliter ligna quoque pro ratibus in transportum cupri et salis regii caedantur, numerum eorundem praefectus dominalis sub initium cujuslibet anni scripto assignabit, erga cujusmodi assignationem, uti praemissum, scripto sibi exhibendam quottum talium lignorum ubi caedendam sylvarum magister designabit. Circa quod observanda habebit sequentia:

4. Deliget quippe ad hoc prae juniori semper sylvam vetustiorem, partemque illam pro ratione assignandae necessitatis designandam signis, terminisque certis ab aliis adjacentibus sylvis distinguet, hancque taliter designandam partem, ligna diversae sortis et qualitatis, crassiora videlicet, mediocria, ac tenuia producturam, relictis solum hinc inde in justa distantia pro semine nonnullis arboribus, ne plano et simplici detruncari, ligna decussa secundum suas sortes, crassiora nempe pro producendis materialibus, mediocria pro ratibus ordinariis, ac tandem tenuissima pro tignis, et tigillis applicanda classificari, et segregari curabit. Et si quidem

5. Stante hoc universali rasionis sylvarum methodo occurrent ligna tam carie exesa, curva item, nodosaque, consequenter nec pro productione asserum, neque pro ratibus idonea, remanebunt porro trabium vertices ac alia inutilia ligna, hinc ne pro focalibus lignis prostantes in radice arbores, cum nova sylvarum ruina caedi oporteat, suo tempore accrescentibus occasione liquefactionis nivium ex omnibus fere vallibus defluentibus rivis beneficio eorundem cum magno subditorum alleviamine ad praxatorium dominale promovenda; ut porro isthaec accurate observetur methodus

6. Praeter et ultra illud, quod tempore similis lignicidii subsylvanus, in cujus curae concredito sylvarum circulo talismodi lignicidium instituetur, semper et continuo praesens esse debeat, ex superabundanti sylvarum magister quoque quo frequentius fieri potest ad faciem loci, ubi labor fervebit, divertet, anve modo, et ordine debito perficiatur, cognoscet.

7. Pro neo-erigendis aedificiis subditis propriis sylvis destitutis ex vetititiis dominalibus concedi solent ligna. Occurrente proin tali necessitate, nec sylvarum magister, tanto minus ejusdem subalterni citra praescitum dominalis praefecti, aut provisoris, sed erga praeviam apud eorundem alterutrum insinuationem et

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

necessitatis per eos cognitionem, eaque cognita, eidem approportionandum pro hac aedificiorum necessitate admittendorum lignorum numerum sylvarum magistro notificandum, erga scriptam assignationem, et non secus ligna succindenda et evehenda semper designabit.

8. Si quae dominales possessiones usum sylvarum pro distractione sine quaestu haberent liberum, ne sylvis pro libero arbitrio abutantur, certumque erga singulam sessionem vel quartam, et sic a proportione incolatus admittendum succindendorum lignorum numerum transcendant, sedulo invigilabit, et non nisi erga praeviam quot? et cui possessioni ligna admetientur? sub initium cujuslibet anni ab officio praefectorali percipiendam scriptam assignationem pro totidem numero succindendis lignis certam plagam designabit, in reliquo circumstantias puncto immediate praecedente declaratas diligenter observaturus.

9. Ne incolis locorum pro usu deservientes sylvae promiscue succindantur, per idque ad recentiorum quoque succrescentium arborum succisionem iidem prorumpant, sylvarum magister pro necessitate foci ventifragia sicubi reperibilia iisdem assignabit, omnem adhibiturus operam, ut illa, priusquam putrescant, evehantur, ac interea sylvae viventes conserventur. Illis demum tandem consumptis, excindatur certa pars ejusmodi liberarum pro usu incolarum deservientium sylvarum, nihilominus ne in ea parte succrescentes novellae arbusculae decutiantur, cujusmodi excisa sylvarum pars per continuum usum evacuata demum pro ulteriori succrescentia prohibeatur, et alia iterum similis pars cum praescitu dominalis praefecti ad usum incolis designetur.

Viennae, die 7. Julii anno 1762.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Münz- und Bergwesens-Acten» osztályában, fasc. 218. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. XI. 489—98. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

75.

1763. november 22. Esztergom városának jelentése a helytartótanácshoz erdeinek megóvására tett intézkedéseiről.

Excelsum consilium locumtenentiale regium, domini, domini benignissimi gratiosissimi!

Erga gratiosum ejusdem excelsi consilii regii tam sub dato 21. dudum evoluti mensis Januarii, quam et modo recens sub dato 17-ae mensis Octobris anni currentis ad nos datum intimatum in ordine quoad clavellatorum cinerum exustionem, ii in quali nam quantitate ac ad cujus rationem exurantur, profunda cum subjectione rescribendum esse duximus: Nos nullas ejusmodi silvas in gremio nostri, quo talismodi clavellati cineres exuri valerent, habere, concomitanterque nec ad ullius etiam rationem iidem praefati cineres isthic exuri assolent.

Quantum autem conservationem earundem silvarum attinet, ea a memoriali usque praesentiarum per nos ita practicatur, quod ex iisdem silvis quotannis plus minus habita ejusdem conservationis reflexione ad rationem contribuentium incolarum nostrorum fasciculata virgulta secari curemus; in quarum conservationem alias praeterea etiam arbores, uti essent salices, tiliae in conformitate gratiosae excelsi consilii regii dispositionis implantare procuramus. Quod ipsum dum demandatae nobis informationis loco humillime significaremus, gratiis ac protectioni nosmet devoventes aeternum persistimus excelsi consilii regii locumtenentialis humillime servi

N. N. judex et senatus liberae regiaeque civitatis Strigoniensis.

Strigonii, die 22-a Novembris, anno 1763.

Eredetije az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában, Oeconomica no 601/2. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

76.

1764. február 28. A bánsági erdőmester javaslata erdők ültetéséről, a bánsági kormányzóságnak erre hozott határozatával.

Hochlöbl. kayser. königl. bannatische landes administration, ihro excellenz gnädig hochgebietende herren!

Demnach laut eines herabgelangt kays. königl. ministerial banco-hof-deputations-rescripts de dato 22-ten letzt abgerükten monats Januar allerhöchst ihro kays. königl. mayt. unter anderen gnädigst zu resolviren geruchet, dass sich hier zu lande um eine ergebige anzahl pappel-bäumer bewerben, sodann solche gehöriger orthen angepflanzet, auch in erzieglung deren zum bauholtz tüchtigen waldungen nichts ausser acht gelassen werden solle. Hierauf haben euer excellenz und gnaden in folge dessen durch eine besondere verordnung diesem kays. königl. waldamt mitzugeben beliebet, des ehestens berichtlich anzuzeigen, ob? und was für eine zahl deren erwehnten pappel-bäumern, auch in was gegend dieses Bannats zu überkommen, dann in was für district und gegenden diese bestens anzupflanzen? desgleichen in was district und gegenden die erzüglüng deren zum bau-holtz tüchtigen waldungen vorzüglich und auf was arth vorzunehmen seyn dörfte? Was nun die pappel-bäume anlanget, da habe bey meiner in herbst vorigen jahrs gemachter ersten waldes-visitation ville spuren ehehin in denen grossen lungen auch kleineren thälleren und an wasser gestandener sowohl schwartz, als weiser pappel bäume, gegen der Marosch zu aber noch ein so anderen starken baum von diesen zweyen gattungen angetroffen; von der zitter-pappl hingegen befinden sich ebenfals in denen Lippaer und Lugoscher districten noch einige junge theils in denen thälern theils aber auch in denen an höhen hin und her einzeln unter denen pirken, besonders aber habe in dem Temesvarer district bey Pasosch, Gert-Janosch und Puszorez noch das meiste hievon beysammen stehen gesehen, wie wohlen alles noch sehr jung und in durchschnitt nur 5, 7 und höchstens 9 zohl messend. Dieser letztere nemlich der zitter-pappel-baum, die äspe, der weisse pappel, der alber-baum und der schwartze der rechte und aigentliche pappel-baum und seiner natur halber weide genannt, dieses letzteren baumes-holtz ist das tüchtigste, des ersteren hingegen nemmlich der äspe das geringste. Es sind

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

aber diese holtz-sorten bis anhero hier zu land nichts geachtet worden, in betracht das Bannat einen überfluss von fruchtbaren aich und buchholtz besasse, folglich wäre dieses dem unterthann nebst anderen ohnfruchtbaren holtz gattungen jedesmalen zu seiner freyen disposition überlassen und ob zwar schon der bauersman mehrers sich aus ausschlagung des masseller, rusten und eschen holtzes verlegte, so waren doch die ziggeiner der sorte denen pappel-bäumen, woraus sie mulden andere küchel und hausgeschier zum verkauf verfertigten, desto gefährlicher wie sie bey abgang deren der zeit denen linden werden wollen. Wie nun das geschlecht sowohl schwartz als weisser-pappel bäume, von denen hie aigentlich die red zu seyn glaube, besonders einen feuchten boden liebet, darinne es auch sehr schnell fort wächset und in einer kurtzen zeit zu einen starken baum werden kann, so vermeinte, dass zu anpflantzung sothaner pappel-bäume vorzüglich der ohne diess an holtz nothleydende Pecskereker, Csanader und Bancsovaer district, dann einige theille des Werschezer und Csakovaer districts am geschicklichsten wären, und hierauf nahe an denen flüssen, bächen und morästen diese mit vortheill gepflanzet werden könnten, so mehrers als die propagirung deren die wenigste schwürigkeit machet, weilen die äste davon nur in die erde gestecket, gleich denen waide schon glücklich fort wachsen. Woher aber diese nummehro zu erhollen, ist mir wahrhaftig ohnbekannt. In was für districten und gegenden aber die erzieglung deren zum bau-holtz tüchtigen waldungen vorzüglich und auf was arth vorzunehmen, da müssen vor allen die wald-böden nach ihren führenden holtz-gattungen zu dem ende bestimmet werden. Hier zu land und in denen bereits beritten waldungen deren 4 districten, Temesvar, Lippova, Lugosch und Csakova habe vier haupt arten von aichen-holtz angetroffen, alss erstlich die roth- oder zehraichen, aut wallachisch *schüro* genannt, so aber zum bau weesen nicht dienlich, doch reichere mast als andere gattungen dieses geschlechts bringet, und in ansehung dessen dem platz, worauf sie stehet, wohl bezahlet. *Gorun* ist eine berg-aiche sehr grob jährig, doch zum bauen zimmlich tauglich, die dritte arth wird genannt *bescher*, diese ist die meistens die thällen liebet. Wie aber auch richtig ist, dass nehmliche gattung oder vielleicht auch eine andere mit dieser jedoch in der nächsten freundschaft bestende, und ausser seiner alleinig etwas mehreren sterre gantz

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

gleiche gattung ebenfals in denen anhöhen und bergen mit dem roth-holtz stark meliret, ja öfters dieses das haupt-holtz-machet; so zeiget sich doch ausser diesen noch ein besondere gattung in denen Lippaer, mehr aber Lugoscher höheren bergleinen, die hieher zu land unter den nahme *girniza* wohl bekannt, welche die sclescher oder rechte weis-aichen seiner festigkeit feine und weisse noch weit übertrift. Diese letztere zwey gattungen wären also jene, so in der rubrique des bau-holtzes ein haupt augen merke verdienten, aber aus diesen ein tüchtiges, dass ist mit einen gestreckten schaff gradgewachsenes bau-holtz zuerhalten ist die einzige arth und weise, das man die wälder fürohin statt dem bis hero gewohnten ungleichen holtz ausziehen viellmehr in ordentliche schlage eintheillet, diese rein abtreibet, und hernach hütten und hegen, keiner dingen aber mehr dem bauern über die wälder einen heren seyn — ihne dem sich zeugenden wiederwachs jährlich abbrennen, und durch die gaisse diese also zu mästen abhütten — alle andere gattungen des viehes winter und sommer darinnen campiren, endlichen diesen zu seiner feuerung und unfriedung seiner gründe hierinne noch gefallen maissen alles ruiniren, und wohl gar die mehr gelüftete und leichtere plätze ausraden und vertilgen lästet, in anbetracht und das auf einen gehögten schlage sich der wiederwachs gantz dick zu erheben pfleget, so wird man ein folglichen, auch viel an ein ander stehenden maiss und hier nächst einen gleichen wuchs erhalten, welcher, da kein reiss vor dem andern eine importante superioritäet der einstens seine äste weit herum werffen und das unterstehende jüngere holtz zu untertrucken erreichen kann, absolute gleich aufwachse, und seiner zeit lauter starkes grad gewachsen aneinander stehend, folglich eitles bau-holtz presentiren muss, und wann ein kleiner platz nur von 10 crn. in vierreck auf jede quadrat cr. nur einen baum gerechnet, schon 100 stäme bau-holtz liefern, und auf diesen weit ehender 100 cr. brennholtz erhalten, als von ein oder zwey auf solchen spatio unter lauter strauch, und heck-werk stehend alten elend mit vielen östen beladenen krippel baum 6 bis 8 crt. aufgebracht werden kan, zu geschweigen, dass man noch dem vortheil dabey hat, nach belieben hiemit disponiren, und dieses entweeders zu bau oder clafter holtz nutzen zu können, einfolglichen und da bau-holtz zu zieglen der wald-wirthschaft ungemein avantageuse ist.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

So wiederholle nochmalen meine gehorsamste meynung, sehr für träglich ja höchst nöthig zuseyn alle zum unterhalt des bannatischen publici zu reserviren und respecte pro ärario ein zu ziehende wald-böden zu bau-holtz zu zieglen und diese mit einen hinlänglichen und tüchtigen personali, um sie wieder alle von dem unterthann intendirend wiederunnige destinirung schützen, und sicherstellen zu können, zu besetzen, wo in wiedrigen nicht ohngegründet förchte, dass in wenig jahren dem fruchtbaren aichbaum eben jenes schicksall betreffen mögte, dessen bereits nebst dem unfruchtbaren masseller, rusten und eschen-holtz der anjetzo gesuchte pappel-baum befahren müssen, welches hiemit gnädig anverlangter massen schuldigst einberichten, mich aber zu führwährenden gnaden gehorsamst empfehlend solle. Euer excellenz und gnaden, Temesvar, den 28-ten Febr. 764, gehorsamster Honorius Demelmaier k. k. rath u. bannatischer wald-meister.

A határozat így szól:

Mann nehme sich gegenwärtigen bericht allenthalben zu erforderlich guten wissenschaft, und das k. königl. wald-amt habe mittelst derer betreffenden wald-bereitern nur die veranlassung zu machen, damit zu erfüllung der allerhöchsten intention der zeit zur anpflanzung einiger ergiebiger quantiteet-pappel-baumer in gegenden, welche zu deren aufkommen die bequemste sind, die vorbereitungen nach der ihnen an hande zu gebenden modalitaet gemachet werden, massen in jeder doch wohl wissen wird, ob und in welcher gegenden seines gezürckes er derley zum versetzen taugliches-holtz auf zu bringen vermöge; wo alsdann über den aigentlichen antrag, wo und wie viel jegliches orts anzupflantzen gedacht wird, auch was zu vollziehung dessen für eine assistenz nöthig seye, fernerer bericht zu erstatten ist, um das weitere darnach veranlassen zu können, in ansehen der erzieglung deren zum bau-holtz tüchtigen waldungen hingegen versehe man sich, dass über diesen als einen deren erheblichsten punkten in des h. rath und wald-meisters bald möglichster gewärtigender visitationsrelation eingegründet, standhafft und auszuführen auf das bequemste eingerichtetes gutachten mit einkommen werde, damit solcher gestalten hernach auch der zweyte punct der höchsten verordnung

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ohne vieler schwürigkeit, und mit bestandt zu vollzug gebracht werden könne. Temesvar, den 3-ten Martii 764. Fr. gr. v. Perlas J. M. v. Brandenburg. Chr. Baussard v. Sonnenf.

Eredetije az Orsz. Levéltár kanczelláriai osztályában, Banatica fasc. 3.

77.

1764. április 30. Tanuvallatás a kisztei Nyilas erdő használatáról.

Infrascriptus inclytae tabulae regiae judiciariae juratus notarius fateor et recognosco tenore praesentium, significando, quibus expedit universis, quod posteaquam benignas sacratissimo-caesareo-regiae apostolicaeque majestatis literas mandari praeceptorio-compulsoriales pro parte et ad instantiam reverendi patris Michaelis Kuszlics ordinis sancti Pauli primi eremitae venerabilis conventus s.-Aegidii Sátor-A.-Ujhelyiensis prioris emanatas, mihique praeceptorie sonantes et directas judicialiter exmissus fuissem, eotum die 16-a mensis Martii, anni infrascripti ad possessionem Kiszte inclyto comitatui Zempliniensi ingremiatam existentem et habitam exeundo, ratione et praetextu ab infra uberius declarati negotii, juxta subnexa deutri puncta sub consveto juramento sequentis tenoris testium exceperim fassiones:

De eo utrum?

1. Vallja meg letett hite után a tanu, nem igaz-e, hogy a *kisztei Nyilas erdőt* nem csak inquiráltató mostani tisztelendő páter prior uram, hanem az előtte levő priorok is mindenkor tilalomban tartották? azért nemzetes Bernáth János uram ökegyelmének azon erdőben szabad ususa soha nem volt; sőt ha azon erdőben favágásban találtatott nevezett Bernáth uram embere, azonnal vagy megzálogolták a kerülők, vagy pedig szekereit behajtották.

2. Hát az nem igaz-e, hogy a mult 1763-ik esztendőben is az ujhelyi nemes convent emberei hire és akaratja ellen vágtak karókat az ujhelyi priornak azon Nyilas nevű erdőben, mivel őket az czékei erdőben küldötte vala, ők pedig magok könnyebbségökre való nézve azon rész erdőben mentek; Bernát János uram embereit

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

pedig azon Nyilas nevű tilalmas erdőben fosztatta meg a kiszti gazda 1763-ik esztendőbeli februárius havának 14-ik napján.

3. Hát az nem igaz-e, hogy midőn azon deutralis Nyilas erdő, ki már most egynéhány esztendőktül fogvást tilalmasban tartatik, *midőn az helységbeliek közerdőnek birták, tehát azon alkalmatossággal egymás között az helységbeliek telkek után osztották*, de Bernát uram részére semmit sem adtak, nem is praetendált?

Testes:

1. Georgius Varga spanus venerabilis conventus S.-A.-Ujhelyiensis in possessione Kiszte inclyto comitatui Zempliniensi ingremiata degens, ann. circ. 50, deposito praevie juramento fatetur ad 1. Mióta fátens ezen kisztei jószágában a nemes conventnek ispáni hivatalt visel, azóta mindenkor vagy tilalomban volt a deutrális Nyilaserdő, sőt gazdaságának előtte is, mióta emlékezik, minden tisztelendő pater ujhelyi prior uraméktul, valamint az most inquiráltató tisztelendő pater prior uramtul esztendőnként kemény parancsolat alatt tilalmaztatott egész e mai napig, azért is nemzetes Bernáth János uramnak, sem pedig őkegyelme embereinek soha azon deutralis tilalmas Nyilas nevű erdőben szabad ususa és haszonvétele nem volt, mert ha lopva bé tanált is menni bérese vagyis más embere n. Bernáth János uramnak azon tilalmasba, azonnal vagy béhajtották, vagy megzálogolták az ujhelyi n. conventnek kerülői; sőt jól tudja azt is, hogy egykor nevezetesen két béresszekerét is behajtotta akkori gazdája az nemes conventnek Fecske András és circiter két avagy több hétig is mind embereit, mind pedig marháit itten Kisztében az nemes convent majorudvarában tartotta; de maga gazdálkodása ideiben is az fatens négy esztendőnek előtte ugyanazon deutralis tilalmas erdőbül Bernáth János uram jobbágyát Iván Miskát, midőn tüzi fáért ment volna, ott érvén, béhajtotta szekerestül, marhástul s meg is zálogolta. Ad 2. Tudja, s meg is vallja a tanu, hogy az nemes ujhelyi conventnek emberei 1763-ik esztendőben nem az ujhelyi tisztelendő páter prior uramnak parancsolatjából, avagy akaratjából hasogatták az deutralis tilalmas erdőben a karót, hanem csupán az magok könnyebbségeknek voltáért, mert az pater prior az szekér erdőben kivánta és parancsolta is hasogatni azon karókat. Ugyanazon deutralis tilalmas

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

erdőben nemes Bernáth János uram embereit 1763-ik esztendőnek februariusnak 14-ik napján fosztatta meg a fátens a convent kerülői által minden szerszámaitul, melyeket magokkal vittek vala szőlőkaróknak hasogatására. Ad 3. nihil.

2. Joannes Deme subditus venerabilis conventus S.-A.-Ujhelyiensis possessionis Kiszte inclyto comitatui Zempliniensi ingremiatae colonus, annor. 38, deposito juramento fatetur ad 1. juxta fassionem 1. testis. Ad 2. Nem tudja, ha hirével volt-e tisztelendő páter prior uramnak az tilalmas deutralis erdőben karóknak hasogatása. Azt ugyan tudja, hogy azon deutrális erdőben fosztották meg nemes Bernáth János uram embereit az nemes convent kerülői több kisztei lakosokkal együtt; maga is a fátens azon napon ekéknek való lábat keresgélvén az erdőben, szemeivel látta megfosztását Bernáth János uram embereinek. Ad 3. non se positive reflectit fatens ob statum eotum ejus puerilem, num pro fundo Bernáthiáno tempore divisionis silvae deutralis aliquid obtigerit, nec ne.

3. Andreas Szabó subditus venerabilis conventus S.-A.-Ujhelyiensis possessionis Kiszte inclyto comitatui Zempliniensi colonus, annorum circiter 70, deposito juramento confirmat fassionem primi testis quoad 1., quoad 2. vero, juxta secundum testem nihil sciens de mandato patris prioris. Ad 3. Emlékezik a fatens, *midőn azon deutralis Nyilas erdőt egymás közt az helységbéliek telekekként felosztották egytül-egyig*, de azon osztáskor most Bernáth János uram telkének részére teljességgel semmi részt nem juttattak s nem is adtak.

4. Joannes Bajkó subditus venerabilis conventus S.-A.-Ujhelyiensis, circulator Kisztensis in possessione eadem comitatui Zempliniensi adjacenti degens, ann. 36, adjuratus fatetur: Kerülője lévén nemes ujhelyi conventnek, tudja bizonyosan, hogy mióta Késztébe származott, mindenkor és minden esztendőben kemény tilalomban tartatott azon deutrális Nyilas erdő, ugy az most inquiráltató tisztelendő páter prior is e fatensnek és több kerülő társainak erős parancsolat alatt, hogy az Nyilas erdőre jó vigyázással legyenek, meghagyta. Azért sem az uraság embereinek, annyival inkább Bernáth János uram embereinek azon deutrális megtiltatott Nyilas erdőben semmit vágni szabad nem volt s teljességgel nem is használni másképpen, hanem aki lopva bément, azt ott érvén, bizonyosan béhajtották, avagy megzálogolták. Ad 2. Nem tudja azt bizonyosan a fatens, hogy ki parancsolatjábul hasogatták az deutralis

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Nyilaserdőben az nemes convent emberei a szőlőkarókat, elég az mindazonáltal, hogy az kisztei gazdájok a nemes conventnek oda rendelte az embereket. Azt ugyan bizonyosan tudja, hogy azon az deutrális helyen szedték el az nemes convent emberei Bernáth János uram embereitül, kik akkor szőlőkarók hasogatása végett oda mentenek, mindennémű szerszámokat, maga is jelen lévén, a tanu szemeivel látta. Ad 3. nihil.

5. Joannes Koleszár olim circulator Kisztensis, subditus venerabilis conventus Sátor-A.-Ujhelyiensis, possessionis Kiszte, inclyto comitatui Zempliniensi ingremiatae colonus, annor. 40, deposito juramento, fatetur ad 1. sicut 1., addito hoc: Hogy kerülője lévén a nemes conventnek tisztelendő pater Kimita József uram idejében, maga is béhajtotta a fatens Bernáth János uram kasui jobbágyát az deutralis akkor is tilalomban tartatott Nyilaserdőből, béhajtván pedig meg is zálogolta; ad 2. nihil. Ad 3. Kecskepásztora lévén azon időben a falunak e fatens, emlékezik jól, s tudja is bizonyosan, hogy midőn az helység a deutralis Nyilaserdőt telkekre felosztotta, akkoron Bernáth János uram telkére teljességgel semmit nem adtak.

6. Mathias Majoros, subditus venerabilis conventus Ujhelyiensis in possessione Kiszte inclyto comitatui Zempliniensi ingremiata colonus, annor. 43, deposito juramento fatetur ad 1. et 2. juxta primum et sequentes testes; ad 3. vero nihil.

7. Franciscus Nagylábú, subditus venerabilis conventus Ujhelyiensis, poss. Kiszte comitatui Zempliniensi ingremiatae colonus, ann. circ. 56, ad 1. juxta fassionem primi fatetur; addito hoc: Arrul is jól emlékszik a fatens, midőn egynéhány esztendőkkel előtte tisztelendő pater Bogovics ujhelyi priorsága idejében ugyan az nemes ujhelyi convent emberei béhajtották Bernáth János uram két béres szekereit, béhajtván penig circiter két avagy több hétig az udvarban tartották mind marháját, mind cselédjit, s mindaddig ki sem adták, miglen tisztelendő akkori páter prior meg nem engedte, mind azalatt az napok alatt pedig maga eledelével Bernáth János uram marháját és cselédjit Kasubul tartotta; ad 2. et 3. juxta priores testes.

8. Joannes Jakab, subditus venerabilis conventus Ujhelyiensis, possessionis Kiszte inclyto comitatui ingremiatae colonus, ann. 50, deposito juramento fatetur ad 1. juxta fassionem 1. testis. Ad 2. Nem tudhatja a fatens, hogy ki parancsolatjábul rendeltetett az Nyilas erdőben karóknak hasogatása, egyenesen tisztelendő pater priortul-e,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

avagy csupán csak kisztei gazdának akaratjából; de caetero sicut reliqui testes. Ad 3. Jól tudja azon deutralis Nyilas erdőnek felosztását, de hogy Bernáth János uram telkire akkor semmi sem jutott, nem is rendeltek, bizonyosan tudja.

9. Gregorius Kiszti Mihalevics, olim circulator Kisztensis, in possessione inclyto comitatui adjacenti degens, ann. circ. 80, juratus fatetur ad 1. Ezen fátens még szegény istenben boldogult tisztelendő pater Fejér ujhelyi priorsága alatt is, et per consequens azután is sok esztendeig kerülője lévén nemes ujhelyi conventnek kisztei jószágában, ezen okbul tudja bizonyosan, hogy mindenkor nagy tilalomban volt azon deutralis Nyilas erdő, valamint e mai napon, úgy ennek előtte is, s nem is volt teljességgel szabad senkinek azon deutrális erdőt vágni, avagy valamiképpen használni, sem az uraság embereinek, sem pedig Bernáth János uramnak és ökegyelme istenben boldogult édesanyjának; sőt tisztelendő pater Bogovics ujhelyi priorságának idejében is kerülője lévén a nemes conventnek a fátens, sokrendbéli kemény parancsolati után említett pater priornak, istenben boldogult öreg Bernáth Jánosné asszonyomnak midőn (s. v.) sertései azon deutralis tilalmas erdőbe bémentek volna, e fátens megtudván, azonnal béhajtotta, s ki sem bocsájtotta — sok kérési után is említett szegény aszszonynak — mind addig, miglen maga az pater prior személye szerint meg nem jelenvén, engedelmet nem adott, de azóta is sokszor és szám nélkül tudja, hogy titulált Bernáth János uramnak szekereit és jobbágyát, amidőn a nemes convent emberei ott érhették, béhajtották, meg is zálogolták; caeterum juxta primum testem. Ad 2. nihil. Ad 3. Már akkor a fatens kerülő lévén, midőn az deutralis Nyilaserdőt az helységbeliek magok közt felosztották telkekről-telkekre különösen, de az Bernáth János uram telkére teljességgel semmit adtanak.

10. Joannes Juhász, colonus possessionis Kiszte inclyto comitatui Zempliniensi ingremiatae, ann. circ. 70, deposito juramento fatetur ad 1. Ezen fatens még istenben boldogult tisztelendő pater Horváth ujhelyi priorságának idejében ide Kisztébe származván, tudja bizonyosan, hogy azutátul fogvást mindeddig mindenkor erős tilalomban tartatott azon deutralis Nyilaserdő és valamint most inquiráltató tisztelendő pater prior, úgy ennekelőtte is lévők esztendőnként megtilalmazták, s annak okáért soha Bernáth János uramnak teljességgel semmi ususa, annyival is inkább szabad haszonvétele éppen nem volt, nem is lehetett, mert mihelyest megtudták a

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nemes convent emberei, hogy azon deutralis tilalmas erdőbe valaki bément, azonnal béhajtották és megzálogolták. Ad 2. nihil. Ad 3. Emlékezik jól e fatens azon Nyilas deutralis erdőnek felosztásárul, de azt tudja bizonyosan, hogy Bernáth János uram telkére teljességgel semmit sem adtak az helységbeliek.

11. Michael Jakab, subditus venerabilis conventus Ujhelyiensis, possessionis Kiszte inclyto comitatui Zempliniensi ingremiatae colonus, annor. 30, antea circulator dominalis, nunc vero allodiator, adjuratus fatetur ad 1.-juxta fassionem 1-i testis. Ad 2. nihil. Ad 3. Emlékezik felosztásárul deutralis Nyilas erdőnek, de az Bernáth János uram telkére osztottak-e valami részt, vagy nem? nem tudja; addit tamen ad 1. Hogy kerülője lévén az nemes conventnek e fatens, egykor bémenvén (s. v.) sertései titulált Bernáth János uramnak deutralis Nyilas erdőbe, maga e fatens most inquiráltató tisztelendő pater prior parancsolatjábul három legelő sertésit lelőtte.

Super qua praevio modo peracta mea collaterali inquisitione et excepta testium fassione, praesentes meas jurium praetitulati reverendi patris prioris inquiri curantis futuram uberiorem securioremque ad cautelam, propria manus subscriptione, sigilloque usuali roboratas extradandas esse duxi, communi svadente justitia, literas testimoniales. Signatum S.-A.-Ujhely, die 30-a mensis Aprilis anni currentis 1764. Inclytae tabulae iudiciariae juratus notarius Antonius Keresztes s. k. (P. H.)

Eredetije az Orsz. Levéltárban az újhelyi pálosok iratai közt fasc. 13. no 853. alatt.

78.

1764. julius 21. Marosvásárhely városa erdőfelügyelőjének utasítása.

Az erdő inspectora instructiója.

Tagadhatatlan, hogy a rosz administrátió miatt a városnak igen nagy kára lett az erdők elpusztulásában elannyira, hogy ha ez után szoros vigyázás reájuk nem lészen, a város közönséges épületére drága pénzen kelletik máshunnan szerezni; azért a modo in posterum a város erdeit kemény tilalomba kelletik tartani, semmi particularis embernek semminemű szín és prae-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

textus alatt, se assignatió mellett, se assignatió nélkül, semmi épületre való fát adni mindaddig szabad nem lészen, míg száraz találtatik, akkor is nem másképpen, hanem

I. §. Haki épületre való fát kérne, akár privátus ember, akár magistratuális, nevezze meg mire, és hány öles kivántatik, melynek az inspector és az orátor menjenek végire, és úgy találván s a bírónak referálván, assignatiót adhat.

II. §. Ezen assignatiót vigye az inspectornak, ki is maga egy pásztorral kimenvén, mutassa ki, melyik aszúfa arravaló lészen, s az szerint a limitáta taxát vegye bé, az oeconomusnak administrálja, az assignatiót pedig jól conserválja; minthogy pedig az erdők igen elpusztultak, de növekednek szép fiatal fák, a melyeket ha conserválnak, idővel elég épületre valók válnak belőlük, lehet ugyan a városiaknak módjával épületre való fát adni, de bizonyos taxa mellett, hogy a városnak is legyen egy kis haszna, a városiaknak se kerüljön drágán.

Azért egy száraz, földön fekvő jó fának, mely három öles hosszában, és kifaragva egy arasztnyi szélességű, taxája lészen denár 6. Ha lábán álló szárazfa, taxája legyen denár 9.

Ha pedig négy öles lészen, in priori casu den. 9, in posteriori den. 12.

Ha öt öles lészen, in priori casu den. 12, in posteriori casu denár 15.

Ha fának vastagsága kifaragása után másfél arasztnyi, két arasztnyi, vagy több lészen, a hossza pedig három, négy, öt és több ölnyi hosszúságu, a fekvő száraz fától in priori casu 2 susták, in secundo öt poltra, in tertio 6 poltra.

A fennálló fától in priori casu 2 susták s egy poltra, in secundo 6 poltra, in tertio 7 poltra.

Ha pedig élő, nagy, épületre való fa lenne, in priori casu 6 poltra, in 2-do 7, in tertio 8 poltra lészen a taxája.

III. §. Az inspector a fát kimutatván, az assignátiót irja fel, mikor mutatta ki, ama pedig az után egy hét alatt elvitesse, mert azután az assignátiónak terminusa és ereje elmulik és a pénze is vissza nem fordul, sőt ha az erdőn azon assignatió mellett azután fát vágna és ott találtatik, 6 forintig büntettetik, mert ebből származott legtöbb praevaricatió, mivel az assignátióval akkor mentek az erdőre, mikor az inspector ott nem volt, és egy assignatió mellett hatszor is hoztak.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

IV. §. Aki ilyenképpen az assignátiónak erejét exspirálni engedi és ujra assignátiót obtineál, az előbbeni taxának felit tartozik megfizetni, vagy fa nélkül ellenni, mert maga volt oka, miért múlatta el.

V. §. A város közönséges szükségire, malmára, hídjaira, eklézsiák malmaira, házaira is, míg száraz fa találtatik alkalmas, élő fát assignálni szabad nem lesz, se pedig assignátió nélkül vágni; akkor az inspector az oeconomussal együtt menvén ki válasszák ki, melyik lészen alkalmatos, azt minden taxa nélkül levágatván és a fellebb valókat punctualiter observálván, egy hét alatt tartozik az oeconomus elvitetni; azért az oeconomus is úgy alkalmaztassa maga dolgait, hogy ezt observálja.

VI. §. Idegen embernek per absolutum fát assignálni szabad nem lészen, sub poena fl. 12 per judicem ex proprio solvendorum.

VII. §. Kert-fonni való mogyoró vesszőt, úgy másfélét is, ha hol sűrűn vagyon s amiatt a fiatal fák nem nevekedhetnek, szabad lészen minden magistratuális személynek, mind más civisnek, penes assignationem, módjával, modo suprascripto hozatni; egyébaránt az inspectornak reá kell vigyázni, hogy a malomgátra megkivántató vesszőkben fogyatkozást a publicum ne szenvedjen, se pedig annak színe mellett jól indult fiatal fákat ne vágjanak.

VIII. §. Az arra rendeltetett erdőpásztorokra szoros vigyázással legyen és minden héten egyszer mindenik hegyét maga környüljárja, maga mellé vévén a pásztort, úgy hogy

IX. §. Ha kárt tapasztal, melyet a jó gazda könnyen megismerhet és a pásztort praevaricátióban convincálhatja, bíró uramnak denunciálván, comperta rei veritate az első praevaricátióért 12 lapátot, a másodikért 24-et, a harmadikért kicsapassék, restans fizetését pedig a város számára confiscálják.

X. §. Akit pedig a pásztorok in loco delicti találnak, ökreit, szekerit, vagy lovait s magát is megfogván az inspectorhoz bevigyék és az inspector az oeconomusnak s a bírónak hirré tévén, az első cselekedetiért 6 frtig indispensabiliter megbüntettessék; ha másodszor is az olyan ember praevaricátióban találtatnék, az után toties quoties 12 forintokban irremissibiliter megbüntettessék.

Ha maga pedig az inspector praevaricálna, akár maga, akár más számára a megált erdőből csak egy fát is vitetne, az első cselekedeteért convincáltatván 12 frtig büntettessék meg; ha pedig len másodszor is praevaricatióban találtatnék, eo in casu 24 forintok-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ban megint megbüntettessék, de egyszersmind officiumból is kivettessék. A pásztorok pedig ha praevaricálnak, azok keményen megveressenek, elsőben 12 lapáttal, azután 24, osztán kicsapassanak.

XI. §. Ezen mulctából pedig egy rész menjen a város cassájába az oeconomus kezébe, mivel a városnak tett kárt, a több rész oszoljon modo hactenus usitato, praeterquam quod az erdőinspectornak és pásztoroknak is légyen részek a proportione.

Hogy ezen erdő-inspectora instructiója a méltóságos kir. gubernium rendeléséből és approbatiójából modo praemisso irattatott, az amplissimus magistratus és centum viratus praesentiájokban publice felolvastatott és a civica communitas s magistratus között fennforgott panaszoknak lecsendesítésére ad observandum mi általunk, qua guberniali auctoritate exmissus commissariusok által publicáltatott, azt recognoscáljuk et desuper per praesentem fidem, testimoniumque perhibemus. Signatum in libera regiaque civitate Maros-Vásárhely, anno 1764. die 21-a Julii. B. Szilágyi korm. assessor. mp. Michael Cserey mp. registrator gubernialis.

Hivatalos másolata az Orsz. Levéltár erdélyi főkormányszéki osztályában őrzött törvényhatósági privilégiumok és szabályzatok közt, IV. G. 32.

79.

1764. augusztus 20. A hradek-likavai uradalom szerződése egy erdő kitakarítása iránt a gombási kocsmáros és molnárral.

Infrascriptus Antonius Pongrácz regio-cameralium dominiorum Hradek et Likava praefectus tenore praesentium recognosco, respectu expurgationis adinstar tonsurae instituendae certae silvae, in valle Luboczya habitae, Kundrat-Kasic dictae, in qua videlicet praeterlapsis compluribus annis pro parte et lucro summi aerarii per possessiones Gombás, Szankocsán, Soson et Hrboltova praestantiores pro truncis idoneae arbores urbarialiter succisae, devectae iam essent, notabilisque quotta partim abiegnorum, partim faginaceorum lignorum in eadem remansa adhuc comperiretur (licet eatenus praefatorum quattuor possessionum, tanquam ad memoratam vallem proximiorum incolae iteratis vicibus praemoniti fuissent, ob metum nihilominus, uti advertere est, quempiam per

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

eosdem intra se formatarum in aggravium nefors eorundem deserviturarum consequentiarum opus similis purgationis silvarum in se assumere recusassent et ultro recusarent) cum oenopola Gombasiensi Joanne Szuczinszky et molitore aeque Gombasiensi Michaele Milan, ac sociis per eosdem sibi adiungendis sequentis tenoris contractum me immisisse, et quidem

1-mo. Ut praefati contrahentes nullam aliam localitatem silvae, quam uti praemissum a truncis pro dominio jam eductis evacuatam, eamque per officium silvanatus, cui vigilantia haec incumbit, exassignandam ac suis metis terminandam, sub poena contrabandae, seu soli, seu socii, ac operarii per eosdem conducendi, quocumque sub praetextu invadere, ac ligna ponendarum metarum excedere minime praesumant, verum pro

2-do. In simili iisdem excindenda et assignanda localitate ante omnia quaevis reperibilia abietina ligna, tam crassiora et incorrupta, adhuc pro truncis, intrinsecus vero putrescentia pro palis vinaceis habilia, quam et trabesque ratibus ac denique tenuiores pro tignis indiscriminatim (reservato eo, ut hinc inde ramis arbores maturiores seminiferaces pro futura inseminatione silvae remaneant) suo ordine consecutivo succindant, similisque sortis ligna, postquam in asseres serrata, vel palos confecta, ac ad ripam fluvii Vágh educta et statuta fuerint, tam ideo, ut pro frequentius occurrentibus materialia dominium in promptu habere possit, quam etiam, ne iidem contrahentes ansam cuiuspiam defraudationis habeant, omnia officio dominali eatenus ratiocinaturo praevia per attactum silvanatus dominalis officium instituenda eorundem connumeratione consignent, competens pretium a proportione laboris et sumptuum impendendorum eruendum recepturi.

3-tio. Faginaceorum lignorum intuitu, in quantum seu pro foco, seu alia qualicunque utilitate distrahibilia erunt, facultas datur, quo memorati contrahentes talia pro suo lubitu cuicunque et quandocunque divendere possint.

4-to. Postquam praevio modo tam abietina quam et faginacea meliora, ac in pecuniam convertibilia ligna educta fuerint, toties fati contrahentes obligabuntur ad id, ut ex lucro nefors horum remansura etiam inutilia et minus distrahibilia ligna, crassiora videlicet ex cacuminibus ad vallem demittant et deducant, reliqua vero minutiora, uti sunt apices et frondes arborum, in lateribus duntaxat et cacuminibus talismodi funditus excindendae

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

plagae pro computrescentia ad cumulos componant, vel componi curent, consequenter quantum possibilitas admittet, extremam et debitam expurgationem cum directione praefati silvanatus dominalis officii instituendam observent.

5-to. In reflexionem sumpto eo, quod nonnullae expurgandarum silvarum plagae in modo eductionis lignorum ad invicem multum differant, cum quaedam illarum ad ipsam capitalem vallem Lubochnyensem propenderent, adeoque faciliorem aditum ad eductionem lignorum haberent, quaedam vero particulares valliculae, seu viarum, seu canalium vulgo raznarum extructioni, consequenter sumptuosiori labori et lignorum evectioni obnoxiarentur, ex eo parte ab utraque, quoad determinationem pretii memoratis contrahentibus pro statuendis ligneis materialibus per dominium solvendi pro nunc praescindatur, verum assecuratione indemnisationis per dominium attactis contrahentibus data, uti supra puncto 2-do attactum, usque cognitionem laboris et sumptuum in suspenso relinquitur. Ad cuiusmodi praevio modo expressata puncta pro

6-to. Nos quoque supra et infrascripti Joannes Szuczinszky et Michael Milan, evictione quoad socios etiam per nos assumendos nobis inhaesura, benevole accedentes, eadem vigilantissime ac ad genuinum tenorem eorundem observaturos nosmet in solidum obligamus.

In cuius rei maiorem fidem praesentes contractuales literas, manuum nostrarum subscriptione et sigillorum appressione munitas usque subsecuturam excelsae camerae regiae hungarico-aulicae modificationem, reprobationem, vel ratihabitionem, ab utrinque extradamus. Signatum Rosenbergae, die 20-a Augusti, anni 1764. Antonius Pongrácz praefectus mp. Joannes Szuczinszky mp. (L. S.) Michael Milan mp. (L. S.) Coram me Francisco Vissny dominiorum Hradek et Likava exactore mp. Coram me Josepho Molarcsik regio-cameralis dominii Likava silvarum obequitatore mp.

Hivatalos másolata az Orsz. Levéltárban, Contract et Transact. tom. IV. no 111. szám alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

80.

1765. április 10. Krompach városának erdőrendtartása.

Wir richter, bergmeister und ganzer rath, vormund, eltesten, wie auch die ganze gemeinde der kaiserlich-königlich priviligirten berg-stadt Krompach urkunden und bescheinigen hiermit vor jedermänniglichen, absonderlich aber denen es oblieget, wie nachdem unsere gnädigste erb- und grund-herrschaft (tit.) herr graf Emericus Csáky de Keresztszeg unsere sammentliche Krompacher waldungen für hin in einen guten stand und wachsthum zu bringen, wie auch wieder alle invasores und benachbarten zu schützen mildest geruhet habe, da wir nun diesen mildesten willen (welcher zum unsern ferneren aufkommen bestehet) nicht zuwieder leben, sondern vielmehr nachzukommen unterthänigst gesonnen sind, so verobliegiren und verbinden wir uns eben desgleichen unsere Krompacher waldungen bis zum aufwachsen in ruhigen stand zu lassen, aus denenselben weder bau-, noch bretthöltzer zu fällen ausser zu denen publicis communitatis aedificiis, als da sind die kirche, pfarrhof, weinhaus, mühle, schule, officir-haus, kauf-haus, markt, fleischbänke und brücken, doch dieses alles soll mit bewust und oculata des darzu verordneten Kluknauer herrn hofrichters (welcher die herrschaftliche commission darob haben wird) geschehen, sollte aber auch währender dieser zeit in unser gemeinde ein haus baufällig werden, so soll solchen bürger a proportione seiner nothdurft (jedoch nicht ohne vorbewust des Kluknauer herrn hofrichters) erlaubet sein, sowohl bau- und brett-höltzer zu fällen; sollte aber einiges unglück von feuer, wasser und sturmwinden (wofür uns der allerhöchste gott in gnaden bewahren wolle) entstehen und dadurch grosser schaden geschehen, so wird die gnädige erb- und grund-herrschaft dahin gnädigst bedacht sein, anwiederum der getreuen unterthanen unter die armen zu greifen und erlauben bau- wie auch bretthöltzer zu fällen, damit sich jeder nothleidender dadurch consoliren und abermalen vermög seinen vermögen auferbauen kann. Was anbelangt die liegende durch den wind umgeworfene und bis heutiges tages in denen waldungen befindliche tröm- oder bretthöltzer, die werden auch herrschaftlich seither gnädigst erlaubet sein abzuführen. Soll demnach von heute an ein stück wald zum brettholtz gemeinschaftlich aus-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

gewiesen werden, aus welchen jeder burger wird erlaubet sein zu seiner nothdurft holtz zu nehmen, die übrigen waldungen aber totaliter und serio verboten. Sollte sich aber einer oder der andere bürger (keiner nicht ausgenommen) in denen von heute an durch das allhiesige magistrat verbotenen waldungen zu seiner nothdurft ein einzigen stamm von bau- oder brett-holtz unterstehen zu fällen, oder durch jemanden andern fällen zu lassen, der soll ohne alle gnade in die herrschaftliche Kluknauer cassa rh. fl. 24 strafe zu belegen schuldig und dadurch in die grösste ungnade bei der gnädigen erb- und grund-herrschaft verfallen sein. So aber das stück wald, welches heute zum brennholtz ausgewiesen wird, gemeinschaftlich ausgehauen werden, so erlaubet uns abermal gnädigst die gnädige grund-herrsahaft ein ander stück ausgewiesen und zu unserer nothdurft zum brennholtz zu verbrauchen und zwar in solang bis die waldungen in ihren vollkommenen stand kommen werden. Zu mehrere glaubwürdigkeit und festhaltung dessen haben wir gegenwertige reversionales unserer gnädigsten erb- und grundherrschaft herausgegeben und mit dem gewöhnlichen stadt-insigill bekräftiget. Krompach, den 10-ten April, anno 1765. (L. S.) Iidem qui supra. Extradatum per me seniorem Johannem Engel eiusdem oppidi montani juratum notarium mp.

Eredetije a gróf Csáky-család lőcsei levéltárában, fasc. 28. no 4. alatt.

81.

1765. május 9. Az erd. fökormányszék körrendelete arról, hogy a fák erőszakos levágása vagy meghántása esetén azok a szóbeli harmadnapos törvényszéken ítéltessenek meg. *

Quamvis textus legis decreti Tripartiti partis 3-tiae titulo 33-tio poenam invagationis pecorum de segetibus aut pratis, foenilibusque a poena decorticationis et succisionis silvarum glandinosarum prohibitarum tam claris verbis distinxerit, ut nulla prorsus interpretatione indigeat et in Approbatis etiam Constitutionibus partis 3-tiae tit. 33. quali poena similes violentiae vindicentur, in omnem casum provisum habeatur, ex frequentibus tamen vario-

* V. ö. Erd. Lapok 1878. 673. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

rum querelis informatum gubernium titulos legum praememoratos ita plerumque confundi, ut casus omnes invagationis et violentiarum praemissarum seu ex mala legis interpretatione, seu ex vitiosa nonnullorum consvetudine et exemplo, lucri denique cupidine poena succisoribus silvarum vel arborum ejus decorticatoribus unice et privative statuta afficiantur, judicesque ipsi fori tridualis non quod juris est in similibus statuant, verum sententiam ferent legibus et Approbatis principatus Constitutionibus prorsus adversum. Cui abusui ex superattendentiali sua, qua in manutentionem legum ferri tenetur obligatione et auctoritate, quemadmodum et hactenus in casibus ad se relatis obicem ponere, illegitimaque hujusmodi judicia rescindere gubernium non defuit, ita de praesenti cum necdum illegitima ejusmodi judicia cessare experiatur sensum citatarum superius legum eo modo accipiendum ac ab omnibus et singulis in principatu judicibus et causantibus observandum praecipit, ut ad poenam illam, quae decorticationi et succisioni arborum in silvis prohibitis glandiferarum, virtute praecitatae legis decreti Tripartiti partis 3-tiae, tit. 33. ad calcem commensurata et praescripta est, nulli alii casus ex invasione territoriorum, depascuatione segetum, aliisque id genus violentiis actibus emergentes referantur, verum ad alios legibus praescriptos processus relegentur.

Cui positivae et in expressis legibus patriae fundatae ordinationi si qui judicum in futurum contravenire non reformidarent, notum talibus porro redditur, non solum res quasvis adjudicatas et inter sese distributas, verum expensas quoque et fatigia actorum per ipsosmet judices restitui curaturum gubernium, nec admissurum, ut hujusmodi illegalibus abusibus privati quicunque, tanto vero magis contribuentes damno afficiantur et cum vivi aerarii detrimento ad . . icitas redigantur. Quod ipsum dominationibus quoque vestris suo modo in gremio sine mora publicandum et ab omnibus stricte observandum hisce positive committitur.

Fogalmazványa az Orsz. Levéltár főkormányszéki osztályában 1765. évi 1703. sz. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

82.

1765. deczember 9. A temesvári erdőbírónak a favágásról szóló utasítása.

Holtz-schlags observations puncta, nach welchen sich nicht allein die mit zum holtzschlag abgehende herrn unterverwalters, sondern auch wald-bereüters aber und dorf kneesen, als auch hussarn und trabanten zu achten und dem unterthann darnach anzuhalten haben; als

1-o. Ist dem unterthann von der jungen waldung abzuhalten.

2. Wann in denen holtz schläg grathe aichene stäme, welche zu bau holtz tauglich, selbe nicht umzuschlagen.

3-io. Soll der baum nicht höher dann 1 schue hoch von der erden abgestockhet werden.

4-to. Soll kein kleiner baum, als der über den stöckl 1 schue, oder 2 spann breit abgestockhet werden.

5-to. Sollen bey ausführung des klafter holtzes an dem uffer des canals die reüen sowohl vorwärths als hinter rücks ihre gleiche mass haben.

6-to. Dass der unterthann keine stöckhe weder brigl holtz in die klaftern mit dem andere untermischter aufsätze.

7-o. Dass selber auch kein faules holtz unter die reüen vermische.

8-o. Soll kein klafter holtz, alwo das wasser ausgiesset, aufgesetzet werden.

9-no. Soll in dem wald die klafter zu erleüchterung des unterthanns nur 3 schue hoch, in der länge aber wie er will gesetzet werden und einiger scheider zuspitzen und an statt spitzen zugebrauchen.

10-o. Sollen die scheider nicht länger dann 3 schue und 3 zoll erzeiget werden.

11-o. Ein jedes dorf soll gehalten seyn, seyn holtz quantum in 2 reynn, dann $6^1/_2$ schue joch am ufer des canals aufzustellen und an beyden enden einer jedwederen reü mit 2 stitzen gut zu vorsehen.

12. Sollen die scheider nicht dickher, als eine gute hand breit erzeiget werden, damit der unterthann bey ausswerffung und aufsetzung des klaffter holtzes nicht alzusehr abgemathert werde.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

13-io. Kommen die junge waldung zu verschonen und die übertrettere mit einer empfindlichen straff zu belegen.

14-o. Sollen mir von einen jeden distrikt von darumben die sub repartition zugeschikhet werden, damit ich wissen kann, wie viell ein jeder process und dorf zuschlagen hat, um selbe darnach anstellen lassen zu können.

15-o. Sollen die wald-bereüthers einen jedwedern, ober und dorf kneesen bey aussführung und aufrichtung des klafter holtzes an canal die klafter zu $6^1/_2$ schue lang, dann zu erzeugung deren scheidern à 3 schue und 3 zoll lang die behörige maas einhändigen. Temesvar, den 9-ten Decembris 765. Khrist Schönn v. Schenfeldt waldschaffer.

Eredetije az Orsz. Levéltár kanczelláriai osztályában, Banatica fasc. 3.

83.

1766. márczius 31. Kivonat Demelmaier Honorius bánsági erdőmesternek erdészeti jelentéséből, mely a bánsági erdészet fejlődését 1716-tól 1763-ig előadja.

Beschreibung der in Bannat geführten waldwirthschafft ab anno 1716 bis ad annum 1742.

Das Bannat, da es anno 1716 durch die siegend kayserkönigliche waffen der pforte wieder abgedrungen worden, prangte selber zeit mit denen schönsten waldungen und hatte sogar in anbetracht, dass die districte Uj-Palanka, Orsova, Caransebes, Lugosch, Lippova, Temesvár, Csakova und Werschez fast mit holz überzohen waren, hieran einen überfluss. Diese landes-herrlichkeiten seyend aber von niemanden geachtet worden, sammentliche dorfschaften, die sich hierein theilten, vermeynten von eben solchen wald-theilen auch herr zu seyn, die ihre dorf-hottars einschliesseten, deren einwohnern könntn ohne unterschied der jahrszeit sowohl zum verschleiss als häusslichen gebrauch sich so vieles gehölze ausmitteln, als es ihnen beliebete und über dieses tausenderley unfuge in denen waldungen verüben ohne jedoch sich zu befürchten, dissfalls angegangen zu werden.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Nur allein das damahls sich hier zu Temesvar befundene kleine civicum, sammt judenschaft, dann die auf der von allen holz geblössten hayde des Becskereker und zum theil Csannader districts befindliche dorfschaften, wann sie der mühe es selbsten zu hollen überhoben seyn wolten, waren gehalten sich ihrer holzbedürfnüss sowohl als des dissfälligen preisses halber mit denen wald-bauern zu vergleichen, von welchen aber alles was verlanget wurde, sogleich und ohne anstand erhalten werden könnte. Desgleichen fournirten die nächsten dörffer deren respective districten in einer jeden verwalter amts ortschaft dasiges publicum dergestalt mit allen holz-erfordernüssen, dass niemand über mangel jemahls zu klagen ursach hatte. Ganze dörffer verlegten sich auf dem salz pletten und mühlen-bau, deren die meiste ersterer gattung an die siebenbürgische kammer zu Karlsburg bis auf etliche jahre her, an das Lippaer salz-amt aber durchgehends in einer ziemlichen quantitaet käüflich überlassen worden. Andere hingegen auf boding, stell-vaas und sonstig klein geschirr, auf wagen und raad macherey, überhaupts gaben sich in erzeugung solcher sorten all übrige ungemeine mühe und unterhielten hiemit den stärkesten handl. Die öfters im lande hier gehaltene jahr-märckte waren von dergleichen holtz-sorten, item von jöchern, hart- und weichen schindeln, heu gabeln, sengsen, werften, bruck- und gesperr-holtz, baumrinden und past-stricken fast überschwemmet, ya sogar die aller orts gehaltene wochen-märckte hiemit angefüllet.

Der unterthann lebte so zu sagen lediglich von denen waldungen, was ihme einer seits von seinen ausgezohenen theils rohe, theils verarbeitet verkauften gehölze nicht erkleckete, dieses musste dessen jahr aus jahr ein in denen waldungen herum schwermendes da gefahlen, erwachsen und meist an dem laub des zarten nachwachses sich gemastete und gelegenheitlich veräusserte horn- und gaissviehe vollends gar ersezen. Und da von ihnen all zu ihren gebrauch als weiteren verschleiss benöthigtes geschirr-, zimmer und gerecht-holtz fast durchgehends nur in denen sommer-monathen aufgebracht worden, so erkennet schon ein holtz gerechter waldmann in was für einen nachtheil sowohl das kauffende publicum als die waldungen selbsten andurch versezet, ein cameralist aber, da für all dieses ad aerarium kein kreuzer bezahlet werden dörfte, was für ansehentliche gefälle negligiret worden.

Nichts desto weniger waren doch in deren ersteren 25 jahren

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

einige wald-bereiters in Bannat schon bekannt und eben bey nach hier errichteten wald-amt befanden sich derley einige zu Csannad, Lippa, Caransebes, Orsova, Uy-Palanka, Panczova und Becskerek, welche jedoch keine holz gerechte männer und wieder solchen commendanten untergeben waren, die eben so wenig von der grossen wald-wirthschaft und ordentlicher pflege deren holzungen, als sie wald bereitern verstunden. Da man aber die wälder selber zeit fast keiner attention würdigte, und diese vielmehr als einen last des landes ansahe, so waren auch diese wald bereitern eben nicht dessentwegen angestellet, damit sie solche conserviren, sondern vielmehr nur dahin sorgen solten, dass das hin und her benöthigte gehölze gewiss erzeuget und an ort und stelle richtig angefahren würde. An sonsten waren sie verbunden bey denen amts-tägen in geldzehlen rabisch aufschneiden, bey haaber und heu, vorspann marche und de marche deren trouppen, bey brucken reparationen, bey machung des kayserl. heues, bey colligirung der aichel kraasgelder und dergleichen mehrers sich gebrauchen zu lassen. Der wald bereiter Schönn aber stunde in Temesvar unter den cameral bau-amt, keine andere incumbenz habend, als nur das von zeit zu zeit bey denen cameral- und fortifications bau-ämtern benöthigte clafter und bau holz in Temesvar wie Lugoscher district zu schlagen und einzuschwemmen. Übrigens ware alles allen frey.

Ab an. 1742 von errichtung des wald amts bis ad an. 1746 unter direction des ersten waldmeisters Franz Joseph Waldfortners.

Inzwischen und zwar anno 1739 hat sich der unglückseelige zeit-punckt eingefunden, womit Belgrad der dieser haupt-stadt unterwürfige theil des königreichs Servien verlohren gienge und andurch das dortortige wald-amt an das ende seiner verrichtungen geriethe.

Der somit ausser activitet gesezte servische waldmeister Franz Joseph Waldfortner wurde endlich in dem 741-sten jahr, mit der in Servien gehabten wald-ordnung und amts instruction qua talis in das Bannat verschicket, um gesammt dissländige waldungen ordentlich zu übernehmen, sie pro aerario nach möglichkeit zu nuzen und der nachhaltigkeit halber für sie bestens zu sorgen. In folge wessen er dann auch würklich anno 742 das fundament zu dem bannatischen wald-amt geleget, die gleich vorhero beritten und besichtigte wälder mit einem etwelchen personali, worzu er auch die ehe bevor unter obbemeldt 7 districts verwalter ämtern

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

gestanden wald bereitern gezohen und deren zahl auf 11 vermehret, allen diessen aber 3 waldschaffern vorgesezt, sammentliche in folgende 5 districten als Csannad, Lippa, Lugosch, Csakova und Temesvar vertheilet und jeden mit einer ordentlichen instruction sich darnach zu achten versehen.

Ob zwar schon diese instructiones viele gute dinge in sich enthielten, so waren sie doch nicht nach der besten art die wälder zu tractiren eingerichtet, sondern es wurde vielmehr alles gehölze auch nach hin durch ungleiches ausziehen eroberet und nichts weniger als eine ordnung und vielleicht auch keine zeit dabey observiret, hauptsächlich aber nur dahin gesehen, dass die aller orts erforderliche holz-gattungen richtig aufgebracht, auch die darauf verwendete und dagegen wieder erlösste gelder accurat verrechnet worden. Die unterthanen blieben aber nichts destoweniger doch noch immer in der possession sich pro libitu deren holzungen bedienen zu können, nur mit dem alleinigen ausnahm, dass von denen in vorbemelden 5 districten, Lippa, Lugosch, Csannad, Csakova und Temesvár, worinn die 3 waldschaffer und 11 waldbereiters vertheilet worden, befindlichen unterthanen für das zum verschleiss sich aus gemittelte gehölze eine kleine wald taxa an die gleich bemelde wald amts subalterne, unter denen vestungs thörren zu Temesvár aber an die zu dem ende aufgestelte aufsehers abgeführet werden solte.

Die in denen übrigen 6 districten ansässige unterthanen blieben hievon gänzlich verschonet somit bey der alten freyheit. Was aber an der in benannten 5 districten für zum verschleiss bestimmt ausgeführten gehölze abwerfender wald taxa vieles habe eingebracht werden können, ist aus folgenden abzunehmen, dann da auf einen ganzen district kaum 2 wald bereiter zu stehen gekommen und man über dieses fast gar nichts auf wald-hüters spendirte, ein dergleichen waldbereiter hingegen, besonders in Lippa und Lugoscher district kaum in 30 tägen seine monathliche bereitung daferne diese genaue wie gesolt hätte vorgenohmen werden wollen, absolviren könnte; so folgerte sich hieraus, dass ein solcher das ganze jahr nicht zu hauss hätte seyn können, ein welches jedoch nicht zu glauben, sondern vielmehr zu vermuthen stehet, dass da es derley einem wald bereiter meistens um die zettl groschen zu thun ware, solcher auch meistens sich zu hauss und nicht in waldungen aufgehalten haben wird.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Seye es, dass derselbe beständig in denen waldungen herum geritten, so hat er täglich kaum einen boden von einem dorf visitiren können, folglich waren beständig 29 täge dem unterthan frey. Gesezt auch er hat in dem 2-n oder 3-n tag das angetroffen, was in dem 1-n entwendet worden, so hat er doch wer eigentlich dem schaden verübet, nicht eruiren können, dannenhero mit einer etwa verdrüsslichen mine die sache also geschehen seyn lassen müssen. Wie viel tausend gelegenheiten also die unterthanen so zum theil, meisten theils aber lediglich von denen waldungen ihren verdienst erworben, um ohne bezahlung durchwischen zu können werden gesucht und gefunden haben ist, leicht zu erachten. Allermassen das geld bey richtigerer abstreiffung monatlich auch nach denen tausenden hätte einkommen müssen, da es bey weiten nicht nach dem hunderten eingegangen. Man hörte um diese zeit nichts als klagen, die waldbereitern wussten bey ihrer instanz die durch den unterthan continuirlich misshandelnde gehölze und andurch weiters entstehende schäden recht zu exprimiren nicht genug worte zu finden und die bauern erreichten bey denen verwalter ämtern kein ende in beschwerungen wider die wald bereitern mit dem beysaz, warunnen sie aus eröfterten 5 districten für holz etwas bezahlen solten, da doch die übrigen 7 davon frey wären.

Weilen aber das land volk von den lezten kriegs-troublen her noch sehr schwürig ware, muste man mit ihnen auf das gelindeste verfahren und so zu sagen nur mit diesen zu frieden seye, was von ihnen gutwillig zu bekommen.

Diese nachsicht machte die bauern in ruinirung des holzes weit muthiger. Die wald bereitern aber, so fast durchgehends das kürzere ziehen mussten, in ihren dienst-eyfer desto lauer, der wackere waldmeister selbsten, der auch das äusserste für seine waldungen wagen wolte, ist dessentwegen oft so übel angekommen, dass er aufer die lezte aus verdruss wohl gar vor der zeit in das graass beissen müssen.

Ab anno 746 usque ad annum 762 unter des 2-n waldmeisters, herrn Anton Eberl.

Weit fürsichtiger warn aber dessen successor h. Anton Eberl, welcher um sich nürgends zu verfeinden, alles krumpe grad seyn liesse, da aber, dass die waldungen schon licht zu werden allgemach vermercket wurde, die unterthanen hingegen wegen dem zu ihrer häusslichen nothdurft bedarfenden gehölze mit einer auch

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nur kleinen taxa nicht beleget werden wolten, um wenigstens dafür ein stärkeres wald-personale unterhalten und für die waldungen bester sorgen zu können, so verfielle man auf die gedanken, vielmehr die waldschaffern abzudanken, die wald bereiten hingegen und das ganze wald weesen wieder denen verwalter ämtern zu überlassen, ein welches berührter h. waldmeister nicht nur approbiret, sondern dass es also beschehen möchte, selbst getreulich darzu geholffen hat, weilen er andurch eine grössere besoldung wie ihme versprochen worden erhalten, viele arbeiten von sich schieben und endlich andurch von all ferneren verantworttungen ledig und müssig seyn könnte — — sat.

Von dem wald forstner v. Schönnfeld.

Der wald forstner Schönn bliebe allein für sich, so dass er weder zum waldamt noch zu einem verwalter amt sich bekännte und erhielte, zu der schon ein paar jahr vorhero in arrendam überkommenen holz-schwemmung, bald darauf sogar auch die befugnüss die repartitiones zu denen holz-schlägen zu machen, er hat also seines mehrern gewinns halber nicht vergessen immerzu die der vestung nechst gelegene waldungen ausschlagen zu lassen, dabey aber auch nicht gesorget, oder vielleicht nicht verstanden ordentliche haun anzulegen diesse in schläge einzutheilen, folgsam die waldungen recht waldmänisch herzunehmen, weniger dass die schläge zu rechter zeit geraumet und wieder zu holze geleget worden wären, sondern es wurde alles, wie besser unten ausführlich beschrieben werden solle, nur ausläutterungsweise, somit zu deren waldungen äussersten nachtheil erhalten. Nebst diesen hatte er zugleich den wild bahn in hiesigen gehöge alleinig zu besorgen und das wildpret, so er zu liefern nicht gehalten, oder ihme zu verspendieren nicht beliebig ware, verkaufte er nebst denen da von erhaltenen decken und wolfs-häuten, kazen-, dax- und fux-bälgen, so gut als möglich, wo doch er selbsten und das ganze über das geheg bestelte personale durchgängig auf aerarii kösten unterhalten worden, und sogar diesen zum besten des waldstandes für die geschossene raub thiere das schuss geld noch darzu aus der wald amts cassa bezahlet werden musste. Er machte vieles heu darinnen auch zum verkauf. Haltet durch viele jahre seine mast ochssen daselbst. Und unter den praetext der schütt für das schwarz wildpret, bauete er jährlich eine menge kukuruz an, bey welchen der unterthann nur den geringsten preiss robbartweiss die

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

arbeit verrichten musste. Er verkaufte an die rothgerber die rinde zur lohn um theuer geld, item zaunspalten an verschiedene partheyen und dergleichen mehrers. Die pfand-gelder eignete er sich zwar auch zu, unterhielte aber etliche wald-hütter davon, nebst allen diesen musten ihme für jede in seinen und auch anderer wald-bereiten revier durch den unterthann geschlagene und von eben diesem in das Temesvarer haupt holz magazin auf der axt eingeführte und daselbst wieder aufgeschlichtete klafter brenn holz zwey groschen bezahlet werden, welche das wald-amt, ob wären sie eingeschwemmet worden, in dem ordinari schwemmer lohnspreiss zu vier groschen in rechnung per ausgaab zu stellen, zwey groschen davon aber in seiner behörigen rubrique wieder als eine ersparung per empfang zu nehmen, verordnet ware, ursache dessen, weil er zu sothanen holz-schlägen ein starckes personale halten zu müssen, verschüzete, da er doch niemahls zur aufsicht wem andern hierzu angestellet, als lauter ab ärario besoldete wald bereitern und revier jäger. Das zum einschwemmen ihme am ufer des canals von denen districten übergebene brennholz hingegen praetendirte er ihme über die wald clafter wohl mehr denn noch um einen halben schuch höher zu zumessen, wo bey deme nicht richtigen befund oder dass es nicht eng genug geschlichtet ware, öftermahlen bis 200 und mehr clafter von denen respect. unterthanen nachgeschlagen werden musten. Hier aber in dem haupt magazin ist nichts weniger als ein dergleichen vorsicht gebraucht, sondern vielmehr dieses unter der clafter maas aufgesezet und also an das publicum verschliessen worden, der überschuss wurde, weiss gott wohin verwendet und durch die lezte jahre her hat er von diesen, wie mir bewusst, zur verköhlung an den hiesigen eisenhammer schöne parthien käuflich hintangelassen. Es mag aber seye, dass er alle diese nuzungen getreulich verrechnet, wenigstens ware dem wald amt nichts anderes bekannt, als dass er und sein ganzes personale aus der wald amts cassa ihre besoldungen bezohen, welche ausgaben aber allenfalls weit besser in seine, als des wald amts rechnungen sich geschicket hätten.

Da nun gesamte waldungen unter andere directions gerathen, die holz-schläge mit der schwemmung verknüpfet und dergleichen mehr von wald amt was ehedessen zusammen gehörte, abgesöndert und dieses auf unendliche weise zertrimmert worden, so gerathe durch derley furgänge erholt bannatisches wald amt in

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

einen solchen zerfall, dass auf die lezte dem amt anderster nichts als lediglich nur der nahmen noch übergeblieben.

Eredetije az Orsz. Levéltár kanczelláriai osztályában, Banatica fasc. 3.

84.

1766. május 21. Mária Therézia királynő rendelete a magyar udv. kamarához a sarjerdők ültetéséhez szükséges magok tárgyában.

Repraesentatione fidelitatum vestrarum circa transmittendam pro tentanda inseminatione variarum celerius succrescentium arborum sementem sub 14-a mensis Februarii a. c. transmissa cum ministeriali banco-deputatione nostra aulica, et medio ejusdem cum hujate quoque silvarum officio communicata, quando quidem in plantatione silvarum ipsa quoque terreni qualitas attendenda et juxta hanc observationem nonnullae species sementis in authumno, aliae vero in vere cum spe melioris successus plantandae forent, cujus intuitu fusior descriptio requireretur, necessaria porro hunc in finem informatio partim ex opere illo, quod anno 1754. Pragae sub titulo »Einleitung zur holtz- und waldordnung für das königreich Böheim» tipis vulgatum est, erui, atque stabilita in eodem principia circumstantiis terrenorum, solorumque situi applicari valerent, in parte vero modo praeattacto ipsa terreni qualitas spectanda et attendenda foret, utrum videlicet pinguis, sabulosa, humida mediocriter vel minimum sicca sit? atque pro ratione ejusmodi terrenorum diversitatis diversa etiam lignorum semina diverso tempore seminari deberent, pro his autem circumstantiis omnibus resciendis et investigandis necessarium omnino esset, ut unum circa silvarum et lignorum manipulationem bene versatum et peritum individuum in districtum Bachiensem exmittatur, quod non modo terrenorum diversitatem debite investigare, verum etiam rite praeparare sciret, praehabita demum circa praevias reflexiones et circumstantias magis circumstantiali et specifica informatione de eo, e qualisnam speciei semente qualis quantitas desideretur, ulterior adhuc fidelitatum vestrarum repraesentatio praerequireretur. Ex eo iisdem fidelitatibus vestris rescribendum ac una committendum esse duximus, ut accepta praevie juxta praeattacti pro regno Bohemiae circa silvarum et lignorum ordinem elaborati inviationem

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

magis circumstantiali et specifica informatione ulteriorem tam circa qualitatem, quam et quantitatem sementis repraesentationem nobis celerius submittant. Nam in eo satisfiet etc. Dabantur in civitate nostra Viennae, die 21-a mensis Maji, anno 1766., regnorum nostrorum vigesimo sexto. Maria Theresia s. k. P. comes ab Hatzfeld et Gleichenberg s. k. Ad mandatum sacrae caesareae et regiae majestatis proprium P. A. l. b. a Prandau mp. Jos. Ign. de Marburg s. k.

Eredetije az Orsz. Levéltár kincstári osztályának Benign. Resolut. gyüjteményében.

85.

1766. julius 9. Mária Therézia rendelete a magyar udv. kamarához a közczélokra rezervált erdők ügyében.

Maria Theresia etc.

Consignatione repraesentationum fidelitatum vestrarum de 20-a praeteriti mensis Junii advoluta eo apparente, quod in literis donationalibus super specificatis inibi bonis usus silvarum et lignorum pro evenientibus publicis et regiis necessitatibus per expressum reservatus habeatur, silvarumque inspectio et revisio fisco regio reservata, eorumque devastatio omnimode praecauta sit.

Eapropter fidelitatibus vestris benigne rescribendum ac una committendum esse duximus, quatenus ulteriorem quoque in eo nobis suppeditent informationem, qualesnam hactenus fecerint observaverintque circa reservatum hunc silvarum usum dispositiones, an aliquem et aliqualem ad rationem fisci regii silvarum usum et quando excreverint in sylvis ad liberam regiamque civitatem nostram Modrensem, dominia item Pleternitza, Verhovcze, Kemencze et Pakracz, Karlovicz, item Vukovár, Munkács et Sz.-Miklós, nec non Sz.-György et Bosin, Kurina, denique Repusztnicza et Illava, atque Tóth-Váradgya spectantibus, quodve utilitatis ex isthoc silvarum usu in aerarium nostrum camerale redundaverit, praetereaque instrumenta, signanter autem donationem de anno 1636. super arce Végles comiti Ladislao Csáky collata, literas reversales comitum Nicolai et Alexandri Eszterházy de anno 1656., resolutionem regiam anno 1689. pro parte principissae Annae Lónyay emanatam, consensum denique regium super arce Végles principi Paulo Eszter-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

házy anno 1689. elargitum, nec non donationem super dominiis Sz.-György et Bozin pro parte comitum Joannis et Francisci caeterorumque comitum Palffy anno 1734. emanatam atque resolutionem regiam circa resignationem bonorum Kuttina, Repusznitza et Illava familiae comitum Erdődy fiendam anno 1738. expeditam, velut in praeattacta earundem fidelitatum vestrarum consignatione specificata instrumenta in genuinis copiis nobis transmittant. Viennae, die 9-a Julii 1766.

Eredetije az Orsz. Levéltár kincstári osztályának Benign. Resolut. gyűjteményében.

86.

1766. okt. 4. A nagybányai kir. bányahivatalnak Nagybánya városával kötött egyezsége az ottani erdők használata felől.

Puncta pacis inter regio-montanum et monetarium officium N.-Bányiense et liberam ac regio-montanam civitatem itidem N.-Bányiensem, primum ex vigentibus diuturnis pro et contra mutuis controversiis ac dissensionibus, dein ex efficacibus nos inter consiliarios et commissarios regios, quam et praelibati officii montani, et ipsius quoque civitatis praedictae concertationibus composita.

1. Basis prima ac generale systema esto, quod universae silvae, quaecunque tandem in territorio N.-Bányiense sunt, tam ex rei natura, quam et privilegiorium ordine, transactionibus item recentibus et antiquis ac juri montano Maximilianao, continuato denique a saeculis et isthic usu et aliorum locorum seu intra seu extra-regnanorum paritate, nihilo excepto, juris regii coronalis montani, atque civitatis sint indivisibiliter ita, ut jus unius sine altero concipi, aut distingui minus possit.

2. Praeferenter igitur, seposito omni usu privato, provideri debet res montana silvis in perpetuum, quemadmodum videlicet quilibet montanarum cultor perennuare ac crescere continuo cupit statum suum fodinalem, reges item ac regna ac totum publicum universi, donec mundus stabit, monetarium ac minerarum cursu provideri debet.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

3. Prima proinde cura esse debet regis, regni terram mineralem atque monetariam possidentis, ut haec omnibus necessariis sine defectu, praesertim vero silvis, cum hae sicuti caetera alimenta ac terrae nascentiae annuatim non procreuntur, veluti aeternum durent, nihilque ab his cum damno avellatur, quin magis incrementum eorundem continuo procuretur. Ac hinc

4. Sicuti jam tunc silvarum penuria circa N.-Bányam esse debuit, quando divi reges in anno adhuc 1329. ac 1347., dein 1376. montanistis, urburariis ac civibus Rivuli Dominarum nunc N.-Bányiensibus in propriis suis regalibus silvis, ad castra tunc sua N.-Bányiense et Kőváriense spectantibus liberum pro lignorum stolonarium ac roborum sectione, carbonum item ac caementi seu calicis exustione ad tria milliaria circumquaque usum concesserunt, ac in hoc libero usu contra vicinorum infestationes tam ipsimet protexerunt, quam et per regni barones ac comites, quin et sanctionibus sub ipsa regni diaeta constitutis ac metis inter adversantes publice positis protegi fecerunt; quod si proinde nec suprarecensita jura ac motiva subessent, ratio tamen aequitatis exposceret, ut si quid etiam propriarum silvarum civitas haberet, has qua penes saeculorum in adeo late patentibus regalibus silvis admissum usum conservatas non tam regi retribuat, quam pro suo directe reliquorumque monticolarum atque urburariorum conservet ac cum vastis illis ab antiquo regalibus sine omni penitus quaestione communes ac unitas faciat; hinc

5. Ad communem providentiam pertinet, ut ex tota silvarum massa id, quod ad praesentem fodinarum culturam per tempora et annos necessarium videbitur, per supremum officium et judicem montanum, simul commembrum civitatis futurum a sua majestate denominandum debite excindatur et designetur, quod autem a currenti usu remanebit, ad futuram provisionem conservetur.

6. Quaecunque silvarum pars cum interjacentibus pascuis praesenti montano usui destinabitur, in hac omne rei montanae exercitium, puta caesio lignorum, carbonum exustio, horumque ad sua loca devectio ac deportatio, caeteraeque operationes citra ponendum aliquale per ullum impedimentum, adeoque et pascua per quemvis monticolam et urburarium juxta supremi officii montani ac montium et silvarum magistri designationem atque inspectionem libere fient et admittentur.

7. Reliquae porro silvae a praesenti usu fodinarum atque

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

montano remansae stricte pariter per officium montanum ac montium et silvarum magistrum conformitate constitutionis Maximilianeae et modo regnantis suae majestatis sacratissimae in inferioribus civitatibus montanis, in specie vero Schemniczii anno 1747. introductae et pro nunc salutariter vigentis conservabuntur, ut prouti in his, ita et in aliis universis silvis desectionum succrescentiae ac damnosorum pecorum ac pecudum pascuis, succensionibus, vetitisque desectionibus et exterminationibus rite conserventur.

8. In quantum cives et monticolae, reliquique civitatis istius Nagy-Bányiensis inhabitatores non modo pro minerarum et fodinarum cultura, verum et ad privatos usus, uti ad sua aedificia, seu noviter ponenda, sive vero restauranda et augenda, focum item domesticum, vietores dein ac reliqui lignarii opifices ad sua aedificia, fabri item omnis generis carbonibus ad suas fabricas indigerent, et nec omnes monticolae essent, hi et tales facta, sicuti hactenus penes magistratum suimet insinuatione, in quantum id cujusvis recurrentis specificam necessitatem scripto recognoverit, talibus necessaria lignorum species et quantitas ex quibuscunque vetitis, aut ad praesentem usum montanum destinatis silvis rite semper et sine defectu, remora aut vexa extradetur. Pro focali autem sectione ad civium et inhabitatorum sufficientem necessitatem silvae per tempora assignentur, in hisque omnis caesurae mensura, moderatio et ordo a supremo officio montano et montium ac silvarum magistro cum praevia civitatis concertatione praescribenda per cunctos observentur.

9. Cum alia dentur intra territorium hujus civitatis agrorum et pratorum terrena et pascua, quae silvis jure montano destinatis connexa, sive contigua non sunt, et neque ad rem montanam ullatenus influunt aut spectare dignoscuntur, haec ulterius quoque pro civitate libera maneant et communis tantum cum civibus montanistarum usus in his observabitur, licebitque in iisdem et montanistis non civibus, et extraneis quoque vicinis accolis, vel urburariis circa rem montanam in actuali operatione constitutis talibus communibus pascuis semper uti sine reliqua solutione. Caetera vero ab his resultantia pascua sint civitatis.

10. Cum exiguo avitae hujus rei montanae praejudicio evenisse et admissum haberi comperitur, quod in gremio quoque ac visceribus montium et silvarum pro re montana ab antiquo et praecise constitutarum diversi tamen et cives, et extranei agros

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

et prata sibi exstirpaverint, quin imo et villae in his, uti binae possessiones Alsó- ac Felső-Fernezely fundatae sint, circa quae illud vel maxime praejudiciosum, damnosumque occurreret, quod villae istae integros campos sibi erexerint, hisque omnibus ac usu etiam silvarum ad omnes suas necessitates, distincto jure terrestrali frui velint et perfruantur, quin tamen monticolae sint, ast privatas duntaxat colonias exerceant, hincque ortae sunt illae controversiae, quod colonis istis ac dominis eorum terrestribus territoria sua ultro et ultro extendentibus non tantum silvae, verum et pascua monticolis atque urburariis restrictae sint, mutuumque usum continuo sibi invicem praepediant, hae quidem praecendentibus privilegiis montanistarum et urburariorum summum praejudiciosae atque damnosae possessiones, agrorum item et pratorum, hinc inde per montes et silvas procuratae exstirpaturae quamvis sua via removeri possint ac debeant, similiaque ab ulteriori continuatione omnino arcenda sint, secus enim montes ac silvae tam provide rei montanae attributae omnes in villas et privatas possessiones converti quirent. Hinc praeterquam ne similes in his montibus et silvis privatis morum extensiones amplius fiant, in posterum serio invigilabitur et omne etiam impedimentum opponetur; de jam habitis dictis possessionibus pro hic et nunc id statuitur, ut hae quidem tanquam industriale superaedificatum propter bonum pacis suis possessoribus relinquantur, et ferente rei montanae necessitate, nonnisi erga depositionem justi, per aestimationem aut conventionem eruendi pretii possessoribus adimi valeant. Adimi autem semper poterunt erga persolvendorum persolutionem fundi isti, dum et quando fodinarum culturae necessitas id exigerit, tum ex praecedenti coronali et donationali, quam et de omni jure montano publicum usum atque necessitatem privato semper anteponentibus.

11. Cum vero nec in talibus privatis possessoriis lignorum caesio, atque carbonum exustio, reliquaeque operationes, prouti et pascua suorum jumentorum montanistis atque urburariis denegari, sive ullatenus impediri possint, ideo si inevitabilis fuerit in loco tali privato pascui vel publici transitus, aut alia ad rem montanam necessitas, tum pretium rei talis privatae possessoribus modo praemisso in antecessum exolvatur, ac sic demum usui montano applicetur, si vero contingens saltem fuerit in tali privato possessorio montanistarum pascui usus, sive necessitas, tum possessor fructum, prius terrae suae auferre possit, hocque stante vetitae maneant

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

partes ejusdem, ablato vero fructu communis fiat et horum usus ac pascuum.

12. Sicuti rex Carolus comiti Corardo, montano olim civitatum Rivuli Dominarum ac Medii Montis regio judici 1329. certam silvam magnam inhabitabilem inter metas civitatum earundem sitam (ubi de facto possessio Giróth-Tóthfalu constituitur) ita donavit, ut in hac unam, vel plures etiam villas erigere possit, quin tamen praedictae civitates aliquem eatenus defectum subeant, haecque possessio penes distinctas metas suas actu possideretur ita ad mentem ejusdem divi regis possessionibus quoque Felső- et Alsó-Fernezely se inter, ac cum civitate quoque quoad territorialia nunc controversiis, tales metae constitui debent, ac cum affuturo vere effective constituentur, quae juri necessitati item et usui montano nullatenus praejudicent, vel impedimentum aliquod ponant, aut ulteriorum controversiarum, dissensionumque vel a longe ansam praebeant.

13. Qui usus silvarum civitatensium ac respective Kőváriensium et pascui his possessionibus Fernezely per transactionem anni 1591. concessus et stabilitus fuit, hic ulterius quoque ipsis (quantum ad lignationem tamen conformitate constitutionis montanae limitata) in salvo maneat, interim nec ista loca exstirpationes suas sine praevio indultu montani officii ac montium ac silvarum magistri ulterius extendant, quibus etiam eatenus serio invigilabitur. Glandinatio quoque proprium et non emptitiorum vel ad quaestum procuratorum setigerorum, piscatio et venatio ejusdem transactionis conformitate earum possessionum dominis terrestribus ac respective subditis ubivis libera esto. Quantum demum

14. Ad glandinationem omnium montium et silvarum in territorio hujus civitatis existentium ac praevio modo ad hujatem rem montanam spectantium et applicatorum, haec pro propriis pariter setigeris omnium inhabitatorum et civium N.-Bányiensium sine aliquali exceptione, vel pro hoc solutione universis libera manebit, quae autem a tali propria etiam civium et inhabitatorum necessitate glandinatio remanebit, quod talem sicuti et pascua ab his resultantia, venationem item et piscationem sua majestas sacratissima in publicum civitatis beneficium et sublevamen ultro quoque benignissime relinquere et resolvere dignabitur, prorsus nec dubitatur.

Hivatalos másolata az Országos Levéltárban N. R. A. fasc. 1322. no 48. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

87.

1766. október 14. A magyar udv. kamarának előterjesztése a fölséghez a bácsi kamarai kerületben eszközlendő erdősültetésekről.

Ut intuitu silvarum in camerali districtu Bacsiensi neo-inplantandarum, eatenus, quaenam sementorum species terreno partium illarum magis accommoda meliorem sui succrescentiam appromittunt, in pleniorem deveniat cognitionem, obsequiosa haec camera hungarico-aulica expedivit eorsum Hradekiensem silvarum magistrum Franciscum Girschik virum circa silvarum culturam bene versatum eique ad implementum benigni sub 21-a Maji currentis anni elargiti rescripti regii commisit, quatenus juxta principia certi operis anno 1754. Pragae sub titulo «Einleitung zur holtz- und waldordnug in dem königreich Böheim» editi qualitatem terrenorum pro ejusmodi novis silvis Bacsiensibus destinatorum in facie loci examinet, quaeve sementorum species ibidem cum bono successu in authumno, in vere inseminandae forent? non solum penitius cognoscat, verum etiam praefata terrena pro silvis excisa ad praescriptum attacti operis, quod utpote regia ista camera hungarico-aulica Praga adferri, illique assignari fecerat, pro futura insemination debite proparari curet, ac denique quidnam in ipsa insemination observandum sit, qualiterve succrescentes silvae cultivari debeant? constitutos ibidem silvanos dominales sufficienter instruat. Occasione talismodi assumptae investigationis comperit antelatus silvarum magister, ex plagis pro implantatione silvarum reservatis nonnullas siccas, alias sabulosas et demum residuas humidas esse, ad illasque pro ratione cujuslibet qualitatis illas sementorum species in isthic demisse advoluta connotatione expositas in vere tute inseminari, ac juxta praecitatum opus adaptari fecit, dominalesque silvanos circa inseminationem et earum silvarum conservationem ita imbuit, ut si hi datae sibi instructioni satisfecerint, optimam illarum succrescentiam silvarum sperare liceat.

Quo itaque juxta projectum praememorati silvarum magistri experimentum eatenus institui possit, sacratissimam majestatem vestram apostolicam in omni humilitate exorandam duxit eadem haec camera hungarico-aulica, quatenus sementorum species in praeallegata connotatione designatas recentioris et bonae repurgatae qualitatis in expressata ibidem quantitate ex caes.-regio silvarum

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

officio Viennensi ita tamen horsum suppeditandas clementissime ordinare non dedignetur, ut hae ante ingruens adhuc brumale gelu abhinc in Bacsiensem districtum promoveri, ibidemque ad praeattactas jam praeparatas plagas juxta sensum repetiti silvarum magistri statim affuturo vere, ut primum quippe nives et glacies dissolutae fuerint, inseminari queant. Datum ex consilio regiae camerae hungarico-aulicae, Posonii, die 14-a Octobris 1766. C. J. Erdődy mp. Jos. Leeb mp.

Fogalmazványa az Orsz. Levéltár kincstári osztályában, Exped. Cameral. 1766. évi október A. 2. alatt.

88.

1766. deczember 29. A magyar udv. kamara átirata a kamara elnökéhez, hogy a királyi rendelet értelmében az összes kamarai és első sorban a hradek-lykavai erdők megvizsgálására és szabályozására a szükséges intézkedéseket megtehesse.

Excellentissimo domino comiti praesidi Grassalkovich.

Qualiternam sua majestas sacratissima silvarum revisionem earumque conservationis et succisionis ordinem in universis dominiis cameralibus successive suscipiendam et introducendam, benignamque hanc intentionem suam, ubi major ad rationem servitii regii lignorum necessitas est, praeferenter in effectum deducendam clementer praecipiat, isthic adjacens benigni rescripti copia uberius indigitat. Et quia dominiorum Hradek et Lykava silvae, tanquam pro promovendis salis et cupri transportibus summe necessarie praeferentem considerationem mereantur, ob id benigne resolvit altefata sua majestas, ut in praedictis dominiis Hradek et Likava silvarum revisio et regulatio mox cum initio affuturi veris suscipiatur, hunc porro in finem clementer committit, ut modus et norma, qua in praevio opere procedendum sit, elaboretur, eademque una cum necessario personali ad idem opus adhibendo repraesentetur, ut ultra eam lignorum necessitatem, quae pro promovendis salis et cupri transportibus necessario requiritur, imposterum nulla alia ligna succindi admittantur.

Cujusmodi benignum rescriptum regium excellentiae vestrae fine eo communicandum esse duximus, quatenus circa attactarum

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

silvarum revisionem et regulationem qualiter instituendam, elaborandam item normam et adhibendum ad hoc opus personale, nec non succisionem lignorum clementer demandata repraesentatio submitti possit, mentem suam adaperire haud gravatim velit. Posonii, die 29-a Decembris, 1766. Comes J. Erdődy s. k. Gregorius Sághy s. k.

Fogalmazványa az Orsz. Levéltár kincstári osztályában, Exped. Camer. 1766. évi december P. 17. alatt.

89.

1767. január 10. Mária Therézia királynő rendelete a helytartótanácshoz, hogy a kecskéknek az erdőkbe való hajtását megtiltván, ezt tegye közhirré s egy általános erdőrendtartásnak Magyarországon való behozatalát mi módon véli keresztülvihetőnek. *

Serenissime etc. etc.

Quandoquidem nobis fidedigne relatum esset, per caprarum in sylvas impulsionem, et per has procurari solitam arborum atque ramusculorum decorticationem magna, et fere irreparabilia non tantum culturae fodinarum, manipulationique rei montanisticae, sed et ipsi publico inferri damna, et nocumenta.

Hinc studio et zelo parte ex omni promovendi boni publici, cujus cura ex munere regio nobis praecipue incumbit permotae, sed et pro illa, qua in augenda per salutares constitutiones subditorum nostrorum commoda ferimur materna cura et sollicitudine, clementer decrevimus, ut publico adeo damnosa caprarum in sylvas impulsio per totum nostrum Hungariae regnum generaliter prohibeatur, neque pascuatio in succrescentibus sylvis ullo prorsus modo admittatur.

Ut proinde hujusce clementissimae resolutionis nostrae eo certior subsequatur effectus, dilectio et fidelitates vestrae illam universis regni comitatibus non tantum e vestigio notam reddent, verum etiam eisdem inhibitionem hancce nostram in ratione publici boni vel maxime fundati significabunt, ipsamque sylvarum conservationis, nec minus ejus, ut succrescentes procurentur, necessitatem luculenter perspectam facere haud omittent.

* V. ö. Erd. Lapok 1879. 184. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Quoniam vero ad procurandam mandatorum observantiam id quoque necessarium sit, ut in eorum transgressores debita constituatur animadversio:

Idcirco dilectio, et fidelitates vestrae apud eosdem regni comitatus de benigno jussu nostro ulterius disponent, ut adversus contravenientes, ignobiles quidem cum poena confiscationis impulsarum aut in succrescentibus silvis pastarum caprarum procedatur, contra nobiles vero, si qui mandato huic parere renuerint, fiscalis instituatur actio.

Porro, ut conservationi sylvarum in quolibet comitatu debite invigiletur, curam hanc uni e magistratualibus sub concessione ejectandi convenientis salarii deferri, una praemissorum omnium effectum per dilectionem et fidelitates vestras peculiari studio et contentione procurari, ac de eo qualiter subsecuto ex submittendis ac serio exigendis comitatuum informationibus nos de tempore in tempus demisse informari clementer volumus.

Quod demum reliquum et praecipuum est, dilectionem et fidelitates vestras ad iterata benigna rescripta nostra in eo: *qualiter nimirum salutaris quaedam norma circa conservationem sylvarum vulgo waldordnung in regno Hungariae introduci possit?* abhinc expedita, eo ulteriori cum mandato benigne reflectimus, quatenus desideratam hoc in merito opinionem suam ea celeritate, ut illa nobis pro impertienda clementissima resolutione ad summum intra spatium trium mensium sua via demisse exhiberi possit, horsum repraesentare, *ut succesive in neo erectis scholis hoc etiam in genere juventus peculiariter erudiatur,* omnimode intentae esse noverint, nec intermittant eadem dilectio et fidelitates vestrae. Quibus caeteroquin gratia nostra caesareo-regia propensa manet. Viennae, 10. Januarii 1767.

Eredetije az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában, Oeconomica Lad. B. fasc. 2. 67. udv. sz. alatt. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. XII. 477—8. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

90.

*1767. január 19. A helytartótanács előterjesztése a felséghez a kecskelegeltetést az erdőkben eltiltó rendelet tárgyában.**

Ex benigno s. majestatis vestrae caes.-regiae sub 10. deflui mensis emanato mandato perdemisse intellexit consilium hoc locumtenentiale regium, qualiternam summefata majestas vestra ad antevertenda per caprarum in sylvas impulsionem, et ab his procurari solitam arborum atque ramusculorum decorticationem magna et fere irreparabilia non tantum culturae fodinarum, manipulationique rei montanisticae, sed et ipsi publico inferri consveta damna et nocumenta, pro illa, qua in augenda per salutares constitutiones majestatis vestrae sacratiss. subditorum commodi ferri dignatur materna cura et sollicitudine clementer decrevit, ut publico adeo damnosa caprarum in sylvas impulsio per totum isthoc Hungariae regnum generaliter prohibeatur, neque pascuatio in succrescentibus sylvis ullo prorsus modo admittatur; ad consequendum proin tanto certiorem hujusce clementissimae resolutionis regiae universis regni comitatibus e vestigio intimari benignae jussae effectum, ac procurandam ejusdem observantiam apud eosdem regni comitatus uberius disponatur, ut adversus contravenientes, ignobiles quidem cum poena confiscationis impulsarum, aut in succrescentibus sylvis pastarum caprarum procedatur, contra nobiles vero, si qui mandato huic parere renuerint, fiscalis actio instituatur. Porro conservationi sylvarum in quolibet comitatu debite invigilandi curam uni e magistratualibus sub concessione ejectandi convenientis salarii deferri, una praemissorum omnium effectum per consilium hoc locumtenentiale regium peculiari studio et contentione procurari, ac de eo qualiter subsecuto, ex submittendis ac serio exigendis comitatuum informationibus de tempore in tempus demisse informari clementer vult altefata majestas vestra sacratissima.

Clementissima domina! Praedeductam clementissimam, juxta ac maternam suae majestatis vestrae in provehenda fidelium maiestatis vestrae subditorum commoda, publicique ipsius bonum directam curam et sollicitudinem in profundissimo equidem submissione veneratur consilium hoc locumtenetiale regium.

* V. ö. Erd. Lapok 1879. 184. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

At vero, siquidem cumprimis quoque humillime praevidere esset, si benignissimae hujusce resolutionis regiae continentiae universim per regnum publicatae exstiterint, exinde regnicolis semet pro hoc in libera jurium suorum possessionariorum fruitione qua e majestatis vestrae sacr. divorumque majestatis vestrae decessorum regia munificentia, et concessionibus, fundamentaliumque regni legum indulta gauderent, quadantenus restringi, nobilitaribusque praerogativis suis per id praejudicatum iri nefors praemetuentibus ad diversa lamenta, summendosque deinceps etiam ad thronum suae majestatis vestrae ulteriores demissos recursus occasionem quoquomodo enasciturum esse.

Ad haec, quod benigne sancitam adversus nobiles benignum isthoc mandatum nefors transgressuros actionis fiscalis contra eosdem instituendae animadversionem concernit, demisse observaretur, caeteroquin etiam per regnum istud vix ullus nobilium, aut sane horum perpaucos reperiri, qui istiusmodi caprarum (demptis pauculis, quas nonnunquam valetudinis curandae causa servare assolerent) oeconomiae vacarent; ast et aliunde quoslibet dominorum terrestrium ad diligentem sylvarum suarum conservationem, omnemque hanc in re ineundam vigilantiam, subversans isthic et longe majoris, quam ex alimentatione caprarum, utilitatis et emolumenti sui ratio intentos redderet, abundeque exstimularet.

His praeterea accederet, quod complures etiam existerent sylvarum species (quales etiam essent abiegnae), quarum indoli et naturae crebro dicta caprarum impulsio, harumque in iis pascuatio haud quaquam noxia et damnosa esse comperiretur.

Quod denique summum et praecipuum est, ad eo certius, efficaciusque consequendum clementissime in praemissis intentum caes. reg. majestatis vestrae scopum, humill. consilii hujus locumtenent. regii opinione suffecturum, perquaquam demisse existimaretur, si conservandarum praerecensita ratione sylvarum, praecavendorumque in his quoque modo causari solitorum damnorum cura ipsorummet comitatuum solerti vigilantiae, ac dexteritati vividius quoque comitteretur.

Eapropter praerecensitis humillimis rationum momentis permotum isthoc r. l. consilium suspensa tantisper praeinductae clem. resolutionis regiae publicatione sacr. majestatem vestram caes.-reg. quam submississime exorandam esse duxit, quatenus benignissime annuere dignaretur altefata majestas vestra, ut in vicem sae-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

pememorati benigni mandati regii apud universos regni comitatus supremo sacr. majestatis vestrae nomine id unice disponeretur, ut iidem adhibita omni vigilantia et contentione eatenus in medium consultare, ac possibilibus quibusvis studiis in id conati satagant, ut omnis publico damnosa sylvarum devastatio et ruina antevertatur atque perque salutaris hic conservationis sylvarum per summefatam majestatem v. sacr. clementissime intentus finis opportuna quavis ratione effectui mancipetur, ac demum desuper adaequatae informationes sacr. majestati v. de tempore in tempus medio consilii hujus l. r. inommisse submittantur.

Super quo dum consilium hoc locumtenentiale regium clementissimam sacr. caes.-regiae majestatis v. resolutionem omni in humillitate enixis precibus implorat, quod in reliquo benigno majestatis vestrae sacr. jussa intuitu depromendae quoad normam circa conservationem sylvarum vulgo wald ordnung in regno isthoc introducendam, humillimae opinionis suae interventa, ac novissime quoque contextu praeallegati b. mandati adursa attinet, iisdem omni ea, qua par est celeritate morem gerere haud intermissurum est consilium istud locumten. regium. Quod semet altissimis etc. Datum 19. Januarii 767.

Fogalmazványa az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában, Oeconomica Lad. B. fasc. 4.

91.

*1767. február 10. Mária Therézia rendelete a helytartótanácshoz, melylyel az országos erdőrendtartás elkészítését megsürgeti.**

Serenissime dux etc. Ex demissa dilectionis et fidelitatum vestrarum sub 19-o praeteriti mensis Januarii horsum transmissa repraesentatione uberius intelleximus, quibusnam eaedem ex causis, et rationibus in vicem clementissimae ordinationis nostrae ratione antevertendorum per caprarum in sylvas impulsionem causari solitorum damnorum interventae, sibique abhinc sub decima praecitati mensis benignae perscriptae apud universos et singulos regni comitatus supremo nomine nostro id unice dispo-

* V. ö. Erd. Lapok 1879. 185. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nendum existimet, ut iidem adhibita omni vigilantia, et contentione in id connitantur, ut omnis damnosa sylvarum depopulatio et ruina praecaveatur, atque perquam salutaris in conservationem sylvarum per nos clementissime intentus finis opportuna quavis ratione effectui mancipetur, ac demum adaequatae desuper informationes nobis de tempore in tempus inomisse submittant.

Cujusmodi humillimae dilectionis et fidelitatum vestrarum opinioni clementer equidem accedimus, spe nihilominus indubia ferimur, easdem sylvarum conservationis cum ratione boni publici inseparabiliter conjunctae necessitatem ob oculos universorum regni comitatuum ea efficacia proposituras, ac vivo adeo colore adumbraturas, ut scopum illum, ad quem assequendum per priorem benignam ordinationem nostram collineavimus, hac etiam proposita modalitate quam certissime consequamur. Quo super etiam adaequatas nobisque de tempore in tempus rite submittendas dilectionis et fidelitatum vestrarum informationes praestolaturae, eisdem una benigne committimus, quatenus opinionem suam in merito regulationis sylvarum vulgo wald-ordnung dictae ad exigentiam reiteratorum benignorum mandatorum nostrorum isthoc quo celerius repraesentare noverint, nec intermittant. Quibus in reliquo gratia etc. Datum Viennae, die 10-a Februarii 1767. Maria Theresia mp. Comes Franciscus Eszterházy mp. Ladislaus Battha mp.

Eredetije az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában, Oeconomica Lad. B. fasc. 2.

92.

1767. február 19. A helytartótanács körrendelete a törvényhatóságokhoz arról, hogy az erdők megóvása érdekében mindent megtegyenek s ebbeli intézkedéseikről időnként jelentést tegyenek.

Sacra casareo-regia et apostolica majestas studio et zelo parte ex omni promovendi boni publici permota, sed et pro illa qua in augenda per salutares constitutiones subditorum suorum commoda fertur materna cura et sollicitudine clementer decrevit, ut medio consilii hujus locumten. regii per universum regnum publicaretur, quatenus ii, quorum muneris est, sylvarum in regno con-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

servationem, praecavendaque in his quoquomodo causari solita damna praecipuae curae habere non intermittant.

Eapropter praetitul. d. v. supremo nomine regio harum serie intimat consilium hoc locumt regium, quatenus sylvarum conservationes cum ratione boni publici inseparabiliter conjunctae necessitatem summa cum efficacia continuo ob oculos habere, et adhibita omni vigilantia et contentione eatenus in medium consultare ac possibilibus quibusvis studiis in id conniti, ut omnis publico damnosa sylvarum devastatio et ruina antevertatur, atque perquam salutaris hic conservationis sylvarum per summefatam majestatem s. sacr. clementissime intentus finis opportuna quavis ratione effectu mancipetur, ac demum adaequatas desuper informationes de tempore in tempus horsum inommisse submittere noverint. Datum die 19-a Februarii 1767.

Fogalmazványa az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában, Oeconomica Lad. B. fasc. 2.

93.

1767. márczius 13. A bécsi udv. bankbizottság átirata a bécsi udv. kamarához a magyar kamarai uradalmakban az erdők ültetéséhez szükséges magokról.

Nota. — Auf das untern 26-ten Novembris vorigen jahrs gemachte ansuchen wegen verschaffung der zum anbau verschiedenen holzgattungen auf den hungarischen kron- und cameral-güttern nötigen baumsaamen hat man nunmehro nach der von behörde erstatteten auskunft die ehre zu erinneren, dass eines theils die anverlangte quantität ilmen-, eichen- und ahorn-saamen in den wald-amtlichen districten nicht aufgebracht und anderen theils der küfern, bircken und erlen saamen in der bemerkten qualität nicht verschaffet, jener von den weiss und rothen buchen aber, wann solche gerathen in Hungarn selbsten bey Pösing und Madern, in späten herbst gesammlet werden könte, wogegen der in der von einer löbl. k. auch k. k. hof-cammer untern 26-sten Novembris a. p. anher erlassenen nota und der beigelegt gewesenen specification einkommende sogenannte erste saamen hierorts gar nicht bekant ist, jedoch kan man nicht uneröfnet lassen, dass ausser

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

der roth- und weiss-buchen alle übrige saamen gattungen am besten aus dem Fuldischen zu erhalten seye werden und eine gattung so genannter fetten ulmen bäumer in den Niederlanden, besonders in dem markgrafthum Herzogen-Busch, in der gegend Löwen befindlich, welche ein sehr geschwind wachsendes nutzbares holz geben.

Gleichwie man um wegen dieser lezteren sort, wie solche angebauet und gepflanzet wird, die beschreibung hiebey schliesset. Als will man einer löbl. k. auch k. k. hofkammer eigenen guttbefund überlassen, ob der diesfällige saamen beigeschaffet werden wolte, in welchem fall an besten wäre, wann sich wegen erhaltung diesen directe an seiner excellenz des zu Brüssel stehenden ministers herrn grafen v. Kobenzel gewendet würde.

Wienn, den 13-ten Martii, 1767.

Melléklet az Orsz. Leváltár kincstári osztályában az 1767. évi márcz. 24. Benigna Resolutio-hoz.

94.

1767. márczius 24 előtt. Oktatás a szilfa ültetéséről, a mely a bécsi udv. bank-bizottság által a bécsi udv. kamarának, innen pedig királyi rendelettel a magyar udv. kamarának küldetett meg.

Nachricht von bebau und erzieglung der sogenannten ulmenbaumen und derenselben unlängst erfundenen saamen.

NB. Es seynd zwar viererley gattungen der ulm-bäumer, wovon jedoch nur diese wegen ihres geschwinden wachsthum und grossen nutzbahrkeit halber in betrachtung zu ziehen, die übrigen drey gattungen seynd keiner achtung würdig, weilen sie der erfahrung gemäss den gründen nur schädl. Man findet den saamen der fetten ulmen-baumer in dem blatt, so in monat Junii abfallet. In diesen monat sammlet man die abgefallene blätter und säet sie alsogleich in einen gartten oder gearbeitete erden; man muss acht haben, diese blätter mit einer 2 finger diken erde zu bedeken, um zu verhinderen, dass der wind selbe nicht hinweg wähe; das neml. jahr wachsen sie ein halben auch ganzen schuch

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

hoh. Im monat Novembri nimt man sie aus und pflanzet sie in einer wohl umgearbeiteten erden 2 schuh weit von einander; man muss in obacht nehmen, dass nach deren selben übersezung das unkraut ausgerottet und die unnütze zweig ihnen fleissig abgeschnitten werden; innerhalb 5 jahren seynd sie arm dick und schiken sich am besten in grosse alleen, nebst denen landstrassen zu pflanzen; wann man ihnen die spizen bis auf 8 schuh hoch stuzet, so verdeken sie sich besser und treiben stärker sprossen; will man schöne alleen haben, so last man mehrere zweige wachsen, welche viel schatten verursachen und geben; will man aber nur das holz zieglen, so last man ihnen nur einen zweig, der in wenig jahre wunderbahr in die höhe wachset und sich mit dem graden stamm holtz vereiniget, ohne dass man die geringste stutzung wahrnimt, die zwey schuhe von einander gepflanzete bäume wachsen wie ein wald und hemmen sich nichts durch ihre nähe; diese bäume sind in 25 jahren so dick als ein leib und zu allem gebrauch, am besten aber für die reiss-wägen; sie bringen grosse einkünften und verdienen eine besondere aufmerkung zum besten eines landes. Diese bäume gehen in allen erdreich, hauptsächlich aber in einer sandig jedoch mehr feücht, als trokenen erde auf; man muss beobachten selbe im wachsenden mond umzusezen, dann man hat die erfahrung, dass das holtz, so keine frucht bringt, in solcher zeit besser dann in einer anderen wachse.

Melléklet az Orsz. Levéltár kincstári osztályában az 1767. évi márczius 24. Benign. Resolutio-hoz.

95.

*1767. április 8 előtt. Leirása egy új fürészmalomnak, mely leirás királyi rendelettel küldetett meg a magyar udvari kamarának.**

Eine neue inventirte saäg mühl, welche durch ein pferd kan getrieben werden.

In grossen waldungen, wo man das holz wegen grösse nicht herausbringen kan, wo auch kein wasser vorhanden, so kan man

* A fürészmalom rajza — az irat mellett lévő hivatalos följegyzés szerint — megküldésekor a postán veszett el.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

es durch diese maschin zerschneiden, da in grossen der maasstab ein österreicher schuch, in kleinen ein österreicher zahl, wo es kein zweifel ist deme, diese maschin von einer bis zwey zahl dickes holz schneidet und in zimlicher geschwindigkeit.

No 1. wo das pferd angespanet wird.

No 2. Da müssen brückel über den wahl baum gemacht werden, damit das pferd darüber gehen kann, es muss auch

No 3. bey den schwung-rad ein verschlag gemacht werden, damit das pferd nicht das rad sehen thut, damit es nicht scheich wird.

No 4. Das grosse kämp rad muss auf 6 theil gemacht werden und in ein jeden theil 24 kämp, in dieser maschin hat es sich nicht thuen lassen wegen der kleinigkeit.

No 5. Wo man den wagen zuruck ziehen thut.

No 6. Wo man den pflock vorschieben thut, wann man das bred will dick oder dinn haben; das übrige zeigt das model klar, wo sich ein jeder baumeister darnach richten kann. Wenzel Kunschek m. p.

Melléklet az Orsz. Levéltár kincstári osztályában, az 1767. évi ápril 8-iki Benign. Resol. 2. pontjához.

96.

1767. *augusztus 28. Az erdélyi főkormányszék körrendelete, melylyel a kecskék legeltetését — különösen a határszéli erdőkben — eltiltja.*

Cum ad peculiarem gubernii regii curam pertineat eorum, quae ad publicam principatus securitatem conservandam, tuendamque quoquomodo pertinere videntur, singularem attentionem habere, informetur autem silvas finitimas Moldaviae, Valachiae et Banatui conterminas, atque tempore belli per solitas limitaneas concaedes arborum contra irruptionem hostium summe necessarias devastari, et cumprimis arbores quoque proceras, nulla habita necessitatis situsque ratione, tanta copia in nutrimentum caprarum desecari, ut nisi malo huic abusui obex tempestive ponatur, silvas in praemissum publicae securitatis finem deficere oporteat. Hisce dominationibus vestris serio injungendum esse duxit gubernium, eas continuo in suo circulo faciant dispositiones, et quidem

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

1. Ut silvae omnes limitibus propinquiores in statu integro conserventur, nisi in defectu forte aliarum silvarum aliquas arborum in aedificia convertere indispensabilis necessitas exigeret.

2. In interioribus etiam silvis caveant opiliones et caprarii ullas arbores glandiferas succindere; verum

3. Si tempore authumni, vel hyemis ob defectum pascuorum pabulique caprae aliter interteneri non possent, pascantur greges caprarum in dumetis, virgultis atque minoris considerationis arbustis, in interiori silvarum margine existentibus, ut hoc modo naturali limitum tutamine salvo et glandinationis beneficium augeatur, aut saltim non diminuatur, et terra pro pascuis, pratis atque jugeribus in commodum colonorum, ipsiusque adeo contributionis incrementum successive amplietur, adaugeaturque.

4. Ut autem salutaris haec ordinatio desideratum effectum sortiatur, officiales circulorum sub severa animadversione adtendent promeritas poenas a contravenientibus executuri.

Fogalmazványa az Orsz. Levéltár erdélyi főkormányszéki osztályában 1767. évi 2025. sz. alatt.

97.

1767. december 4. A magyar udvari kamara utasítása a likavai erdők kezeléséről.

Norma
manipulationis et administrationis juxta dispositionem illustrissimi domini baronis a Geusau ordinatae succisionis silvarum Likaviensium per officium silvanatus observanda.

1. Manipulatio haec vasta separatam cassam, separatum etiam officium et rationistam exigit, ut proventus silvarum imposterum separatos accurate sciri possit; sub initium vero ex cassa dominii anticipatio eidem praestari debet, quia officialibus dominalibus id accurate administrare foret impossibile. Ideo pro rationista silvano denominatur d. Franciscus Vissny, modernum etiam exactoratum suum ultronee continuaturus.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

2. Idem ex hac summa exolvet omnes operarios tam manuales, quam currules in rasione et succisione silvarum laborantes, erga diurnam vel hebdomadalem silvarum magistri assignationem (quae numerum operariorum et mercedis summam continere debebit) pro ratiocinii legitimatione deservituram. Et quia operarii ipsimet super exolutione sui quietare nequeunt, ideo excontentationem factam obequitator penes operarios existens attestabitur.

3. Praescita silvarum succisio et rasio, quemadmodum diversae sortis et qualitatis ligna (quae ad depositorium Gombasiense vel directe ad molam ibidem serrariam comportabuntur) productura est, ita eadem juxta designationem silvarum magistri classificanda percipiet et desuper rationabitur.

4. Cujusvis sortis et qualitatis lignorum taxa elaborabitur et per excelsam cameram extradabitur, secundum quam dein ejusmodi ligna distrahere obligabitur; conabitur autem, ut ex ejusmodi lignorum materialium distractione non modo dominalem cassam de anticipata summa contentare ac dein manipulationem hanc ex ipso proventu continuare, verum lucrum etiam producere valeat.

5. Praescita silvarum rasio producit copiam ramorum, vepretorum et truncorum inutilium, quos silvarum magister et ejusdem subalterni in orgias componi et juxta taxam limitatam distrahi curabunt, ipsum materiale horum, velut dissitarum et remotarum silvarum magistri curae et ratiocinio suberit. Pretium tamen illis rationista a silvarum magistro incassabit et desuper quoque ratiocinabitur.

6. Notandum, valles Lubochnienses producent maximam hujusmodi orgialis materialis quantitatem, cujus distractio ob distantiam locorum sperari non potest, ideo conatus omnis adhibebitur, ut pro consumptione illius, ac per id silvarum expurgatione cinerum clavellatorum ustio introduci valeat, circa cujus manipulationem eotum disponetur.

7. Cum status et manipulatio silvarum (salva cameralis praefecti suprema inspectione) a dominio abstrahatur, convenientia ipsa exigit, ut salaria quoque status personalis silvani ex cassa silvarum solvantur. Ideo angaricalis horum solutio a 1-a Januarii anni 1768. suprafato rationistae incumbet, cui nimirum hunc in finem et pro manipulatione silvana anticipabuntur ex cassa dominali floreni 6000 successive praestandi.

8. Manipulatio praescita jam actu in dominio Likava juxta ordinationem baronis Geusau in 5 locis coepta admodum onerosa

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tam personalis, quam salarialis status auctionem exigit, ideo in dominio Likava praeter praehabitos tres silvarum custodes resolvuntur duo, ad dominium vero Hradek ultra priores nr. 5 resolvuntur adhuc tres, quorum prout et totius silvani status personalis salaria isthic annexa tabella exhibet.

9. Ordinatum fuerat jam antehac, ut binorum silvarum custodum habitatio in valle Lubochnya locetur, quod quia hucusque factum non esset, domino praefecto effectuatio illius serio committitur.

10. Et quia pro construendis novibus salinariis transportualibus necessariae majores trabales arbores ex silva Lubochnyensi suppeditari solent, ideo pretium earundem imposterum singulam arborem à 1 fr. 30 kr. computando rationista silvanus incassabit.

11. Mola serraria Lubochnyensis alias ad officium salis pertinens nonnisi pro navalibus asseribus serrandis hucusque deservivit, quae imposterum pro asseribus etiam silvanatus serrandis necessaria erit, ideo salis officio Rosenbergensi committatur, ut absoluta necessitate navali in mola eadem asserum etiam silvanatus serratio admittatur.

12. Rasio et succisio silvarum Hradekiensium ipsis Likaviensibus longe majorum et ampliorum dependet adhuc a geometrica delineatione et designatione mox cum primo vere anni venturi reassumenda, de quarum manipulatione et administratione eatum disponetur uberius, interea committatur domino Karpe, ut quamprimum anno venturo delineatio earundem silvarum practicabilis fuerit, illico semet eorsum conferat, adjungaturque eidem geometra Coroni cum practicante Milecz et geometra camerae montanae Semniczіensis Sgarget cum practicante Grosschmid, ut delineatio et designatio praescita aestate futura usque finem Septembris terminari valeat.

13. Observandum denique veniet, quod reparatio praestandarum per subditos ratium hactenus practicata et per consequens ipsa etiam anticipatio subditis praestanda mox anno venturo cessare, inhiberique per totum debeat, quamprimum delineatione et designatione silvarum Hradekiensium praehabita affuturo mense Octobri ibidem quoque succisio et rasio inchoata fuerit, eotum etenim succisiones praescitae non modo totali transportuum necessitati subvenient, verum pro distractione quoque sufficientia ligna suppeditabunt, quorum pretium taxatum rationista silvanus eotum

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

incassabit, subditi vero camerales ex opera tam manuali, quam currili adhuc majus beneficium habebunt.

14. His praemissis incumbet domino camerali praefecto invigilare, an? et qualiter praemissa per officium silvanatus observentur? Et si quos defectus sive in officiorum administratione, sive in ipsa manipulatione observaverit, studeat illos instantanee corrigere et excelsam cameram quoque desuper informare.

15. Rationes per rationistam silvanum cum fine singuli anni domino praefecto exhibeantur et per hunc cum concursu silvarum magistri praevie revideantur ac dein cum reflexionibus suis excelsae camerae submittantur. Signatum Gödöllő, die 4-ta Decembris 1767. Comes A. Grassalkovics s. k.

Eredetije az Orsz. Levéltár kincstári osztályának instrukcziói közt.

98.

1767. deczember 12. A helytartótanács körrendelete arról, hogy az elszaporodott vadak által a jobbágyoknak okozott károk megtéríttessenek.

Fidedigne innotuit suae majestati sacratiss. in nonnulis comitatibus dominos terrestres in conservandis pro venatione feris ita excedere, ut per easdem gratia miseris contribuentibus in vineis quum in seminaturis inferantur damna.

Quapropter praeattact. dom. vestris de benigno jussu regio hisce intimat consilium hoc locumten. regium, quatenus eas illico facere noverint dispositiones, ut hoc modo damnificatis contribuentibus condigna et justa damnorum bonificatio ab illis dominis terrestribus, qui vel excessiva ferarum multiplicatione, vel vero venationis regale ultra tenorem legis exercendo excedunt, authoritate magistratuali effective procuretur. Datum 12. Novembris 1767.

Fogalmazványa az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában, Oeconomica Lad. D. 19. no 2.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

99.

*1767. Kivonat Mária Therézia királynő urbáriumából.**

II. Punctom.

§. IV. A hol erdő vagyon, ottan az jobbágyoknak egyedül magok szükségekre dült és száraz fából, hogy ha pedig az nem találtatnék, nyersből is (kivévén mind az által az makk, vagy gyümölcstermő fákat) tűzre való faizás szabad légyen.

§. V. Nem külömben épületre való fa is határban lévő erdőből az jobbágyoknak ingyen adattassék olly móddal, hogy az fákat az uraság kijegyezze és kimutassa.

§. VI. Ha tüzre való fa helységnek határában az erdőnek csekélysége miatt nem volna elegendő, akkoron az uraságnak egyébb erdeiben is módgyával és képessént engedtessék az faizás az jobbágyoknak.

§. VII. Makkoltatásért a jobbágyok, lakó helyek határjában, minden darabtól hat krajczárral kevesebbet fizessenek az vidékieknél; pusztában lévő erdőkben pedig makkoltatások azon bérért légyen, a mint a földes uraséggal megegyezhetnek.

§. VIII. Ha valamelly helységben a községnek magános kiszabott, vagy házhelyekre felosztott erdeje volna és annak birtokában megmaradni kivánna, az ollyatén erdőben tűzre és épületre való fa, úgy makkolás és gubacs szedés a jobbágyoknak csupán magok szükségekre szabad lészen, és a földes uraságnak ezektől semmi adózással ne tartozzanak. Ellenben a földes uraság is olly esetben faizást és makkolást maga erdeiben jobbágyinak megengedni ne légyen köteles; hanem ha helységnek, vagy az jobbágyoknak ház helyes erdeiben éppen semmi makk sem teremne, akkoron ugyan minden vidékiek előtt, de azon bérért, a mint a vidékieknek, makkolást fog engedni az uraság a jobbágyoknak, mind az az által valamint ezek, úgy a többi erdők is az uraságnak fő gondviselése és vigyázása alatt maradnak.

* Az urbériség rendezése alkalmával a jobbágyok erdőlési és makkoltatási jogai és kötelességeire vonatkozó összes határozatokat rendszerbe szedve s pontokba foglalva *Tomaschek E.*, «Erdőkormányzási tan» Buda, 1847. című magyar-német munkájában találjuk összeállítva 50—72. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

VIII. Punctom.

§. VI. A jobbágynak ezután földes ura engedelme nélkül irtásokat tenni munkája bérének elvesztése s a károknak viszsza térétése alatt szabad nem lészen; ellenben a földes uraság (a mint fellyebb jelentetett) az irtásokat nem máskép, hanem az irtóknak munkája bérét a vármegye igazságos elvégzése és limitátiója szerént megadván, magához veheti és kezénél tarthattya.

§. VII. Mivel az erdőknek gondviselése és nevelése az uraságot illeti, semmi jobbágynak eleven fákat, sem kertölni való veszszőket, sem pedig abrancsnak való szálokat, vagy szőlőkarókat az uraság különös engedelme nélkül vágni, és az illyeteneket más határban által vinni és eladni, következendőképpen a fával kereskedni szabad nem lészen.

§. VIII. Mi illeti pedig büntetését azon jobbágyoknak, a kik az erdőt rontják és a fákat nyesik, azok a kárnak megtérétésén kivül harmadnapi gyalog munkának végben vételére büntettessenek. Ha pedig ezen büntetéssel is az erdőnek rontásától el nem állanának, akkoron a vármegyebéli magistratusnak hatalmával az illyetén jobbágyok tovább büntettessenek, s az uraságnak az eránt segétség adattassék, hogy azok nagyobb vétkeknek mivoltához képest, másoknak példájára is keményen büntetődgyenek.

§. X. A sörtvéléseknek az erdőben csalárdsággal való béhajtása, ha azok a tilalmas erdőben találtatnak, büntetésül a limitált makk-bért duplán fizesse.

§. XI. Gubacsnak szedése és makknak leverése egyedül az uraságot illesse és a jobbágyoknak contrabanda és három napi kézi munka büntetés alatt tiltva lészen, ellenben az uraságnak sem fog szabad lenni a jobbágyokat roboton kivül a gubacsoknak szedésére hajtani.

§. XII. Semmi parasztnak fegyvert hordozni és vadászó ebeket tartani, emlétett három napi kézi munkák büntetése alatt szabad nem lészen.

Nyomtatvány az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

100.

1767. Geusau báró által a hradek-lykavai kamarai erdők számára kidolgozott rendtartás.

Instructio.

Silvarum conservatio et perennitas haud alia modalitate, quam per earundem ad partes seu lignicidia subdivisionem procurari potest, dum videlicet post praeviam silvarum investigationem tempus, cujus decursu haec, aut illa lignorum species secundum constitutionem et diversitatem loci seu terreni ad maturitatem succrescit, designatur, et in conformitate hujus silvae ad tot numero lignicidia subdividuntur, ita, ut donec ultimum in ordine lignicidium succiditur, eousque semper arbores in primo succisae jam denuo ad maturitatem pertingere possint.

E converso ejusmodi silvae, ubi nulla regulata lignicidia et succisio pro lubitu succindentium viget, ex inaequalibus semper arboribus partim maturis, partim junioribus consistunt, praeterea per succisionem et evectionem majorum arborum parva succrescentia plurimum ruinatur, concomitanter hujusmodi silvae nunquam sunt densae et impetu ventorum facile evertuntur, minorem longe, quam fieri posset, proprietario usum ferentes. Inter plurimas autem, quae e regulata succisione promanant, beneficia etiam haec numerantur, quod nimirum neque insufficiens, neque vero superflua lignorum quantitas annuatim succindatur, arbores usque ad putridinem maturescere non sinuntur, unde non exiguum in silvas detrimentum redundat.

Quoniam autem alia anni parte in hoc, alia vero in illo climate lignicidium inchoandum et arbores foliatae alia, quam spinosae modalitate tractandae veniant, hinc digredior ad tempus et qualitatem succisionis in silvis Likaviensibus, ubi videlicet spinosae duntaxat arbores producuntur.

In his partibus succisio lignorum inchoari debet cum fine Septembris, hoc enim tempore succus in arboribus consistit, ejusdemque circulatio cessat, tunc etiam subditi campestribus laboribus suis jam potissimum terminatis facilius et erga leviorem mercedem haberi possunt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

In parte itaque silvarum pro lignicidio designata primum tenuiores arbores, ne a majoribus confringantur, dein vero maturiores ita succindi debent, ut nil prorsus reliquum supersit, nimis tenuis succrescentia potest quidem relinqui, si tamen per deciduas alias arbores deterioraretur, satius est eandem aeque succindere et terrenum, seu capacitatem loci futurae succrescentiae relinquere.

Ubi sufficientes operarii haberi possunt, ibi trunci quoque et stipites radicitus evelluntur pro usu braxatorii, crematurae etc. applicandi, quia autem in his partibus defectus observatur sufficientium operariorum, hinc eo solum invigilandum erit, ut arbores immediate eo minus terram succindantur. Si pro truncis et lignis orgialibus serrae, quae in aliis provinciis cum non mediocri utilitate introductae habentur, hic loci etiam introducerentur, notabile exinde emolumentum promanaret.

Cum autem omne initium sit arduum, hinc censerem, ut ad praecavendam tantam lignorum deperditatem ligna orgialia in longitudine 6 pedum findantur.

Ut succisio lignorum usque ad tempus, ubi ob intensissimum frigus continuari nequiret, plenarie absolvatur, sufficientes operarii assumendi sunt. Glaciales viae deservient, ut succisa ligna e vallibus particularibus ad capitalem exigua opera transponi possint, vernali dein tempore, solutis nivibus beneficio aquae ultro ad terminum suum promovenda. Hoc etiam, verno nimirum tempore, solutis plenarie nivibus lignicidium a lignis putrefactis et resectis frondibus repurgabitur, et si aliter fructificari non possunt, in loco ibidem comburentur, hacve ratione lignicidium adaequate repurgatum pro nova succrescentia, quae per inseminationem accelerari debet, idoneum reddetur.

Inseminatio haec cum praemissa silvarum subdivisione connexa est, si enim soli naturae succrescentia relinquatur, incertum est, an si ordo et tempus succisionis lignicidium tale contigerit, eotum arbores debitam maturitatem assecutae sint? quia in terreno per inseminationem non cultivata succrescentia primum post 20 et amplius annos apparet. Nonnulla loca plane nullam succrescentiam, alia vero admodum inaequalem producunt. Causalitas hujus in eo subsistit, quod nova succrescentia in non inseminato lignicidio a solo ventuum impetu dependeat, quo semen arborum in dispari quantitate ad conterminas plagas disjectum, partim praevalescente gramine suffocatur, partim vero complures primum post annos pullulat.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Ad praecavendas itaque praemissas perennitati et conservationi silvarum praejudiciosas sequelas et accelerandam novam succrescentiam lignicidia per inseminationem cultiventur; quo in passu sequentia observanda venient: Quo tempore singula species seminis maturescit et quando congreganda? qualiterve semen, ut compluribus annis asservari possit, tractandum? quando item et quantum de singula specie ad spatium 100 orgiarum quadratarum inseminandum veniat?

Quoniam hic loci spinosae duntaxat arbores producuntur, hinc praetermissa arborum foliatarum specie de maturitate et modo seminis arborum spinosarum congregandi ordior.

Semen hicce diversimode maturescit, pinetum cum fine Septembris, lariceum sub initium Octobris, abietinum cum initio, et rubro pineum cum fine Februarii. Omnis horum species sicco aëre congregetur. Id certum est, quod maturitas seminis a temperie aëris potissimum dependeat; certum etiam id, quod binae posteriores seminis species frequentius cum fine autumni et sub initium hiemis congregatae cum fructu inseminentur. Ego tamen censeo hoc in passu naturae ipsi potius obtemperandum, cui velut optimae rerum magistrae maturitas cujusvis seminis optime constat. Cum itaque, quod ipsum cuique rei silvestris gnaro probe cognitum est, semen abietinum in Februario et sub initium Martii, et rubro pineum in Martio et quandoque cum initio Aprilis, solis radiis calidius micantibus ex arboribus decidat, quid aliud conjicere fas est, quam quod utrique praeattactorum seminum speciei frigus hiemale debitam maturitatem procuret. Satius proinde existimo fore, ut paulo antequam ex arbore sponte sua decidat, decerpatur. Reflectendum etiam super eo, ne antiquum loco recentioris semen colligatur. Semen e nucibus suis nullatenus in callidis cubilibus, multo minus in furnis, prout passim fieri solet, evolvatur, violento etenim hoc calore interna ejusdem pinguedo exsiccatur, quo fit, ut talismodi semen aut plane non, aut sero nimis pullulet et nisi frequentior humiditas adsit, prorsus suffocatur. Per aërem et solem semen optime praeparatur. In praerecensitis terminis nuces illae, in quibus semen existit, collectae et aëri solisque radiis expositae sponte sua evolvuntur, inclusumque semen explicant.

Semen tempore et modalitate praescriptis collectum in temperato et a muribus securo loco tribus et quattuor annis asser-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vari potest, imo quoniam non singulo anno sufficiens et bonum semen procreatur, consultum est, ut anno quoad semen fertile major ejusdem quantitas pro inseminandis lignicidiis suffectura congregetur.

Inseminatio ipsa verno tempore, signanter in mense Aprili et sub initium Maji fieri debet, non requiritur, ut semen terra cooperiatur, sed sufficit, si inseminatio fiat die tantisper pluvioso et a ventis pacato, tunc enim exiguos post dies pullulare incipit. Si inseminetur sicco et arido tempore, semen in superficie terrae diutius haerens esca fit murium et volucrum.

Novum lignicidium multo gramine non abundans per se satis idoneum est pro recipiendo semine. Ubi vero antiqua lignicidia et haec jam corrupta, vel agri, prata, aut alia deserta reparanda venirent, eotum requiretur, ut talismodi loca circa finem bis, totiesque sub initium anni perarentur et occentur. Fundo hac ratione adpromptato, semen in superficie terrae spargetur.

Spatium 100 orgiarum quadratarum, si densior succrescentia desideratur, 16 libras seminis pinei recipit, seminis vero laricei 10, et abietini 12 libras.

Si autem semen sit antiquum, tunc major ejusdem quantitas pro capacitate praeattacti spatii requiretur; id generaliter observandum est, quod quantacunque seminis copia inseminetur, id futurae succrescentiae nunquam nocivum, sed proficuum magis sit

Praemissa itaque succisionis et inseminationis modalitate, jam ad ipsam silvarum subdivisionem digredior.

Universae dominii Likava silvae camerales in quinque capitales partes seu subdivisiones, harum autem singula juxta constitutionem silvarum, capacitatem loci et fertilitatem terreni in diversas particulares subdivisiones repartitae sunt, quae subdivisiones suis quaeque columnis, numerum et annum, quo singula succindi debet, continentibus ab invicem distinguuntur.

Prima capitalis subdivisio continet fluvio Vágo et oppido Rosemberg contiguum montem Csebrad, in 80 lignicidia vel ex eo divisum, cum juxta recensitum systema totidem anni praerequirantur, donec in plaga hac maturae arbores excrescant.

Secundam capitalem subdivisionem constituunt silvae Loviszkokozy Chrbti, Pod Behar et Dedinszka, silvae hae fertiliori terreno gaudent et hac de causa spatia 70 annorum maturas arbo-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

res producere poterunt, proinde etiam in 70 lignicidia subdivisae habentur.

Tertiam subdivisionem capitalem constituunt valles particulares cum capitali valle Lubochnya conjunctae, utpote Rudno Visna, Kratka Nyisna et Visna Chmelinczova, Balczova, Zazihlov, Thureczka, Kamena Murinka, Skutova, Klakova, Hlinova, Chovanova Murinka, Szalatin, Sztupeczka, Kraczkova, Hatalka et Preztova cum universis in se contentis valliculis; hae e pari, prout supra attactum est, consideratione in 90 lignicidia subdivisae sunt.

Quartam divisionem capitalem, in 140 particulares repartitam subingrediuntur, aeque cum praelibata capitali Lubochnya nexum habentes particulares valles Hlinova, Rakova, Rebrova, Petreczova, Lippova, Nisna et Visna, Csepellova, Marnova, Jarabinszka Nisna, Blatna, Brskova, Kunkratka, Nisna et Visna, Bolfova et Jaraviszka pariter cum omnibus suis valliculis. Quoniam structura navium in fluvio Vago prorsus necessaria foret, praemissae autem valles magnae serrae in capitali Lubochnya pro findendis trabibus navalibus exstructae proximae, ipsum autem earundem terrenum prae caeteris fertilius censeretur, hinc praespecificatas valles pro structura navium applicandas disposui et in 140 annos pro excrescendis finem in illum maturis arboribus requisitos subdivisi.

Quinta demum capitalis subdivisio in 100 particulares seu lignicidia repartita continet pariter valles cum repetita illa capitali Lubochnya conjunctas, utpote dimidium vallis Javorina, Stephanova Nisna et Visna Mathejova, Podmocsidlom, Podcsiernim Kamenom, Velki et Mali Rakitov, inclusis omnibus exiguis valliculis. Pars haec silvarum streriliorem aliquantum plagam habet, atque hinc 100 anni facile requiruntur, donec arbores ad maturitatem suam pertingant.

Penes debite regulatas silvas semper una, alterave pars reservatur, quae nonnisi exigente necessitatis casu succindenda venit; si nimirum unus, aut plures plagi eodem anno incendii voragine delerentur et in designatis pro eodem tempore lignicidiis sufficientia ligna pro reaedificandorum reaedificatione non producerentur, aut si ipsa lignicidia incendio pessumirent, in hoc et simili casu evenienti necessitati e reservatis silvis succurrendum est, ne in toto subdivisionis opere quaepiam confusio et disordo oboriatur.

E consideratione itaque praemissorum, in prima capitali subdivisione mons sic dictus Csebrad minor, cum exigua parte

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

majoris Csebrad, in secunda vero mons Kacska et in magna valle Lubocsnya, signanter vero in subdivisione capitali quinta vallis Jarabinszka Visna et dimidia pars vallis Javorina in nulla lignicidia subdivisi, verum pro silvis reservatis designati, taliterque etiam in mappa geometrica expressati habentur.

Finaliter meritoria hic etiam reflexio occurrit circa structuram navium in fluvio Danubio, signanter occasione exardescentis in Hungaria belli. Hunc in finem post praeviam accuratam investigationem maxime opportunam censeo pulcherrimam illam cum capitali Lubochnya connexam et in subdivisione quarta denotatam vallem Chernova, tam propter commodum situm, quam et vel maxime propter magnitudinem succrescentium ibidem arborum. Vallem itaque hanc in lignicidia non sum repartitus, sed eandem in mappa geometrica exprimi disposui, silvas pro structura navium in fluvio Danubio reservatas.

Tam harum reservatarum, quam et supramemoratarum silvarum capacitas, lignicidiorumque subdivisio e quinque specialibus mappis geometricis, genuina autem illarum conscriptio et status ex universali tabella eatenus concinnata uberius patet.

Fogalmazványa az Országos Levéltár kincstári osztályának instrukcziói közt.

101.

1768. február 27. Liptó vármegye szabályrendelete az erdők megóvásáról.

Ex quo montes, silvaeque comitatus huius adeo iam defecerunt, ut nisi salutaris earundem conservationis modalitas adinventa et observata fuerit, extrema desolatio et imminens propediem earundem ruina, emergensque ex hinc vel ipsam domesticam necessitatem sublevare non valens lignorum defectus non immerito metuendus sit, quibus ut vel de praesenti, in quantum possibile est, necessarius obex ponatur, ducta tamen ad clementissima suae maiestatis sacratissimae hoc in merito emanata mandata reflexione, quam et habita propriae intrinsecae necessitatis ratione, concreditum sub postremo celebrata generali comitatus huius congregatione generosis dominis Antonio Okolicsányi ordinario vicecomiti et Michaeli Palugyay ordinario notario, intuitu conservationis silva-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

rum projectum per eosdem refertur, quod stante isthac congregatione discussum, examinatum, approbatumque in formam publicae determinationis redigitur medio processualium dominorum judicum nobilium per plebem lingua vernacula, per status vero contextu latino pro singulorum notitia et directione, observandumque efficaci observatione currentandum; cuius contextus est sequens:

1. Cum dominis terrestribus silvas, velut pure ad jus curiale pertinentes, conservare intersit, nulli subditorum vivas arbores, aut virgulta, vel perticas, tigillos, aut palos succindere, hasque et illos in aliud terrenum transportare et vendere ac per consequens qualemcunque quaestum sive intra, sive extra comitatum cum praeattactis quidem nullatenus, cum reliquis vero crassioribus lignis citra indultum dominorum terrestrium et compossessorum exercere licitum non sit sub poena contrabandae, modalitate puncto 2-do specificata, corporalique puncto 4-to denotata.

2. Ipsis etiam dominis terrestribus et nobilibus ac compossessoribus tignos, tigillos, perticas et succrescentes arbores ultra propriam domesticam necessitatem fine exercendi quaestus succindere nullatenus liceat sub poena contrabandae. Si qui actu deprehensus fuerit per quemcunque ex dominis terrestribus et compossessoribus, ubicunque instituenda eiusmodi contrabandis lignis pro confiscante cessuris; si quis vero in actu minus deprehensus fuerit, excessus tamen eius reipsa prodiverit, ex eodem poena fl. rh. 12 praeter refusionem causati in montibus damni et expensarum via liquidi debiti actore fisco magistratuali desumetur, cuiusmodi 12 florenorum poena trifariam, utpote in duabus judici et fiscali, in una vero deferenti cedet, refusione vero damni et expensis pro damnificatis et expendentibus permanente, salvis in reliquo contractibus inter familias et dominos terrestres ac compossessores hactenus interventis et in futurum etiam interveniendis ad conservationem montium tendentibus, exceptis item venditionalibus et contractibus.

3. Absque speciali dominorum terrestrium et reliquorum compossessorum indultu, sub poena amittendae mercedis et refundendorum damnorum subditis exstirpaturas in posterum vetitum esto; quoad praeteritas autem exstirpaturas, salvo favore legis pro dominis terrestribus et compossessoribus permanente.

4. Arbores vivas quocunque tandem sub praetextu nec dominis terrestribus et compossessoribus, tanto minus vero sub-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ditis decorticare licebit sub poena ex nobilibus fl. rh. 12 actore fisco magistratuali modalitate puncto 2-do expressata desumenda, ex ignobilibus vero, uti et servili familia sub poena baculorum 40 infligenda.

5. Tuguria et cincturas circa eadem appromptari consvetas auferre et in usum proprium convertere nemo praesumet, verum haec semel debite erecta et non corticibus arborum, ast scandulis aut asseribus contecta stabilia conserventur sub poena puncto 2-do quoad nobiles, quoad ignobiles vero puncto 4-to denotata.

6. Opiliones et pastores pro usu ovium et caprarum vivas et succrescentes arbores succindere non attentent, quod ut tanto magis antevertatur, pascendo oves fustibus solummodo, non autem securibus provisi intendant sub poena praeter ablationem securis tam quoad nobiles, quam ignobiles puncto 2-do et 4-to expressata.

7. Cincturas circa prata in montibus habita ex arboribus succrescentibus et recentibus componere nemo praesumet, verum hae ex aridis, aut decussis arborum ramis constituantur, stabilesque conserventur sub poena itidem puncto 2-do, et respective 4-to quoad excedentes et eiusmodi cincturas auferentes, aut comburantes ordinata.

8. Opiliones in tuguriis pro fovendis ignibus lignis solummodo aridis, aut arborum ramis utantur, neque pro usu hoc recentes et succrescentes arbores succindere praesumant sub poena baculorum 40.

9. Summe cavebunt omnes et singuli, signanter vero opiliones et pastores, ne per incuriam, aut quod maius est positivam malitiam (prout frequenter, maxime vero veris et aestatis tempore evenit) relictis in silvis ignibus, conceptaque ex iisdem aridorum lignorum et exsiccati graminis flamma, eademque ultro serpente integrarum fere plagarum et vallium incendia causentur, secus eveniente contra similes reati pro ratione delicti et quantitate causati damni condigna graviori poena per publicum comitatus huius infligenda plectentur.

10. Experientia teste siquidem hactenus observatum fuisset, quod nonnulli domini terrestres et compossessores in communibus montibus et silvis sive pro aere parato, sive alia sibi melius cognita modalitate et mercede lignorum succisionem extraneis citra consensum reliquorum ad eiusmodi silvas et communes montes jus conductionis habentium compossessorum conducere hactenus

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

consvevissent, per cuiusmodi conductiones irreparabilia damna in silvis causata habentur, ut igitur deinceps conservationi silvarum et montium tanto melius consuli possit, eiusmodi conductio simpliciter cesset et cassetur, de planoque abrogetur. Quodsi tamen dominus terrestris et compossessor eiusmodi communibus silvis non uteretur, liceat usum sibi cedentem alteri uni personae conducere, seu exarendare.

11. Praeter praemissa domini terrestres pro ratione circumstantiarum et intrinseci possessorii sui omnem investigent modalitatem, quo ruinam montium et silvarum suarum antevertere, taliterque non solum propriae, sed et communi utilitati prospicere possint.

12. In reliquo, quod si domini terrestres et compossessores in praespecificatis punctis excedentes subditosque suos debite coercere et in eosdem serie animadvertere intermitterent, facta desuper publica relatione, compertaque rei veritate, excedentes et dispositioni et determinationi huic quoquo modo semet opponentes, utriusque conditionis personae, tam videlicet nobiles, quam et ignobiles, qua publicarum determinationum praevaricatores pro ratione demeriti, qualitateque delicti poena publica plectentur.

Ex generali congregatione, die 27-a Februarii 1768. in Szent-Miklós celebrata. — Praevium igitur in negotio conservationis silvarum sub generali proxime praeterita incl. comitatus congregatione interventum determinatum pro singulorum statuum et ordinum notitia, suique directione publicum redderem. Una eorundem gratiis commendatus jugi cum veneratione constanter persevero inclytorum statuum et ordinum humillimus obligatissimus servus Ladislaus Rakovszky judex nobilium mp. inclyti comitatus Lyptoviensis.

Egykorú másolata az Országos Levéltárban a thuróczi jezsuiták iratai közt, fasc. 11. no 11. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

102.

1768. március 24. A helytartótanács körrendelete a törvényhatóságokhoz a kártékony vadak elszaporodásának korlátozása iránt kiadott királyi rendeletről.

Qualiter ab illis dominis terrestribus, qui vel excessiva ferarum multiplicatione, vel vero venationis regale ultra tenorem legis exercendo excedunt, damnificatis eatenus contribuentibus, justam damnorum bonificationem authoritate magistratuali effective procurari benigne velit sua majestas sacratiss., ex intimato diei 12-a mensis Novembris anno evoluti jam perceperint praetit. d. vestrae.

Cum autem in quorundam dominorum terrestrium bonis ferarum excessiva multiplicatio, consequenter in contribuentium satis, vineis, aliisque tenutis damnorum illationes inde plerumque eveniret, quod ultra praescriptum legis in nonnullis regni hujus locis integrae etiam silvae, insulae et territoria pro prohibitiis habeantur:

Ea propter summefata sua maiestas caes.-reg. apostolica ultro clementissime resolvit, ut partem sylvarum prohibendi facultate dominis terrestribus, et nobilibus ductu artic. 22. anni 1729. in salvo permanente hoc beneficio tam nunc quam successivis temporibus uti volentes se coram comitatu declarent, qualem sylvae dumeti vel arundineti plagam quis pro prohibititia excindi curare velit? in reliquo autem venatio in sensu praeattactae legis pro nobilibus libera maneat; domini terrestres tamen talem partem pro prohibititia designare intendant, ut ubi secus fieri posset, illa contribuentium satis, vel vineis non sit contigua, quo ipso etiam damna per feras inferri queuntia facilius antevertentur, comitatus vero pro incumbente sibi magistr. munere solerter invigilet, ut si subditi per excessivi in sylvis prohibititiis ferarum numeri interventionem, aut vero per excessivam etiam plagae prohibenda venatione excisionem in satis, vineis et tenutis suis damnificarentur, talium damnorum condigna aestimatio per eatenus denominatos magistratuales illico peragatur, et pro re comperta damnificatis satisfactio procuretur et effective impendatur.

Hinc praetit. d. vestris quoque de benigno jussu regio in continuationem praecitatae intimationis hisce comittit consilium isthoc l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

regium, quatenus in conformitate et ad effectum praemissae benignae resolutionis regiae necessaria agere noverint. Datum 24-a Martii 1768.

Fogalmazványa az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában, Oeconomica Lad. D. 19. no 2.

103.

1768. junius 15. A bécsi cs. és kir. udvari kamara átirata a magyar udv. kanczelláriához arról, hogy ő felsége, az erdők kimélése czéljából azoknak, kik kőszenet vagy turfát fedeznek föl, fejenként 50 arany jutalmat biztosít.

Sacrae caes. ac. regio-apostolicae majestatis inclytae cancellariae hung. aulicae peramice insinuandum. Eidemque probe meminisse licebit amici illius insinuati, quo mediante suam sacratissimam caes. regiam et apostolicam majestatem praeter productionem et usum tam bituminosorum carbonum, vulgo stein, quam torfkohlen dictorum juxta Rombaldianam descriptionem publicandum, id quoque clementer resolvisse, ut illi qui minerarum liquefactionem hac carbonum specie effectuaverit, 100 aureorum praemium promittatur.

Siquidem autem altefata sua sacratissima majestas erga protocollum camerae hujus aulicae dd. 18. Aprilis a. c. in eadem materia hanc: Ist in allen comitaten, wo es am holtz manglet, in gleichen in dem Temesvarer Banat zu verkündigen, dass jenem, welche stein-kohlen, oder torf entdecken, die durch meine vorhirige resolution ausgesetzte remuneration abgereuchet werden würde, benignam resolutionem elargiri dignata fuisset, remuneratio vero haec in 50 aureis benigne constituta haberetur.

Ideo penes praemissorum amicam notificationem praelibatam i. cancellariam regiam hungarico-aulicam hisce per officiose requiri, quatenus ad effectum praeviae clementissimae resolutionis caes. regiae placita disponere et super dispositis cameram istam aulicam certiorem reddere ingravatum velit. Cui in reliquo ad exhibenda quaevis grati officii studia prompta ac parata manet

Imperialis ac caes. regia camera aulica. Vienne, die 15-a Junii. Joannes Fridericus Cronberg s. k.

Eredetije az Orsz. Levéltár kanczelláriai osztályában, Insinuata camerae aulicae imperialis 1768. évi 88. sz. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

104.

*1768. augusztus 19. A magy. udv. kamara előterjesztése a felséghez, melyben a szempczi kollégium két növendékének az erdészeti tudományok elsajátítása végett külföldre kiküldetését ajánlja.**

Sacratissima caes. regia apostolica majestas, domina domina clementissima!

Sacratissima majestate vestra vigore benignae resolutionis suae de dato 6-tae Junii a. c. emanatae aliquot ex juventute haereditariorum subditorum artis geometricae gnaros pro addiscenda silvarum manipulatione ad exteras provincias per aliquot annos exmittendos benigne destinante, hujusmodique subjectorum unum alterumve e regnicolari quoque juventute sibi proponendum clementer praecipiente, obsequiosa regia haec camera aulica praeferenter ad juvenes illos reflexit, qui ex munificentissima sacratissimae majestatis vestrae benignitate in regio collegio academico Szempcziensi studiis, scientiisque geometricis imbuuntur.

Quo fine eadem regia camera aulica fati collegii rectori patri Christophoro Konya commisit, ut ex constituta ibidem juventute tales, qui prae reliquis in arte geometrica excellerent, et praeviam silvarum manipulationem partibus in externis addiscendam animum adjicere vellent, seligendos regiae huic camerare aulicae quantocius proponat.

Qui subin praemisso inter fatam juventutem academicam examine signanter ex cameralium officialium filiis Joannem Michaelem Fidler, annorum 19, Cassoviensis tricesimatoris filium, Joannem item Schwartz annorum pariter 19, Jaurinensis salinarii contrascribae filium proposuit, hosque velut in arte geometrica prae caeteris habiliores peritioresque ad praevium intentum suapte aspirare et a parentibus suis eatenus auditis, qua praeconceptae benignissimae intentionis regiae compotes reddantur, enixe commendatos fuisse repraesentavit.

Obsequentissima itaque regia haec camera aulica humillima cum et ipsorum anhelantium juvenum, tum et intercedentium parentum preces humillime secundando praenominatos binos juvenes sacratissimae majestati vestrae in obsequium supracitatae

* A fölség által jóváhagyatott azon évi szept. 7-iki kir. rendelettel.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

benignae resolutionis regiae perdemisse proponendos esse duxit. Quae semet in reliquo altissimis majestatis vestrae sacratissimae gratiis et clementiae humillime devovet. Datum Posonii, ex consilio regiae hungarico-aulica die 19-a Augusti 1768.

Sacratissimae caes. regiae apostolicae majestatis vestrae humillimi, perpetuoque fideles subditi regiae camerae hungarico-aulicae consiliarii. Comes Antonius Grassalkovich s. k. Michael Csapó s. k.

Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár Ungarische Hofkammer osztályában, Waldwesen, fasc. 12,614.

105.

*1769. márczius 1. A helytartótanács gazdasági bizottságának a fölséghez felterjesztett ülési jegyzőkönyve, melylyel az általa készített országos rendtartást bemutatja.**

Protocollum commissionis oeconomicae anno 1769. die 1-a Martii celebratae.

Sacra sua caes. reg. apostolica majestate benignis suis sub 10-a Januarii ac 10-a Februarii anni 1767. quam et subseque interventis rescriptis regiis opinionem sibi in eo demisse submitti committente, qualiter salutaris quaedam norma circa conservationem silvarum, vulgo wald-ordnung in regno Hungariae introduci possit, quamvis quidem auditis praevie idcirco regni comitatibus, civitatibus et districtibus separatas portas habentibus excels. consilium locumtenentiale regium adhuc sub 15-a Februari anni 1764. demisse repraesentaverit, vix practicabile videri, ut una eademque provisoria norma omnes regni comitatus regulentur, partim ob diversitatem situs et quantitatem silvarum, partim ex ratione possessorii et necessitatis, adeoque prout hucdum, ita ulterius etiam pro ratione situs, quantitatis, aliarumque magistratualibus optime cognitarum circumstantiarum, comitatuum magistratus ex incumbente munere in conformitate legum de conservatione silvarum sancitarum publici rationem habituros esse, adeoque obsequentissima commissio haec nunc etiam illius sensus esset, curae et vigilantiae magistratuum conservationem silvarum legaliter incumben-

* V. ö. Erd. Lapok 1879. 185. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tem relinquendam esse, nec generalem ordinem pro ratione diversitatis situs, quantitatis et possessorii induci posse; ad effectum nihilominus et demissum benignorum hoc in passu saepius interventorum jussuum regiorum obsequium commissio haec pro rectiori silvarum propagationis ordine, harumque conservatione pensatis uberius momentis, ex rationibus puncta 20 circa introducendum in regnum hoc ordinem pro norma publicanda in adnexo ea ratione demisse exhibet, ut cum agnoscat, nec haec omnia, ut praemissum est, ubivis pro generalibus haberi quire comitatus, civitates et districtus regni, in quantum aliqua ex his seu minus applicabilia, seu plura constituenda viderentur, ulteriora pro ratione circumstantiarum suppeditura esse motiva, super quibus audiri, et subseque porro hic in deliberationem assumi poterunt, eo etiam in humilitate declarato, commissionem hanc obsequentissimam ductu etiam ipsius benigni de 7-a Junii 1754. interventi rescripti regii, ut positivis legibus praecautum esset, quemvis dominum terrestrem regni nobilem justis suis juribus et omnibus proventibus intra terminos territoriorum suorum adjacentibus liberam semper prout voluerit fruendi habere potestatem, ita nec per haec puncta quacunque ratione praejudicatum iri confidere, quare etiam haec usu firmatarum legum ac benignarum resolutionum regiarum vigore, salva nobilium regni utendi facultate, suae majestati sacratissimae in vicem clementer desideratae opinionis in humilitate repraesentanda proponit. C. Joannes Erdődy s. k.

Eredetije az Országos Levéltár kanczelláriai osztályában, Litter. consilii 1769. évi no 1064. sz. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.